

Algemeen Ambtsbericht Sudan

Datum oktober 2019

Colofon

Plaats

Den Haag

Opgesteld door

Afdeling Ambtsberichten (AB)

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inhoudsopgave	3
Inleiding	5
1 Landeninformatie	7
1.1 Politieke ontwikkelingen	7
1.1.1 Interne politieke ontwikkelingen	7
1.1.2 Internationale relaties	15
1.1.3 Politieke ontwikkelingen in de conflictgebieden	17
1.2 Veiligheidssituatie	20
1.2.1 Vredesmissies	22
1.2.2 Veiligheidssituatie Abyei	24
1.2.3 Veiligheidssituatie Twee Gebieden	26
1.2.4 Veiligheidssituatie Darfur	33
1.3 Documenten	46
1.3.1 Huwelijksakten, geboorteakten en leeftijdsschouw	46
1.3.2 Nationaal nummer	49
1.3.3 Discriminatie bij het verkrijgen van identiteitsdocumenten	49
1.3.4 Fraude	50
1.3.5 Documenten aanvragen vanuit het buitenland	51
2 Mensenrechten	52
2.1 Juridische context	52
2.1.1 Verdragen en protocollen	52
2.1.2 Nationale wetgeving	52
2.2 Toezicht en rechtsbescherming	52
2.2.1 Niet-gouvernementele organisaties	52
2.2.2 Rechtsgang	54
2.3 Naleving en schendingen	56
2.3.1 Vrijheid van meningsuiting	57
2.3.2 Monitoring diaspora	63
2.3.3 Vrijheid van vereniging en vergadering	64
2.3.4 Vrijheid van godsdienst	72
2.3.5 Mishandeling en foltering	74
2.3.6 Verdwijningen en ontvoeringen	76
2.3.7 Buitengerechtelijke executies en moorden	77
2.3.8 Doodstraf	78
2.4 Positie van bijzondere groepen	79
2.4.1 Dienstplichtigen en deserteurs	79
2.4.2 Vrouwen	80
2.4.3 Minderjarigen	87
2.4.4 LHBTI	91
2.4.5 Minderheden	92
3 Migratie	94
3.1 Binnenlandse ontheemden	95
3.1.1 Darfur	96
3.1.2 Zuid-Kordofan en Blue Nile	99
3.1.3 Khartoum	102
3.2 Opvang vluchtelingen	102
3.2.1 Registratie	103
3.2.2 Documenten	103

3.2.3	Syrische en Jemenitische vluchtelingen	107
3.2.4	Oost-Sudan	107
3.2.5	Zuid-Sudanese vluchtelingen in Sudan	110
3.3	Sudanese vluchtelingen in de regio	112
3.4	Terugkeer	115
3.4.1	Monitoring	115
3.4.2	Gevallen van terugkeer	116
3.4.3	Risicogroepen	117
3.5	Activiteiten van internationale organisaties	118
3.6	Positie UNHCR	118
4	Bijlagen	119
4.1	Geraadpleegde bronnen	119
4.2	Kaarten	126
4.2.1	Kaart van Sudan	126
4.2.2	Kaart van Darfur en het 'Greater Jebel Marra Area'	127
4.3	Lijst met afkortingen	128

Inleiding

Dit algemeen ambtsbericht beschrijft de situatie in Sudan voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit dat land en voor de besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Sudanese asielzoekers. In het ambtsbericht wordt ook aandacht besteed aan de positie van personen van Zuid-Sudanese afkomst. Het algemeen ambtsbericht beslaat de periode van juni 2017 tot en met augustus 2019. Informatie die in juli 2019 en augustus 2019 werd uitgebracht is op hoofdlijnen meegenomen in het onderhavige verslag.

Dit algemeen ambtsbericht is gebaseerd op informatie uit openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende (inter-)nationale organisaties, (niet-)gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. Bovendien liggen vertrouwelijke rapportages van de Nederlandse vertegenwoordiging te Khartoum aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag. In februari 2019 vond een fact-finding missie plaats naar Sudan. In het ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen en naar vertrouwelijke bronnen indien informatie op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

In hoofdstuk één wordt ingegaan op recente ontwikkelingen op het gebied van politiek en veiligheid. Tevens wordt ingegaan op het verkrijgen van documenten in Sudan. In hoofdstuk twee wordt de mensenrechtensituatie in Sudan geschetst. Na een beschrijving van wettelijke garanties en internationale verdragen waarbij Sudan partij is, komen de mogelijkheden van toezicht op de naleving van de mensenrechten aan de orde. Ten slotte wordt de positie van specifieke groepen belicht. In hoofdstuk drie komen ten slotte de opvang van vluchtelingen, binnenlandse ontheemden terugkeer en de activiteiten van internationale organisaties aan de orde.

1 Landeninformatie

1.1 Politieke ontwikkelingen

1.1.1 Interne politieke ontwikkelingen

De presidentsverkiezingen in Sudan stonden gepland voor 2020. President Bashir begon in 2015 aan zijn laatste regeringstermijn. In 2018 zetten de regeringspartij *National Congress Party* (NCP) en partijleider Bashir zelf stappen om hem opnieuw verkiesbaar te stellen. Een voorstel voor constitutionele wijzigingen die hiervoor nodig waren lag ter goedkeuring bij het parlement.¹ In april 2019 werd Bashir afgezet en kwam een Militaire Transitieraad (TMC, zie verder onder 'Militaire Transitieraad') aan de macht.²

Oppositie

Onder Bashir opereerde de oppositie in zeer streng gecontroleerde sfeer (zie paragraaf 2.3.3). In combinatie met een tekort aan organisatie, visie en bereik zorgde dit ervoor dat uit de oppositie geen sterke tegenstander kwam voor de verkiezingen in 2020.³

Belangrijke en invloedrijke oppositiepartijen zijn de *National Umma Party* (NUP) onder leiding van Sadiq Al-Mahdi⁴, de *Popular Congress Party* (PCP), de *Sudanese Congress Party* (SCP) onder leiding van Ibrahim Al-Sheikh, de *Sudanese Communist Party* (SCP) onder leiding van Mohammed Moktar Al-Khateeb, twee afsplitsingen van de *Democratic Union Party* (DUP)⁵ geleid door Mohammed Osman al-Mirghani en Jalal-al-Digair en de *Reform Now Party* (RNP) onder leiding van Ghazi Salaheddin.⁶

¹ Vanwege aanhoudende demonstraties werd de beoordeling van het voorstel tot wijziging begin 2019 uitgesteld. Vertrouwelijke bron, 5 september 2018; The Economist, *Country report Sudan*, pagina 2 en 5, geraadpleegd op 5 november 2018. Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; Reuters, *Sudan lawmakers postpone amendment to keep Bashir in power*, 16 februari 2019; HRW, *Emergency decrees bring more repression in Sudan*, 5 maart 2019.

² NRC, *Militairen doden betogers, staken dialoog met burgers*, 4 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 12 april 2019; Al Jazeera, *Sudan military seizes power from Omar al-Bashir: Full statement*, 11 april 2019.

³ Atlantic Council Africa Center, *Politics, Engagement and reform*, maart 2018; Chr. Michelsen Institute, *Sudan December 2018 riots: Is the regime crumbling?*, 3 januari 2019; Vertrouwelijke bron, 26 maart 2018; Vertrouwelijke bron, 5 september 2018.

⁴ Al-Mahdi is tevens partijleider van de Sudan Call Alliance. Al-Mahdi keerde eind 2018 terug naar Sudan na een periode van tien maanden zelfopgelegd ballingschap. Al-Mahdi sprak in januari 2019 zijn steun uit aan de *Declaration of Freedom and Change*. Op 2 maart 2019 riep al-Mahdi Bashir op om af te treden. Hij vroeg tevens om een aantal maatregelen onder de noemer *Liberation Capsule*, waaronder het opheffen van de noodtoestand en het vrijlaten van politieke gevangenen. In mei en juni 2019 verwierp Al-Mahdi een campagne van burgerlijke ongehoorzaamheid en de oproep tot massale demonstraties. Vertrouwelijke bron, 10 januari 2019; Vertrouwelijke bron, 4 maart 2019; Sudan Tribune, *Al-Mahdi calls on Sudanese regime accept peaceful transfer of power*, 22 december 2018; Home Office, *Country Policy and Information Note, Sudan: opposition to the government, including sur-place activity*, november 2018.

⁵ De twee facties van de DUP waren in ieder geval tot begin 2019 onderdeel van de *National Consensus Government* dat werd opgezet als uitkomst van de *National Dialogue*. De nationale dialoog over vrede en veiligheid, politieke hervormingen en democratisering, economische hervormingen en nationale identiteit duurde drie jaar. De dialoog resulteerde, naast een nieuwe regering, in een lange lijst met aanbevelingen. Het proces van implementatie van de uitkomsten van de nationale dialoog is niet afgerond. Volgens de overheid is 77% van de aanbevelingen geïmplementeerd. De regering stelde de implementatie van bepaalde aanbevelingen uit, zoals het beperken van de macht van de inlichtingendiensten. Een ander deel van de aanbevelingen is nog niet geïmplementeerd omdat deze samenhangen met het afronden van het binnenlandse vredesproces. Voor meer informatie over de nationale dialoog zie het Algemeen Ambtsbericht Sudan van juni 2017. Vertrouwelijke bron, 26 maart 2018; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, maart 2019; Sudan Tribune, *Delay of freedoms reform prompts dismay of Sudan's dialogue members*, 26 december 2017; Sudan Daily, *Implementation of 77% of the national dialogue outcomes: Musa*, 25 februari 2019.

⁶ In 2018 stonden 92 (seculiere, linkse, liberale, islamistische, traditionele en regionale) politieke partijen geregistreerd bij de *Political Parties Affairs Council*. Niet alle politieke partijen (waaronder NUP en DUP) hebben zich echter formeel geregistreerd of hun registratie helemaal afgerond. De registratie van de *Sudanese Republican Party* werd in 2015 geweigerd. De partijleider diende in 2017 een beroep in dat in 2018 nog niet behandeld was. US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, maart 2019; CIA, *The World Factbook, Sudan*, geraadpleegd op 4 april 2019; The Economist, *Country report Sudan*, pagina

Oppositiepartijen en rebellengroepen verenigen zich in steeds wisselende coalities. De belangrijkste coalities tijdens de verslagperiode waren de *National Consensus Forces* (NCF)⁷, de *Sudan Call Alliance*⁸, de *Sudanese Revolutionary Front* (SRF)⁹.

Op 28 december 2018 en 1 januari 2019 kondigden respectievelijk de partijleiders van de National Umma Party en de Reform Now Party aan uit de regeringscoalitie te stappen.¹⁰

Op 1 januari 2019 ondertekenden 22 burgergroepen en oppositiepartijen, onder leiding van de *Sudanese Professionals Association*¹¹ (SPA), de *Declaration for Freedom and Change* (zie ook figuur 1). In de verklaring vroegen de partijen Bashir om af te treden. De partijen wilden een vierjarige overgangsregering waarna verkiezingen zouden volgen. In de verklaring stond ook dat de mensenrechten van Sudanese moesten worden gewaarborgd, er een onafhankelijke rechtspraak diende te komen en dat het imago van Sudan wereldwijd verbeterd moest worden. In de maanden die volgden ondertekenden ook andere (gewapende) oppositiegroepen en vakbonden de verklaring. De ondertekenaars van de Declaration for Freedom and Change kwamen later in het jaar bekend te staan als de *Forces for Freedom and Change* (FFC).¹² De FFC is een brede alliantie van politieke en maatschappelijke organisaties waaronder de *Sudan Call Alliance*, *National Consensus Forces*, *Unionist Association* en de SPA.

22, geraadpleegd op 5 november 2018; UK Home Office, *Country Policy and Information Note, Sudan: opposition to the government, including sur-place activity*, November 2018.

⁷ De *National Consensus Forces* (NCF) werd in 2009 opgericht en is een onofficieel politiek platform bestaande uit linkse oppositiepartijen, vrouwenorganisaties en andere groeperingen. Sudan Tribune, *National Consensus Forces*, geraadpleegd op 5 april 2019; Vertrouwelijke bron, 23 mei 2018. Zie ook het Algemeen Ambtsbericht Sudan van juni 2017.

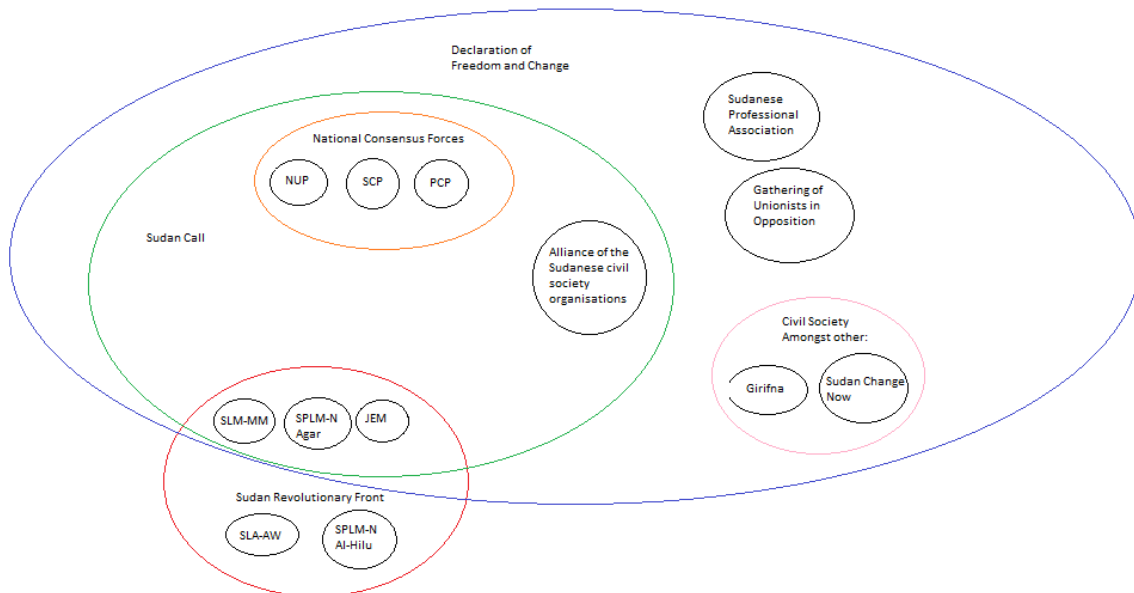
⁸ In december 2014 gaven politieke en gewapende oppositie een gezamenlijke verklaring uit, de *Sudan Call*. Deze coalitie staat onder leiding van NUP-leider Sadiq Al-Mahdi en streeft naar een toekomst zonder Bashir. De Sudan Call Alliance zette een coördinatie comité op dat verantwoordelijk was voor het ontwikkelen van mechanismen voor een vreedige overheidstransitie.

⁹ De SRF is de belangrijkste vertegenwoordiger van de gewapende oppositie en bestaat uit onder meer de *Sudan People's Liberation Movement-North* (SPLM-N), de *Sudan Liberation Army-Minni Minawi* (SLA-MM), de *Sudan Liberation Movement-Abdel Wahid* (SLM-AW) en de *Justice and Equality Movement* (JEM) van Gibril Ibrahim.

¹⁰ De partijleider van de RNP, Dhr Ghazi Salah Eldien, is een voormalig lid van de regeringspartij NCP. Hij vertrok in september 2013 en richtte de Reform Now Party op. ACJPS, *Sudan Update: deaths in custody, continues arbitrary and incommunicado detention of peaceful protestors and obstruction of media coverage of protests*, 9 januari 2019.

¹¹ De *Sudanese Professionals Association* (SPA) is een verzameling van vakbonden van artsen, advocaten en leraren. De SPA nam sinds december 2018 de organisatie van de demonstraties op zich en spoorde burgers aan de demonstraties voort te zetten.

¹² De FFC (ook wel bekend als de *Alliance for Freedom and Change*) is een coalitie van vakbonden, gewapende oppositiegroepen en oppositiepartijen. Twee van de vijf gewapende oppositie groepen uit Darfur, Zuid-Kordofan en Blue Nile (SPLM-N al-Hilu en SLA/AW) hebben zich niet aangesloten bij de FFC. Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 10 januari 2019; Vertrouwelijke bron, 28 mei 2019; CMI, *Sudan december 2018 riots: is the regime crumbling*, 3 januari 2019; Sudanese Professionals Association, *Declaration of Freedom and Change*, 1 januari 2019; Sudan Tribune, *Sudanese opposition groups issue declaration for regime change*, 1 januari 2019.

Figuur 1. Overzicht van de partijen van de Sudanese Opposition Forces die de Declaration of Freedom and Change ondertekenden in januari 2019.

Van december 2018 tot juli 2019 moedigden de SPA en de FFC burgers aan om deel te nemen aan protesten tegen Bashir en later tegen de TMC. In reactie op de protesten arresteerden de veiligheidsdiensten verschillende leden van de oppositie waaronder partijleiders van de Sudanese Congress Party en de Sudanese Communist Party (zie paragraaf 2.3.3).¹³

Nadat de onderhandelingen tussen de FFC en TMC over een burgerregering vastliepen, vond bemiddeling plaats door de Ethiopische premier Abiy Ahmed. Op 8 juni 2019 liet de TMC Mohamed Esmat en Ismail Jalab, twee gesprekspartners van de oppositie, oppakken. Enkele dagen daarvoor werd Yassir Arman, vicevoorzitter van de SPLM-N gearresteerd. Ismail Jalab en Yassir Arman werden enkele dagen na de arrestatie uitgezet naar Zuid-Sudan.¹⁴

Economie

De economische situatie in Sudan is tijdens de verslagperiode verder verslechterd. De economie heeft grote schade opgelopen door onkundig economisch management van de overheid, corruptie, grote investeringen in de veiligheidssector en twintig jaar economische sancties.¹⁵ In oktober 2017 hieven de Verenigde Staten (VS) de economische sancties tegen Sudan op. Sudan staat nog wel op de *State Sponsors of Terrorism List* van de Verenigde Staten. Als gevolg hiervan is geen betalingsverkeer met de EU of met de VS mogelijk.¹⁶ De verwachte verbetering van de economische

¹³ Al Jazeera, *Sudan opposition leader arrested hours after new protests*, 29 december 2018; Reuters, *Sudanese security forces arrest prominent party leaders: opposition member*, 21 februari 2019

¹⁴ Al Jazeera, *Sudan arrests opposition leader after Ethiopia mediation effort*, 8 juni 2019; RFI, *Sudan military rules release 3 opposition figures to juba*, 11 juni 2019.

¹⁵ Vertrouwelijke bron, 21 januari 2019; Vertrouwelijke bron, 8 april 2019; The Economist, *Country report Sudan*, geraadpleegd op 24 juni 2019; International crisis group, *Improving prospects for a peaceful transition in Sudan*, 14 januari 2019.

¹⁶ Vertrouwelijke bron, 9 oktober 2017; Sudan Tribune, *US lifts two-decade economic embargo on Sudan*, 6 oktober 2017; Al Jazeera, *Lifting US sanctions on Sudan didn't hel its economy*, 26 oktober 2018; The Guardian, *US eases economic sanctions on Sudan*, 6 oktober 2019.

situatie als gevolg van het opheffen van de economische sancties bleef uit.¹⁷ De regering kondigde eind 2017 en eind 2018 aan de subsidies op meel en andere importproducten te verlagen of af te schaffen waardoor de prijzen van onder andere brood, suiker, meel, rijst en bonen fors stegen.¹⁸ Er waren ook grote brandstoftekorten en de subsidies op elektriciteit en medicijnen werden afgeschaft.¹⁹ Gedurende 2018 devalueerde de regering drie keer de Sudanese pond wat bijdroeg aan een groei van de inflatie tot rond de zeventig procent.²⁰ Door de economische crisis en economisch wanbeleid steeg het aantal hulpbehoevenden naar ongeveer 8.5 miljoen.²¹

Demonstraties

De bevolking kwam gedurende de verslagperiode meermaals in opstand tegen de prijsverhogingen. Begin 2018 vonden, na de presentatie van de overheidsbegroting voor dat jaar, enkele weken demonstraties plaats. Eind 2018 waren er opnieuw betogingen met leuzen over de slechte economische toestand van het land (zie ook paragraaf 2.3.3). De opstand begon in de noordelijke stad Atbara en verspreidde zich naar de oostelijke stad Gedaref en vandaar over vijftien van de achttien deelstaten. Binnen enkele dagen sloegen de aanvankelijke economische protesten om en eisten de betogers het aftreden van Bashir en de overdracht van de politieke macht aan een burgerregering.²² Tussen december 2018 en april 2019 gingen burgers bijna dagelijks de straat op. Vrouwen vormden volgens schattingen tot zeventig procent van de betogers.²³

De *Sudanese Professionals Association* (SPA), een verzameling van vakbonden van artsen, advocaten en leraren, nam de organisatie van de demonstraties op zich en spoorde burgers aan de demonstraties voort te zetten.²⁴

Reactie overheid

De overheid trachtte de betogingen in verschillende delen van het land met harde hand te onderdrukken.²⁵ Veiligheidsdiensten maakten zich hierbij schuldig aan

¹⁷ Vrouwelijke bron, 26 maart 2018; Vrouwelijke bron, 30 januari 2019; Al Jazeera, *Lifting US sanctions on Sudan didn't help its economy*, 26 oktober 2018; BBC News, *Why the end of US sanctions hasn't helped Sudan*, 11 juli 2018.

¹⁸ NRC, *Voedseltekorten dreigen regime van Sudan te nekken*, 27 december 2018; Vrouwelijke bron, 13 september 2018; The Economist, *Country report Sudan*, pagina 4-5, geraadpleegd op 5 november 2018.

¹⁹ Vrouwelijke bron, 13 september 2018; The Economist, *Country report Sudan*, pagina 4-5, geraadpleegd op 5 november 2018; Vrouwelijke bron, 20 december 2018; Vrouwelijke bron, 22 januari 2018; Reuters, *Sudan faces fuel crisis and worsening cash crunch*, 4 mei 2019; Radio Dabanga, *Sudan fuel crisis 'has reached its limit'*, 6 mei 2018; Radio Dabanga, *Sudanese continue to suffer from soaring medicine prices*, 8 oktober 2017.

²⁰ The conversation, *How Sudan's economic crisis had a role in protests that toppled al-Bashir*, 6 mei 2019; Bloomberg, *Sudan devalues pound by 39% amid foreign-currency shortage*, 7 oktober 2018; Reuters, *Sudan inflation quickens to 72.9 pct in dec- State news agency*, 18 januari 2019.

²¹ UNOCHA, *Humanitarian Response Plan, January-December 2019*, april 2019

²² Vrouwelijke bron, 22 januari 2018; HRW, *Sudan: Heed calls for justice*, 18 april 2019; CHR Michelsen Institute (CMI), *Sudan december 2018 riots: is the regime crumbling*, 3 januari 2019; NRC, *Voedseltekorten dreigen regime van Sudan te nekken*, 27 december 2018; Bloomberg, *Hunted professionals plan Sudan's protests from the shadows*, 11 februari 2019; Middle East Eye, *'We failed many times': How Sudan's protest leaders seized their moment*, 26 april 2019; International crisis group, *Improving prospects for a peaceful transition in Sudan*, 14 januari 2019.

²³ Vrouwelijke bron, 20 december 2018; Vrouwelijke bron, 25 februari 2019; Al Jazeera, *Sudan's female protesters leading the pro-democracy movement*, 23 april 2019; Reuters, *It's about freedom: women on the frontline of Sudan's uprising*, 6 februari 2019; France 24, *Women lead the charge, and chants, in Sudan protests*, 11 april 2019; NRC, *Ook deel van het leger wil af van Bashir*, 8 april 2019.

²⁴ CMI, *Sudan december 2018 riots: is the regime crumbling*, 3 januari 2019; Vrouwelijke bron, 25 februari 2019; Vrouwelijke bron, 10 januari 2019; Bloomberg, *Hunted professionals plan Sudan's protests from the shadows*, 11 februari 2019; Middle East Eye, *'We failed many times': How Sudan's protest leaders seized their moment*, 26 april 2019.

²⁵ De veiligheidsdiensten zetten onder andere traangas en wapenstokken in om demonstranten uiteen te drijven, schoten met scherp, vielen ziekenhuizen binnen waar demonstranten in vluchten en bedreigden medisch personeel. NRC, *Voedseltekorten dreigen regime van Sudan te nekken*, 27 december 2018; NRC, *Omar al-Bashir: oorlogsvoerder, alleenheerser, overlever*, 5 februari 2019; Vrouwelijke bron, 10 januari 2019; HRW, *Sudan: Security forces killing, detaining protesters*, 7 januari 2019; HRW, *Sudan: heed calls for justice*, 18 april 2019; UNSC, *S/2019/44*, pagina 5, 14 januari 2019.

mensenrechtenschendingen (zie ook paragraaf 2.3.3).²⁶ Door de gewelddadige ingreep van de Sudanese regering vielen volgens schattingen van december 2018 tot en met april 2019 tussen de 46 en 100 doden.²⁷ De veiligheidsdiensten arresteerden honderden demonstranten, activisten, journalisten, politieke opposanten en vermeende organisatoren van de demonstraties. Bashir beschuldigde studenten uit Darfur van het aanstichten van de protesten. Tientallen Darfurese studenten werden gearresteerd, gemarteld en gedwongen om schuld te bekennen op de nationale televisie.²⁸ De censuur op geprinte media was hoog en kranten konden in sommige gevallen dagenlang niet verschijnen vanwege publicatieverboden.²⁹

Op 22 februari 2019 riep president Bashir de noodtoestand uit en kondigde hij aan de regering van het land en van de deelstaten te ontbinden. Op 11 maart 2019 stemde het parlement in met de noodwetgeving voor een periode van zes maanden. Bashir had eerder de noodtoestand aangekondigd voor een periode van een jaar.³⁰ In de dagen die volgden verving Bashir de gouverneurs van de achttien provincies door generaals van het leger en ook leden van het kabinet werden vervangen door militairen. Bashir vaardigde noodverordeningen uit op grond waarvan protesten, stakingen en soortgelijke activiteiten verboden werden tenzij hiervoor vooraf toestemming was verkregen. De veiligheidsdiensten kregen vergaande bevoegdheden bij arrestatie en opsporing. Zo kregen zij het recht om gebouwen te doorzoeken, verkeer van personen en openbaar vervoer te beperken, personen te arresteren die verdacht werden van een misdrijf in verband met de noodtoestand en eigendommen in beslag te nemen tijdens onderzoeken.³¹ Volgens verschillende bronnen werden grote aantallen leden van de veiligheidsdiensten ingezet.³² Bashir richtte noodrechtbanken op om demonstranten te berechten.³³

Militaire Transitieraad - TMC

Het verzet tegen president Bashir liep begin april uit op massabetogingen van honderdduizenden mensen in het hele land. Demonstranten hielden onder andere vanaf 6 april 2019 een *sit-in* voor het hoofdkwartier van het leger in Khartoum.³⁴ Op

²⁶ Vertrouwelijke bron, 10 januari 2019; Vertrouwelijke bron, 21 januari 2019; Vertrouwelijke bron, 30 januari 2019; Vertrouwelijke bron, 8 april 2019. HRW, *Emergency decrees bring more repression in Sudan*, 5 maart 2019; HRW, *Sudan: heed calls for justice*, 18 april 2019; ACJPS, *Sudan: serious concerns after the arrest of 30 human rights defenders in violent crackdown against peaceful protests*, 12 februari 2019.

²⁷ Vertrouwelijke bron, 10 januari 2019; HRW, *Emergency decrees bring more repression in Sudan*, 5 maart 2019; HRW, *Sudan: heed calls for justice*, 18 april 2019; Sudan Tribune, *Sudan says protests death toll rises to 46*, 8 april 2019.

²⁸ Vertrouwelijke bron, 10 januari 2019; HRW, *Sudan's Repressive Tactics on Display*, 23 januari 2019; ACJPS, *Sudan protests: urgent call for investigations into the custodial death of three university students and alleged torture of detainees by NISS*, 13 maart 2019; Vertrouwelijke bron, 10 januari 2019.

²⁹ Vertrouwelijke bron, 10 januari 2019; HRW, *Emergency decrees bring more repression in Sudan*, 5 maart 2019.

³⁰ Vertrouwelijke bron, 8 april 2019; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; HRW, *Emergency decrees bring more repression in Sudan*, 5 maart 2019; UNSC, *S/2019/305*, pagina 4, 10 april 2019.

³¹ Radio Dabanga, *Al Bashir's Emergency Orders restrict freedoms and trade*, 26 februari 2019; HRW, *Emergency Decrees bring more repression in Sudan*, 5 maart 2019; Chatham House, *Pressure from the People in Sudan*, 15 maart 2019; Middle East Monitor, *Sudan's Bashir bans protests in new emergency measures*, 26 februari 2019; UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 4, 26 juli 2019.

³² Chatham House, *Pressure from the People in Sudan*, 15 maart 2019; Amnesty International, *Sudan: State of emergency intensifies brutal government crackdown on protests*, 25 februari 2019; International Crisis Group, *Bashir moves Sudan to dangerous new ground*, 26 februari 2019.

³³ Tevens werd de handel in vreemde valuta, goud en de verkoop van brandstof aan banden gelegd. Raadpleeg voor een overzicht van de noodverordeningen de volgende bron: Radio Dabanga, *Al Bashir's Emergency Orders restrict freedoms and trade*, 26 februari 2019. Zie ook: HRW, *Emergency Decrees bring more repression in Sudan*, 5 maart 2019; Chatham House, *Pressure from the People in Sudan*, 15 maart 2019; Middle East Monitor, *Sudan's Bashir bans protests in new emergency measures*, 26 februari 2019; UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 4, 26 juli 2019.

³⁴ De sit-in hield aan nadat Bashir was afgezet tot en met 3 juni toen het uiteen werd geslagen door de veiligheidsdiensten, waarbij de RSF een belangrijke rol speelde (zie ook paragraaf 'aanhoudende demonstraties' en onder 2.3.3). Radio Dabanga, *Sudan uprising: Thousands answer call for mass action across Sudan today*, 6 april 2019; Vertrouwelijke bron, 12 april 2019; Al Jazeera, *Sudan: Security forces crack down on surging anti-Bashir protests*, 9 april 2019.

11 april 2019 werd Bashir afgezet en gearresteerd.³⁵ De Sudanese minister van Defensie, Mohammed Ahmed Awad Ibn Auf, verklaarde dat een consortium van leger, politie, geheime dienst en *Rapid Support Forces* (RSF) de macht had overgenomen. De interim-grondwet die sinds 2005 van kracht was werd tijdelijk opgeschort.³⁶ Ibn Auf kondigde een Militaire Transitieraad (*Transitional Military Council* - TMC) aan voor een periode van twee jaar waarna vrije en eerlijke verkiezingen zouden worden georganiseerd.³⁷ Ibn Auf nam echter al de volgende dag ontslag daarmee gehoor gevend aan de eis van de honderdduizenden demonstranten die hem niet aanvaardden als leider en op korte termijn een burgerregering wilden.³⁸

Al-Burhan, voormalig inspecteur-generaal van het leger, volgde Ibn Auf op als leider van de TMC. Al-Burhan was geen lid van de voormalige regeringspartij NCP. Ten tijde van het Darfur-conflict coördineerde Al-Burhan Janjaweed-milities van de Arabische Mahamid-stam.³⁹ Al-Burhan beloofde hervormingen en zei dat de TMC zo kort mogelijk zou aan blijven.

Mohamed Hamdan Dagalo, alias 'Hemedti'⁴⁰, werd aangesteld als vicevoorzitter van de TMC.⁴¹ Hemedti is de commandant van de *Rapid Support Forces* (RSF) waarvan de leden bekend staan om de ernstige mensenrechtenschendingen die zij hebben begaan in Darfur.⁴² Volgens verschillende bronnen leek Hemedti de lakens uit te delen in Sudan. Hemedti bezocht verschillende landen, waaronder Saoedi Arabië, om steun te krijgen voor de TMC.⁴³ Volgens schattingen waren in Khartoum in 2019 vijftien duizend RSF-soldaten gestationeerd. De RSF nam de bewaking over van belangrijke gebouwen en objecten (zoals bruggen en ministeries) en ook de controle

³⁵ Zie verder onder paragraaf 'Bashir'. NRC, *Militairen doden betogers, staken dialoog met burgers*, 4 juni 2019; Vrouwelijke bron, 12 april 2019; Al Jazeera, *Sudan military seizes power from Omar al-Bashir: Full statement*, 11 april 2019.

³⁶ Constitution Net, *The need for a transitional Constitutional Framework for Post-al Bashir's Sudan*, 3 juni 2019; The Economist, *Sudan's protesters stand firm for civilian rule*, 15 april 2019.

³⁷ De Volkskrant, *Blauw voor Soedan*, 22 juni 2019; Vrouwelijke bron, 12 april 2019; Al Jazeera, *Sudan military seizes power from Omar al-Bashir: Full statement*, 11 april 2019.

³⁸ Ibn Auf was een islamist, loyaal aan Bashir. In 2007 legde de VS hem sancties op voor betrokkenheid bij oorlogsmisdaden in Darfur. The Economist, *Sudan: Country Report – June 2019*, juni 2019; Al Jazeera, *Sudan's military holds talks with protesters as curfew lifted*, 13 april 2019; HRW, *Sudan: Heed calls for justice*, 18 april 2019; Sudan Tribune, *Ibn Auf resigns from Sudan's transitional military council*, 12 april 2019.

³⁹ Hij heeft als inspecteur-generaal van het leger een belangrijke rol gespeeld bij het inzetten van RSF-eenheden (zie ook volgende noot) als deel van het Sudanese contingent dat in Jemen vecht met de door Saoedi-Arabië geleide coalitie. Nederlands Dagblad, *'Sudan krijgt regering van burgers'*, 15 april 2019; Vrouwelijke bron, 17 april 2019; The Economist, *Sudan: Country Report – June 2019*, juni 2019.

⁴⁰ Hemedti is afkomstig uit Darfur. In 2003 werd hij commandant van de door de Soedanese regering gesteunde Arabische Janjaweed milities die tot doel hadden de door de gewapende opstand van overwegend Afrikaanse bevolkingsgroepen de kop in te drukken. In 2010 ging de Janjaweed over in de door de geheime dienst aangestuurde Rapid Support Forces (RSF). Hemedti werd daarvan uiteindelijk de leider. In 2017 ging de RSF op in het Soedanese leger, zij het met een eigen commandostructuur onder president Bashir. Vrouwelijke bron, 17 april 2019.

⁴¹ Hemedti had, onder Ibn Auf, aangekondigd geen zitting te zullen nemen in de TMC. Vrouwelijke bron, 12 april 2019.

⁴² De leden van de RSF zijn afkomstig van paramilitaire strijdkrachten, voornamelijk de *Border Guards*, en *proxy* milities, veelal bekend als *Janjaweed*. Deze *Janjaweed* milities hebben ernstige mensenrechtenschendingen, waaronder moord en verkrachting, begaan. Het merendeel van de leden van de RSF is afkomstig van de Arabische Rizeigat uit Darfur maar ook onder andere (Darfurese) Arabische etniciteiten (Misseryia en Beni Halba) zouden worden gerekruteerd. Daarnaast zouden er ook etnische Nuba en buitenlandse strijders (Mali, Tsjaad, Niger, Mauritanië) deel uitmaken van de RSF. De RSF heeft in 2014 en 2015 twee omvangrijke 'counterinsurgency' operaties uitgevoerd in Darfur, waarbij ernstige mensenrechtenschendingen zijn begaan. Kritiek op het optreden van de RSF wordt niet geaccepteerd en resulteert veelal in arrestatie of detentie. Uit verschillende bronnen blijkt dat de RSF de afgelopen jaren sterk gegroeid is van vijf- tot zesduizend soldaten in 2013 tot tien- tot twintigduizend soldaten in 2017 en rond de vijftienduizend soldaten in 2019. In 2019 was sprake van rekrutering voor de RSF in verschillende delen van het land waaronder in het Oosten onder de Rashaida, Handandawa en Beni Amir. Drie- tot vijfduizend nieuwe rekruten van deze stammen trainden in een RSF-trainingskamp in Northern State in juli 2019. Ook was sprake van rekrutering in Zuid-Kordofan en in Darfur onder de Masalit. PAX, *Sudan Alert, Actor Map*, 20 juni 2019; Vrouwelijke bron, 28 mei 2019; Vrouwelijke bron, 17 april 2019. Zie ook het algemeen ambtsbericht Sudan van juni 2017.

⁴³ Vrouwelijke bron, 17 april 2019; Vrouwelijke bron, 1 mei 2019; Vrouwelijke bron, 28 mei 2019; Al Jazeera, *Top general: Sudan will back Saudi 'against all threats, attacks'*, 24 mei 2019; The Guardian, *Hemedti: the feared commander pulling the strings in Sudan*, 29 mei 2019; NRC, *De magie van de volksopstand in Soedan is weg*, 24 mei 2019.

over de taken van de *National Intelligence and Security Service* (NISS) werd gedeeltelijk overgedragen aan de RSF.⁴⁴

De TMC en de leden van de FFC voerden vanaf half april wekenlange gesprekken over een mogelijke machtsoverdracht naar een civiel-geleide transitieregering. De FFC eiste onder andere de aanstelling van een burgerregering en hervormingen van de veiligheidsdiensten. Onderhandelingen liepen vast omdat geen overeenstemming kon worden bereikt over de precieze machtsverdeling tussen militairen en burgeroppositie in een transitieorgaan.⁴⁵

Aanhoudende demonstraties

De machtsovername door de TMC en het uitblijven van een akkoord over een burgerregering leidden tot nieuw elan onder demonstranten. De demonstranten zetten, onder aansporing van de SPA, de vreedzame sit-in in Khartoum en andere steden in Sudan om die reden voort (zie ook paragraaf 2.3.3).⁴⁶ Ook hield de oppositie een algemene staking op 28 en 29 mei 2019. De SPA coördineerde de algemene staking.⁴⁷

Op 3 juni werd de sit-in Khartoum en andere steden met geweld neergeslagen.⁴⁸ Uit verschillende bronnen blijkt dat de RSF een hoofdrol speelde bij de aanval.⁴⁹ Opnieuw was sprake van mensenrechtenschendingen waaronder seksueel geweld, moord, willekeurige arrestatie, censuur en verdwijningen.⁵⁰ Schattingen over het dodental liepen uiteen van zestig tot honderdvijftig (zie ook paragraaf 2.3.3).⁵¹ Tientallen lichamen zouden door de RSF in de Nijl zijn gegooid.⁵² De TMC blokkeerde

⁴⁴ Ook was sprake van rekrutering van nieuwe soldaten voor de RSF. Met name in Oost-Sudan en onder kansarme jongeren uit onder andere Niger, Mali en Nigeria. Naar schatting bestaat de RSF uit vijftig- tot zestigduizend manschappen. Vetrrouwelijke bron, 20 juni 2019; Vetrrouwelijke bron, 1 mei 2019; Vetrrouwelijke bron, 13 mei 2019; Vetrrouwelijke bron, 28 mei 2019; Eric Reeves, *UNAMID Withdrawal and International Abandonment: Violence in Darfur 2017-2019, a statistical analysis*, 28 juni 2019; Foreign Policy, *The man who terrorized Darfur is leading Sudan's supposed transition*, 14 mei 2019.

⁴⁵ NRC, *Militairen doden betogers, staken dialoog met burgers*, 4 juni 2019; Trouw, *Soedanezen eisen burgerregering*, 15 april 2019; Vetrrouwelijke bron, 17 april 2019; Vetrrouwelijke bron, 1 mei 2019; France 24, *As protests demand civil rule, Sudan's Arab allies back generals*, 5 mei 2019.

⁴⁶ Ook andere protesten gingen door. Ondanks een ingestelde avondklok vonden ook 's nachts protesten plaats. De Volkskrant, *Blauw voor Soedan*, 22 juni 2019; NRC, *Militairen doden betogers, staken dialoog met burgers*, 4 juni 2019; NRC, *De magie van de volksopstand in Soedan is weg*, 24 mei 2019; Vetrrouwelijke bron, 12 april 2019; Vetrrouwelijke bron, 17 april 2019; Vetrrouwelijke bron, 28 mei 2019; Al Jazeera, *Sudan protesters plan general strike as talks falter*, 21 mei 2019.

⁴⁷ Al Jazeera, *Sudan protesters begin two-day strike to pressure military*, 28 mei 2019; Sudan Tribune, *Sudanese workers go on general strike in support of civilian rule*, 28 mei 2019; Vetrrouwelijke bron, 28 mei 2019.

⁴⁸ De Volkskrant, *Blauw voor Soedan*, 22 juni 2019; NRC, *Militairen doden betogers, staken dialoog met burgers*, 4 juni 2019; Vetrouwelijke bron, 5 juni 2019; Al Jazeera, *'Wrong, outrageous': World reacts as Sudan forces attack sit-in*, 3 juni 2019; PAX, *Sudan Alert No.2*, 5 juni 2019.

⁴⁹ Vetrouwelijke bron, 5 juni 2019; Al Jazeera, *Who are Sudan's RSF and their commander Hemeti?*, 6 juni 2019; Amnesty International, *IOR 40/0520/2019*, 12 juni 2019.

⁵⁰ Vetrouwelijke bron, 20 juni 2019; HRW, *UN Human Rights Council should create Fact-Finding Group for Sudan*, 24 juni 2019; Amnesty International, *IOR 40/0520/2019*, 12 juni 2019; UN News, *Sudan: top UN official demands cessation of violence and rape against civilians by security forces*, 13 juni 2019.

⁵¹ NRC, *Militairen doden betogers, staken dialoog met burgers*, 4 juni 2019; Al Jazeera, *African Union suspends Sudan over military crackdown*, 7 juni 2019; Vetrouwelijke bron, 5 juni 2019; Vetrouwelijke bron, 20 juni 2019; HRW, *UN Human Rights Council should create Fact-Finding Group for Sudan*, 24 juni 2019; The Guardian, *Sudan's government is minimizing the death toll in the Khartoum attack*, 16 juni 2019; Amnesty International, *IOR 40/0520/2019*, 12 juni 2019. Het onderzoek naar de gebeurtenissen op 3 juni 2019 zou worden uitgevoerd door het leger. Op 27 juli 2019 maakte de TMC de uitslag van het onderzoek bekend waaruit bleek dat militair personeel zelfstandig zou hebben gehandeld. Het onderzoek erkende wel de betrokkenheid van de RSF. De veiligheidsdiensten hadden bevel gekregen om 'Columbia', een gebied vlakbij de sit-in waar alcohol en drugs in omloop waren, te ontruimen. Een generaal van de RSF zou separaat hebben gehandeld en een kolonel hebben bevolen de sit-in te ontruimen zonder hiervoor bevel te hebben gekregen van zijn meerdere. De troepen die 'Columbia' ontruimden voegden zich vervolgens bij de andere veiligheidsdiensten en betraden het gebied van de sit-in. De demonstranten en de leiders ervan, waaronder de SPA verwierpen het onderzoek en de uitslag ervan. Al Jazeera, *Sudan protesters reject prosecutor's report into June sit-in raid*, 28 juli 2019.

⁵² Vetrouwelijke bron, 5 juni 2019; Al Jazeera, *Sudan violence: 40 bodies pulled from Nile*, 5 juni 2019; Amnesty International, *Sudan: soaring violence calls for urgent international response*, 5 juni 2019.

kort voor de ingreep en in de weken daarna het internet waardoor het rapporteren en delen van informatie bemoeilijkt werd (zie ook paragraaf 2.3.1).⁵³

Na de ingreep bij de sit-in liet Hemedti volgens bronnen honderden leden van de veiligheidsdiensten arresteren, waaronder vierhonderd leden van de RSF.⁵⁴ Demonstraties gingen, ondanks de ingreep van de veiligheidsdiensten, door in het hele land onder leiding van de SPA maar ook onder leiding van *neighborhood (resistance) committees*.⁵⁵ Zo vonden op 30 juni 2019 demonstraties plaats in Khartoum, Omdurman, Kassala, Al-Gedaref, Madani, Port Sudan, Atbara, El Fasher, Nyala, Zalingei en Kosti. Buitensporig geweld van de veiligheidsdiensten bij deze demonstraties leidde tot zeven burgerdoden en 180 gewonden. De RSF en andere veiligheidsdiensten vielen drie ziekenhuizen binnen in Khartoum, Al Gedaref en Omdurman.⁵⁶

Onderhandelingen en bemiddeling

Door de ingreep van de veiligheidsdiensten bij de sit-in werd het contact tussen de TMC en de FFC officieel opgeschort.⁵⁷ De TMC kondigde op 4 juni 2019 aan dat er binnen negen maanden verkiezingen georganiseerd zouden worden. Al-Burhan gaf ook aan dat er onderzoek nodig was naar gebeurtenissen van 3 juni 2019 rond de sit-in.⁵⁸ Demonstranten begonnen vervolgens aan een campagne van burgerlijke ongehoorzaamheid en zetten de demonstraties 's nachts voort.⁵⁹

De *Peace and Security Council* van de Afrikaanse Unie (AU) kondigde op 6 juni 2019 aan het lidmaatschap van Sudan op te schorten tot er een door burgers geleide overgangsregering zou zijn aangesteld.⁶⁰ Om de gesprekken tussen de TMC en FFC weer op gang te brengen reisde de Ethiopische premier, Abiy Ahmed, naar Sudan en voerde gesprekken met beide partijen. Eind juni verwierp de TMC een voorstel van Abiy en vroeg vervolgens de AU en Ethiopië samen te werken aan een nieuw voorstel.⁶¹

Mede als gevolg van bemiddeling door de AU en Ethiopië ondertekenden de FFC en de TMC op 17 juli 2019 een politiek akkoord over de verdeling van de macht in een

⁵³ De Volkskrant, *Blauw voor Soedan*, 22 juni 2019; NRC, *Militairen doden betogers, staken dialoog met burgers*, 4 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 5 juni 2019; HRW, *UN Human Rights Council should create Fact-Finding Group for Sudan*, 24 juni 2019; Amnesty International, *IOR 40/0520/2019*, 12 juni 2019.

⁵⁴ Hoewel deze personen mogelijk betrokken waren bij de ingreep bij de sit-in waren zij volgens PAX niet verantwoordelijk voor de planning of leiding van de ingreep. Volgens ACJPS werden de vierhonderd RSF-leden na enkele dagen weer vrijgelaten. PAX, *Sudan Alert*, No. 3, 20 juni 2019; ACJPS, *Rapid Support Forces: Tactics of Bloodshed and violence against civilians in Sudan is not new*, juni 2019.

⁵⁵ De *neighborhood (resistance) committees* in 2013 tijdens een periode van demonstraties. Tussen 2013 en 2017 zijn de *neighborhood committees* uit verschillende wijken en steden gaan samenwerken. Eind 2018 sloten verschillende *neighborhood committees* zich aan bij de FFC. Volgens een artikel van Al Jazeera waren er eind 2018 dertig actieve *neighborhood committees* in Khartoum. De committees waren verantwoordelijk voor de coördinatie van protesten, organisatie van bijeenkomsten, het leveren van voedsel en/of medicijnen en voor het voorbereiden van wegversperringen. PAX, *Sudan Alert*, No. 3, 20 juni 2019; Al Jazeera, *In Sudan, neighbourhoods mobilised against al-Bashir*, 8 mei 2019; Middle East Eye, *Sudan's resistance committees plot 'new wave' of protests against power deal*, 9 juli 2019; CADTM, *The revolution in Sudan is far from over*, 27 augustus 2019.

⁵⁶ UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 6, 26 juli 2019.

⁵⁷ Vertrouwelijke bron, 20 juni 2019; Algemeen Dagblad, *Leger Soedan stopt overleg met oppositie en kondigt nieuwe verkiezingen aan*, 4 juni 2019; Al Jazeera, *After bloody attack, Sudan army scraps agreements with protesters*, 4 juni 2019.

⁵⁸ NRC Handelsblad, *Militairen willen binnen negen maanden verkiezingen Soedan*, 4 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 5 juni 2019; The Economist, *Sudan: Country Report – June 2019*, juni 2019.

⁵⁹ Al Jazeera, *African Union suspends Sudan over military crackdown*, 7 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 5 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 20 juni 2019; Sudan Tribune, *Sudanese launch general strike*, 9 juni 2019; Al Jazeera, *Sudan protesters urge night rallies amid impasse with military*, 17 juni 2019.

⁶⁰ De Afrikaanse Unie dreigde al in april 2019 met opschorting van het lidmaatschap van Sudan. Een ultimatum werd uitgesteld vanwege lopende onderhandelingen tussen de FFC en de TMC. De Afrikaanse Unie kondigde tevens sancties tegen individuen en entiteiten aan wanneer de TMC niet voor 30 juni de macht over zou dragen aan een overgangsbestuur. Al Jazeera, *African Union suspends Sudan over military crackdown*, 7 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 1 mei 2019; Vertrouwelijke bron, 7 juni 2019.

⁶¹ Al Jazeera, *Sudan military calls for joint AU, Ethiopia transition plan*, 24 juni 2019; Sudan Tribune, *Sudan's military council calls to unify Ethiopian and AU propositions on transitional period*, 23 juni 2019.

overgangsbestuur. Op 17 augustus 2019 ondertekenden beide partijen een constitutioneel akkoord. Het overgangsbestuur zal gedurende drie jaar en drie maanden voorbereidingen treffen voor verkiezingen die moeten leiden tot een burgerregering. In het akkoord is vastgelegd dat een soevereine raad de rol van staatshoofd vervult en zal bestaan uit vijf burgers en vijf militairen. Beide partijen moesten consensus bereiken over een elfde lid. De eerste 21 maanden zal de TMC-leider, Al-Burhan, de raad voorzitten en de 18 maanden daarna een lid van de Forces of Freedom and Change (FCC).⁶²

De leden van soevereine raad werden op 21 augustus 2019 officieel benoemd. Abdalla Hamdok⁶³ werd vervolgens aangesteld als de nieuwe civiele premier van Sudan. Hamdok diende binnen drie weken na zijn aanstelling een nieuwe technocratisch kabinet te vormen van twintig ministers. De militairen van de soevereine raad zouden de ministers van Binnenlandse Zaken en Defensie benoemen.⁶⁴

Bashir

Na de staatsgreep bracht het leger Bashir over naar de Kober gevangenis.⁶⁵ De TMC kondigde aan Bashir niet te zullen overdragen aan het Internationaal Strafhof, dat hem zoekt wegens oorlogsmisdaden, misdaden tegen de menselijkheid en genocide.⁶⁶

Het Sudanese Openbaar Ministerie klaagde Bashir in mei 2019 aan voor aansporing tot geweld en betrokkenheid bij de dood van demonstranten.⁶⁷ In juni 2019 volgden aanklachten van corruptie met name vanwege vermoedens van onwettig verkregen rijkdommen. In diezelfde maand verschenen ook berichten dat Bashir zou worden verhoord over witwaspraktijken en het financieren van terrorisme.⁶⁸ De Sudanese bevolking zag de aanklachten vanwege corruptie als een schijnproces om de bevolking en de internationale gemeenschap tevreden te houden.⁶⁹ Het proces tegen Bashir begon op 19 augustus 2019.⁷⁰

1.1.2

Internationale relaties

De regering in Sudan is een bondgenoot van Saoedi-Arabië. Sudanese strijdkrachten van de RSF vechten in Jemen aan Saoedische zijde. Saoedi-Arabië ondersteunde

⁶² Trouw, *Akkoord tussen militairen en oppositie in Soedan kent geen winnaars en verliezers*, 17 juli 2019; Al Jazeera, *Sudan's ruling generals, protest leaders sign power-sharing deal*, 17 juli 2019; Al Jazeera, *New Ruling body ushers in Sudan's complex shift to civilian rule*, 21 augustus 2019; Vertrouwelijke bron, 7 augustus 2019; Vertrouwelijke bron, 21 augustus 2019.

⁶³ Abdalla Hamdok is een econoom. Hij was tussen 1981 en 1987 werkzaam voor het Sudanese Ministerie van Financiën waarna hij verschillende posities bekleedde bij de *African Development Bank* en de *International Labour Organization*. Sinds 2011 was hij werkzaam bij de *United Nations Economic Commission for Africa*.

⁶⁴ Al Jazeera, *New Ruling body ushers in Sudan's complex shift to civilian rule*, 21 augustus 2019; Al Jazeera, *Abdalla Hamdok: Who is Sudan's new prime minister*, 21 augustus 2019; Vertrouwelijke bron, 21 augustus 2019.

⁶⁵ Ook werden 23 topleden van de National Congress Party (NCP), waaronder de voorzitter Ahmed Haroun, de vicevoorzitter Osman Kibir, voormalig vicevoorzitter Taha en Nafi Ali Nafi, gearresteerd en ondergebracht in de Kober gevangenis. Ook andere partijleden van de NCP werden gedetineerd en in gevangenschappen in Khartoum en andere staten ondergebracht. HRW, *Sudan: Heed calls for justice*, 18 april 2019; Sudan Tribune, *Sudan's al-Bashir now is held in Khartoum prison*, 17 april 2019; Al Jazeera, *Confusion over fate of Sudan's deposed President Omar al-Bashir*, 17 april 2019; UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 10, 26 juli 2019.

⁶⁶ Vertrouwelijke bron, 12 april 2019; HRW, *Sudan: Heed calls for justice*, 18 april 2019; Sudan Tribune, *Sudan's al-Bashir now is held in Khartoum prison*, 17 april 2019; Al Jazeera, *Confusion over fate of Sudan's deposed President Omar al-Bashir*, 17 april 2019.

⁶⁷ Al Jazeera, *Sudan's Omar al-Bashir charged over killing of protesters*, 13 mei 2019; Sudan Tribune, *Former Sudanese president charged over killing of protesters*, 13 mei 2019; BBC News, *Sudan crisis: ousted President Bashir charged with corruption*, 13 juni 2019.

⁶⁸ NOS, *Verdreven Sudanese dictator Bashir aangeklaagd voor corruptie*, 13 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 20 juni 2019; BBC News, *Sudan crisis: ousted President Bashir charged with corruption*, 13 juni 2019.

⁶⁹ Vertrouwelijke bron, 20 juni 2019.

⁷⁰ Radio Dabanga, *Sudan's ousted dictator Al Bashir faces corruption charges in Khartoum court*, 19 augustus 2019; Sudan Tribune, *Bashir's possession of money is criminal offence: lawyer*, 20 augustus 2019.

Bashir financieel maar dat bleek onvoldoende om de economie te redden.⁷¹ De Sudanese regering onderhoudt ook goede contacten met Qatar, Egypte en de Verenigde Arabische Emiraten.⁷² De twee topleiders van de TMC, Al-Burhan en Hemedti, reisden in april en mei 2019 naar Saoedi-Arabië, de Verenigde Arabische Emiraten en Egypte voor steun.⁷³ De Verenigde Arabische Emiraten en Saoedi-Arabië spraken hun steun uit voor de TMC, onder andere vanwege belangen in Jemen, en zeiden Sudan drie miljard dollar toe.⁷⁴

Hoewel in 2017 en 2018 sprake was van toenadering tussen het Westen en Sudan stagneerde dit naar aanleiding van de ontwikkelingen in 2019.⁷⁵ Sudan nam in 2017 en 2018 ook een meer constructieve rol aan ten aanzien van de veiligheidssituatie in de buurlanden met als gevolg verbeterde relaties met verschillende Afrikaanse landen waaronder Zuid-Sudan, Uganda, Chad en Ethiopië.⁷⁶ In februari 2019 opende Sudan de grens met Eritrea na een eenzijdige sluiting van ongeveer een jaar.⁷⁷

Relatie met Zuid-Sudan

Tijdens de verslagperiode verbeterde de relatie tussen Sudan en Zuid-Sudan. Sudan heeft een constructieve houding aangenomen ten aanzien van het conflict in Zuid-Sudan. President Bashir faciliteerde vredesonderhandelingen tussen de Zuid-Sudanese president Salva Kiir en zijn tegenstander Riek Machar. Mede als gevolg hiervan tekenden Kiir en Machar op 12 september 2018 het Khartoum-agreement, een akkoord over een permanent staakt-het-vuren.⁷⁸

Sudan en Zuid-Sudan zetten sinds eind 2017 stappen in de samenwerking inzake het vaststellen van de grens en demilitarisering van de grenszone. De Verenigde Staten (VS) dreigden eind 2017 de *United Nations Interim Security Force for Abyei* (UNISFA) missie te saneren tenzij beide landen serieus aan de slag gingen met de implementatie van het vredesakkoord. Op de hieruit volgende benchmarks, opgesteld door de *United Nations Security Council* (hierna VN-veiligheidsraad), werd vooruitgang geboekt. Zo vonden meerdere bijeenkomsten van de *Joint Peace and Security Mechanism* (JPSM) plaats. Ook kreeg de UNISFA missie vaker toestemming voor lucht- en landcontroles en werd er vooruitgang geboekt bij het openen van

⁷¹ Volgens schattingen zouden er achtduizend RSF-leden in Jemen gestationeerd zijn. Sudan heeft daarmee de grootste aanwezigheid van grondtroepen. NRC, *Voedseltekorten dreigen regime van Sudan te nekken*, 27 december 2018; Al Jazeera, *Dates and bullets: Sudan in the grip of the RSF militia*, 24 juni 2019; Sudan Tribune, *New Batch of Sudanese forces arrive in Yemen*, 19 juni 2019; World Peace Foundation, *Who is arming the Yemen war?*, 28 februari 2018.

⁷² NRC, *Omar al-Bashir: oorlogsvoerder, alleenheerser, overlever*, 5 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; France 24, *As protests demand civil rule, Sudan's Arab allies back generals*, 5 mei 2019; Al Jazeera, *Dates and bullets: Sudan in the grip of the RSF militia*, 24 juni 2019.

⁷³ NRC, *Militairen doden betogers, staken dialoog met burgers*, 4 juni 2019; The Guardian, *Sudan: How Arab autocrats conspired to thwart reformists hopes*, 3 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 28 mei 2019.

⁷⁴ The Economist, *Sudan: Country Report – June 2019*, juni 2019; The Guardian, *Sudan: How Arab autocrats conspired to thwart reformists hopes*, 3 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 17 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 28 mei 2019.

⁷⁵ International Crisis Group, *Improving prospects for a peaceful transition in Sudan*, 14 januari 2019; Vertrouwelijke bron, 26 maart 2018; HRW, *Emergency decrees bring more repression in Sudan*, 5 maart 2019.

⁷⁶ Vertrouwelijke bron, 5 september 2018; Vertrouwelijke bron, 26 maart 2018; Vertrouwelijke bron, 31 januari 2018; UNSC, *S/2018/389*, pagina 4, 25 april 2018.

⁷⁷ De sluiting van de grens werd aangekondigd nadat de media berichtten dat Egypte duizenden troepen zou hebben gestationeerd bij de Eritrese militaire basis van Sawa. The East Africa Monitor, *Sudan reopens border with Eritrea after year-long closure*, 6 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 21 januari 2019; Reuters, *Sudan closes border with Eritrea*, 6 januari 2018; Memo Middle East Monitor, *Sudan political forces support decision to close border with Eritrea*, 8 januari 2018.

⁷⁸ The Economist, *Country report Sudan*, pagina 7, geraadpleegd op 5 november 2018; UNSC, *S/2018/923*, 16 oktober 2018; ACAPS, *Crisis Analysis of Sudan*, 15 oktober 2018; Al Jazeera, *From Troublemaker to Peacemaker*, 14 oktober 2018; Small arm's Survey, *Lifting US sanctions on Sudan*, mei 2018; ICG, *Keeping the hotline open between Sudan and South Sudan*, 13 april 2018; Vertrouwelijke bron, 21 januari 2019; Reuters, *South Sudan's president, rebel leader sign peace deal*, 12 september 2018.

grensposten en het opstellen van nieuwe locaties voor teams van het *Joint Border Verification and Monitoring Mechanism* (JBVMM).⁷⁹

Bashir sloot regelmatig de grens tussen Sudan en Zuid-Sudan. Dit had gevolgen voor de handel, seizoensgebonden migratie maar ook voor de instroom van Zuid-Sudanese vluchtelingen. Ook Zuid-Sudanezen die terugkeerden naar Zuid-Sudan ondervonden hinder van de gesloten grens.⁸⁰ In juli 2018 besloten Sudan en Zuid-Sudan een aantal grensposten te openen en de handel tussen de twee landen te bevorderen.⁸¹ Hoewel de landen in september 2018 aankondigden dat er tien grensposten open waren, had UNISFA dit door toedoen van Sudan en Zuid-Sudan een half jaar later nog niet kunnen controleren.⁸² Grenshandel was officieel in maart 2019 nog niet mogelijk.⁸³

1.1.3 Politieke ontwikkelingen in de conflictgebieden

Abyei

Abyei is een betwist gebied op de grens van Sudan en Zuid-Sudan. Tijdens de onderhandelingen voor het *Comprehensive Peace Agreement* (CPA) tussen Sudan en de *Sudan People Liberation Movement/Army* (SPLM/A) in 2005 kon geen overeenstemming bereikt worden over het gebied van Abyei. In de Abyei-protocollen van het CPA werd zodoende vastgelegd dat de definitieve status van Abyei zou worden vastgesteld na een referendum van de lokale bevolking.⁸⁴ In juni 2011 werd, na grote geweldsincidenten en onder internationale druk, besloten dat Abyei onder gemeenschappelijk bestuur van Sudan en Zuid-Sudan zou komen te staan, het *Joint Abyei Oversight Committee* (AJOC). Het AJOC zou tevens het referendum organiseren waarin was voorzien door het CPA.⁸⁵ Het gebied is weliswaar officieel gedemilitariseerd, maar UNSIFA signaleerde de aanwezigheid van gewapende groepen waaronder de Sudanese *Diffra Oil Police* en incidenteel gewapende leden van de Zuid-Sudanese veiligheidsdiensten. Zie ook paragraaf 1.2.2.⁸⁶

In de verslagperiode werd weinig politieke vooruitgang geboekt voor Abyei. Er is nog geen akkoord gesloten over het gemeenschappelijk bestuur van het gebied.⁸⁷

⁷⁹ Zie ook onder 1.2.1. UNSC, S/2018/778, 23 augustus 2018; UNSC, S/2019/319, pagina 6, 16 april 2019; What's in Blue?, UNISFA: Council to renews mission's support to the Joint Border Verification and Monitoring Mechanism, 11 oktober 2018; ICG, Keeping the hotline open between Sudan and South Sudan, 13 april 2018; Al Jazeera, South Sudan's Kiir in Khartoum to discuss borders, 1 november 2017; Vertrouwelijke bron, 7 maart 2018.

⁸⁰ REACH, Regional displacement of South Sudanese, Mei 2018; RFI, Soudan du Sud : Ouverture partielle de la frontière avec le Soudan, 9 oktober 2018; Radio Tamzuj, Sudan closes border crossing point with South Sudan, 1 april 2018; Radio Tamzuj, Sudan's Bashir orders reopening of border with South Sudan, 27 juni 2018; UNSC, S/2019/319, pagina 6, 16 april 2019.

⁸¹ Sudan Tribune, Border trade between Sudan and S. Sudan to resume soon: minister, 18 augustus 2018; UNSC, S/2018/923, pagina 9, 16 oktober 2018.

⁸² UNSC, S/2018/923, 16 oktober 2018; UNSC, S/2019/319, pagina 6, 16 april 2019.

⁸³ UNifeed, South Sudan / Cross border trade, 29 november 2018; Radio Dabanga, Sudan-South Sudan border crossings remain closed, 26 maart 2019.

⁸⁴ De lokale bevolking in Abyei bestaat voornamelijk uit Ngok Dinka en Misseriya stammen. De meest permanente bewoners behoren tot de Ngok Dinka. Ongeveer zes maanden per jaar trekken 150.000 Misseriya herders met hun vee door Abyei. Dit brengt spanningen en conflict met zich mee. Zuid-Sudan heeft in 2013 een eenzijdig onofficieel referendum gehouden in Abyei. Daarin sprak de grote meerderheid zich uit voor aansluiting bij Zuid-Sudan. Het referendum werd geboycot door de Misseriya. Sudan betwist de uitkomst. Vertrouwelijke bron, 7 maart 2018; Foreign policy, Conflict in Abyei Could Reignite South Sudan's Civil War, 6 juni 2018; Radio Dabanga, Misseriya, Dinka Ngok agree on grazing activities in Abyei, 10 december 2017.

⁸⁵ Vertrouwelijke bron, 7 maart 2018; ICG, Keeping the hotline open between Sudan and South Sudan, 13 april 2018.

⁸⁶ UNSC, SC/13578, 15 november 2018; UNSC, S/2018/923, pagina 3, 16 oktober 2018; UNSC, S/RES/2469, 14 mei 2019.

⁸⁷ Vertrouwelijke bron, 15 november 2018; UNSC, S/2018/778, 23 augustus 2018; UNSC, S/RES/2445, 15 november 2018; UNSC, S/2018/778, 23 augustus 2018; UNSC, April 2018 Monthly Forecast, Sudan/South Sudan, april 2018; UNSC, S/PV.8357, 20 september 2018; UNSC, S/2018/923, 16 oktober 2018; Sudan Tribune, Sudan, South Sudan Abyei oversight committees to meet this month, 22 mei 2018; Radio Tamzuj, AJOC meeting concludes without agreement in Addis Ababa, 20 November 2017; Foreign policy, Conflict in Abyei Could

Ondertussen hebben beide landen, in tegenstelling tot de afspraken die in 2011 gemaakt zijn, ieder een eigen bestuur voor Abyei ingesteld.⁸⁸ Wel vond een, door de Afrikaanse Unie voorgestelde, dialoog plaats tussen de traditionele leiders van Ngok Dinka en Misseriya in november 2017.⁸⁹ De bevolking van Abyei werkt ook op lokaal niveau aan vredesopbouw. Zo werd in 2018 tijdens een jaarlijkse conferentie tussen de Misseriya en de Ngok Dinka een gemeenschappelijk vredesakkoord ondertekend.⁹⁰

Twee Gebieden

In Zuid-Kordofan en Blue Nile – ook wel de Twee Gebieden genoemd - strijdt de *Sudan People's Liberation Movement – North* (SPLM-N) voor meer autonomie van de twee staten waarin was voorzien door het CPA. In Zuid-Kordofan ligt het Nuba-gebergte. In de afgelopen jaren is de intensiteit van het conflict in Zuid-Kordofan en Blue Nile afgenomen. Sinds 2016 hebben zowel de regering als de SPLM-N eenzijdig staakt-het-vuren aangekondigd en steeds verlengd.⁹¹

Vanaf maart 2017 vond een interne strijd plaats over het leiderschap van de SPLM-N.⁹² Het interne conflict leidde eind oktober 2017 tot de definitieve splitsing van de SPLM-N in twee facties waarvan de ene onder leiding kwam te staan van Abdel-Aziz al-Hilu en de andere onder leiding van Malik Aggar.⁹³

Informele vredesonderhandelingen tussen de Sudanese regering en de facties van de SPLM-N verliepen zonder noemenswaardige voortgang.⁹⁴ Het *African Union High-level Implementation Panel* (AUHIP) zette haar pogingen om de Sudanese regering en de rebellenbewegingen in de Twee Gebieden een vredesakkoord te laten sluiten voort. Het belangrijkste meningsverschil lag in de controle over toegang tot humanitaire hulp in de door SPLM-N gecontroleerde gebieden.⁹⁵ De breuk van de

Reignite South Sudan's Civil War, 6 juni 2018; UNSC, SC/13796, 30 april 2019; African Union, *The outcomes of the African Union Joint oversight (Abyei) meetings*, 24 november 2017.

⁸⁸ Sudan heeft een bestuur benoemd voor de Misseriya terwijl Zuid-Sudan een bestuur vormde voor de Ngok Dinka. Sudan heeft in het noorden van Abyei bovendien een politie-eenheid ingezet, de *Diffra Oil Police*. Vertrouwelijke bron, 15 november 2018; UNSC, S/2018/778, 23 augustus 2018; Sudan Daily, US charge d'affaires to visit Abyei on Tuesday, 3 december 2018.

⁸⁹ African Union, *The outcomes of the African Union Joint oversight (Abyei) meetings*, 24 november 2017; UNSC, S/2018/293, pagina 5, 3 april 2018.

⁹⁰ De Ngok Dinka en Misseriya houden regelmatige gezamenlijke meetings voor vredesonderhandelingen en behoud van de vrede. Tussen maart en oktober 2018 faciliteerde UNISFA 18 dergelijke ontmoetingen. Jaarlijks vinden tevens grote conferenties plaats om de dialoog te bevorderen over de seizoensgebonden migratie van de Misseriya en hun vee. Vertrouwelijke bron, 7 maart 2018; UNSC, S/2018/293, 3 april 2018; Radio Dabanga, *Dinka-Ngok, Misseriya sign peace accord in Abyei*, 8 maart 2018; FAO, *Ngok Dinka and Misseriya communities sign peace agreement at three-day migration conference*, 6 maart 2018; Foreign policy, *Conflict in Abyei Could Reignite South Sudan's Civil War*, 6 juni 2018.

⁹¹ Vertrouwelijke bron, 23 april 2018; ACAPS, *Crisis Analysis Sudan*, geraadpleegd op 9 november 2018; NHRMO, *Human Rights Update: September 2017 – February 2018*, maart 2018; UNHRC, A/HRC/39/71, 13-08-2018; Radio Dabanga, *Sudan rebels declare immediate unilateral 'goodwill' ceasefire*, 1 augustus 2019; Sudan Tribune, *SPLM-N's Agar declares Blue Nile area of natural disaster*, 7 september 2019.

⁹² Atlantic Council Africa Center, *Politics, Engagement and reform*, maart 2018; ACAPS, *Crisis Analysis Sudan*, geraadpleegd op 9 november 2018; Radio Dabanga, *'9000 displaced' by deadly clashes between SPLM-N factions in Blue Nile*, 24 februari 2018; Vertrouwelijke bron, 23 april 2018.

⁹³ Abdel-Aziz al-Hilu was vicevoorzitter en commandant van de SPLM-N. Hij is afkomstig uit Zuid-Kordofan (Nuba-gebergte). Malik Aggar was tot april 2017 de voorzitter van de SPLM-N. Aggar is ook voorzitter van de Sudan Revolutionary Front (SRF). Hij is afkomstig uit Blue Nile (Ingessana gebergte). Zie voor meer informatie het Algemeen Ambtsbericht Sudan van juni 2017. HIIICR, *Conflict Barometer 2017*, pagina 103-104, februari 2018; UNHRC, A/HRC/39/71, 13 augustus 2018; Radio Dabanga, *SPLM-N-Agar declares unilateral ceasefire in Sudan's Blue Nile*, 31 december 2017.

⁹⁴ Atlantic Council Africa Center, *Politics, Engagement and reform*, maart 2018; Radio Dabanga, *'No progress in peace talks': SPLM-N al-Hilu*, 2 november 2018; Sudan Tribune, *Sudanese government, SPLM-N al Hilu hold secret talks in South Africa: reports*, 31 oktober 2018, geraadpleegd op 12 november 2018; Sudan Tribune, *Consultations on Sudan's Two Areas wrap up without breakthrough: SPLM-N Hilu*, 1 november 2018; ACAPS, *Crisis Analysis Sudan*, geraadpleegd op 9 november 2018; Sudan Tribune, *Sudan says wouldn't accept new conditions on Two Areas talks*, 18 augustus 2018, geraadpleegd op 13 november 2018.

⁹⁵ The Economist, *Country report Sudan*, pagina 4, geraadpleegd op 5 november 2018; UNSC, *Security Council Briefing on Sudan and South Sudan, Special Envoy Nicholas Haysom*, 26 oktober 2017. Vertrouwelijke bron, 31 januari 2018; Vertrouwelijke bron, 23 april 2018.

SPLM-N zorgde bovendien voor vertraging in de vredesonderhandelingen.⁹⁶ In oktober 2018 bood de Zuid-Sudanese president Salva Kiir aan te bemiddelen tussen de twee facties van de SPLM-N. De bemiddeling van Kiir heeft niet geleid tot een concreet vredesakkoord.⁹⁷

Begin 2019 sloot de SPLM-N factie van Aggar zich aan bij de *Forces for Freedom and Change*. De SPLM-N Aggar trachtte tevens een overeenkomst te sluiten met de TMC. Na de ingreep van de RSF bij de sit-in begin juni 2019 werd een geplande bijeenkomst om een overeenkomst te tekenen geannuleerd door de TMC. Na afloop van bemiddelingsgesprekken met de Ethiopische premier Abiy begin juni 2019, werden leden van een delegatie van de SPLM-N Aggar factie door de TMC gearresteerd en uitgezet naar Zuid-Sudan.⁹⁸ Eind juli vonden gesprekken plaats tussen de SPLM-N Aggar en de TMC in Juba. De partijen sloten een overeenkomst over de annulering van de ter-dood-veroordeling van Aggar en zijn plaatsvervanger Yassir Arman, de vrijlating van politieke gevangenen en de verlening van humanitaire hulp aan burgers in door SPLM-N gecontroleerd gebied. De SPLM-N Al-Hilu factie gaf aan alléén bereid te zijn te onderhandelen met een transitie-regering die ondersteund wordt door de Sudanese bevolking.⁹⁹ Op 9 augustus kondigde de TMC aan dat aan Malik Aggar en Yassir Arman gratie verleend was.¹⁰⁰

Darfur

Verschillende partijen onderhandelen in wisselende allianties over vredesprocessen voor Darfur. Dit heeft tot het eind van de verslagperiode niet geleid tot een concrete vredesverklaring.¹⁰¹ De drie belangrijkste initiatieven zijn¹⁰²:

- De opvolging van het *Doha Document for Peace in Darfur (Doha Document, DDPD)*;¹⁰³
- De *Roadmap Agreement for Ending the conflicts in Sudan* (Roadmap Agreement) onder bemiddeling van het AUHIP die voor heel Sudan vredesonderhandelingen bemiddelt;¹⁰⁴
- Het *Juba Initiative* waarbij Zuid-Sudan heeft aangegeven te zullen bemiddelen tussen de Sudanese overheid en de rebellenbewegingen.¹⁰⁵

Tijdens de verslagperiode richtten de pogingen van verschillende partijen zich op de hervatting van formele onderhandelingen tussen de regering en de rebellenbewegingen.¹⁰⁶ De rebellenbeweging *Sudan Liberation Army/ Abdul Wahid*

⁹⁶ Amnesty International, *Amnesty International Report 2017/18- Sudan*, 22 februari 2018.

⁹⁷ Het doel was om de twee facties van de SPLM-N dicht bij elkaar te brengen om verdere vredesonderhandelingen te kunnen voeren, onder leiding van het AUHIP. Sudan Tribune, *Sudan welcomes Salva Kiir's efforts to reconcile SPLM-N factions*, 24 oktober 2018; Reuters, *Sudan accepts South Sudanese mediation in border regions*, 4 november 2018; Sudan Tribune, *Juba to host peace talks between Khartoum and all Sudanese armed groups: adviser*, 6 november 2018.

⁹⁸ Het ging onder andere om Yassir Arman en Ismail Jalab, die zich voor het eerst sinds 2011 in Khartoum begaven. The New Humanitarian, *Blue Nile: 'Prepare for peace and prepare for war'*, 11 juni 2019; Sudan Tribune, *Sudan's junta expels SPLM-N leading members to Juba: Agar*, 10 januari 2019.

⁹⁹ Sudan Tribune, *SPLM-N al-Hilu will negotiate peace in Sudan with transitional government: statement*, 28 juli 2019; Sudan Tribune, *Military council, SPLM-N Agar agree on measures ahead of peace talks in Sudan*, 27 juli 2019.

¹⁰⁰ Middle East Monitor, *Sudan military cancels death sentences against rebel leaders*, 10 augustus 2019.

¹⁰¹ UNSC, *S/2019/34*, pagina 6-7, 10 januari 2019.

¹⁰² UNSC, *S/2019/34*, pagina 5-6, 10 januari 2019.

¹⁰³ UNSC, *S/2019/34*, pagina 5-6, 10 januari 2019; Zie voor meer informatie het Algemeen Ambtsbericht Sudan van juni 2017.

¹⁰⁴ UNSC, *S/2019/34*, pagina 5-6, 10 januari 2019; Zie voor meer informatie het Algemeen Ambtsbericht Sudan van juni 2017.

¹⁰⁵ In oktober 2018 bood de Zuid-Sudanese president Salva Kiir hulp aan bij de mediatie van het conflict in de Twee Gebieden. Op 5 november 2018 kondigde Salva Kiir aan ook andere partijen uit te nodigen inclusief de Sudanese overheid en rebellengroepen in Darfur. Sudan Tribune, *Sudan welcomes Salva Kiir's efforts to reconcile SPLM-N factions*, 24 oktober 2018; Reuters, *Sudan accepts South Sudanese mediation in border regions*, 4 november 2018; Sudan Tribune, *Juba to host peace talks between Khartoum and all Sudanese armed groups: adviser*, 6 november 2018; UNSC, *S/2019/34*, pagina 5-6, 10 januari 2019.

¹⁰⁶ UNSC, *S/2019/34*, pagina 6-7, 10 januari 2019.

(SLA/AW) weigerde tijdens de verslagperiode net als in voorgaande jaren zich aan te sluiten bij het vredesproces.¹⁰⁷ Begin december 2018 bereikten de regering en de rebellenbewegingen *Sudan Liberation Movement – Minni Minawi* (SLM/MM) en *Justice and Equality Movement* (JEM) een overeenkomst over het hervatten van formele onderhandelingen op grond van het Doha Document.¹⁰⁸ JEM en SLA/MM trokken zich in januari 2019 echter terug uit de onderhandelingen vanwege de aanhoudende protesten tegen de Sudanese regering.¹⁰⁹ Om dezelfde redenen besloot de Sudan Call Alliance in maart 2019 zich terug te trekken uit de Roadmap Agreement.¹¹⁰

De Sudanese regering en verschillende rebellenbewegingen kondigden tijdens de verslagperiode meerdere keren een eenzijdig staakt-het-vuren aan. De SLA/AW sloot zich hier niet bij aan waardoor een conflictsituatie bleef bestaan in het gebied van de Jebel Marra (Centraal-Darfur) waar de SLA/AW actief is (Zie verder onder 1.2.4).¹¹¹ In augustus 2019 gaf Abdul Wahid Al-Nur aan het akkoord tussen de TMC en de FFC niet te erkennen.¹¹²

1.2 Veiligheidssituatie

In de verslagperiode kon de veiligheidssituatie in Abyei over het algemeen als rustig worden getypeerd. Wel was er sprake van toegenomen criminaliteit. In de conflictgebieden Zuid-Kordofan en Blue Nile was sprake van een verbeterde veiligheidssituatie ten opzichte van de vorige verslagperiode. In deze gebieden bleef echter sprake van gewapend geweld tussen overheidstroepen en rebellengroepen, tribaal gewapend geweld en criminaliteit. In Darfur waren in 2017 en 2018 minder gevechten tussen het Sudanese leger en rebellenbewegingen dan in de vorige verslagperiode. Ook vielen er minder burgerslachtoffers.¹¹³ In 2019 nam het geweld in Darfur toe en was volgens de mensenrechtencommissie van de VN sprake van een verslechterde mensenrechtensituatie.¹¹⁴

Demonstraties

Van december 2018 tot april 2019 protesteerde de Sudanese bevolking in verschillende delen van het land tegen de slechte economische situatie en voor het vertrek van President Bashir. Als gevolg van het gewelddadige ingrijpen van de Sudanese regering van Bashir en de militaire overgangsregering kwamen tientallen burgers om het leven.¹¹⁵

In april 2019 werd Bashir afgezet en kwam de TMC aan de macht. De demonstraties hielden in het hele land aan. Tussen 11 april 2019 en 27 april 2019 rapporteerde ACLED meer dan zeventig demonstraties in meer dan dertig steden in het hele

¹⁰⁷ UNSC, S/2019/34, pagina 7, 10 januari 2019; UNSC, S/2018/1125, pagina 16, 28 december 2017.

¹⁰⁸ JEM en SLA/MM hebben zich aangesloten bij de Forces for Freedom and Change. UNSC, S/2019/34, pagina 6, 10 januari 2019; Sudan Tribune, *Sudan, armed groups agree to resume talks for peace in Darfur*, 6 december 2018; Radio Dabanga, *Doha Document for Peace in Darfur pre-negotiation agreement draft signed*, 26 november 2018.

¹⁰⁹ UNSC, S/2019/305, pagina 7, 10 april 2019; Sudan Tribune, *Armed groups postpone Darfur peace talks in support of Sudan's uprising*, 12 januari 2019; Radio Dabanga, *Sudanese rebel leader refuses to 'sit down with regime'*, 14 januari 2019.

¹¹⁰ UNSC, S/2019/305, pagina 4, 10 april 2019.

¹¹¹ UNSC, S/2019/34, pagina 6, 10 januari 2019.

¹¹² Radio Dabanga, *Abdelwahid El Nur: 'Sudan junta opposition kidnapped the revolution'*, 9 augustus 2019.

¹¹³ UNSC, S/2019/34, 10 januari 2019; ACLED, *Armed Conflict Location & Event Data Project*, geraadpleegd op 2 februari 2019; www.acleddata.com

¹¹⁴ OHCHR, *Briefing to the Security Council on Sudan by Andrew Gilmour, Assistant Secretary-General for Human Rights*, New York, 14 juni 2019.

¹¹⁵ Sudan Tribune, *Sudanese continue to protest as security makes more arrests*, 10 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 10 januari 2019; Amnesty International, *Sudan: 37 protesters dead in government crackdown on demonstrations*, 24 december 2018; Vertrouwelijke bron, 17 april 2019; MEMO, *90 killed since start of protests, say Sudan doctors*, 7 mei 2019.

land.¹¹⁶ Tussen 11 april 2019 en 18 mei 2019 vond zeventig procent van de demonstraties plaats buiten Khartoum.¹¹⁷ In de eerste weken na de machtsovername van de TMC werden de demonstraties in Khartoum gedoogd.¹¹⁸ Tussen 11 en 27 april 2019 grepen de veiligheidsdiensten in drie procent van de gevallen in om demonstraties uiteen te drijven.¹¹⁹ In Darfur bleef echter, ook in april 2019, sprake van het gebruik van buitensporig geweld door de veiligheidsdiensten bij het uiteendrijven van protesten.¹²⁰

Volgens schattingen waren in Khartoum in 2019 vijftien duizend RSF-soldaten gestationeerd. Na de staatsgreep nam de RSF de bewaking over van belangrijke gebouwen en objecten (zoals bruggen en ministeries) en ook de controle over de taken van de *National Intelligence and Security Service* (NISS) werd gedeeltelijk overgedragen aan de RSF.¹²¹

In mei 2019 stelden demonstranten in Khartoum wegversperringen op om de TMC onder druk te zetten bij de onderhandelingen met de FFC.¹²² Mede als gevolg van de inzet van de RSF bij het uiteendrijven van demonstraties in Khartoum nam het geweld van de veiligheidsdiensten weer toe vanaf mei 2019.¹²³ Volgens ACLED toont de RSF een patroon van geweld dat afwijkt van het geweld van de Sudanese politie en van het Sudanese leger. Bij ingrepen waarbij de RSF betrokken was vielen meer doden en was vaker sprake van geweld tegen burgers, waaronder aanvallen, ontvoeringen en seksueel geweld.¹²⁴ Begin juni gaf de TMC opdracht de sit-in in Khartoum te ontruimen. Hierbij vielen tussen zestig en honderdvijftig doden.¹²⁵ In de dagen die volgden werd de RSF ingezet bij het vliegveld, op de universiteit van Khartoum en om in straten en op bruggen van Khartoum en Omdurman te patrouilleren.¹²⁶ Demonstraties gingen, ondanks de ingreep van de veiligheidsdiensten, door in het hele land. Zo vonden op 30 juni 2019 demonstraties plaats in Khartoum, Omdurman, Kassala, Al-Gedaref, Madani, Port Sudan, Atbara, El Fasher, Nyala, Zalingei en Kosti. Buitensporig geweld van de veiligheidsdiensten leidde bij deze demonstraties tot zeven burgerdoden en 180 gewonden. De RSF en

¹¹⁶ ACLED, *The first step on a long road: public demonstrations and political reform in Sudan*, 2 mei 2019.

¹¹⁷ Zo vonden 33% van de gewelddadige demonstraties in Khartoum plaats in vergelijking met 18% voor het vertrek van Bashir. Ook kwamen interventies van de veiligheidsdiensten en buitensporig geweld vaker voor in Khartoum in de periode na het vertrek van Bashir. ACLED, *Backsliding: demonstration activity in post-Bashir Sudan*, 24 mei 2019.

¹¹⁸ ACLED, *The first step on a long road: public demonstrations and political reform in Sudan*, 2 mei 2019; ACLED, *Backsliding: Demonstration activity in Post-Bashir Sudan*, 24 mei 2019; HRW, *Sudan's transition hasn't ended abuses in Darfur*, 8 mei 2019.

¹¹⁹ In de periode dat Bashir aan de macht was, werden 36% van de protesten uiteengedreven en in 9% van de protesten gebruikten de veiligheidsdiensten excessief geweld, aldus ACLED. ACLED, *The first step on a long road: public demonstrations and political reform in Sudan*, 2 mei 2019.

¹²⁰ Zie onder 1.2.4. HRW, *Sudan's transition hasn't ended abuses in Darfur*, 8 mei 2019.

¹²¹ Ook was sprake van rekrutering van nieuwe soldaten voor de RSF. Met name in Oost-Sudan en onder kansarme jongeren uit onder andere Niger, Mali en Nigeria. Naar schatting bestaat de RSF uit vijftig- tot zestigduizend manschappen. Vertrouwelijke bron, 20 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 1 mei 2019; Vertrouwelijke bron, 13 mei 2019; Vertrouwelijke bron, 28 mei 2019; Eric Reeves, *UNAMID Withdrawal and International Abandonment: Violence in Darfur 2017-2019, a statistical analysis*, 28 juni 2019; Foreign Policy, *The man who terrorized Darfur is leading Sudan's supposed transition*, 14 mei 2019.

¹²² ACJPS, *Rapid Support Forces: Tactics of bloodshed and violence against civilians in Sudan is not new*, juni 2019.

¹²³ PAX, *Sudan Alert, Actor Map*, 20 juni 2019; ACLED, *The Rapid Support Forces and Escalation of Violence in Sudan*, 2 juli 2019.

¹²⁴ Geweld tegen burgers kwam bij meer dan de helft van de ingrepen voor waarbij de RSF betrokken was tegen en kwart bij ingrepen van het leger en minder dan 10 procent van de ingrepen van de politie. Begin juni vielen bij tien incidenten van excessief geweld van de RSF 120 doden. Ter vergelijking: bij vijftig incidenten van excessief geweld door de politie en het leger vielen 40 doden. ACLED, *The Rapid Support Forces and Escalation of Violence in Sudan*, 2 juli 2019. Zie ook Hoofdstuk 2 Mensenrechten.

¹²⁵ Zie ook interne politieke ontwikkelingen onder paragraaf 1.1.1 en paragraaf 2.3.3. De Volkskrant, *Blauw voor Soedan*, 22 juni 2019; NRC, *Militairen doden betogers, staken dialoog met burgers*, 4 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 5 juni 2019; Al Jazeera, *'Wrong, outrageous': World reacts as Sudan forces attack sit-in*, 3 juni 2019; PAX, *Sudan Alert No.2*, 5 juni 2019; blauw voor .

¹²⁶ ACJPS, *Rapid Support Forces: Tactics of bloodshed and violence against civilians in Sudan is not new*, juni 2019; Vertrouwelijke bron, 28 mei 2019.

andere veiligheidsdiensten vielen drie ziekenhuizen binnen in Khartoum, Al Gedaref en Omdurman.¹²⁷

1.2.1

Vredesmissies

In Sudan zijn twee VN-vredesoperaties actief: *United Nations/African Union Hybrid Operation in Darfur* (UNAMID) en *United Nations Interim Security Force for Abyei* (UNISFA).

De VN-sancties tegen Sudan, ingesteld in 2005 (resolutie 1591), bleven in de verslagperiode van kracht. Deze sancties omvatten onder meer een wapenembargo voor Darfur.¹²⁸

UNAMID

Op 31 juli 2007 aanvaardde de VN-Veiligheidsraad (VNVR) resolutie 1769 waarmee de UNAMID werd ingesteld. Het mandaat van UNAMID valt volledig onder hoofdstuk VII van het VN-Handvest. Het hoofdkwartier van UNAMID bevindt zich sinds oktober 2018 in Zalingei (Centraal-Darfur)¹²⁹; er zijn op verschillende andere locaties in Darfur ook troepen van UNAMID gestationeerd.

De verslagperiode stond in het teken van het gedeeltelijke vertrek van UNAMID. De Sudanese regering was al langere tijd voorstander van een vertrek van UNAMID. Volgens Sudan was de veiligheid in Darfur immers sterk verbeterd en was er geen noodzaak meer voor een VN-missie.¹³⁰ In juni 2017 hernieuwde de veiligheidsraad het mandaat van UNAMID met een jaar en besloot tegelijkertijd de militaire en politie macht in twee fases af te bouwen. De herstructurering van UNAMID verliep volgens planning.¹³¹ Elf van de 34 *team sites* werden gesloten en uit nog zeven andere *team sites* trok UNAMID de militaire component terug. Met de herstructurering krompen het militaire personeel en de politiecomponent met respectievelijk 44% en 30%. De Veiligheidsraad versterkte anderzijds de aanwezigheid van UNAMID in het Jebel Marra gebied.¹³²

In juli 2018 verlengde de VN-Veiligheidsraad het mandaat van UNAMID opnieuw met een jaar tot 30 juni 2019.¹³³ In lijn met de exit-strategie, besloot de VNVR het aantal militairen verder te verminderen met het oog UNAMID, in 2020, volledig terug te trekken. Het nieuwe mandaat voorzag in een focus van UNAMID op een kleiner gebied in Darfur rond de Jebel Marra, zonder verkleining van het geografisch bereik van de missie. Een belangrijke toevoeging aan de resolutie van juli 2018 was

¹²⁷ UNGA, A/HRC/42/63, pagina 6, 26 juli 2019.

¹²⁸ UNSC, SC/13668, 17 januari 2019; Sudan Tribune, *Sudan calls on United Nations to review Darfur regime of sanctions*, 16 april 2018.

¹²⁹ In het kader van de herstructurering van UNAMID is het hoofdkwartier, dat voorheen in El-Fasher (Noord-Darfur) lag, verplaatst naar Zalingei. UNAMID Press, *UNAMID inaugurates its new headquarters in Zalingei*, 22 januari 2019.

¹³⁰ Amnesty International, AFR 54/8680/2018, 28 juni 2018; Radio Dabanga, *Exit Unamid not owing to mass rape investigation*, 21 november 2014; Sudan Tribune, *Sudan sticks to UNAMID exit from Darfur*, 19 mei 2016; HRW, *Sudan UN's planned cuts to Darfur mission risk right protection*, 18 juni 2018.

¹³¹ UNSC, S/2018/530, 1 juni 2018; UNSC, S/RES/2429, 13 juli 2018; Radio Dabanga, *UNAMID downsizing: 570 civilian jobs to be lost in Darfur*, 22 oktober 2017; Sudan Tribune, *UNAMID full exit from Darfur to be completed within two years: FM*, 23 september 2018.

¹³² In resolutie 2363 werden de eerste twee fases van de exit-strategie vastgelegd. In Fase 1 voorzag de VN de sluiting van elf *team sites*. Aan het eind van de eerste fase waren er nog 11.395 militairen ten opzichte van 15.845 in juni 2017. Het aantal medewerkers van de politie verminderde van 3.403 naar 2.888. In de tweede fase, werd de militaire component uit zeven *team sites* teruggetrokken. Het centrale reserve bataljon werd onthouden en vier reserve troepen uit de verschillende regiohoofdsteden werden teruggetrokken. Het effectieve resultaat hield in dat er nog acht infanterie bataljons waren (eerst zestien) met 8.735 mankrachten. De politie-eenheid bestond aan het einde van de tweede fase uit 2.500 mensen. UNSC, S/RES/2363, 29 juni 2017; UNSC, S/2017/437, 18 mei 2017.

¹³³ UNSC, S/RES/2429, 13 juli 2018.

een nadruk op het toezicht op en rapporteren over mensenrechten, seksueel en gender-gerelateerd geweld en ernstige schendingen van kinderrechten.¹³⁴

Verschillende partijen reageerden kritisch op het besluit tot vertrek van UNAMID. Uit een rapport van de *UN – Panel of Experts* over de veiligheidssituatie in Darfur blijkt dat, als gevolg van de herstructurering van de missie, UNAMID geen zorg meer zou kunnen dragen voor het monitoren, verifiëren en rapporteren over de bescherming van burgers buiten het Jebel Marra gebied.¹³⁵ Kritische waarnemers gaven aan dat de situatie op de grond nauwelijks was veranderd en argumenteerden dat de veiligheidssituatie niet voldoende verbeterd was om tot terugtrekking van UNAMID over te gaan.¹³⁶ Verschillende waarnemers uitten hun zorgen over de gevolgen voor burgers als het gaat om veiligheid, mensenrechtenschendingen en toegang tot humanitaire hulp.¹³⁷ Ook rebellengroepen, ontheemden en politieke partijen reageerden met zorg over de fragiele veiligheidssituatie in Darfur.¹³⁸

Op 27 juni 2019 besloot de VN-veiligheidsraad het mandaat van UNAMID te verlengen met vier maanden tot 31 oktober 2019. Met het oog op de politieke ontwikkelingen in 2019, besloot de veiligheidsraad af te wijken van de geplande vermindering van het aantal militairen. Het aantal militairen bleef met het nieuwe besluit op 5.600 manschappen. Daarnaast werd besloten de overdracht van VN-basissen (*team sites*) van UNAMID aan de Sudanese regering op te schorten. Hoewel de basissen bedoeld waren om door de regering gebruikt te worden voor maatschappelijke doeleinden nam de RSF, in de praktijk de vrijgekomen basissen over.¹³⁹ In mei 2019 werd een VN-basis in El Geneina (West-Darfur), één dag voor de overdracht, overvallen door een menigte. De menigte telde, volgens UNAMID, ook leden van de Sudanese politie. Bezittingen en apparatuur werden geplunderd en vernield.¹⁴⁰

Tussen juli 2017 en begin januari 2019, registreerde UNAMID 272 aanvallen en criminele acties gericht tegen UNAMID-personeel en/of infrastructuur, waaronder inbraak, diefstal, beroving en ontvoering, gepleegd door criminele elementen. UNAMID constateerde in 2017 en 2018 een verbetering voor wat betreft de bewegingsvrijheid. De regering gaf UNAMID vaker toestemming voor toegang tot bepaalde gebieden dan tijdens de vorige verslagperiode.¹⁴¹ Desondanks weigerde de Sudanese regering regelmatig de toegang aan UNAMID-patrouille- en verificatiemissies, met name in Jebel Marra gebied en enkele andere conflictgebieden (onder andere Misteriya, Katur, Shearia, Khazanjadeed). De regering ontzegde UNAMID meestal de toegang na het plaatsvinden van gevechten, aanvallen op burgers of tribaal geweld. Ook verhinderde de Sudanese overheid bezoeken van UNAMID aan voormalige UNAMID-team-sites.¹⁴² Hoewel verbetering

¹³⁴ UNSC, S/RES/2429, 13 juli 2018; Vertrouwelijke bron, 13 juli 2018; Sudan Tribune, *UNAMID full exit from Darfur to be completed within two years: FM*, 23 september 2018; What's in Blue, *UN-AU Hybrid Operation in Darfur (UNAMID) Mandate Renewal*, 12 juli 2018.

¹³⁵ UNSC, S/2018/530, 1 juni 2018; US department of State, *Country Report on Human Rights practices*, 20 april 2018.

¹³⁶ Amnesty International, *Down-sized UN mission for an over-sized human rights crisis*, 28 juni 2018; Vertrouwelijke bron, 23 augustus 2017.

¹³⁷ HRW, *Latest Sudanese attacks on Darfur show protection needs*, 10 mei 2018; HRW, *Sudan UN's planned cuts to Darfur mission risk right protection*, 18 juni 2018; Eric Reeves, *Slashing UNAMID Translates Into Numerous Base Closings; Results Will Likely be Catastrophic in Some Areas*, 23 juni 2017.

¹³⁸ Radio Dabanga, *Sudan rebel groups: Handover of Unamid bases to militia illegal*, 10 september 2017; Radio Dabanga, *'Unamid to leave Darfur while fighting takes place': Communist Party*, 23 juni 2017; Radio Dabanga, *Darfur displaced urge UNSC to keep Unamid as it is*, 28 juni 2017.

¹³⁹ Al Jazeera, *UN 'pauses' peacekeeper pullout amid Sudan turbulence*, 27 juni 2019; UNSC, SC/13864, 27 juni 2019; HRW, *UN: Halt handover to abusive forces in Sudan*, 11 juni 2019.

¹⁴⁰ UN News, *UNAMID strongly condemns looting of its West Darfur Headquarters*, 15 mei 2019.

¹⁴¹ Small arm's survey, *Lifting US sanctions on Sudan*, mei 2018; US department of State, *Country Report on Human Rights practices*, 20 april 2018.

¹⁴² UNAMID droeg de *team sites* over aan civiele autoriteiten en beval aan de faciliteiten te gebruiken als universiteiten, ziekenhuizen, scholen en dergelijke om de noden van de bevolking in Darfur tegemoet te komen.

merkbaar was in de afgifte van visa aan internationale staf, bleef er vertraging bestaan in de verwerking van de aanvragen. De mensenrechtentak van UNAMID had hiervan het meest te lijden en kwam tot 46% personeel tekort tussen juli 2017 en juli 2018. Deze beperkingen zorgden ervoor dat de missie gehinderd werd in de uitvoering van het mandaat en onvoldoende in staat was burgers en ontheemden bescherming te bieden.¹⁴³

UNISFA

Abyei valt onder toezicht van de UNISFA. De VN-veiligheidsraad stelde de UNISFA in op 27 juni 2011.¹⁴⁴ De inzet van UNISFA, waarvan het mandaat deels onder hoofdstuk VII van het VN-Handvest valt, was bedoeld als tijdelijke vredesmacht tot een permanent akkoord over de status van Abyei was vastgelegd. Het tweede onderdeel van het mandaat bestaat uit ondersteuning van de politieke mechanismen die Sudan en Zuid-Sudan overeenkwamen. UNISFA ondersteunt en bemiddelt zodoende enerzijds de regelmatige besprekingen tussen de twee landen onder het *Joint Political and Security Mechanism* (JPSM) en anderzijds het verificatie- en monitoringsproces van de noord-zuid grens, oftewel *Joint Border Verification and Monitoring Mechanism* (JBVMM).¹⁴⁵

Tijdens de verslagperiode verlengde de VNVR het mandaat van UNISFA meerdere keren. Bij de laatste verlenging van het mandaat in de vorige verslagperiode, in mei 2017, besloot de VNVR het troepenplafond te verminderen van 5.326 naar 4.791 militairen. Sindsdien werd bij elke verlenging van de UNISFA missie opgenomen dat de steun aan het JBVMM zou worden opgeheven bij onvoldoende vooruitgang en inzet van Sudan en Zuid-Sudan. Op 15 november 2018 werd per resolutie 2445 het mandaat verlengd tot en met 15 mei 2019. De resolutie bevatte opnieuw een verlaging van het troepenplafond met 360 militairen.¹⁴⁶ Op 14 mei 2019 besloot de VN-veiligheidsraad het mandaat van UNISFA te verlengen tot en met 15 november 2019 met inbegrip van een vermindering van het troepenplafond naar 3.550 militairen.¹⁴⁷

1.2.2

Veiligheidssituatie Abyei

In de verslagperiode bleven grote gewapende confrontaties tussen de Ngok Dinka en de Misseriya gemeenschap uit, mede dankzij de preventieve en bemiddelende rol van de UNISFA. Zo voerde UNISFA duizenden patrouilles uit, escorteerde konvooien en faciliteerde tientallen *joint security committee*-bijeenkomsten met gemeenschapsleiders. Wel waren er in de verslagperiode tientallen (veiligheids)incidenten. Vijandigheden tussen de Nuer en Misseriya stammen namen tijdens de verslagperiode toe.¹⁴⁸ In Abyei is volgens UNISFA sprake van een zwakke rechtsstaat en ineffectief rechtssysteem.¹⁴⁹

Hoewel de Sudanese overheid toegezegd had zich in te zetten voor gebruik van de faciliteiten voor niet-militaire doelen, bleek uit verschillende bronnen dat sommige voormalige *team sites* in gebruik genomen werden door de *Rapid Support Forces* (RSF) en/of *Sudan Armed Forces* (SAF). Amnesty International, AFR 54/8680/2018, 28 juni 2018; UNAMID press, *UNAMID expresses concern over allegations improper team site handovers*, 11 september 2017; Sudan Tribune, *UNAMID handed over its former bases to Darfur militia: rebel groups* 10 september 2017; Vertrouwelijke bron, 8 december 2017.

¹⁴³ UNSC, S/2018/530, 1 juni 2018; UNSC, S/2018/389, 25 april 2018; UNSC, S/2017/1113, 27 december 2017; UNSC, S/2018/912, 12 oktober 2018; Sudan Tribune, *Sudanese authorities obstruct UNAMID access to East Jebel Marra: Mamabola*, 28 augustus 2018; UNAMID, *UNAMID calls for improved access to conflict-affected parts of East Jebel Marra*, 29 augustus 2018; Vertrouwelijke bron, 30 april 2018.

¹⁴⁴ UNSC, S/RES/1990, 27 juni 2011.

¹⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 7 maart 2018; ICG, *Keeping the hotline open between Sudan and South Sudan*, 13 april 2018. Voor meer informatie over vooruitgang in het kader van de JPSM en JBVMM, zie kopje relatie Sudan – Zuid Sudan; UNSC, S/RES/2024, 14 december 2011.

¹⁴⁶ UNSC, S/RES/2445, 15 november 2018.

¹⁴⁷ UNSC, SC/13805, 14 mei 2019.

¹⁴⁸ Vertrouwelijke bron, 15 november 2018; UNSC, S/2017/870, 17 oktober 2017; UNSC, S/2017/649, 31 juli 2017; UNSC, S/2018/293, 3 april 2018.

¹⁴⁹ UNSC, S/2018/923, pagina 2 en 4, 16 oktober 2018; Vertrouwelijke bron, 15 november 2018

Het conflict in Abyei wordt gekenmerkt door vier trends:¹⁵⁰

- Tribaal geweld over toegang tot land en water, met name gedurende de jaarlijkse migratie van de Misseriya;
- Criminele activiteiten zoals (grote) veediefstallen en schietincidenten, met name rond de markt in Amiet. Bij criminele activiteiten zijn volgens UNISFA vaak personen uit verschillende stammen betrokken en bestaat het risico dat het incident uitloopt op tribaal geweld;
- Incidenten van kleine criminaliteit (licht-strafbare feiten), als gevolg van de slechte economische situatie. Veelal vinden deze strafbare feiten plaats binnen de eigen stam;
- De aanwezigheid van onbekende gewapende groepen.¹⁵¹

Hieronder enkele voorbeelden van incidenten. De daders waren onbekend, tenzij anders vermeld.

- Op 18 juni 2017 vond een aanval met een handgranaat plaats op de Amiet markt. Er vielen vijf gewonden. De dader werd opgepakt en overgedragen aan de Zuid-Sudanese autoriteiten;¹⁵²
- Op 8 juli 2017 schoot een gewapende groep een vrouw en man neer in de buurt van Marial Achak;¹⁵³
- Op 22 juli 2017, schoot een gewapende groep acht Misseriya burgers dood en verwondde een negende persoon, op de weg tussen Goli en Todach;¹⁵⁴
- Op 27 juli 2017 doodden Ngok Dinka drie Misseriya herders en stalen 141 runderen. De daders wisten weg te komen maar UNISFA kon 135 stuks vee terugbrengen naar de eigenaar;¹⁵⁵
- Op 27 juli 2017 werden twee Ngok Dinka burgers neergestoken op de Amiet markt;¹⁵⁶
- Op 26 augustus 2017 werd in Jok Jul een Ngok Dinka doodgeschoten. Dezelfde dag schoten drie ongeïdentificeerde daders op een Nuer tolk in een ziekenhuis dat gerund wordt door een ngo; hij overleed een paar dagen later aan zijn verwondingen;¹⁵⁷
- Op 26 november 2017, stak een Misseriya handelaar een Dinka dood die zijn winkel probeerde te beroven;¹⁵⁸
- Op 16 en 17 februari 2018 rapporteerden Misseriya stammen 32 doden door leden van de Nuer stam als gevolg van veediefstallen net buiten het Abyei gebied;¹⁵⁹
- Op 17 april 2018 werden drie Misseriya en één Nuer vermoord in Dem;¹⁶⁰
- Op 20 april 2018 overleed, bij een aanval op een voertuig, de chauffeur van een internationale ngo. Drie anderen raakten gewond;¹⁶¹
- Op 15 juli 2018 werd een Ngok Dinka doodgeschoten in Dungop, vermoedelijk door Misseriya;¹⁶²

¹⁵⁰ UNSC, S/2017/870, 17 oktober 2017.

¹⁵¹ UNISFA ontving van de lokale bevolking meldingen van aanwezigheid van onbekende gewapende groepen.

¹⁵² UNSC, S/2017/649, 31 juli 2017.

¹⁵³ UNSC, S/2017/649, 31 juli 2017.

¹⁵⁴ Ibid.

¹⁵⁵ UNSC, S/2017/870, 17 oktober 2017.

¹⁵⁶ Ibid.

¹⁵⁷ Ibid.

¹⁵⁸ UNSC, S/2018/293, 3 april 2018.

¹⁵⁹ UNSC, S/2018/293, 3 april 2018.

¹⁶⁰ UNSC, S/2018/923, 16 oktober 2018.

¹⁶¹ UNSC, S/2018/923, 16 oktober 2018.

¹⁶² Ibid.

- Tussen oktober 2018 en april 2019 vonden in Abyei dertien geweldsincidenten plaats waarbij vuurwapens werden gebruikt. Bij deze incidenten kwamen negen mensen om het leven. Zo braken op 19 februari 2019 gevechten uit tussen de Nuer en de Ngok Dinka. Bij de gevechten vielen drie doden onder de Ngok Dinka en tien gewonden.¹⁶³
- Op 16 juli 2019 vielen gewapende mannen VN-militairen van UNISFA aan op de Amiet markt. Een VN-militair kwam hierbij om het leven en een tweede raakte gewond. Ook kwamen vijf andere personen om waaronder twee vrouwen en een baby.¹⁶⁴

In strijd met de overeenkomst van 20 juni 2011 en verscheidene VN-Veiligheidsraad resoluties waren er in oktober 2018 nog altijd agenten van de *Sudanese Oil Police* gestationeerd in het oliecomplex van Diffra in Noord-Abyei. UNISFA meldde tevens dat leden van de Zuid-Sudanese *Sudan's People Liberation Army* zich incidenteel in het Abyei gebied begaven.¹⁶⁵ In de verslagperiode werden in Abyei ook enkele gewapende leden van de Ngok Dinka en de Misseriya gesignaleerd en veelal door UNISFA ontwapend.¹⁶⁶

De moeilijke economische situatie, migratie, tribale spanningen en het ontbreken van erkend overheidsgezag, met als gevolg een groot gebrek aan basisvoorzieningen, zorgden voor aanzienlijke humanitaire nood in Abyei. De VN en ngo's verleenden aan ongeveer 182.000 personen in Abyei humanitaire hulp (87.000 Ngok Dinka, inclusief teruggekeerde Ngok Dinka, 15.000 ontheemde Ngok Dinka binnen Abyei, 34.000 Misseriya, 37.000 Misseriya migranten die in- en uitreisden en 9.000 Zuid-Sudanese vluchtelingen). Hoge kosten, onvoldoende fondsen en overheidsbeperkingen bemoeilijkten de hulpverlening.¹⁶⁷

1.2.3

Veiligheidssituatie Twee Gebieden

In Zuid-Kordofan en in Blue Nile vonden van 2011 tot en met 2016 gevechten plaats tussen het Sudanese leger (*Sudanese Armed Forces* (SAF)) en de *Sudan People Liberation Movement/North* (SPLM-N). Het Sudanese leger kreeg daarbij onder meer versterking van *Popular Defence Forces* (PDF)¹⁶⁸, *Rapid Support Forces* (RSF)¹⁶⁹ en tribale milities^{170, 171}.

De Sudanese regering kondigde in juni 2016 eenzijdig voor de duur van vier maanden een staakt-het-vuren af voor de Twee Gebieden.¹⁷² Ook de SPLM-N kondigde eenzijdige staakt-het-vuren aan. Beide partijen hebben het eenzijdig staakt-het-vuren sindsdien steeds verlengd.¹⁷³ In tegenstelling tot de vorige

¹⁶³ UNSC, S/2019/319, pagina 1-2, 16 april 2019.

¹⁶⁴ UNISFA, UNISFA/PIS/PR/85, 16 juli 2019.

¹⁶⁵ UNSC, S/2017/870, 17 oktober 2017; UNSC, S/2017/649, 31 juli 2017; UNSC, S/2018/923, 16 oktober 2018.

¹⁶⁶ UNSC, S/2017/870, 17 oktober 2017; UNSC, S/2017/649, 31 juli 2017; UNSC, S/2018/293, 3 april 2018; UNSC, S/2019/319, pagina 2-3, 16 april 2019.

¹⁶⁷ UNSC, S/2018/923, 16 oktober 2018; Vertrouwelijke bron, 15 november 2018; UNOCHA, *Humanitarian Needs overview*, februari 2018.

¹⁶⁸ De *Popular Defence Forces* is een volksmilitie opgericht in 1989 om het leger (SAF) in noodsituaties te assisteren en bestaat deels uit actieve manschappen en deels uit reservisten.

¹⁶⁹ De *Rapid Support Forces* (RSF) – is een in 2013 opgerichte brigade om de opstand in Darfur en Zuid-Kordofan neer te slaan. Zie voor bijzonderheden het algemeen ambtsbericht Sudan van juli 2015. De RSF staat onder leiding van de Sudanese overheid, direct onder bevel van de president. De RSF is ondergebracht in de administratie van de *National Intelligence and Security Service* (NISS). Tijdens militaire operaties valt de RSF onder commando van de *Sudanese Armed Forces* (SAF). Uit verschillende bronnen blijkt dat de RSF de afgelopen jaren sterk gegroeid is van vijf- tot zesduizend soldaten in 2013 tot tien- tot twintigduizend soldaten in 2017 en rond de vijftienduizend soldaten in 2019. NHRMO, *Special Human Rights Update*, September 2018; PAX, *Sudan Alert, Actor Map*, 20 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 28 mei 2019.

¹⁷⁰ De milities maken veelal deel uit van de *Rapid Support Forces* (RSF).

¹⁷¹ Zie voor meer informatie, het algemeen ambtsbericht Sudan van juni 2017.

¹⁷² Zie politieke ontwikkelingen Twee Gebieden onder 1.1.3.

¹⁷³ Na de splitsing van de SPLM-N (zie politieke ontwikkelingen Twee Gebieden onder 1.1.3.) kondigden beide facties van de SPLM-N eenzijdig staakt-het-vuren aan. NHRMO, *Human Rights Update: September 2017 – February*

verslagperiode waarin grootschalige gevechten plaatsvonden in de Twee Gebieden, vonden geen militaire offensieven plaats in de huidige periode.¹⁷⁴ In Zuid-Kordofan is de veiligheidssituatie relatief kalm en stabiel.¹⁷⁵ In Blue Nile streden in 2017 en 2018 SPLM-N facties tegen elkaar en waren er berichten van sporadisch gewapend conflict tussen regeringsstrijdkrachten en de SPLM-N factie van Aggar.¹⁷⁶ In 2019 waren er geen berichten van gevechten tussen de SPLM-N facties en de veiligheidsdiensten.¹⁷⁷

Gebieden onder controle van SPLM-N

In Blue Nile heeft de SPLM-N controle over een significant deel van het grensgebied met Zuid-Sudan en Ethiopië. Ongeveer 53 dorpen met zestig- tot negentigduizend inwoners staan onder SPLM-N bestuur.¹⁷⁸ Volgens het *HUDO Centre*¹⁷⁹ staan in Blue Nile delen van vier van de zeven zones¹⁸⁰ onder controle van de SPLM-N. HUDO gaat in het rapport niet in op welke districten onder controle zijn van de SPLM-N.¹⁸¹ Volgens een vertrouwelijke bron is de SPLM-N aanwezig in gebieden van Kurmuk (met name het zuidelijke deel), gebieden bij Geissan (op de grens met Ethiopie), en sommige delen van Bau.¹⁸²

Volgens het *Human Rights and Development Organization* (HUDO) bestaat Zuid-Kordofan uit zeventien zones waarvan sommige (gedeeltelijk) onder SPLM-N controle staan.¹⁸³ Volgens een vertrouwelijke bron gaat het om de volgende gebieden: Al Buram, Um Durein, Heiban, delen van Rashad, Dilling, Talodi, Rashad El Abassiya en enkele kleine gebieden in Abu Jubaiha.¹⁸⁴ Dalanj, een stad aan de grens met Zuid-Sudan is overdag onder controle van de overheid. 's Nachts is het gebied onder controle van rebellengroepen.¹⁸⁵

SPLM-N

In 2017 splitste de SPLM-N naar aanleiding van een intern conflict over het leiderschap in twee facties: de SPLM-N Al-Hilu factie en de SPLM-N Aggar factie (zie paragraaf 1.1.3).

Na de splitsing van de SPLM-N werd Abdel-Aziz Al-Hilu (Nuba) opperbevelhebber van de Al-Hilu factie. Hij benoemde bevelhebbers luitenant-generaal Jogood Mukwar en luitenant-generaal Joseph Tuka (Uduk)¹⁸⁶ als plaatsvervangend voorzitters van

2018, maart 2018; UNHRC – A/HRC/39/71 – 13-08-2018; NHRMO, *Human Rights Update: January 2019*, februari 2019; Radio Dabanga, *Sudan rebels declare immediate unilateral 'goodwill' ceasefire*, 1 augustus 2019; Sudan Tribune, *SPLM-N's Agar declares Blue Nile area of natural disaster*, 7 september 2019.

¹⁷⁴ HIICR, *Conflict Barometer 2017*, pagina 103-104, februari 2018; NHRMO, *Human Rights Update*, pagina 3, December 2018; FEWS Net, *Sudan Food Security Outlook*, pagina 4, 30 juni 2018; FEWS Net, *Sudan Food Security Outlook*, december 2018; Humanitarian Aid Relief Trust (HART), *Hope in Suffering – Visit report: South Sudan and the Nuba Mountains in Sudan*, februari 2019.

¹⁷⁵ FEWS-NET, *Sudan: Food security Outlook, June 2018 to January 2019*, geraadpleegd op 25 januari 2019; UNHRC, A/HRC/39/71, pagina 10, 13-08-2018.

¹⁷⁶ HRW, *World Report 2018: Sudan*, januari 2018.

¹⁷⁷ ACLED, *Armed Conflict Location & Event Data Project*, geraadpleegd op 12 september 2019, www.acledata.com.

¹⁷⁸ Vertrouwelijke bron, 23 april 2018; Humanitarian Aid Relief Trust, *Oppression by the government of Sudan and Food shortages in Blue Nile, Sudan*, Januari 2018.

¹⁷⁹ Het *Human Rights and Development Organization* (HUDO) is een Sudanese onafhankelijke, non-gouvernementele, organisatie zonder winstoogmerk die zich wijdt aan de bevordering en bescherming van mensenrechten, vredesopbouw en ontwikkeling.

¹⁸⁰ Sommige bronnen melden dat Blue Nile zeven districten kent terwijl andere bronnen het hebben over zes districten. Zie bijvoorbeeld HUDO, *Human rights situation in South Kordofan, Blue Nile States / Sudan, January – December 2017*, 11 februari 2018; OCHA-HAC, *Blue Nile joint needs assessment, phase 1 report, first semester 2018*, 6 februari 2019; OCHA, *Sudan: Blue Nile State – Administrative Map*, september 2012.

¹⁸¹ HUDO, *Human rights situation in South Kordofan, Blue Nile States / Sudan, January – December 2017*, 11 februari 2018.

¹⁸² Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019.

¹⁸³ HUDO, *Human rights situation in South Kordofan, Blue Nile States / Sudan, January – December 2017*, 11 februari 2018.

¹⁸⁴ Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019.

¹⁸⁵ CMI, *Living under a curfew: Life on the Sudanese border*, 27 september 2017.

¹⁸⁶ Joseph Tuka behoort tot de Uduk. De christelijke Uduk stam streeft, onder leiding van Joseph Tuka, zelfbeschikking na. Sudan Tribune, *SPLM-N Rift: Agar, al-hilu fighters clash again in Blue Nile*, 15 augustus 2017.

de SPLM-N al-Hilu factie. Luitenant-generaal Izatt Kuku Angelo werd tot stafchef benoemd.¹⁸⁷

De voorzitter van de SPLM-N Aggar factie, Malik Aggar (Ingessana), was voorheen gouverneur van de Blue Nile regio en is tevens hoofd van de *Sudan Revolutionary Front* (SRF). Hij behield Yassir Arman als plaatsvervangend voorzitter van de SPLM-N Aggar factie. Ahmed Al-Omda, die voorheen een front in Blue Nile onder zijn leiding had, werd tot opperbevelhebber benoemd.¹⁸⁸

Rekrutering

De *National Human Rights Monitoring Organisation* (NHRMO) meldde dat er in de Twee Gebieden sprake was van intensieve rekrutering door de overheid in de tweede helft van 2018.¹⁸⁹ In de verslagperiode waren geen aanwijzingen van gedwongen rekrutering in de Twee Gebieden.

Volgens de *Security Council Working Group on Children and Armed Conflict* (onder leiding van UNICEF) waren er tussen 2016 en mei 2018 geen signalen van rekrutering van kinderen door Sudanese veiligheidsdiensten.¹⁹⁰ Sudan heeft sinds 2016 een actieplan met het doel om rekrutering en gebruik van minderjarigen te stoppen en te voorkomen. Dit plan is volgens het rapport van de Security Council Working Group on Children and Armed Conflict volledig geïmplementeerd.¹⁹¹ De SPLM-N heeft een soortgelijk actieplan ondertekend. Desondanks rapporteren verschillende bronnen dat zij meldingen ontvingen van rekrutering van jongens door SPLM-N. De meldingen zijn niet geverifieerd.¹⁹² Het NHRMO rapporteerde in december 2018 dat het Sudanese leger in Blue Nile kinderen zou rekruteren voor de strijd in Jemen. De bron maakt hierbij geen melding van gedwongen rekrutering.¹⁹³

In 2019 waren berichten van rekrutering van nieuwe soldaten voor de RSF. Militieleden die door Ahmed Haroun, voorzitter van de NCP, gerekruteerd werden in Zuid-Kordofan en leden van de *Popular Defense Forces* (PDF) zijn volgens PAX grotendeels geïntegreerd in de RSF. Hemedti onderhandelde volgens het rapport ook met lokale leiders in Zuid-Kordofan over het aanstellen van nieuwe soldaten voor de RSF.¹⁹⁴

Gevechten

Tijdens de verslagperiode vonden geen grootschalige gevechten plaats tussen regeringsstrijdkrachten en de SPLM-N.¹⁹⁵ Volgens het *Heidelberg Instituut*¹⁹⁶ is het conflict in de Twee Gebieden overgegaan van een oorlog over autonomie en grondstoffen (olie en vruchtbare grond) naar een gewelddadige crisis. Sporadische conflicten tussen overheidstroepen en SPLM-N strijdkrachten kwamen in de

¹⁸⁷ Sudan Tribune, *SPLM-N's al-Hilu appoints new deputies forms committees to draft organisational structures*, 9 augustus 2017.

¹⁸⁸ Sudan Tribune, *Sudanese government attacks rebel positions in Blue Nile, SPLM-N Agar says*, 26 april 2018.

¹⁸⁹ NHRMO, *Human Rights Update*, pagina 3, December 2018.

¹⁹⁰ UNGA, *A/72/865*, pagina 36, 16 mei 2018. Voor meer informatie over kindsoldaten zie paragraaf 2.4.3.

¹⁹¹ UNGA, *A/72/865*, 16 mei 2018.

¹⁹² Zie ook paragraaf 2.4.3. UNSC, *A/72/865*, 16 mei 2018; US Department of State, *Country report on human rights practices for 2017*, 20 april 2018; US Department of State, *Country report on human rights practices for 2018*, maart 2019.

¹⁹³ NHRMO, *Human Rights Update*, pagina 3, December 2018.

¹⁹⁴ PAX, *Sudan Alert*, No. 4, 23 juli 2019

¹⁹⁵ UNGA, *A/HRC/39/71*, pagina 5, 13 augustus 2018; NHRMO, *Human Rights Update*, pagina 3, December 2018; FEWS Net, *Sudan Food Security Outlook*, pagina 4, 30 juni 2018; Vertrouwelijke bron, 23 april 2018; NHRMO, *Human Rights Update*, pagina 2-3, December 2018; Humanitarian Aid Relief Trust (HART), *Hope in Suffering – Visit report: South Sudan and the Nuba Mountains in Sudan*, februari 2019.

¹⁹⁶ Het Heidelberg Institute for International Conflict Research is een onafhankelijke en interdisciplinaire organisatie zonder winstoogmerk. Het instituut heeft zich gespecialiseerd in de totstandkoming, dynamiek en de oplossing van politieke conflicten wereldwijd.

verslagperiode nog wel voor.¹⁹⁷ De Sudanese Armed Forces (SAF) vielen in 2017, in strijd met het eenzijdig staakt-het-vuren, meerdere keren de SPLM-N aan.¹⁹⁸ In de laatste maanden van 2018 waren er berichten van overvliegende militaire vliegtuigen¹⁹⁹ en meer militaire activiteit langs de frontlinies.²⁰⁰ In 2019 vonden, voor zover dezerzijds bekend, geen geweldsincidenten plaats tussen de SPLM-N en regeringstroepen in Blue Nile en in Zuid-Kordofan.²⁰¹

Hieronder enkele voorbeelden van incidenten tussen SPLM-N en regeringstroepen:

- SPLM-N beweerde dat zij aanvallen van de overheid wisten af te slaan op 26 juni 2017 in Taga en op 15 september 2017 in Khour Jadad, beiden in Blue Nile. Er vielen meerdere doden en gewonden;²⁰²
- De *International Crisis Group* (ICG) publiceerde berichten dat in juni 2017 gevechten plaats vonden tussen de Sudan Armed Forces en de SPLM-N bij Bau town (Blue Nile);²⁰³
- In september 2017 raakten 27.000 burgers ontheemd in Blue Nile door geweld tussen de SPLM-N en overheidstroepen. Volgens getuigen was sprake van plunderingen en werden huizen en winkels in brand gestoken;²⁰⁴
- Tussen 1 en 10 december 2017 vielen overheidstroepen twee keer SPLM-N Aggar posities in Blue Nile aan. Hierbij vielen minimaal vier doden bij de Sudanese overheidstroepen. De SPLM-N gaf aan een militair konvooi in Blue Nile aan te hebben gevallen op 6 december 2017. Zeven soldaten kwamen hierbij om het leven en 28 raakten gewond;²⁰⁵
- In april 2018 viel de RSF, ondersteund door regeringstroepen, gebieden van de SPLM-N Aggar aan in het gebied van Soda en Jaghab, in the *Ingessana Hills*. Bij de aanval werd gebruik gemaakt van vliegtuigen om de posities van de SPLM-N in kaart te brengen. De RSF claimde vervolgens dat de gebieden van Goya El Jadida, Goya El Gadma, Kabadik en Jiko weer onder overheidscontrole stonden;²⁰⁶
- In december 2018 claimde de SPLM-N Aggar factie vijf overheidsstrijdkrachten te hebben gedood nadat deze met een onbekende militie de posities van SPLM-N in het gebied van Bau (Blue Nile) aanviel. Bij de aanval vielen vijf doden bij de overheidstroepen en twee doden bij de SPLM-N.²⁰⁷

Naast de geweldsincidenten tussen de SPLM-N en de Sudanese veiligheidsdiensten zorgde de splitsing van de SPLM-N ook voor conflict, veelal langs etnische lijnen.²⁰⁸

¹⁹⁷ Atlantic Council Africa Center, *Politics, Engagement and reform*, maart 2018; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2017 - Sudan*, 20 april 2018; HICR, *Conflict Barometer 2017*, pagina 103-104, februari 2018.

¹⁹⁸ HICR, *Conflict Barometer 2017*, pagina 103-104, februari 2018.

¹⁹⁹ NHRMO, *Human Rights Update*, pagina 2-3, December 2018.

²⁰⁰ NHRMO, *Human Rights Update*, pagina 2-3, December 2018; SKBN CU, *Humanitarian Update*, januari 2019.

²⁰¹ ACLED, *Armed Conflict Location & Event Data Project*, geraadpleegd op 12 september 2019; www.acleddata.com.

²⁰² HICR, *Conflict Barometer 2017*, pagina 103-104, februari 2018.

²⁰³ ICG, *CrisisWatch: tracking conflict worldwide, June 2017, Sudan*, geraadpleegd op 15-02-2019.

²⁰⁴ HICR, *Conflict Barometer 2017*, pagina 103-104, februari 2018; SKBN CU, *Humanitarian update*, September 2017.

²⁰⁵ HICR, *Conflict Barometer 2017*, pagina 103-104, februari 2018; Sudan Tribune, *Sudanese army breaches ceasefire in Blue Nile again: SPLM-N Aggar*, 11 december 2017.

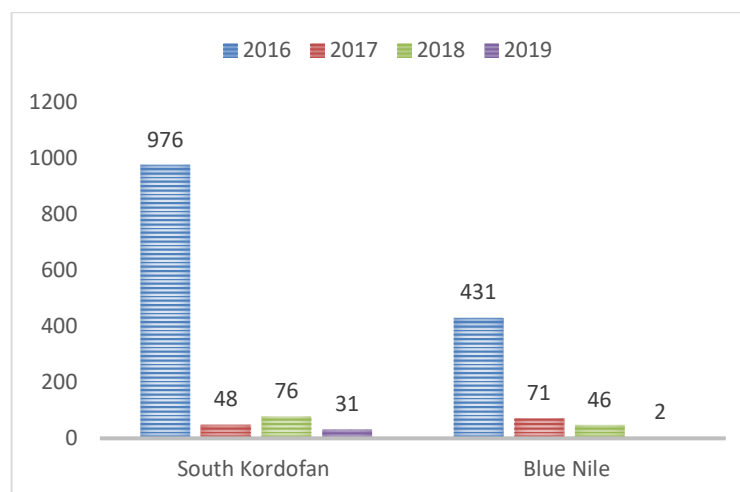
²⁰⁶ Radio Dabanga, *Sudan forces take control of rebel-held areas in Blue Nile*, 30 april 2018; Radio Dabanga, *SPLM-N massive RSF offensive clash imminent in Blue Nile state*, 26 april 2018.

²⁰⁷ Radio Dabanga, *'Five Sudanese government troops killed' in attack on SPLM-N positions*, 9 december 2018.

²⁰⁸ Verschillende bronnen meldde gevechten tussen de Uduk onder leiding van Joseph Tika (SPLM-N Al-Hilu) en de Ingessana onder leiding van Ahmed al Omda (SPLM-N Aggar). UNHRC, *A/HRC/39/71*, pagina 10, 13-08-2018; Sudan Tribune, *SPLM-N rift: Aggar, al-Hilu fighters clash again in Blue Nile*, 15 augustus 2017; HICR, *Conflict Barometer 2017*, pagina 103-104, februari 2018; NHRMO, *Human Rights Update: September 2017 – February 2018*, maart 2018; Amnesty International, *Amnesty International Report 2017/18, The State of the World's Human Rights*, pagina 346, 22 februari 2018; UNGA, *A/72/865*, 16 mei 2018; Enough project, *A question of leadership: addressing a dangerous crisis in Sudan's SPLM-N*, juli 2017; HRW, *World Report 2018: Sudan*, januari 2019.

Met name in Blue Nile vonden gevechten plaats tussen aanhangers van de twee facties.²⁰⁹ In 2017 was de meest gewelddadige periode in de SPLM-N crisis van mei tot juni 2017.²¹⁰ Ook in ontheemdenkampen in Zuid-Sudan vonden gevechten langs etnische lijnen plaats na de SPLM-N splitsing.²¹¹ Op 17 februari 2018 leidden gevechten tussen de twee facties in de gebieden van Tunfona, Marmaton, Goz Bagar, Aljamamt en Alfug tot slachtoffers.²¹² Volgens de *National Human Rights Monitoring Organization* (NHRMO) vielen minstens 19 doden bij deze gevechten. De UNHRC schatte het aantal ontheemden op vijfhonderd terwijl andere bronnen spreken over negenduizend ontheemden.²¹³ Verschillende bronnen meldde dat de strijdende partijen zich schuldig maakten aan plunderingen en het afbranden van huizen.²¹⁴

In 2017, 2018 was, ten opzichte van de voorgaande jaren, sprake van een vermindering van het aantal slachtoffers als gevolg van het gewapend conflict in de Twee Gebieden. Volgens ACLED²¹⁵, een in de VS gevestigde ngo, vonden er in 2017 in Blue Nile 22 conflict-gerelateerde incidenten plaats met 71 dodelijke slachtoffers. In Zuid-Kordofan, rapporteerde ACLED 43 conflict-gerelateerde incidenten met 48 dodelijke slachtoffers.²¹⁶ De afname in aantallen incidenten, gewonden en doden wordt bevestigd door gegevens van het Sudanese NHMRO.²¹⁷ In onderstaande tabellen, op basis van ACLED gegevens is de ontwikkeling in totaal aantallen slachtoffers en burgerslachtoffers inzichtelijk gemaakt. Voor 2019 zijn de cijfers meegenomen tot en met 31 augustus 2019.

Figuur 1. Totaal aantal doden als gevolg van gewapend geweld in Zuid-Kordofan en Blue Nile op basis van gegevens van ACLED.²¹⁸

²⁰⁹ Bijvoorbeeld: In augustus 2017 vielen strijdkrachten van de Aggar factie een dorp aan in het gebied van Greater Yabos. Bij de gevechten kwamen twintig SPLM-N Aggar militairen om het leven. Sudan Tribune, *SPLM-N rift: Agar, al-Hilu fighters clash again in Blue Nile*, 15 augustus 2017.

²¹⁰ NHRMO, *Human Rights Update: September 2017 – February 2018*, maart 2018.

²¹¹ HRW, *Sudan Country Summary*, januari 2018; Enough project, *A question of leadership: addressing a dangerous crisis in Sudan's SPLM-N*, juli 2017.

²¹² UNGA, *A/HRC/39/71*, pagina 10, 13-08-2018.

²¹³ UNGA, *A/HRC/39/71*, pagina 5, 13-08-2018; NHRMO, *Human Rights Update: September 2017 – February 2018*, maart 2018; Radio Dabanga, *9.000 displaced by deadly clashes between SPLM-N factions in Blue Nile*, 23 februari 2018; SKBN CU, *Humanitarian Update*, april 2018.

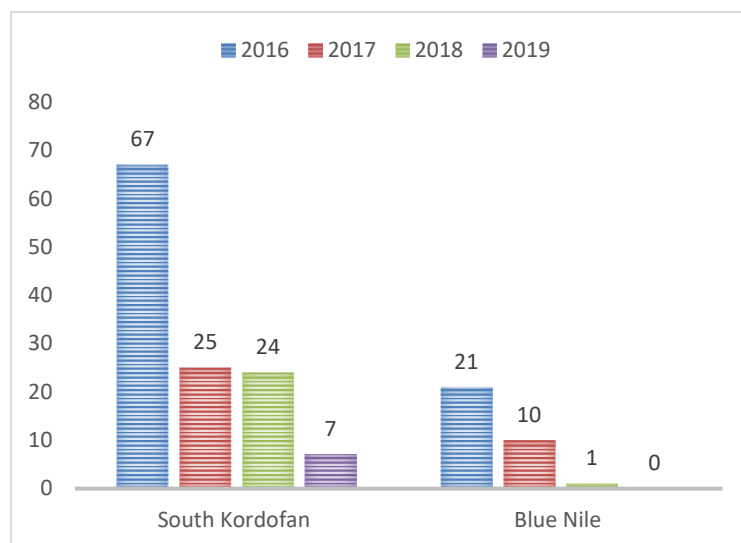
²¹⁴ UNGA, *A/HRC/39/71*, 13 augustus 2018; NHRMO, *Human Rights Update: September 2017 – February 2018*, maart 2018.

²¹⁵ Armed Conflict Location and Event Dataset.

²¹⁶ Ter vergelijking, in 2016 rapporteerde ACLED in Blue Nile 71 incidenten met 431 dodelijke slachtoffers terwijl in Zuid-Kordofan 184 conflict-gerelateerde incidenten met 974 doden werden gerapporteerd. ACCORD, *Sudan 2017: Update on incidents according to the armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*, 18 juni 2018.

²¹⁷ NHRMO, *Human Rights Update: September 2017 – February 2018*, maart 2018.

²¹⁸ ACLED, *Armed Conflict Location & Event Data Project*, geraadpleegd op 12 september 2019; www.acleddata.com

Figuur 2. Aantal burgerdoden als gevolg van gewapend geweld in Zuid-Kordofan en Blue Nile op basis van gegevens van ACLED.²¹⁹

Gedurende de verslagperiode maakten zowel de SPLM-N als de overheid zich schuldig aan gericht geweld op burgers en civiele infrastructuur. Plunderingen van oogsten en dorpen, veediefstallen en ontvoeringen kwamen het meest voor.²²⁰ De *Sudanese Armed Forces* (SAF) gebruikten scholen en ziekenhuizen in eerder door SPLM-N gecontroleerde gebieden voor militaire doeleinden.²²¹ Voor zover bekend zijn er geen officiële cijfers beschikbaar van het aantal incidenten en de aantallen burgerslachtoffers. De NHRMO rapporteerde van september 2017 tot en met februari 2018 26 incidenten waarbij burgers waren betrokken met acht doden tot gevolg.²²² In de eerste helft van 2019 rapporteerde de NHRMO elf incidenten waarbij zeven burgers omkwamen en vijf burgers gewond raakten. Het NHRMO meldde dat de meeste aanvallen in 2019 werden gepleegd door soldaten van de SAF, in tegenstelling tot aanvallen van de RSF en *Popular Defense Forces* (PDF) die in de periode daarvoor meer voorkwamen.²²³

Hieronder enkele voorbeelden van aanvallen van veiligheidsdiensten en rebellenbewegingen waar burgers bij betrokken waren:

- Op 6 juli 2017 doodden soldaten van de *Popular Defense Forces* (PDF) een man die onderweg was naar huis;²²⁴
- In augustus 2017 beschuldigde SPLM-N Al-Hilu de SPLM-N Aggar factie van een aanval op een dorp in het gebied van Greater Yabos. Daarbij waren vier burgers omgekomen en werden huizen in brand gestoken;²²⁵

²¹⁹ Voor 2019 zijn de cijfers meegenomen tot en met 31 augustus 2019. Ibid.

²²⁰ HICR, *Conflict Barometer 2017*, pagina 103-104, februari 2018; NHRMO, *Civilian perspectives on the current ceasefire (cessation of hostilities) in the Nuba Mountains/Southern Kordofan and Blue Nile states of Sudan*, september 2018; HRW, *World report 2018, Events of 2017*, January 2018; NHRMO, *Human Rights Update: September 2017 – February 2018*, maart 2018.

²²¹ UNSC, A/72/865, 16 mei 2018.

²²² NHRMO, *Human Rights Update: September 2017 – February 2018*, maart 2018. Ter vergelijking, de NHRMO rapporteert in 2016, 255 incidenten die betrekking hebben op burgers met 51 burgerdoden.

²²³ NHRMO, *Human Rights Update: January 2019*, februari 2019.

²²⁴ NHRMO, *Special Human Rights Update*, September 2018.

²²⁵ Sudan Tribune, *SPLM-N rift: Agar, al-Hilu fighters clash again in Blue Nile*, 15 augustus 2017.

- Op 11 januari 2018 schoot een sergeant van de SAF twee studenten dood op de universiteit in Aldanag (Zuid-Kordofan). De dader pleegde later zelfmoord;²²⁶
- Op 1 maart 2018 bracht een SPLM-N soldaat drie burgers om in Alabasiya, Zuid Kordofan. De SPLM-N arresteerde de soldaat;²²⁷
- Op 5 maart 2018 schoten twee SPLM-N soldaten drie burgers dood in het Kulundi gebied in Zuid-Kordofan;²²⁸
- Tussen maart en juli 2018 rapporteerde het *Nuba Mountains Human Rights Monitoring Network* acht doden en vier gewonden als gevolg van een grote veediefstal in de regio Dalami door gewapende mannen loyaal aan de overheid;²²⁹
- In juni 2018 werden twee mannen op hun land in het gebied van Dalami (Zuid Kordofan) doodgeschoten door regeringstroepen;²³⁰
- In juli 2018 kwamen twee burgers om, waarvan een minderjarige, bij een veediefstal gepleegd door overheidstroepen in Abu Kershola (Zuid-Kordofan). Als gevolg van de zoektocht naar de dieven vond een gevecht plaats tussen de soldaten en burgers. Hierbij werd een soldaat gedood;²³¹
- Op 15 juli 2018 doodden leden van de PDF een zeventienjarige jongen in Abubashim (Zuid-Kordofan). De PDF nam meer dan vijfhonderd stuks vee in beslag.²³²
- Op 16 januari 2019 schoten leden van de SAF een man dood in de buurt van Aberim, Delami (Zuid-Kordofan).²³³
- Op 21 april 2019 kwamen in Alari (Zuid-Kordofan) bij geweld tussen de NISS en demonstranten negen leden van NISS om en raakten vier burgers gewond.²³⁴
- Op 5 mei 2019 werden honderden geiten gestolen van veehouders van de Fallata stam in Abesgernogo (Blue Nile). De daders waren mogelijk soldaten van de SAF. Twee Fallata kwamen om.²³⁵
- Op 26 juni 2019 werden twee burgers in SPLM-N gecontroleerd gebied aangevallen en beroofd door soldaten van de SAF. Een van de burgers werd doodgeschoten.²³⁶

De humanitaire situatie in de Twee Gebieden was tijdens de verslagperiode slecht. Vanwege de droogte, gevolgd door overstromingen in Blue Nile was sprake van grote voedselonzeekerheid en chronische ondervoeding bij een groot deel van de bevolking.²³⁷ De situatie in de SPLM-N gecontroleerde gebieden is schrijnend. In de SPLM-N gecontroleerde gebieden in Blue Nile leven, naar schatting nog zestig- tot negentigduizend burgers en SPLM-N strijders. De rest van de bevolking is in de afgelopen jaren door het conflict gevlucht naar door de overheid gecontroleerde gebieden of buurlanden.²³⁸ Gevechten en/of incidenten tussen de SPLM-N facties

²²⁶ ACJPS, *South Kordofan: students from aldalang university arbitrarily arrested after SAF officer shot two students to death*, 18 januari 2018.

²²⁷ NHRMO, *Special Human Rights Update*, September 2018.

²²⁸ ACJPS, *Human rights violations in South Kordofan*, 11 april 2018.

²²⁹ Radio Dabanga, *Three killed as Sudanese troops steal livestock in South Kordofan*, 9 juli 2018.

²³⁰ Radio Dabanga, *Two men shot by Sudan govt. troops in South Kordofan*, 27 juni 2018.

²³¹ Radio Dabanga, *Three killed as Sudanese troops steal livestock in South Kordofan*, 9 juli 2018.

²³² NHRMO, *Special Human Rights Update*, September 2018.

²³³ NHRMO, *Human Rights Update: January 2019*, februari 2019.

²³⁴ UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 8, 26 juli 2019.

²³⁵ SKBN CU, *Humanitarian Update*, june 2019.

²³⁶ NHRMO, *Human Rights Update: January 2019*, februari 2019.

²³⁷ Amnesty International, *Amnesty International Report 2017/18, The State of the World's Human Rights*, pagina 346, 2018, geraadpleegd op 2 oktober 2018; SKBN CU, *Humanitarian Update*, februari 2018; ; IRIN, *Six months after US sanctions lifted, promised aid access in Sudan remains limited*, 11 april 2018; FEWS-NET, *Sudan: Food security Outlook, June 2018 to January 2019*, geraadpleegd op 25 januari 2019; Sudan Tribune, *Splm-N's Agar declares Blue Nile area of natural disaster*, 7 september 2019.

²³⁸ In Kurmuk, een stad die meerdere keren onder SPLM-N controle kwam te staan, zou ongeveer twee derde van de oorspronkelijke bewoners gevlucht zijn naar buurlanden en/of andere gebieden in Sudan. Vertrouwelijke bron, 23

onderling en tussen SPLM-N en overheidstroepen schrokken de bevolking af waardoor men landbouwgronden in door rebellen gecontroleerde gebieden achterliet.²³⁹ De lokale bevolking verplaatste zich, door de afname van het gewapende conflict tussen regeringsstrijdkrachten en de SPLM-N facties, naar gebieden onder controle van de overheid om land te kunnen bewerken en enige toegang tot voedsel te hebben.²⁴⁰

In Blue Nile en Zuid-Kordofan was de toegang voor humanitaire hulpverleners beperkt.²⁴¹ Als gevolg van de verbeterde veiligheidssituatie in de Twee Gebieden verleende de Sudanese regering humanitaire organisaties vaker toegang tot gebieden die eerder niet bereikbaar waren.²⁴² Hoewel de Sudanese overheid in 2018 toestond dat humanitaire organisaties hulp boden aan burgers in de SPLM-N gecontroleerde gebieden, werd geen overeenstemming gevonden over de hulproutes en de SPLM-N weigerde zodoende de humanitaire hulp.²⁴³

1.2.4

Veiligheidssituatie Darfur

Tijdens de verslagperiode is de ontwikkeling van het conflict in Darfur van twee tegengestelde partijen (rebellen versus regering) naar een veelheid van actoren verder doorgezet. Naast het leger en paramilitairen zijn er rebellengroepen, gewapende stammen en ook 'gewone' criminelen (banditisme) en *gangs*. De veiligheidssituatie is hierdoor onstabiel. Het grootste aantal gevechten vindt niet meer plaats tussen regeringsstrijdkrachten en rebellen maar is gerelateerd aan tribale conflicten.²⁴⁴

In verschillende delen van Darfur verbeterde de algemene veiligheidssituatie in 2017 en 2018.²⁴⁵ Ondanks deze verbetering bleef de humanitaire en mensenrechtensituatie in Darfur onverminderd slecht.²⁴⁶ Na de machtsgreep door de TMC spraken verschillende bronnen over een verslechtering van de veiligheidssituatie.²⁴⁷ Na de aankondigingen van eenzijdig staakt-het-vuren van de Sudanese regering en verschillende rebellenbewegingen, in oktober 2016, nam het gewapende conflict in Darfur af in 2017 en 2018.²⁴⁸ Dit gaf, onder andere,

april 2018; Humanitarian Aid Relief Trust, *Oppression by the government of Sudan and Food shortages in Blue Nile, Sudan*, januari 2018.

²³⁹ NHRMO, *Human Rights Update: September 2017 – February 2018*, maart 2018; Radio Dabanga, *Two men shot by Sudan govt. troops in South Kordofan*, 27 juni 2018.

²⁴⁰ NHRMO, *Human Rights Update: September 2017 – February 2018*, maart 2018; FEWS-NET, *Sudan: Food security Outlook, June 2018 to January 2019*, geraadpleegd op 25 januari 2019; Sudan Tribune, *1500 people return from rebel-held areas in South Kordofan: official*, 31 maart 2018; UNOCHA, *Inter-Agency Rapid Assessment Report: Al Abbasiya Locality, South Kordofan State – 4-8 February 2018*, maart 2018.

²⁴¹ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; UNGA, A/73/907, pagina 26, 20 juni 2019

²⁴² In voorgaande jaren weigerde de overheid de toegang voor humanitaire hulp aan de conflictgebieden, waaronder Blue Nile en Zuid-Kordofan. Hierdoor verslechterde de al moeilijke situatie voor wat betreft voedselveiligheid. UNICEF, *Sudan Humanitarian Situation Report December 2017*, pagina 2, December 2017; UNHRC, A/HRC/39/71, pagina 10, 13 augustus 2018; Vertrouwelijke bron, 23 april 2018; HIIICR, *Conflict Barometer 2017*, pagina 103-104, februari 2018.

²⁴³ De SPLM-N staat erop dat twintig per cent van de hulp via het Asosa grenspunt in Ethiopië aangeleverd dient te worden. Dit heeft de Sudanese overheid tot op heden steeds geweigerd. UNSC, A/72/865, 16 mei 2018 (humanitaire hulp voor kinderen); Small Arms Survey, *Lifting US sanctions on Sudan, rationale and reality*, pagina 32, mei 2018; IRIN, *Six months after US sanctions lifted, promised aid access in Sudan remains limited*, 11 april 2018; HRW, *World Report 2018: Sudan*, januari 2018; UNSC, S/2018/912, 12 oktober 2018.

²⁴⁴ US Department of State, *2017 Country report on Human Rights Practices*, 20 april 2018. UNOCHA, *Humanitarian needs overview, Sudan*, pagina 7, februari 2018; ACLED, *10 Hidden conflicts in Africa: #4 Darfur and its armed non-state groups*, 15 februari 2018.

²⁴⁵ UNSC, S/2019/34, 10 januari 2019; UNSC, S/2018/530, pagina 2, 1 juni 2018; UK Home Office, *Country policy and information Note, Sudan: Non-Arab Darfuri*, version 3.0, pagina 7, september 2018.

²⁴⁶ UNSC, S/2019/34, 10 januari 2019; UK Home Office, *Country policy and information Note, Sudan: Non-Arab Darfuri*, version 3.0, pagina 7, september 2018; UNGA, A/HRC/42/63, pagina 14-15, 26 juli 2019.

²⁴⁷ UN News, *Violence on the rise in Darfur following Sudan Military take-over*, 17 april 2019; ICC, *Statement to the United Nations Security Council on the situation in Darfur, pursuant to UNSCR 1593 (2005)*, 19 juni 2019; OHCHR, *Briefing to the Security Council on Sudan by Andrew Gilmour, Assistant Secretary-General for Human Rights*, New York, 14 juni 2019.

²⁴⁸ Amnesty International, AFR 54/8680/2018, 28 juni 2018; HRW, *Sudan: UN's Planned Cuts to Darfur Mission Risk Rights Protection*, 18 juni 2018; HIIICR, *Conflict Barometer 2017*, pagina 100-101, februari 2018; Sudan Humanitarian Fund, *Annual report 2017*, pagina 8, 15 maart 2018; Vertrouwelijke bron, 26 maart 2018.

aanleiding om het mandaat van UNAMID te herstructureren en de aanwezigheid van UNAMID in verschillende fases, te beperken (zie paragraaf 1.2.1).²⁴⁹ Sinds 2015 is er tevens sprake van een afname van de tribale conflicten die grotendeels gevoed werden door discussies over toegang tot land en natuurlijke hulpbronnen.²⁵⁰ Medio 2018, beschreef de VN de situatie in Darfur, in tegenstelling tot eerdere jaren waarin het gewapende conflict voorop stond, als een situatie van rechteloosheid en criminaliteit die geaccentueerd wordt door een langdurige humanitaire crisis, mensenrechtenschendingen en een gebrek aan ontwikkeling.²⁵¹

Volgens de Mensenrechtencommissie van de VN was in 2019 sprake van een verslechterde mensenrechtensituatie in Darfur door een toename aan moorden, ontvoeringen, seksueel geweld en andere mensenrechtenschendingen. Demonstraties in grote steden in Darfur werden vanaf 12 april met geweld neergeslagen door de veiligheidsdiensten waaronder de RSF. Tussen 11 april en 12 juni vielen in verschillende delen van Darfur 47 burgerdoden en raakten 186 burgers gewond. UNAMID documenteerde daarnaast 10 burgerdoden en 93 gewonde burgers in Zalingei (Centraal-Darfur) als gevolg van buitensporig geweld door de veiligheidsdiensten. De veiligheidsdiensten arresteerden en detineerden in deze periode 163 burgers in Darfur in verband met de demonstraties. UNAMID ontving berichten van aanvallen op burgers in toenemende intensiteit, intimidatie, beroving van huiseigendommen en vee door de *Rapid Support Forces* (RSF). In Jebel Marra vielen de veiligheidsdiensten burgers aan.²⁵²

In 2017 en 2018 kwamen, door een afname van het aantal gevechten tussen rebellenbewegingen en het Sudanese leger, minder mensen om het leven dan in de voorgaande jaren.²⁵³ In 2017 en 2018 vonden de meeste gewapende conflicten plaats in Noord-, Zuid- en Centraal Darfur.²⁵⁴ In het eerste kwartaal van 2019 nam het aantal gevechten tussen de SLA/AW en SAF weliswaar toe maar was sprake van minder grootschalige gevechten, aldus UNAMID.²⁵⁵ De meeste gevechten vonden plaats in Centraal-Darfur. In Noord- en Zuid-Darfur rapporteerde UNAMID respectievelijk een gevecht tussen overheidstroepen en gewapende groepen.²⁵⁶ In Oost- en West-Darfur was het relatief kalm en stabiel, hoewel er tijdens de verslagperiode ook sprake was van tribaal geweld in deze regio's (zie ook paragraaf Tribale Conflicten onder 1.2.4.).²⁵⁷

In onderstaande tabellen is, op basis van gegevens van ACLED, de ontwikkeling in totaal aantallen slachtoffers en burgerslachtoffers inzichtelijk gemaakt. Voor 2019 zijn de cijfers meegenomen tot en met 31 augustus 2019.

²⁴⁹ Amnesty International, *Report 17/18, The state of the World's human rights*, pagina 346, 22 februari 2018; Vertrouwelijke bron, 26 maart 2018.

²⁵⁰ UK Home Office, *Country policy and information Note, Sudan: Non-Arab Darfuri, version 3.0*, pagina 7, september 2018; UNSC, S/2018/530, pagina 2, 1 juni 2018.

²⁵¹ UNSC, S/2018/530, pagina 2, 1 juni 2018.

²⁵² OHCHR, *Briefing to the Security Council on Sudan by Andrew Gilmour, Assistant Secretary-General for Human Rights*, New York, 14 juni 2019; Amnesty International, *Sudan: Fresh evidence of government sponsored crimes in Darfur shows drawdown of peacekeepers premature and reckless*, juni 2019; New York Times, *With Sudan's revolution in the balance, Darfur moves center stage*, 11 mei 2019; HRW, *Sudan's transition hasn't ended abuses in Darfur*, 8 mei 2019; Eric Reeves, *UNAMID withdrawal and international abandonment: Violence in Darfur 2017-2019, a statistical analysis*, 28 juni 2019; FIDH, *Sudan: violent crackdown in protesters required urgent action by international community*, 5 juni 2019; Al Jazeera, *Sudan: UN says it confirmed 17 deaths in Darfur region violence*, 13 juni 2019; UNGA, A/HRC/42/63, pagina 14-15, 26 juli 2019.

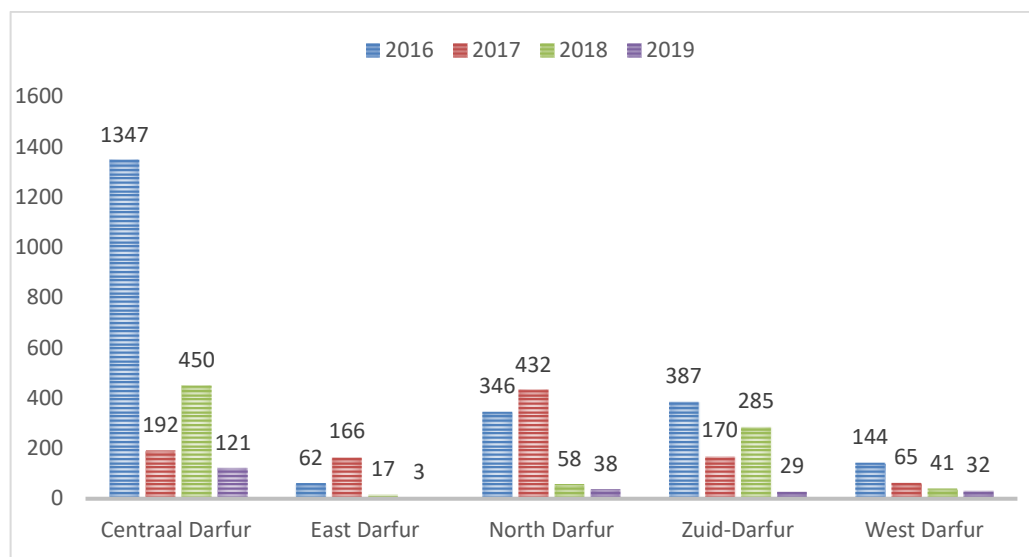
²⁵³ ACLED, *Armed Conflict Location & Event Data Project*, geraadpleegd op 2 februari 2019 www.acleddata.com; UNSC, S/2017/1125, 28 december 2017.

²⁵⁴ Het Jebel Marra gebied ligt gedeeltelijk in deze drie regiostaten.

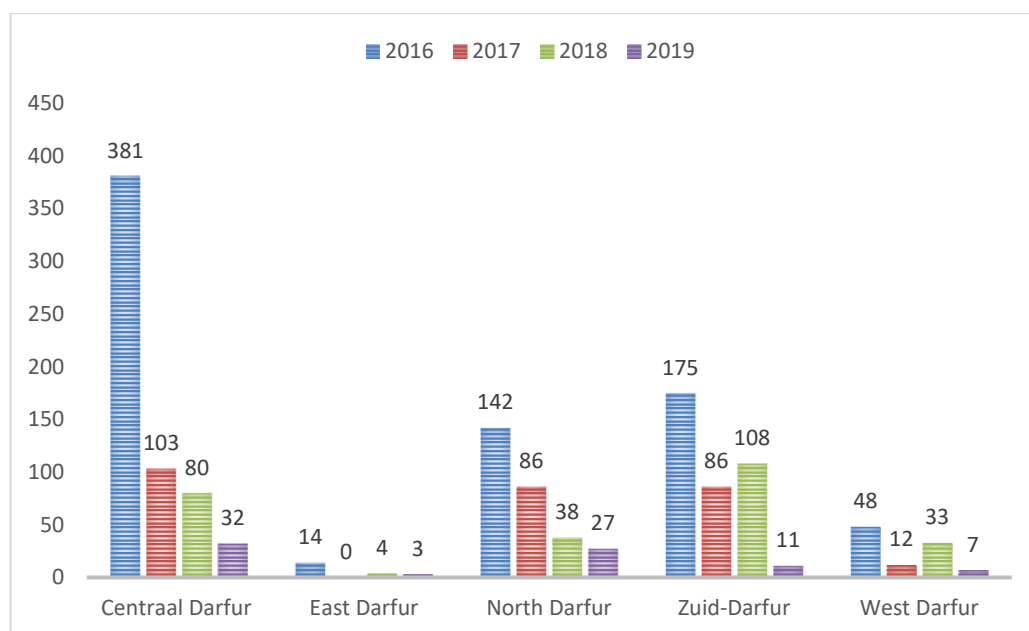
²⁵⁵ Zie ook onder paragraaf 'Gevechten'. UNSC, S/2019/305, pagina 1, 10 april 2019.

²⁵⁶ UNSC, S/2019/305, 10 april 2019.

²⁵⁷ UNSC, S/2017/1125, pagina 25, 28 december 2017; UNSC, S/2019/305, 10 april 2019.

Figuur 3. Aantallen doden in de regio's van Darfur op basis van ACLED.²⁵⁸

Figuur 4. Aantallen burgerdoden in de regio's van Darfur op basis van ACLED.²⁵⁹

Hoewel er in 2017 en 2018 minder gevechten plaatsvonden, bleef het gewapende conflict tussen regering en rebellen in de verslagperiode voortduren.²⁶⁰ Het conflict is sinds eind 2016 vooral beperkt tot het Jebel Marra gebied in Centraal-, Noord- en Zuid-Darfur.²⁶¹ Vanaf maart 2018 vonden opnieuw gevechten plaats tussen regeringsstrijdkrachten en de rebellenbeweging *Sudan Liberation Army/Abdul Wahid*

²⁵⁸ ACLED, *Armed Conflict Location & Event Data Project*, geraadpleegd op 12 september 2019; www.acleddata.com

²⁵⁹ ACLED, *Armed Conflict Location & Event Data Project*, geraadpleegd op 2 februari 2019; www.acleddata.com

²⁶⁰ UNSC, S/2019/34, 10 januari 2019.

²⁶¹ UNSC, S/2017/1125, 28 december 2017; UNSC, S/2019/34, pagina 11, 10 januari 2019; HICR, *Conflict Barometer 2017*, pagina 100-101, februari 2018; UNSC, S/2019/305, pagina 1, 10 april 2019.

(SLA/AW)²⁶² in Jebel Marra.²⁶³ Ook tribale conflicten en geweld tegen burgers door criminele groepen en milities bleven in Darfur veel slachtoffers eisen ondanks pogingen van de regering om dit geweld in te dammen.²⁶⁴ In de eerste helft van 2018 raakten, als gevolg van het geweld, vijftienduizend mensen ontheemd, ten op zichte van tienduizend ontheemden in 2017 en tussen de honderdvijftigduizend en honderdtachtigduizend in 2016.²⁶⁵

Van oudsher zijn vooral niet-Arabische stammen - zoals de Zaghawa, de Fur en in mindere mate de Masalit - die verdacht worden van banden met Darfurese rebellenbewegingen doelwit van geweld in Darfur. In de verslagperiode werden niet-Arabische stammen opnieuw het slachtoffer van geweld door regeringsstrijdkrachten.²⁶⁶ Arabische stamleden werden het slachtoffer van (tribaal) geweld, vooral door conflicten tussen Arabische stammen onderling om land en natuurlijke hulpbronnen, ook als gevolg van terugkeer (Zie ook hoofdstuk 3, onder 3.1.1.).²⁶⁷

Ontwapeningscampagne

In juli 2017 lanceerde de Sudanese overheid een ontwapeningscampagne van milities en burgers in Darfur. Hiertoe zijn tienduizend tot vijftienduizend RSF personeelsleden in de verschillende Darfurese regio's gestationeerd.²⁶⁸ De ontwapeningscampagne begon met een periode waarin wapenbezitters straffeloos hun vuurwapens in konden leveren.²⁶⁹ Deze periode werd gevolgd door een gedwongen fase die in oktober 2017 aanving en eindigt in 2020.²⁷⁰ De overheid gebruikte de ontwapeningscampagne om haar autoriteit over milities opnieuw te doen gelden.²⁷¹ De ontwapeningscampagne dwong sommige milities die stedelijke gebieden onder controle hadden (zoals in Kabkabiya) of illegale grenspunten bemanden om discreet met hun wapens om te gaan, de wapens te verstoppert of thuis achter te laten.²⁷² De ontwapeningscampagne werd geleid door een combinatie van het regeringsleger, de politie, RSF en de *National Intelligence and Security Service* (NISS) die gebieden eerst afzetten en vervolgens huiszoeken uitvoerden. Half juni 2018 gaf de verantwoordelijke commissie aan dat meer dan vijftienduizend wapens in beslag waren genomen.²⁷³

²⁶² De SLA/AW van Abdul Wahid El Nur heeft zich samen met het Sudan Liberation Army/Minni Minnawi (SLA/MM), JEM-Gibril en de SPLM-N verenigd in het *Sudan Revolutionary Front* (SRF). De SLA/AW bestaat voornamelijk uit Fur strijders. Voor meer informatie over de SLA/AW zie de ambtsberichten Sudan van 2015 en 2017.

²⁶³ Amnesty International, *AFR 54/8680/2018*, 28 juni 2018; UNSC, S/2019/34, pagina 1 en 10, 10 januari 2019; US Department of State, *2017 Country Report on Human Rights Practices*, 20 april 2018. UNOCHA, *Humanitarian needs overview, Sudan*, pagina 7, februari 2018.

²⁶⁴ US Department of State, *2017 Country Report on Human Rights Practices*, 20 april 2018. UNOCHA, *Humanitarian needs overview, Sudan*, pagina 7, februari 2018; UK Home Office, *Country policy and information Note, Sudan: Non-Arab Darfuri*, version 3.0, pagina 7, september 2018; Sudan Humanitarian Fund, *Annual report 2017*, pagina 8, 15 maart 2018.

²⁶⁵ UNOCHA, *Darfur Humanitarian overview*, 1 oktober 2018; Vertrouwelijke bron, 26 maart 2018; USAID, *Sudan – Complex Emergency Fact Sheet #4 Fiscal year 2018*, pagina 2, 31 mei 2018.

²⁶⁶ UK Home Office, *Country policy and information Note, Sudan: Non-Arab Darfuri*, version 3.0, pagina 8, september 2018.

²⁶⁷ UNSC, S/2018/530, pagina 3, 1 juni 2018.

²⁶⁸ UNSC, S/2017/1125, 28 december 2017; HICR, *Conflict Barometer 2017*, pagina 100-101, februari 2018; Radio Dabanga, *More than 6,000 weapons collected in Central Darfur*, 1 januari 2018; Vertrouwelijke bron, 8 december 2017.

²⁶⁹ In deze vrijwillige inleverfase werden ongeveer 30.000 wapens ingeleverd, ten opzichte van de vermoedelijke aanwezigheid van 700.000 wapens. Radio Dabanga, *More than 6,000 weapons collected in Central Darfur*, 1 januari 2018; UNSC, S/2018/154, pagina 2, 22 februari 2018.

²⁷⁰ UNSC, S/2019/34, 10 januari 2019; Sudan Tribune, *Darfur forcible weapons collection to start at mid-October*, 2 oktober 2017; Vertrouwelijke bron, 8 december 2017.

²⁷¹ Tijdens het Darfur-conflict steunde de overheid op Arabische tribale milities in Darfur om te vechten tegen de veelal niet-Arabische rebellen. Deze milities werden geïntegreerd als paramilitaire eenheden zoals de Central Reserve Police, de Border Guards en later de RSF. De controle over deze eenheden bleef echter problematisch. De overheid ontmantelde eind 2017 de Border Guards (onder leiding van Musa Hilal) en integreerde de strijdkrachten stapsgewijs in de RSF. UNSC, S/2019/34, 10 januari 2019.

²⁷² UNSC, S/2019/34, pagina 38, 10 januari 2019.

²⁷³ Fractie van het daadwerkelijk aantal wapens. UNSC, S/2019/34, pagina 29, 10 januari 2019.

De ontwapeningscampagne werd door waarnemers en Darfurezen bekritiseerd als niet allesomvattend waarbij specifieke, veelal Arabische, etnische groepen zouden worden ontzien.²⁷⁴ Tevens zorgde de ontwapeningscampagne voor geweld tussen milities en de RSF.²⁷⁵ De betrokkenheid van de RSF bij de ontwapeningscampagne in ontheemdenkampen werd, bovendien, als problematisch ervaren aangezien de acties van de RSF in het verleden juist ontheemding hadden veroorzaakt.²⁷⁶ Desondanks meldden verschillende bronnen dat de ontwapeningscampagne bijgedragen heeft aan een afname van het aantal gewapende incidenten, met name in stedelijke gebieden.²⁷⁷ Deze verbetering zou deels toe te schrijven zijn aan de ontwapeningscampagne maar vooral aan de inzet van grote aantallen veiligheidstroepen in grote steden.²⁷⁸ Het UK Home Office berichtte in november 2018 dat er ondanks inspanningen om wapens in te nemen, sprake bleef van verspreiding van lichte wapens.²⁷⁹

Strijdende partijen

Sudanese regeringskrachten

Het Sudanese leger wordt, in de strijd tegen de rebellenbewegingen in Darfur, van oudsher gesteund door verschillende paramilitaire strijdkrachten (*Border Guards*²⁸⁰, *Central Reserve Police Forces* (CRPF) en *Popular Defence Forces* (PDF)) en aan de overheid gelieerde milities. Sinds 2013 worden veel belangrijke militaire operaties in Darfur uitgevoerd met ondersteuning van de *Rapid Support Forces* (RSF), een formalisering van de eerdere irreguliere Arabische *Janjaweed* milities.²⁸¹

De *Rapid Support Forces* (al-Quwat al-Da'm al-Sari') is een strijdmacht onder bevel van de president. De RSF is in 2017 in het leger geïntegreerd. De leden van de RSF beschikken over identiteitskaarten van de *National Intelligence and Security Service* (NISS). Deze identiteitskaarten verzekeren hen van immuniteit op grond van de *National Security Services Act* uit 2010.²⁸² De commandant van de RSF, 'Hemedti' werd in april 2019 aangesteld als vicevoorzitter van de TMC.²⁸³ Het Panel of Experts rapport berichtte dat het gedrag van de RSF in 2018 verbeterde in vergelijking met de jaren ervoor, als gevolg van deze hervormingen. Desondanks bleven in 2018 berichten van mensenrechtenschendingen regelmatig voorkomen.²⁸⁴ In 2019 verslechterde de mensenrechtensituatie in Darfur als gevolg van de mensenrechtenschendingen die, onder andere, door de RSF gepleegd werden. Volgens de VN sloeg de RSF demonstraties in Darfur met geweld uiteen en ontving de mensenrechtendirectie van UNAMID rapporten van geïntensiveerde aanvallen en

²⁷⁴ UNSC, S/2019/34, 10 januari 2019; UNSC, S/2018/530, pagina 3, 1 juni 2018; Nuba reports, *Darfur disarmament: Local leaders fear more war than peace*, 31 augustus 2018; Vertrouwelijke bron, 8 december 2017; Amnesty International, *Sudan: Fresh evidence of government sponsored crimes in Darfur shows drawdown of peacekeepers premature and reckless*, juni 2019; Eric Reeves, *UNAMID withdrawal and international abandonment: Violence in Darfur 2017-2019, a statistical analysis*, 28 juni 2019.

²⁷⁵ Het conflict tussen de *Border Guards*, onder leiding van Musa Hilal en de RSF bijvoorbeeld. UNSC, S/2019/34, pagina 11, 10 januari 2019; Radio Dabanga, *clashes as RSF border guards tensions erupt*, 10 november 2017; Enough, *Ominous Threats Descending On Darfur*, november 2017; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2017 – Sudan*, 20 april 2018.

²⁷⁶ Vertrouwelijke bron, 8 december 2017.

²⁷⁷ UNSC, S/2018/530, pagina 3, 1 juni 2018; UNSC, S/2018/154, 22 februari 2018; UNSC, S/2019/34, pagina 29, 10 januari 2019; Vertrouwelijke bron, 8 december 2017.

²⁷⁸ UNSC, S/2019/34, pagina 38, 10 januari 2019.

²⁷⁹ UK Home Office, *Report of a fact-finding mission to Khartoum*, pagina 10, November 2018.

²⁸⁰ Dit is een paramilitaire eenheid van de regering, die in eerste instantie werd opgezet om de grenzen van Sudan te bewaken. UNSC, S/2019/34, 10 januari 2019.

²⁸¹ UNSC, S/2019/34, 10 januari 2019.

²⁸² UNSC, S/2019/34, pagina 11, 10 januari 2019.

²⁸³ Zie paragraaf 'Militaire transitieraad' onder 1.1.1. Vertrouwelijke bron, 12 april 2019; Reuters, *Sudanese militia commander waits in wings after president ousted*, 23 april 2019.

²⁸⁴ UNSC, S/2019/34, pagina 38-39, 10 januari 2019.

intimidatie van burgers en plunderingen van huizen, gepleegd door de RSF (zie ook hieronder paragraaf onder 'Burgerbevolking en mensenrechtenschendingen').²⁸⁵

De *Border Guard Force (Haras-al-Hodud)* is een paramilitaire eenheid, onder leiding van Musa Hilal, een beruchte 'Janjaweed' leider, die in eerste instantie werd opgezet om de grenzen van Sudan te bewaken. De *Border Guards* staan *de jure* onder controle van de regering, maar gehoorzamen *de facto* alleen bevelen van krijgsheren en aarzelen niet elkaar te bestrijden. In 2017 poogde de regering om de *Border Guards* te integreren in de RSF. Gecombineerd met de ontwapeningscampagne zorgde dit voor hoog oplopende spanningen tussen Musa Hilal en de regering.²⁸⁶ Musa Hilal werd in november 2017 aangehouden. De RSF arresteerden vervolgens honderden aanhangers van Musa Hilal.²⁸⁷ Tientallen aanhangers van Musa Hilal vluchtten naar Libië en sloten zich aan bij Darfurese rebellengroepen die van daaruit opereren of voegden zich bij Libische facties. In de weken rondom de arrestatie van Musa Hilal vluchten ook tientallen *Border guards* het Jebel Marra gebied in. De aanhangers van Musa Hilal zien zichzelf als leden van de *Sudanese Revolutionary Awakening Council (SRAC)*²⁸⁸ die in november 2018 officieel aankondigde een militaire actie te zullen voeren tegen de Sudanese overheid.²⁸⁹

Lokale gewapende groepen werden in 2017 en 2018 ingezet als *auxiliair*²⁹⁰ strijders in de strijd tegen SLA-AW in het Jebel Marra gebied. Deze milities werden ad-hoc gemobiliseerd voor militaire operaties, veelal via familie- danwel tribale relaties.²⁹¹ De ingezette milities hebben verschillende tribale afkomsten en worden gemobiliseerd op grond van hun locatie. Zo worden in het oosten en zuidoosten van het Jebel Marra gebied Sa'ada milities ingezet terwijl in het westen van Jebel Marra veel militie leden afkomstig zijn van de Nawaiba stam.²⁹² Andere stammen die participeren in militaire activiteiten zijn de Ruwas en Mahamid.

De overheid steunde ook op ex-SLA-AW groepen die eerder overgelopen zijn en later bij de overheidsstrijdkrachten gevoegd zijn. Deze voormalig SLA-AW leden hebben goede kennis van de SLA-AW beweging en van het terrein.

²⁸⁵ OHCHR, *Briefing to the Security Council on Sudan by Andrew Gilmour, Assistant Secretary-General for Human Rights*, New York, 14 juni 2019.

²⁸⁶ UNSC, S/2019/34, pagina 11, 10 januari 2019; Radio Dabanga, *clashes as RSF border guards tensions erupt*, 10 november 2017; ACJPS, *290 officers from border guard forces a paramilitary force reportedly under incommunicado detention*, 22 mei 2018.

²⁸⁷ Sommige gedetineerden werden enkele dagen tot maanden vastgezet en vervolgens vrijgelaten. Honderden aanhangers van Musa Hilal waren in november 2018 nog steeds gedetineerd. Musa Hilal en sommige aanhangers moeten zich verantwoorden voor het militaire gerechtshof in Khartoum. In april 2019 berichtte ACJPS dat 250 officieren van de Border Guard Forces nog steeds vast zaten zonder proces. In augustus 2019 riep de SRAC de regering op om Musa Hilal en honderden van zijn aanhangers die nog vast zaten vrij te laten. UNSC, S/2019/34, pagina 11, 10 januari 2019; Sudan Tribune, *Sudan releases 20 partisans of Darfur tribal leader Musa Hilal*, 12 juni 2018; ACJPS, *290 officers from border guard forces a paramilitary force reportedly under incommunicado detention*, 22 mei 2018; ACJPS, *Sudan: Hundreds of peaceful protesters and activists released from detention, including Mohamed Hassan Alim and Hisham Ali Mohammed Ali*, 17 april 2019; Radio Dabanga, *Relatives of Darfur militia leader call for his release*, 23 augustus 2019.

²⁸⁸ De Sudanese Revolutionary Awakening Council (SRAC) is in een politieke organisatie die in 2014 werd opgericht door Musa Hilal. UNSC, S/2019/34, 10 januari 2019; ACJPS, *290 officers from border guard forces a paramilitary force reportedly under incommunicado detention*, 22 mei 2018.

²⁸⁹ Sudan Tribune, *Musa Hilal group says they would launch military attacks in Darfur*, 22 november 2018.

²⁹⁰ Een *auxiliair force* is een georganiseerde groep strijders die de reguliere militaire troepen aanvult zonder daarin officieel geïntegreerd te worden.

²⁹¹ Sommige RSF leden zijn afkomstig uit deze stammen en mobiliseren hun stamgenoten wanneer ondersteuning nodig is. Verschillende Sa'ada leiders zijn bijvoorbeeld RSF officieren.

²⁹² Lokale stammen hebben soms al langdurige conflictueuze relaties. Zo heeft de Sa'ada stam als sinds de jaren '80 een conflictueuze relatie met de Fur gemeenschappen in het gebied.

Sudan Liberation Army/Abdul Wahid (SLA-AW)

SLA-AW is de enige gewapende groep die een significante militaire aanwezigheid in Darfur heeft behouden, zo meldt het *UN Panel of Experts* rapport.²⁹³ SLA-AW bestaat uit duizend tot twee duizend strijders. De kracht van de SLA-AW is beperkt en zit voornamelijk in goede kennis van het Jebel Marra gebied en hun mobiliteit. De SLA-AW bezit veelal lichte wapens. Strijders verplaatsen zich te voet, te paard of te kameel.²⁹⁴ De militaire eenheid van de SLA-AW staat onder leiding van Commandant Generaal Gaddura.²⁹⁵ De strijdkrachten zijn georganiseerd in acht brigades, onder vier militaire divisies. Vanwege militaire druk van de Sudanese overheid, gebrek aan leiderschap van Abdul Wahid, overloop van belangrijke commandanten en logistieke uitdagingen is de militaire structuur van de SLA-AW de afgelopen jaren onder druk komen te staan. Als gevolg hiervan, is de structuur informeler geworden, met meerdere weinig-gecoördineerde, lokale groepen met verschillende militaire commandanten.²⁹⁶

Andere lokale commandanten zijn: Abdulrazig Turti, Musa Shoba, Mubarak Waldoek, Faysal Adam Ali Konio, Abdallah Karjek, Yassin Joroko, Tirka Said Tirka, Habib Al-Rahman Moussa, Osman Saleh, Yusif Abdelkarim, Yahia Adam, Mohamed Assabalah, Zunoon Abdelshafi, Dafallah Mohamed Ahmed al-Nur, Salah Borzo, Yusif Abdelkarim, Khalid Omer Bournioul, Alamin Diki, Haroun Ali, Mostafa Leiba, Mohamed Taha.²⁹⁷

Overige rebellenbewegingen

De rebellenbewegingen *Justice and Equality Movement-Gibril* (JEM-Gibril) en *Sudan Liberation Army/Minni Minawi* (SLA-MM) zijn, met name, actief buiten Darfur in Zuid-Sudan en Libië.²⁹⁸ Eind mei 2017 kwamen de SLA/MM en de *Sudan Liberation Army/Transitional Council* (SLA/TC)²⁹⁹ van hun bases in Libië en Zuid-Sudan gelijktijdig Darfur binnen. Het Sudanese leger greep in en de gevechten gingen door tot en met begin juni 2017.³⁰⁰ Bij de gevechten kwamen volgens het *Heidelberg Instituut* 250 mensen om het leven.³⁰¹ De inval had als doel het de politieke boodschap van de overheid, die stelt dat het conflict in Darfur opgelost is, te ondermijnen. Het tweede doel was om druk uit te oefenen op UNAMID in verband met de imminente afspraken over het verminderen van UNAMID troepen in deze

²⁹³ UNSC, S/2019/34, pagina 11, 10 januari 2019.

²⁹⁴ In de afgelopen jaren is de aanvoer aan wapens in het gebied beperkt geweest vanwege de strenge controle van de Sudanese autoriteiten op de enkele wegen die naar de Jebel Marra leiden. De twee belangrijkste manieren om aan wapens te komen zijn aanvallen op de Sudanese strijdkrachten en konvoien en de aankoop van wapens van de Arabische groepen die aan de rand van het Jebel Marra gebied woonachtig zijn.

²⁹⁵ Gaddura is hoofd van verschillende departementen waaronder verschillende civiele departementen die de gebieden onder controle van SLA-AW administreren. Juridisch adviseur Mujeab al-Rahman is een van de topleden van dit civiele onderdeel. Gaddura wordt geassisteerd door juridisch adviseur 'Irtakz', hoofd van militaire politie Mohamed Yagoub en hoofd van de de intelligentie Mostafa Roko. De relatie tussen Abdul-Wahid en Gaddura staat de afgelopen jaren onder druk.

²⁹⁶ UNSC, S/2019/34, pagina 11, 10 januari 2019.

²⁹⁷ UNSC, S/2019/34, pagina 11-12, 10 januari 2019.

²⁹⁸ In 2018 hebben de meeste Darfurese rebellengroepen hun aanwezigheid in Libië versterkt. Volgens de *UN Panel of Experts* maakt de veiligheidssituatie in Sudan het voor deze groepen niet mogelijk om in Sudan een groot offensief te organiseren. Zij zouden zich in Libië sterker maken om op een goed moment alsnog een dergelijk offensief te kunnen inzetten. UNSC, S/2017/1125, 28 december 2017; UNSC, S/2019/34, pagina 17-18 en 23, 10 januari 2019.

²⁹⁹ SLA/TC is een splintergroep van SLA/AW en werd in 2015 gevormd na onvrede over het leiderschap van Abdul Wahid. SLA/TC stond ten tijde van de inval in mei 2017 onder het leiderschap van voorzitter Nimir Abdel-Rahman en commandant generaal Mohamed Adam Abdelsalam "Tarrada". Nimir Abdel-Ragman werd opgepakt en vervangen door al-Hadi Idriss Yahia. Tarrada werd gedood tijdens de gevechten en werd vervangen door Commandant Generaal Saleh Jebel Si. De groep bestaat grotendeels uit etnische Fur en heeft als doel verschillende SLA/AW groeperingen samen te brengen om Abdul Wahid af te zetten en het SLA/AW nieuwe energie in te blazen. Tegen mei 2017 was SLA/TC voornamelijk in Zuid-Sudan gelokaliseerd maar ze hebben ook eenheden in Libië. UNSC, S/2017/1125, 28 december 2017; HICR, *Conflict Barometer 2017*, pagina 100-101, februari 2018.

³⁰⁰ UNSC, S/2017/1125, 28 december 2017; UNSC, A/72/865, pagina 24, 16 mei 2018; HICR, *Conflict Barometer 2017*, pagina 100-101, februari 2018.

³⁰¹ HICR, *Conflict Barometer 2017*, pagina 100-101, februari 2018.

periode.³⁰² De aanwezigheid en activiteit van SLA/MM, SLA/TC en JEM in Libië en Zuid-Sudan blijven een gevaar voor de veiligheid in Darfur.³⁰³

Begin december 2018 bereikten de regering en de rebellenbewegingen SLM-MM en JEM-Gibril een overeenkomst over het hervatten van formele onderhandelingen op grond van het Doha Document.³⁰⁴ JEM-Gibril en SLA/MM trokken zich in januari 2019 echter terug uit de onderhandelingen vanwege de aanhoudende protesten tegen de Sudanese regering.³⁰⁵ Op 24 juni 2019 kondigde de TMC aan dat alle gedetineerden die verbonden waren aan de gewapende rebellengroepen vrijgelaten zouden worden. Begin juli 2019 werden 235 gedetineerden van enkel de SLA/MM vrijgelaten.³⁰⁶

Rekrutering

In 2018 waren er berichten van gedwongen rekrutering door een splinterfactie van de SLA-AW onder leiding van commandant Zunoos in het Jebel Marra gebied.³⁰⁷

De regering rekruteert voornamelijk strijders voor de RSF. Om het 'Arabisch Darfurese karakter' van de RSF te doen te camoufleren wordt sinds enkele jaren ook onder niet-Arabische gemeenschappen in en buiten Darfur gerekruteerd. Officieren van de NISS en SAF worden geïntegreerd in de RSF om de groep te professionaliseren. Volgens bronnen van het Panel of Experts was het mogelijk ook de bedoeling om hiermee de invloed van Hemedti te beperken.³⁰⁸ Ook in 2019 was sprake van rekrutering voor de RSF in Darfur, met name onder de Masalit.³⁰⁹

In Sudan en, met name, Darfur worden ook strijders gerekruteerd voor buitenlandse conflicten. Darfurese rebellengroepen uit Libië rekruteren zowel in Darfur als in andere delen van Sudan.³¹⁰ Zo meldt het Panel of Experts rapport dat er netwerken voor rekrutering zijn in de staat El Gezira. Ook in grensregio's tussen Sudan, Libië en Tsjaad wordt gerekruteerd, onder meer in de goudmijnen.³¹¹ Libische (rebellengroepen) rekruteren tevens in Darfur, met name onder Arabische stammen. De Arabische etniciteit maakt hen minder opvallend dan de meestal zwarte Darfurese rebellen die in het verleden veelal geïntegreerd zijn in Libische strijdkrachten.³¹²

In 2018 waren ook berichten van rekrutering van Darfurezen voor de strijd in Jemen.³¹³ Volgens verschillende media zouden de Verenigde Arabische Emiraten sinds 2018 zelfstandig komen rekruteren in Sudan.³¹⁴ Verschillende bronnen

³⁰² UNSC, S/2017/1125, 28 december 2017.

³⁰³ UNSC, S/2017/1125, 28 december 2017.

³⁰⁴ JEM en SLA/MM hebben zich aangesloten bij de Forces for Freedom and Change. UNSC, S/2019/34, pagina 6, 10 januari 2019; Sudan Tribune, *Sudan, armed groups agree to resume talks for peace in Darfur*, 6 december 2018; Radio Dabanga, *Doha Document for Peace in Darfur pre-negotiation agreement draft signed*, 26 november 2018.

³⁰⁵ UNSC, S/2019/305, pagina 7, 10 april 2019; Sudan Tribune, *Armed groups postpone Darfur peace talks in support of Sudan's uprising*, 12 januari 2019; Radio Dabanga, *Sudanese rebel leader refuses to 'sit down with regime'*, 14 januari 2019.

³⁰⁶ UNGA, A/HRC/42/63, pagina 11-12, 26 juli 2019.

³⁰⁷ UNSC, S/2019/34, pagina 17, 10 januari 2019.

³⁰⁸ Het Panel of Experts rapport bericht dat het gedrag van de RSF in 2018 verbeterde in vergelijking met de afgelopen jaren, als gevolg van deze hervormingen. Desondanks bleven berichten van mensenrechtenschendingen regelmatig voorkomen. In 2019 verslechterde de mensenrechtensituatie in Darfur als gevolg van de mensenrechtenschendingen die, onder andere, door de RSF gepleegd werden. UNSC, S/2019/34, pagina 38-39, 10 januari 2019; OHCHR, *Briefing to the Security Council on Sudan by Andrew Gilmour, Assistant Secretary-General for Human Rights*, New York, 14 juni 2019.

³⁰⁹ PAX, *Sudan Alert*, No. 4, 23 juli 2019.

³¹⁰ Zo werden in maart 2018 twee JEM-leden gearresteerd in Malha. Zij werden beschuldigd van rekrutering. UNSC, S/2019/34, pagina 22, 10 januari 2019.

³¹¹ UNSC, S/2019/34, pagina 22, 10 januari 2019.

³¹² UNSC, S/2019/34, pagina 621, 10 januari 2019.

³¹³ De Sudanese overheid steunt de Saoedische coalitie in de oorlog in Jemen sinds 2015 in ruil voor economische samenwerking.

³¹⁴ Radio Dabanga, *Sudan airlifts hundreds of Darfuri recruits to UAE bound for Yemen war*, 18 april 2018; Al Jazeera, *Saudi Arabia recruited Darfur children to fight in Yemen*, 29 december 2018; The American

berichtten dat zich onder de Sudanese RSF-leden in Jemen kinderen bevonden die in Darfur gerekruteerd waren.³¹⁵

Gevechten

Gevechten tussen het leger en de rebellen beperkten zich tijdens de verslagperiode vooral tot het Jebel Marra gebied.³¹⁶ De SLA/AW was als gevolg van het regeringsoffensief *Operation Decisive Summer* medio 2015 teruggedrongen in de berggebieden van Jebel Marra. Op 12 april 2016 meldde het regeringsleger de verovering van Sorrong. Volgens de regering was met de verovering van Sorrong – ‘het laatste bolwerk van de rebellen’ – een einde gekomen aan de rebellie in Darfur.

Het regeringsleger probeerde in 2018 met verscheidene offensieven de SLA/AW definitief uit de bergen te verdrijven.³¹⁷ In de eerste helft van 2018 waren er opnieuw berichten van militaire vluchten en bombardementen door de SAF in sommige delen van het Jebel Marra gebied.³¹⁸ Het regeringsleger zou gebruik hebben gemaakt van zwaar geschut in de gebieden van Sarun, vlakbij Kass en Golo. Bij deze aanvallen vielen mogelijk burgerdoden en gewonden. De Sudanese autoriteiten hebben toegegeven dat zij vergeldingsaanvallen uitvoerden op de gewapende oppositie in Jebel Marra maar hebben consequent ontkend hierbij gebruik te hebben gemaakt van zwaar geschut.³¹⁹

SLA-AW verdedigde zich met *hit-and-run* aanvallen³²⁰ en maakte daarbij gebruik van mobiele strijdkrachten die zich veelal verplaatsten te paard of kameel. SLA-AW viel militaire basissen van het Sudanese regeringsleger aan en stelde hinderlagen op voor konvooien van het leger, onder andere om aan wapens te komen.³²¹ Het regeringsleger slaagde erin meerdere SLA-AW vestingen in beslag te nemen zoals de dorpen van Golo, Gubbo en Boulay. Desondanks slaagden de autoriteiten er niet in SLA-AW te ontmantelen.³²² Bij de gevechten vielen tientallen doden aan beide kanten. Bij gevechten in Gubbo op 16 september 2018 vielen, bijvoorbeeld, elf doden in het regeringsleger en RSF, en meerdere doden aan de kant van SLA/AW. Verschillende bronnen meldden ook burgerdoden bij de gevechten tussen het leger en de rebellen.³²³ In het eerste kwartaal van 2019 nam het aantal gevechten tussen de SLA/AW en SAF toe. Tussen 4 januari en 3 april 2019 vonden achttien gevechten plaats ten opzichte van negen gevechten in de periode van 4 oktober 2018 tot 3 januari 2019. De gevechten waren in het eerste kwartaal van 2019 echter kleinschaliger en bestonden met name uit *hit-and-run* aanvallen.³²⁴

Conservative, *Saudi Arabias Blood Pact With a Genocidal Strongman*, 5 december 2018; Vertrouwelijke bron, 17 juni 2019.

³¹⁵ The New York Times, *On the front line of the Saudi War in Yemen: Child soldiers from Darfur*, 28 december 2018; US Department of State, *2019 Trafficking in persons report – Sudan*, 20 juni 2019

³¹⁶ De Jebel Marra spant zich uit over drie Darfurese regio's namelijk Noord-Darfur, Centraal Darfur en Zuid-Darfur.

³¹⁷ Het UN Panel of Experts rapport bericht dat lokale bronnen aangeven dat het gewoontelijke *modus operandi* van de regering als volgt is: de Sudan Armed Forces blijft in de achterhoede, soms met inzet van artillerie beschietingen; De Rapid Support Forces komen het dorp binnen gereden met voertuigen; De tribale milities, te paard en kameel, omsingelen het dorp, vallen burgers aan en plunderen vervolgens de huizen. UNSC, S/2019/34, pagina 10 en 13, 10 januari 2019.

³¹⁸ UNSC, S/2019/34, pagina 37, 10 januari 2019; Sudan Tribune, *Fighting flares up in Jebel Marra as IDPs continue to flee*, 27 mei 2018; Radio Dabanga, *Videos - devastation in Darfur's Jebel Marra*, 30 maart 2018.

³¹⁹ UNSC, S/2019/34, pagina 37, 10 januari 2019.

³²⁰ UNSC, S/2019/34, pagina 2, 10 januari 2019.

³²¹ UNSC, S/2019/34, pagina 12, 10 januari 2019; Radio Dabanga, *Darfur rebels ambush govt convoy in Jebel Marra*, 22 juli 2018.

³²² UNSC, S/2019/34, pagina 2 en 12, 10 januari 2019.

³²³ Sudan Tribune, *Sudan defence ministry admits clashes in C. Darfur*, 21 mei 2018; Amnesty International, AFR 54/8680/2018, 28 juni 2018; UNSC, S/2019/34, pagina 10, 10 januari 2019; ACJPS, *Attacks by Sudanese government forces on civilians in Jebel Marra*, 18 april 2018; Human Right's Watch, *Sudan UN's Planned Cuts to Darfur Mission Risk Rights Protection*, 18 juni 2018.

³²⁴ UNSC, S/2019/305, pagina 1, 10 april 2019.

Verschillende facties van de SLA-AW vechten ook onder elkaar. Eind 2017 en begin 2018 vonden sporadisch gevechten plaats in het Feina gebied (Oost Jebel Marra) tussen strijdkrachten van opperbevelhebber Abdelgadir Adelrahman Ibrahim 'Gaddura' en een groep geleid door de Commandanten Osman al-Zayn en Zunoon Abdelshafi. In oktober 2018 vonden opnieuw gevechten plaats tussen de groep van al-Zayn en een groep strijders onder leiding van de broer van Abdul-Wahid al-Nur, Dafallah Mohamed Ahmed al-Nur en Saleh Borso in het Umu-Daya gebied (Centraal Jebel Marra). Al-Zayn kwam bij deze gevechten om het leven. Volgens een VN-rapport ging het om een hinderlaag om te voorkomen dat al-Zayn's groep een vredesakkoord zou ondertekenen met de Sudanese overheid.³²⁵ Als gevolg van de gevechten raakten meer dan duizend burgers ontheemd.³²⁶ Tussen 17 januari en 26 maart 2019 leidden interne gevechten tot 42 doden onder strijders. De facties die met elkaar vechten maakten zich ook schuldig aan aanvallen op lokale burgers van de Fur stam. Vijf burgers kwamen om en vijftien burgers werden ontvoerd.³²⁷

De Sudanese autoriteiten weigerden tussen maart en oktober 2018 dertig keer de toegang aan UNAMID tot het Jebel Marra gebied. Hierdoor was UNAMID in de gelegenheid om slechts vijftien van de gerapporteerde 54 gewapende incidenten te verifiëren. UNAMID bronnen geven aan dat SLA-AW UNAMID regelmatig uitnodigt op hun locaties. Eind 2018 kreeg UNAMID naar aanleiding van aardverschuivingen in Oost Jebel Marra wel toegang om humanitaire hulp te bieden aan de slachtoffers.³²⁸

Tribale conflicten

Er zijn van oudsher tribale conflicten in Darfur over toegang, gebruik en beheer van land, water, weidegrond en natuurlijke hulpbronnen, veelal tussen sedentaire³²⁹ boeren en nomadische herders en veehouders.³³⁰

Vanaf de tweede helft van 2015 is de schaal van tribale conflicten over land en natuurlijke hulpbronnen, met enkele uitzonderingen, afgenomen.³³¹ Volgens ACLED kwamen er in 2017, 240 mensen om het leven door tribale conflicten. In 2018 werd een dodental van 36 gerapporteerd.³³² De autoriteiten probeerden veelal actief te interveniëren door de inzet van veiligheidstroepen, arrestaties, ontwapening en het faciliteren van oplossingen (inclusief het betalen van bloedgeld³³³). Ook UNAMID zette zich actief in door het faciliteren van en bemiddelen bij overleg.³³⁴ Lokale autoriteiten en gemeenschappen beschouwen de ontwapeningscampagne van de overheid als een belangrijke bijdrage aan de vermindering van tribale conflicten. Zij maken zich echter ook zorgen over nomadische stammen die niet evenredig ontwapend zijn.³³⁵

Hoewel sprake was een afname van het aantal tribale conflicten ten op zichte van de vorige verslagperiode, laaide in heel Darfur zo nu en dan tribaal geweld op. Met name in Oost-Darfur, Zuid-Darfur en Noord-Darfur leidden tribale conflicten tot veel

³²⁵ UNSC, S/2019/34, pagina 11, 10 januari 2019.

³²⁶ UNOCHA, *Sudan: Darfur Humanitarian overview*, 1 april 2018.

³²⁷ UNSC, S/2019/305, pagina 2, 10 april 2019.

³²⁸ UNSC, S/2019/34, pagina 16, 10 januari 2019.

³²⁹ Sedentaire boeren hebben een vaste verblijfplaats in tegenstelling tot nomadische stammen die rondtrekken met hun kuddes.

³³⁰ UNOCHA, *2018 Humanitarian Needs Overview, Sudan*, pagina 7, Februari 2018.

³³¹ UNSC, S/2018/530, pagina 3-4, 1 juni 2018; UNSC, S/2018/389, pagina 2, 25 april 2018; UNSC, S/2018/530, pagina 16, 1 juni 2018; UNSC, S/2018/912, pagina 3, 12 oktober 2018; ACAPS, *Crisis Analysis Sudan*, geraadpleegd op 9 november 2018.

³³² ACLED, *Armed Conflict Location & Event Data Project*, geraadpleegd op 2 februari 2019; www.acleddata.com.

³³³ Bloedgeld is een vorm van compensatie die betaald wordt door een dader of zijn gezin aan de familie van het slachtoffer.

³³⁴ UNSC, S/2018/530, pagina 4, 1 juni 2018.

³³⁵ UNSC, S/2018/389, pagina 2-3, 25-04-2018; UNSC, S/2018/530, pagina 3, 1 juni 2018.

doden.³³⁶ Uit cijfers van ACLED blijkt dat de aantallen tribale conflicten in Centraal-, Noord- en West-Darfur weinig van elkaar verschilden en dat een vergelijkbaar aantal mensen omkwam als gevolg van deze conflicten. Bij conflicten tussen de Ma'aliya en zuidelijke Rizeigat stammen over land en veediefstal in Oost-Darfur kwamen in juli 2017 43 mensen om het leven. Ander tribaal geweld bestond in 2018 met name tussen de Zaghawa en verschillende nomadische stammen in West-Darfur over natuurlijke hulpbronnen; in Zuid-Darfur tussen de Fallata, de Massalit en Salamat over land en toegang tot water; en tussen de Habbaniya en Salamat over grondstoffen tevens in Zuid-Darfur.³³⁷ Tribale conflicten werden tevens regelmatig geassocieerd met terugkeer van ontheemden.³³⁸ Tussen 4 januari en 3 april 2019 vonden volgens UNAMID vier incidenten plaats van tribale conflicten waarbij veertien mensen om het leven kwamen.³³⁹

Tijdens de verslagperiode waren er ook berichten van conflicten tussen de SLA-AW, die zich schuldig maakte aan veediefstallen³⁴⁰, en lokale gewapende Arabische stammen. Onderdeel van deze conflicten waren aanvallen op Fur dorpen door Arabische stammen.³⁴¹

Criminaliteit en banditisme

De eerder ingezette tendens van wildgroei aan stamgebonden gewapende milities heeft zich tijdens de verslagperiode, ondanks de ontwapeningscampagne, verder doorgezet. De stamgebonden gewapende milities hebben zich wel minder zichtbaar moeten opstellen, met name in stedelijke gebieden.³⁴² Gewapende milities en de snelle toename van wapens bleven, met betrekking tot veiligheid, de grootste bron van zorgen in Darfur, aldus een rapport van UNAMID van juni 2018.³⁴³ Gewapende milities zijn betrokken bij illegale controleposten, ontvoeringen, mensensmokkel en mensenhandel, controle over goudmijnen, aanvallen op ontheemden en het illegaal bezetten van land.³⁴⁴ In 2018 was sprake van een toename aan *cross-border* criminaliteit waarbij Darfurese groepen samenwerkten met buitenlandse groepen (of Darfurese groepen uit Libië of Tsjaad) die de poreuze grens van Sudan overstaken om hun criminele activiteiten in Darfur voort te zetten.³⁴⁵

Hoewel er geen concrete cijfers beschikbaar zijn³⁴⁶, stelde UNAMID dat maatregelen van de overheid, inclusief de ontwapeningscampagne, leidden tot een vermindering van het aantal criminele incidenten in heel Darfur, vooral in de stedelijke gebieden.

³³⁶ ACLED, *Armed Conflict Location & Event Data Project*, geraadpleegd op 2 februari 2019; www.acleddata.com; US Department of State, *2017 Country reports on Human Rights Practices*, 20 april 2018; US Department of State, *2018 Country reports on Human Rights Practices*, maart 2019.

³³⁷ UNSC, S/2018/530, pagina 3-4, 1 juni 2018.

³³⁸ UNSC, S/2017/1125, 28 december 2017; UNSC, S/2018/530, pagina 3, 1 juni 2018; ACAPS, *Crisis Analysis Sudan*, geraadpleegd op 9 november 2018; Sudan Humanitarian Fund, *Annual report 2017*, pagina 8, 15 maart 2018; UNSC, S/2019/305, pagina 3, 10 april 2019.

³³⁹ UNSC, S/2019/305, pagina 2-3, 10 april 2019.

³⁴⁰ De SLA-AW zou in 2018 weinig belasting hebben kunnen heffen vanwege de militaire offensieven van het regeringsleger, de migratie van burgers naar veiligere gebieden, het gebrek aan landbouw en gebrek aan controle over de markten. Als gevolg van de daling van de inkomsten om voedsel en, onder andere, wapens in te kopen, begingen SLA-AW strijders regelmatig veediefstallen, veelal van Arabische stammen. UNSC, S/2019/34, pagina 14 en 17, 10 januari 2019.

³⁴¹ De meeste strijders van SLA-AW zijn van de Fur stam. UNSC, S/2019/34, pagina 11, 10 januari 2019.

³⁴² UNSC, S/2019/34, pagina 1, 10 januari 2019.

³⁴³ UNSC, S/2018/530, pagina 3, 1 juni 2018. Ook het UK Home Office berichtte in november 2018 dat er ondanks inspanningen om wapens in te nemen, sprake bleef van verspreiding van lichte wapens. UK Home Office, *Report of a fact-finding mission to Khartoum*, pagina 10, November 2018.

³⁴⁴ UNSC, S/2019/34, 50, 10 januari 2019; UNSC, S/2018/530, pagina 3, 1 juni 2018.

³⁴⁵ Op regionaal niveau werken de autoriteiten van Sudan, Tsjaad, Libië en Niger samen een verbeterde controle en veiligheid op de grenzen. In juni 2018 tekenden deze landen een akkoord over de samenwerking. UNSC, S/2019/34, pagina 11, 10 januari 2019; Sudan Tribune, *Sudan, Libya, Chad and Niger sign border protection agreement*, 2 juni 2018.

³⁴⁶ UNAMID houdt zelf bij hoeveel incidenten bij hen worden gerapporteerd. Naar alle waarschijnlijkheid wordt een deel van de criminaliteit echter niet gemeld bij UNAMID of andere autoriteiten. De geleidelijke terugtrekking van UNAMID waarbij VN-basisen gesloten of overgedragen worden, zorgt daarnaast voor een mogelijke vermindering van het aantal gerapporteerde gevallen.

In rurale gebieden zorgde de beperkte aanwezigheid en capaciteit van de Sudanese politie voor kwetsbaarheid van terugkeerders, ontheemden, en met name voor vrouwen en kinderen.³⁴⁷ Tussen 6 juni 2017 en 3 januari 2019 rapporteerde UNAMID 2.014 incidenten waarbij 346 burgers, waaronder ontheemden, om het leven kwamen.³⁴⁸ Criminele bendes, milities en gewapende nomaden maakten tijdens de verslagperiode opnieuw gebruik van de zwakke rechtsstaat, de straffeloosheid en het gezags- en veiligheidsvacuüm in Darfur.³⁴⁹ Zij maakten zich schuldig aan criminele zaken, zoals het aanvallen van burgers en ontheemden, inbraak, diefstal, moord, verkrachting, gewapende overvallen, ontvoering en afpersing.³⁵⁰ Over het algemeen bleef banditisme en criminaliteit in Darfur hoog en was daarmee kenmerkend voor de veiligheidssituatie.³⁵¹

Burgerbevolking en mensenrechtenschendingen

Volgens de plaatsvervangend secretaris generaal van de Verenigde Naties heeft de bevolking in Darfur te maken met verschillende uitdagingen zoals criminaliteit, een humanitaire crisis, mensenrechtenschendingen, seksueel geweld, een gebrek aan duurzame ontwikkeling, beperkte middelen van bestaan, gebrekkige toegang tot onderwijs, tekort aan werkgelegenheid en basisvoorzieningen en gebrek aan effectieve rechtsstaat en veiligheidsvoorzieningen.³⁵² Burgers in Darfur hadden in de verslagperiode te lijden onder de strijd tussen regeringsstrijdkrachten en rebellen, tribaal geweld en aanvallen van criminele bendes, milities en andere gewapende groepen.³⁵³

Gedurende de gevechten maakten de overheidstroepen, milities en de rebellenbeweging SLA-AW zich schuldig aan verschillende mensenrechtenschendingen. De meeste schendingen zouden worden gepleegd door milities, en soms de RSF.³⁵⁴ In 2019 berichtte *UN Panel of Experts* dat overheidsstrijdkrachten zich in 2018 schuldig bleven maken aan het stichten van conflicten tussen burgers, willekeurige beschietingen, plunderingen en het afbranden van huizen. Naast gerapporteerde gevallen van verkrachting en andere seksuele aanvallen tegen vrouwen en meisjes, was de RSF tijdens de verslagperiode ook betrokken bij gevallen van martelingen en onmenselijke behandeling van burgers en gebruik van excessief geweld.³⁵⁵ Amnesty International publiceerde in juni 2018 een rapport waarin gesteld wordt dat tussen maart en mei 2018 minimaal achttien dorpen in het oostelijke gedeelte van het Jebel Marra gebied in brand zijn gestoken door strijdkrachten van de overheid en milities.³⁵⁶ Amnesty International berichtte voorts dat Sudanese veiligheidsdiensten, waaronder de RSF, zich tussen juni 2018 en juni 2019 schuldig hadden gemaakt aan de volledige of gedeeltelijke vernieling van 45 dorpen in Darfur.

³⁴⁷ UNSC, S/2018/530, pagina 3, 1 juni 2018; UNSC, S/2018/912, pagina 3, 12 oktober 2018.

³⁴⁸ UNSC, S/2017/746, 30 augustus 2017; UNSC, S/2017/907, 27 oktober 2017; UNSC, S/2017/1113, 27 december 2017; UNSC, S/2018/154, 22 februari 2018; UNSC, S/2018/389, 25 april 2018; UNSC, S/2018/530, pagina 3, 1 juni 2018; UNSC, S/2018/912, 12 oktober 2018; UNSC, S/2019/44, 14 januari 2019.

³⁴⁹ UNSC, S/2018/530, pagina 3, 1 juni 2018; UNSC, S/2019/34, pagina 41, 10 januari 2019; UNSC, S/2018/912, pagina 3, 12 oktober 2018.

³⁵⁰ UNSC, S/2019/34, 10 januari 2019; UNSC, S/2018/530, pagina 3, 1 juni 2018.

³⁵¹ UNSC, S/2018/530, pagina 8, 1 juni 2018; UNSC, S/2018/912, pagina 3, 12 oktober 2018.

³⁵² UN, DSG/SM/1228-DEV/3361, 28 september 2018; UNSC, S/2019/34, pagina 32, 10 januari 2019.

³⁵³ US Department of State, *2017 Country Report on Human Rights Practices*, 20 april 2018.

³⁵⁴ Amnesty International, AFR 54/8680/2018, 28 juni 2018; Amnesty International, *Report 17/18, The state of the World's human rights*, pagina 346, 22 februari 2018; UNSC, S/2019/34, pagina 10 en 15, 10 januari 2019; Eric Reeves, *Glimpses of continuing slow-motion genocide in Darfur: recent reports of ethnically-targeted violence*, 30 mei 2018; ACJPS, *Attacks by Sudanese government forces on civilians in Jebel Marra*, 18 april 2018; UNSC, S/2018/530, 1 juni 2018; HRW, *Sudan: UN's Planned Cuts to Darfur Mission Risk Rights Protection*, 18 juni 2018; HRW, *World Report 2019: Sudan*, 17 januari 2019; UNSC, S/2019/305, 10 april 2019.

³⁵⁵ UNSC, S/2019/34, pagina 15-16, 10 januari 2019.

³⁵⁶ Amnesty International, *Sudan: Downsized UN mission not an option amid ongoing attacks in Darfur*, 29 juni 2018.

SLA-AW strijders beginen ook mensenrechtenschendingen waaronder aanvallen op burgers en arbitraire arrestaties.³⁵⁷ Bij spanningen tussen verschillende SLA-AW groepen, werden burgers slachtoffer van geweld zoals aanvallen, plunderingen en gedwongen rekrutering. Aanvallen op Arabische kameelherders kwamen volgens het *UN Panel of Experts*, veelvuldig voor.³⁵⁸

De Onafhankelijke VN-expert inzake mensenrechten berichtte in juli 2019 dat burgers in heel Darfur tussen december 2018 en eind juni 2019 onderworpen bleven aan moord, mishandeling, ontvoering, conflict-gerelateerd seksueel geweld en willekeurige arrestatie en detentie. Mensenrechtenschendingen bleven ook voorkomen in gebieden waar geen militaire operaties plaatsvonden.³⁵⁹ Volgens verschillende bronnen traden de veiligheidsdiensten harder op bij protesten in Darfur.³⁶⁰

Hieronder volgen een aantal incidenten van geweld waarbij burgers betrokken waren na 11 april 2019:

- Op 12 april 2019 kwamen volgens Radio Dabanga negen personen onder wie een kind, om bij demonstraties in verschillende steden in Darfur.³⁶¹
- Op 13 april braken gevechten uit tussen twee jeugdgroepen in het ontheemdenkamp van Kalma. Hierbij vielen zestien doden en zeventien gewonden.³⁶²
- Op 21 april 2019 vernielden demonstranten bezittingen van de NISS in Kutum (Noord-Darfur). De veiligheidsdiensten schoten willekeurig met scherp op de menigte. Daarbij kwamen zeven burgers, onder wie minderjarigen, om.³⁶³
- Op 2 mei 2019 schoot de RSF met scherp op demonstranten in Masteri (Oost-Darfur). Hierbij kwamen twee personen om het leven en raakten vijf anderen gewond.³⁶⁴
- Op 4 mei 2019 namen ontheemden uit het ontheemdenkamp van Otash (Zuid-Darfur) deel aan protesten in Nyala. De veiligheidsdiensten, waaronder de RSF trachtte de demonstranten uiteen te drijven. Volgens één bron kwam hierbij een man om. Een andere bron rapporteerde minstens zes personen met schotwonden.³⁶⁵
- Op 5 mei 2019 raakten twee demonstranten gewond toen de RSF de sit-in in Zalingei (Centraal-Darfur) probeerde uiteen te drijven.³⁶⁶
- Op 9 en 10 juni 2019 voerde gewapende mannen gelieerd aan de RSF een aanval uit op het dorp Deleij (Centraal-Darfur). Volgens de bewoners kwamen bij de aanval vijftien mensen om en werden huizen, winkels en andere bezittingen vernield.³⁶⁷

³⁵⁷ SLA-AW heeft een administratie in Jebel Marra, waaronder een juridisch systeem met wetgeving, verschillende niveaus van rechtbanken en gevangenissen. Als gevolg van de verslechtering van de structuur van de beweging van SLA-AW over de jaren is het juridisch systeem steeds informeler en arbitrair geworden. Sommige commandanten hebben hun eigen rechtbanken en gevangenissen, buiten SLA-AW vastgestelde wetgeving en/of structuren. Zij gebruiken een eigen juridisch systeem als middel voor afpersing en macht.

³⁵⁸ UNSC, S/2019/34, pagina 15-16, 10 januari 2019; UNSC, S/2019/305, 10 april 2019.

³⁵⁹ UNGA, A/HRC/42/63, pagina 14, 26 juli 2019.

³⁶⁰ Vertrouwelijke bron, 13 mei 2019; HRW, *Sudan's Transition hasn't ended abuses in Darfur*, 8 mei 2019.

³⁶¹ De incidenten vonden, onder andere plaats in Zalingei, El Fasher en Nyala. Radio Dabanga, *Darfur: Nine people killed in clashes with security forces*, 12 april 2019.

³⁶² UN News, *UNAMID condemns violent confrontations in Kalma IDP camp in South Darfur*, 18 april 2019.

³⁶³ UNGA, A/HRC/42/63, pagina 8, 26 juli 2019.

³⁶⁴ Ibid.

³⁶⁵ HRW, *Sudan's Transition hasn't ended abuses in Darfur*, 8 mei 2019; UNGA, A/HRC/42/63, pagina 8, 26 juli 2019.

³⁶⁶ Radio Dabanga, *Two injured as paramilitaries attempt to break-up Central Darfur sit-in*, 5 mei 2019.

³⁶⁷ UNGA, A/HRC/42/63, pagina 5, 26 juli 2019.

- Op 17 augustus 2019 beschuldigde de SLA/AW de RSF van een aanval op burgers in Tawila (Noord-Darfur). Bij de aanval kwamen drie burgers om en raakten twee anderen gewond.³⁶⁸
- Op 22 juli 2019 schoten leden van een militie gelieerd aan de overheid op burgers in Kabra (Noord-Darfur). Zes dorpsbewoners kwamen om en zeven raakten gewond.³⁶⁹
- Op 21 augustus 2019 schoten ongeïdentificeerde gewapende mannen een zestienjarig meisje dood nabij Mukjar (Centraal-Darfur). De moeder van het meisje raakte zwaargewond.³⁷⁰

Voortdurende straffeloosheid van de daders blijft een groot probleem (zie paragraaf 2.2.2).³⁷¹

1.3 Documenten

1.3.1 *Huwelijksakten, geboorteakten en leeftijdsschouw*

Huwelijksakten

In Sudan worden burgerlijke huwelijken, islamitische en kerkelijke huwelijken gesloten. Bij burgerlijke huwelijken (die direct bij de rechtbank plaatsvinden) zijn, net als bij islamitische huwelijken, vertegenwoordigers betrokken en hoeven de gehuwden niet aanwezig te zijn. Het is ook mogelijk in het huwelijk te treden in afwezigheid van een van de gehuwden, bijvoorbeeld wanneer deze in het buitenland is.³⁷² Ook kerkelijke huwelijken kunnen volgens verschillende bronnen worden voltrokken in afwezigheid van een van de gehuwden.³⁷³

Voor het sluiten van een islamitisch huwelijk melden Sudanese moslims zich bij de *mazoon*³⁷⁴ in hun wijk. Het sluiten van het huwelijk bij de mazoon wordt *hagget*³⁷⁵ genoemd. De mazoon geeft een huwelijkscertificaat af. Op basis van dit document bekrachtigd de islamitische rechtbank het huwelijk. Traditioneel gezien gaan de gehuwden niet zelf naar de mazoon of naar de rechtbank. Zowel de man als de vrouw wordt vertegenwoordigd door een mannelijke *wali*, vertegenwoordiger.³⁷⁶ De wali's sluiten het huwelijk bij de mazoon in het bijzijn van twee mannelijke getuigen. Mazoon's die een huwelijk zonder vertegenwoordigers accepteren worden modern beschouwd.³⁷⁷ Hoewel sommige gehuwden bij het sluiten van het huwelijk een feest geven is dit niet verplicht.³⁷⁸

Kinderen kunnen alleen trouwen wanneer hun vertegenwoordigers (vader of mannelijk voogd) daarvoor instaan.³⁷⁹ Officieel moeten kinderen, net als

³⁶⁸ Radio Dabanga, *Darfur rebels accuse RSF of new attack on Jebel Marra civilians*, 19 augustus 2019.

³⁶⁹ Radio Dabanga, *Six villagers – including children – killed in North Darfur attack*, 22 juli 2019.

³⁷⁰ Radio Dabanga, *Central Darfur girl killed by gunmen*, 21 augustus 2019.

³⁷¹ Amnesty International, AFR 54/8680/2018, 28 juni 2018; Amnesty International, AFR 54/9022/2018, 10 september 2018; UNSC, S/2019/34, pagina 32-33, 10 januari 2019; HRW, *Latest Sudanese Attacks on Darfur show protection needs*, 10 mei 2018; US Department of State, *2017 Country reports on Human Rights Practices*, 20 april 2018; UNSC, S/2018/530, pagina 3, 1 juni 2018; UNGA, A/HRC/42/63, pagina 14, 26 juli 2019.

³⁷² Ibid.

³⁷³ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

³⁷⁴ De mazoon of *Madhun* is de persoon die het huwelijk voltrekt. De Islam kent officieel geen ambtenaren. Elke moslim de islamitische traditie 'begrijpt' kan een huwelijk voltrekken.

³⁷⁵ Of *Eaqat*, het Arabische woord voor contract.

³⁷⁶ Dit is meestal een familielid.

³⁷⁷ Volgens een bron komt dit weinig voor. Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

³⁷⁸ Over het algemeen wachten gehuwden een bepaalde tijd voordat zij het huwelijk consumeren. Zij geven dan een feest voordat het huwelijk geconsumeerd wordt. Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

³⁷⁹ Sudanese wetteksten definiëren kinderen op verschillende wijze. Hierdoor ontstaat onduidelijkheid ten aanzien van de leeftijd waarop men kan trouwen. Volgens de *Muslim Personal Law 1991* mogen kinderen vanaf de leeftijd van *tamyeez* (volwassenheid) in het huwelijk treden, mits zij vertegenwoordigd zijn door een mannelijke ouder of

volwassenen, instemmen met hun eigen huwelijk. Bij een islamitisch huwelijk betekent dit, in de praktijk, dat de vertegenwoordigers bij de mazoon moet aangeven of de gehuwden ingestemd hebben met het huwelijk.³⁸⁰

Geboorteakten

Op grond van de *Civil Registry Act 2011*, artikel 20 dient een geboorte binnen dertig dagen geregistreerd te worden. De ouders, het ziekenhuis en de verloskundige kunnen aangifte doen.³⁸¹ Wanneer eerdergenoemden geen aangifte kunnen doen, kunnen ook volwassenen die aanwezig waren bij de geboorte of de eigenaar van het huis waar de geboorte heeft plaats gevonden aangifte doen van de geboorte. Tot het kind een jaar is, wordt de geboorteaangifte gratis verwerkt en gratis een geboorteakte afgegeven. Na de leeftijd van een jaar kan de geboorte slechts geregistreerd worden met toestemming van de directeur-generaal van het kantoor van de burgerlijke stand. De verlate geboorteregistratie voor kinderen vanaf één jaar tot vijftien jaar oud brengt kosten met zich mee.³⁸² Volgens UNICEF zijn de kosten gering.³⁸³ Kinderen vanaf zestien jaar worden doorgestuurd naar de *Medical Commission Functioning* voor een leeftijdsschouw.³⁸⁴ Bij geboorteregistraties neemt de ambtenaar de gegevens zoals aangeleverd door de ouders of andere aangever over. Volgens een bron controleert de burgerlijke stand zelden de gegevens.³⁸⁵

Informatie uit het laatste bevolkingsonderzoek van 2014 toont aan dat 67,3% van de geboortes wordt geregistreerd in Sudan.³⁸⁶ In conflictgebieden, gebieden waar veel ontheemding plaats heeft gevonden en rurale gebieden komt het voor dat geboortes niet of niet tijdig geregistreerd worden.³⁸⁷ In gebieden onder controle van gewapende oppositiegroepen hebben burgers mogelijk geen toegang tot overheidsdiensten, waaronder diensten van de burgerlijke stand.³⁸⁸ Volgens een vertrouwelijke bron beschikken de meest arme Sudanezen en kwetsbare groepen zoals ontheemden buiten de kampen niet over documenten.³⁸⁹

voogd. Volgens deze wetgeving is de leeftijd van volwassenheid tien jaar. Het Sudanese kinderrecht stelt echter dat men de volwassen leeftijd bereikt met achttien jaar. In het strafrecht wordt gesteld dat kinderen die de puberteit bereikt hebben volwassen worden geacht. Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; El Nagar, Bamkar, Tonessen, *Girls, Child Marriage, and Education in Red Sea State, Sudan: Perspectives on Girls' Freedom to Choose*, Sudan report number 3, September 2017.

³⁸⁰ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

³⁸¹ UNICEF, *UNICEF data, CRVS Sudan*, geraadpleegd op 8 april 2019 <https://data.unicef.org/resources/crvs/sudan/>; Voor het Civil Registry Act 2011, zie: <http://citizenshiprightsafrika.org/wp-content/uploads/2011/01/Sudan-Civil-Registration-Act-2011-EN.pdf>

³⁸² Volgens een Amerikaanse overheidswebsite dienen de ouders bij een verlate geboorteregistratie een gezworen verklaring (*affidavit*) af te leggen bij een rechtbank. US Department Of State, Bureau of Consular Affairs, *U.S. Visa: Reciprocity and Civil Documents by Country, Sudan*, geraadpleegd op 11 april 2019

³⁸³ Volgens het Sudanese familierecht heeft elk kind onder de achttien recht op een geboorteakte. In de praktijk betalen de ouders echter vanaf de leeftijd van een jaar. Hoewel de kosten gering zijn kunnen deze kosten voor bepaalde bevolkingsgroepen relatief hoog zijn. Vanaf zestien jaar zijn de kosten hoger vanwege de leeftijdsschouw. UNICEF werkt aan kosteloze geboorteregistraties voor alle kinderen. UNICEF, *UNICEF data, CRVS Sudan*, geraadpleegd op 8 april 2019

³⁸⁴ UNICEF, *UNICEF data, CRVS Sudan*, geraadpleegd op 8 april 2019; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019.

³⁸⁵ Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

³⁸⁶ Voor zover bekend is er geen recentere data beschikbaar. Uit het bevolkingsonderzoek blijkt dat er grote verschillen zijn in registratiepercentages per regio. In rurale gebieden worden rond de 60% van de geboortes geregistreerd tegen 89% in stedelijke gebieden. In *Northern State* lag de geboorteregistratie rond de 98% terwijl in Centraal Darfur slechts 31% van de geboortes geregistreerd werden. In 2017 koppelde de overheid sommige gezondheidsdiensten (waaronder het vaccinatie programma) aan de geboorteregistratie om deze te doen toenemen. UNICEF, *UNICEF Annual report 2017, Sudan*, 8 juni 2018; UNICEF, *Child Notice 2016, Sudan*, pagina 31, 27 maart 2016; UNICEF, *Sector Profile Child Protection Sudan*, 31 maart 2016; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019.

³⁸⁷ US Department Of State, Bureau of Consular Affairs, *U.S. Visa: Reciprocity and Civil Documents by Country, Sudan*, geraadpleegd op 11 april 2019; UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview Sudan 2018*, pagina 24, februari 2018; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, pagina 28, februari 2019.

³⁸⁸ Volgens een vertrouwelijke bron kan men in de stedelijke gebieden in Darfur geboorteaktes verkrijgen. In de dorpen rondom de steden wordt echter vaak geen geboorteaangifte gedaan. Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; US Department Of State, Bureau of Consular Affairs, *U.S. Visa: Reciprocity and Civil Documents by Country, Sudan*, geraadpleegd op 11 april 2019.

³⁸⁹ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

Volgens verschillende bronnen zijn geboorteakten nodig om toegang te krijgen tot overheidsdiensten zoals scholing en onderwijs.³⁹⁰ Een andere bron geeft aan dat het mogelijk is in Sudan zonder officiële documenten te werken en in het huwelijk te treden.³⁹¹

Leeftijdsschouw

Voor kinderen vanaf zestien jaar en volwassenen voor wie niet binnen de gestelde termijnen geboorteaangifte gedaan is, bestaat de mogelijkheid een verlate geboorteregistratie te doen via een leeftijdsschouw.³⁹² Een leeftijdsschouw kan niet meer plaatsvinden nadat de betrokken persoon is overleden.³⁹³ Geboorteakten op grond van een leeftijdsschouw worden voornamelijk in Khartoum afgegeven. Een leeftijdsschouw is ook mogelijk wanneer de eerdere registratie zoek is geraakt.³⁹⁴ Verschillende bronnen geven aan dat de leeftijdsschouw onbetrouwbaar is.³⁹⁵

Voor het verkrijgen van een geboorteaangifte met leeftijdsschouw meldt betrokkene zich bij het kantoor van de burgerlijke stand, de *Civil Registry*. De ambtenaar gaat na of de geboorte eerder is geregistreerd en wanneer dit niet het geval is, ontvangt betrokkene een *drop-down*, een brief waarin de aanvrager wordt verwezen naar de *Age Estimate Commission*, ook wel *Medical Commission Functioning* genoemd.³⁹⁶ Elke staat in Sudan heeft een Medical Commission die een leeftijdsschouw kan uitvoeren.³⁹⁷ Een arts doet onderzoek op basis van de informatie die betrokkene (of zijn familieleden) verstrekt, gelaatstrekken en tanden.³⁹⁸ De artsen bekijken ook documenten zoals inentingsbewijzen of geboorte uittreksels van broers en zussen.³⁹⁹ De Age Estimate Commission geeft vervolgens een geboorteakte af waarin wordt aangegeven dat betrokkene geboren is op 1 januari van een door hen bepaald jaar.⁴⁰⁰

Leeftijdsschouw wordt ook gebruikt in het rechtssysteem. Veelal vraagt de familie een dergelijk document aan om te bewijzen dat het kind jonger is dan vijftien jaar om hoge straffen te voorkomen.⁴⁰¹ Volgens een vertrouwelijke bron zijn in Sudan drie of vier machines beschikbaar om via botweefsel leeftijdsonderzoek te doen.⁴⁰² Minderjarigen zouden gebruik maken van de mogelijkheid tot een leeftijdsschouw om zich als volwassenen voor te doen zodat zij gerekruteerd kunnen worden in het leger.⁴⁰³

De leeftijdsschouw is fraudegevoelig.⁴⁰⁴ Volgens een vertrouwelijke bron zouden Sudanese burgers in het buitenland, hoewel dit officieel niet mogelijk is, via de Sudanese ambassade een document verkrijgen waarmee zij een familielid kunnen

³⁹⁰ UNICEF, *Sector Profile Child Protection Sudan*, 31 maart 2016; US Department Of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 2018*, maart 2018.

³⁹¹ Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019.

³⁹² Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; UNICEF, *Civil Registration and Vital Statistics – Sudan*, geraadpleegd op 6 september 2019 <https://data.unicef.org/crvsl/>.

³⁹³ Vertrouwelijke bron, 12 september 2019.

³⁹⁴ Ibid.

³⁹⁵ Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

³⁹⁶ Deze drop-down documenten zouden worden uitgegeven sinds er digitale geboorteregistratie plaatsvindt.

³⁹⁷ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; UNICEF, *Civil Registration and Vital Statistics – Sudan*, geraadpleegd op 6 september 2019 <https://data.unicef.org/crvsl/>.

³⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 12 september 2019.

³⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

⁴⁰⁰ Met name het inentingsbewijs is een belangrijk document voor de artsen van de Medical Commission Functioning. Vertrouwelijke bron, 12 september 2019.

⁴⁰¹ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

⁴⁰² Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019.

⁴⁰³ Ibid.

⁴⁰⁴ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019.

machtigen om een leeftijdsschouw in hun afwezigheid uit te laten voeren. De leeftijdsschouw zou dan plaatsvinden op grond van een foto.⁴⁰⁵

1.3.2

Nationaal nummer

Officieel is een nationaal nummer vereist om toegang te krijgen tot overheidsdiensten waaronder gezondheidszorg en onderwijs, maar ook voor het verkrijgen van een bankrekening. Een nationaal nummer is tevens nodig voor het verkrijgen van een identiteitskaart of paspoort. Volgens een bron van het Britse *Home Office* zijn er 73 vaste registratiepunten in verschillende delen van het land. Sinds 2011 heeft de regering 140 mobiele registratie eenheden naar de deelstaten in Sudan gestuurd om burgers te registreren.⁴⁰⁶ Elk kantoor van het centrale register van het Sudanese ministerie van Binnenlandse Zaken (*Civil Rolls*), waar geboorte- en overlijdensaktes worden geregistreerd en afgegeven, neemt biometrische gegevens af voor afgifte van het nationaal nummer.⁴⁰⁷ Registratie voor verkrijging van een nationaal ID-nummer is kosteloos. Tachtig procent van de bevolking zou geregistreerd staan waarbij de registratiecijfers in sommige gebieden, waaronder de conflictgebieden, lager zouden zijn.⁴⁰⁸

De autoriteiten gaan, vóór afgifte van een nationaal nummer, na of de aanvrager de Sudanese nationaliteit heeft door de aanvrager op te zoeken in een databank van de bevolkingsregistratie. Wanneer men niet geregistreerd is of bij twijfel worden twee mannelijke getuigen (familieleden of stamoudsten) gehoord. Wanneer de betrokken persoon geen naaste familieleden heeft, dient men vier mannelijke getuigen mee te nemen.⁴⁰⁹

1.3.3

Discriminatie bij het verkrijgen van identiteitsdocumenten

Er zijn verschillende rapporten die melden dat Sudanese uit bepaalde etnische groepen problemen ondervinden bij het verkrijgen van identiteitspapieren. Ook worden er hogere eisen gesteld aan leden van etnische groepen in grensgebieden bij het aanvragen van documenten. Zo moeten aanvragers van bepaalde etnische groepen uit de grensgebieden, zoals de Zaghawa, Fur en Massalit, meer bewijs/getuigen leveren die hun Sudanese nationaliteit kunnen bevestigen dan aanvragers uit andere gebieden.⁴¹⁰

Voor Sudanese burgers uit de conflictgebieden kan het ingewikkeld zijn om aan de voorwaarden te voldoen.⁴¹¹ Zij kunnen bijvoorbeeld niet genoeg mannelijke getuigen van hun Sudanese nationaliteit vinden of de autoriteiten eisen een stamoudste als getuige (ouder dan zestig jaar).⁴¹² Ontheemden en alleenstaande vrouwen ondervinden vaker problemen bij het voldoen aan de eisen voor het verkrijgen van een nationaal nummer.⁴¹³ Ook kinderen van ouders uit twee verschillende landen, met name Sudan en Zuid-Sudan, zouden problemen ondervinden bij het verkrijgen van documenten.⁴¹⁴

⁴⁰⁵ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

⁴⁰⁶ Zie ook het algemeen ambtsbericht Sudan van juni 2017.

⁴⁰⁷ Vertrouwelijke bron, 12 september 2019.

⁴⁰⁸ UK Home Office, *Report of a fact-finding mission to Khartoum*, pagina 74, November 2018.

⁴⁰⁹ Ibid.

⁴¹⁰ UK Home Office, *Report of a fact-finding mission to Khartoum*, pagina 62-66, november 2018; Waging Peace, *Risk to individuals from Nuba Mountains in Sudan*, maart 2018; Waging Peace, *Risks on return for Darfuris in Sudan*, pagina 32, januari 2019.

⁴¹¹ UK Home Office, *Report of a fact-finding mission to Khartoum*, pagina 63-65, November 2018; Waging Peace, *Risk to individuals from Nuba Mountains in Sudan*, maart 2018; Waging Peace, *Risks on return for Darfuris in Sudan*, pagina 32, januari 2019.

⁴¹² UK Home Office, *Report of a fact-finding mission to Khartoum*, pagina 63-65, November 2018.

⁴¹³ Ontheemden in kampen zouden vanuit de kampen wel beschikking hebben over een soort identiteitsbewijs. Dit wordt echter enkel gebruikt voor het verkrijgen van voedselhulp. UK Home Office, *Report of a fact-finding mission to Khartoum*, pagina 63-65, November 2018.

⁴¹⁴ In februari 2018 is de *Nationality Act* aangepast. Op grond van deze aanpassing hebben kinderen van een Sudanese moeder en buitenlandse vader recht op de Sudanese nationaliteit. Het is niet bekend in hoeverre de

Vanwege het ontbreken van een definitieve status van het Abyei gebied kunnen de lokale Ngok Dinka stamleden moeilijkheden ondervinden bij het verkrijgen van identiteitsdocumenten. Hoewel de Sudanese overheid het Abyei gebied beschouwt als Sudanese grondgebied en toegezegd heeft identiteitsdocumenten te verstrekken worden sommige Ngok Dinka door de Sudanese overheid beschouwd als Zuid-Sudanezen.⁴¹⁵

1.3.4

Fraude

Sinds de invoer van biometrie is identiteitsfraude in paspoorten en identiteitskaarten moeilijker geworden.⁴¹⁶ Volgens een vertrouwelijke bron komt het voor dat identiteitskaarten of paspoorten worden afgegeven op grond van frauduleuze geboorteakten.⁴¹⁷ In 2018 waren er berichten van grootschalige fraude en corruptie waarbij buitenlanders, en met name Syrische staatsburgers, een Sudanese paspoort verkregen.⁴¹⁸ Volgens een vertrouwelijke bron is het noodzakelijk om Arabisch te spreken om zich voor te kunnen doen als Sudanese.⁴¹⁹ Syriërs zouden het Sudanese paspoort gebruiken om makkelijker te kunnen reizen naar buurlanden en/of een visum aan te vragen voor westerse landen.⁴²⁰

Als gevolg van de slechte economische situatie proberen veel Sudanese burgers een visum te verkrijgen voor Europa, Canada of de VS.⁴²¹ Als gevolg hiervan is sprake van een toename aan frauduleuze bankafschriften, huwelijksakten en eigendomsdocumenten. De documenten zouden gemakkelijk verkrijgbaar zijn omdat ze geen watermerken bevatten. Veel van deze documenten zouden zichtbaar vervalst zijn.⁴²² Volgens het Britse Home Office signaleren luchtvaartmaatschappijen soms vervalste Europese visa.⁴²³

Huwelijksdocumenten zijn gemakkelijk te vervalsen wanneer de mazoon of kerkelijke ambtenaar bereid is mee te werken. De rechtbank bekijkt bij het controleren van het door de mazoon opgestelde document slechts of zijn handtekening klopt en of de twee getuigen aanwezig waren.⁴²⁴ Ook de controle op kerkelijke huwelijksakten is beperkt.⁴²⁵

Fraude met geboorteakten is sinds 2011 moeilijker geworden. Sinds 2011 kunnen alleen bepaalde familieleden of professionals geboorteaangifte doen.⁴²⁶ De leeftijdsschouw (zie *kopje leeftijdsschouw*) is meer fraudegevoelig.⁴²⁷ Volgens een

wetgeving wordt toegepast. Een bekende zaak van problemen rond de nationaliteit is die van Iman Hassan Benjamin. Voor meer informatie zie: ACJPS, *ACEWRC issues a decision on the nationality of Iman Hassan Benjamin against the republic of Sudan*, 10 december 2018; UK Home Office, *Report of a fact-finding mission to Khartoum*, pagina 63-65, november 2018; Radio Dabanga, *Sudan: Amendments to Sudanese Nationality Act approved*, 6 februari 2018; Freedom House, *Freedom in the World 2018 – Sudan Profile*, januari 2018; UNHCR, *2019 plan: At risk of statelessness (in North Sudan)*, geraadpleegd op 26 juni 2019.

⁴¹⁵ UNHCR, *Statelessness and citizenship in the East African Community*, pagina 59, september 2018; Sudan Tribune, *Sudan renews commitment to provide national identity cards for Ngok Dinka*, 9 maart 2018.

⁴¹⁶ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 9 april 2019; UK Home Office, *Report of a fact-finding mission to Khartoum*, pagina 75, November 2018.

⁴¹⁷ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

⁴¹⁸ Volgens een vertrouwelijke bron zou het gaan om rond de vijftig duizend Sudanese paspoorten. Verschillende bronnen geven aan dat de kosten voor een frauduleus verkregen Sudanese paspoort tussen de tienduizend dollar en vijftienduizend dollar per stuk liggen. Familieleden van Bashir zou betrokken zijn bij de corrupte praktijk. Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; News Deeply, *Passports for Sale: How Sudan Profits From Syrians*, 1 februari 2018.

⁴¹⁹ Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019.

⁴²⁰ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

⁴²¹ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; Vertrouwelijke bron, februari 2019.

⁴²² Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

⁴²³ UK Home Office, *Report of a fact-finding mission to Khartoum*, pagina 75, November 2018.

⁴²⁴ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

⁴²⁵ Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

⁴²⁶ Voordien was het voor elke persoon mogelijk aangifte te doen. Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

⁴²⁷ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019.

vertrouwelijke bron zouden Sudanese burgers in het buitenland, hoewel dit officieel niet mogelijk is, via de Sudanese ambassade een document verkrijgen waarmee zij een familielid kunnen machtigen om een leeftijdsschouw in hun afwezigheid uit te laten voeren. De leeftijdsschouw zou dan plaatsvinden op grond van een foto.⁴²⁸

1.3.5

Documenten aanvragen vanuit het buitenland

Sudanese burgers kunnen op de Sudanese ambassade documenten krijgen waaruit blijkt dat zij gehuwd zijn of een kind hebben gekregen in het buitenland. Deze documenten worden afgegeven op basis van de buitenlandse huwelijks- of geboorteaktes. Sudanese burgers kunnen tevens terecht op de Sudanese ambassade voor het verkrijgen van notariële documenten zoals machtigingen, toestemmingsverklaringen of eigen verklaringen.⁴²⁹

Uittreksels van Sudanese documenten, zoals geboorteakten, kunnen via familieleden verkregen worden. De aanvrager van het uittreksel dient een naast familielid te zijn. Uittreksels zouden gemakkelijk te verkrijgen zijn, mits de houder van het document een familielid heeft dat woonachtig is in de omgeving van het kantoor waar de geboorteregistratie heeft plaatsgevonden.⁴³⁰ Volgens een vertrouwelijke bron was het voor Sudanese burgers in het buitenland mogelijk om een leeftijdsschouw aan te vragen via de Sudanese ambassade in het buitenland. De ambassade gaf een document af waarmee familieleden in Sudan zich konden melden bij een kantoor van de Age Estimate Commission.⁴³¹ Een andere vertrouwelijke bron gaf aan dat, vanwege de verplichte persoonlijke verschijning, het aanvragen van een leeftijdsschouw niet mogelijk was via de ambassade of familieleden.⁴³²

Sudanese burgers kunnen op een ambassade terecht voor het aanvragen van een *Emergency travel document*, oftewel een reisdocument voor eenmalig gebruik.⁴³³

Sinds de invoering van het biometrische paspoort is het niet meer mogelijk om een Sudaan paspoort aan te vragen via de Sudanese ambassade. Eens in de zoveel jaren komt een missie uit Sudan naar verschillende Europese landen en brengt apparatuur mee voor de afname van vingerafdrukken. Wanneer een dergelijke missie plaatsvindt kunnen Sudanese burgers bij de Sudanese vertegenwoordiging terecht voor het aanvragen van een paspoort, ID-kaart of nationaal nummer. De paspoorten en ID-kaarten worden in Sudan vervaardigd en naar de ambassade verstuurd. De Sudanese ambassade geeft de documenten af aan betrokkenen.⁴³⁴

Volgens een vertrouwelijke bron is het niet mogelijk een paspoort of ID-kaart te verkrijgen via familieleden of kennissen in Sudan, aangezien persoonlijke verschijning verplicht is.⁴³⁵

⁴²⁸ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

⁴²⁹ Vertrouwelijke bron, 8 april 2019.

⁴³⁰ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

⁴³¹ Volgens de bron zou de leeftijdsschouw plaatsvinden op grond van enkel de foto die aan het document van de ambassade gehecht werd. Ibid.

⁴³² Vertrouwelijke bron, 8 april 2019.

⁴³³ Vertrouwelijke bron, 8 april 2019.

⁴³⁴ Vertrouwelijke bron, 8 april 2019.

⁴³⁵ Vertrouwelijke bron, 8 april 2019.

2 Mensenrechten

2.1 Juridische context

2.1.1 Verdragen en protocollen

Voor informatie over verdragen en protocollen wordt verwezen naar het algemeen ambtsbericht Sudan van juni 2012. Sindsdien hebben zich geen grote wijzigingen voorgedaan.⁴³⁶

2.1.2 Nationale wetgeving

De interim-grondwet van 30 juni 2005 was in Sudan van kracht tot en met 11 april 2019. De *Transitional Military Council* (TMC) besloot bij de afzetting van president Bashir de grondwet op te schorten.⁴³⁷ De TMC en de *Forces for Freedom and Change* (FFC) onderhandelden in de maanden die volgden over een nieuwe interim-grondwet die twee jaar zou gelden, tot er verkiezingen gehouden zouden worden. De onderhandelingen hadden eind juli 2019 niet geleid tot een akkoord over een nieuwe (tijdelijke) grondwet.⁴³⁸

2.2 Toezicht en rechtsbescherming

2.2.1 Niet-gouvernementele organisaties

De Sudanese autoriteiten, inclusief de *National Intelligence and Security Service* (NISS) en overheidsinstellingen als het ministerie van Cultuur en de *Humanitarian Affairs Commission* (HAC), beperken de speelruimte van Sudanese ngo's.⁴³⁹

Alle ngo's moeten zich registreren bij de HAC. De registratie dient jaarlijks te worden verlengd. Vanwege ingewikkelde procedures of tegenwerking door de HAC komt het voor dat registratie of verlenging daarvan wordt vertraagd of afgewezen.⁴⁴⁰ In juni 2017 schortte de HAC de activiteiten op van de ngo Shari Al-Hawadith die in Kassala actief was op het gebied van medische ondersteuning.⁴⁴¹ Ngo's hebben toestemming van de autoriteiten nodig om bijeenkomsten te houden, projecten te starten en personeel aan te nemen. In veel gevallen wordt toestemming vertraagd afgegeven of niet gegeven.⁴⁴² Ook werden internationale

⁴³⁶ Voor specifieke informatie over verdragen en protocollen wordt verwezen naar de officiële website van de VN: <http://treaties.un.org>.

⁴³⁷ Constitution Net, *The need for a transitional Constitutional Framework for Post-al Bashirs's Sudan*, 3 juni 2019; The Economist, *Sudan's protesters stand firm for civilian rule*, 15 april 2019.

⁴³⁸ De FFC presenteerde in mei een concept voor een nieuwe grondwet. De TMC kondigde echter aan het concept niet te accepteren omdat voorbij werd gegaan aan islamitische wetgeving. Constitution Net, *The need for a transitional Constitutional Framework for Post-al Bashirs's Sudan*, 3 juni 2019; Al Jazeera, *Sudan military rules want Islamic law to guide legislation*, 8 mei 2019; Sudan Tribune, *Sudan's change forces hand over constitutional proposals to military council*, 2 mei 2019.

⁴³⁹ ICNL, *NGO Law Monitor: Sudan* (www.icnl.org/research/monitor/sudan.html update 02-08-2019); US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 21, maart 2019; International Peace Institute (IPI), *Stuck in Crisis: The Humanitarian Response to Sudan's Health Emergency*, april 2019.

⁴⁴⁰ Voor het starten van een nieuwe organisatie is het nodig om minimaal dertig leden te hebben. Volgens waarnemers beperken de Sudanese autoriteiten met dit hoge aantal de vrijheid van vereniging. US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 40, maart 2018; ICNL, *NGO Law Monitor: Sudan* (www.icnl.org/research/monitor/sudan.html 2 augustus 2019); Freedom House, *Freedoms under threat: the spread of anti-ngo measures in Africa*, mei 2019.

⁴⁴¹ Amnesty International, *Sudan 2017/2018*, 22 februari 2018.

⁴⁴² ICNL, *NGO Law Monitor: Sudan* (www.icnl.org/research/monitor/sudan.html update 02-08-2019); Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

ngo's in het kader van het 'Sudaniserings-beleid' van de overheid gedwongen samen te werken met door de overheid geselecteerde lokale organisaties.⁴⁴³

Onder druk van de VS (als onderdeel van de onderhandelingen over het definitief opheffen van de sancties na de opschorting van zes maanden), verbeterde de toegang voor internationale ngo's (ingo's) enigszins gedurende 2017. Ingo's kregen vaker en/of sneller toestemming van de Sudanese autoriteiten om naar conflictgebieden te reizen en om projecten uit te voeren. Hoewel nog steeds sprake was van vertragingen verliep de aanvoer van humanitaire goederen en voedselrantsoenen via Port Sudan sneller dan in vorige jaren.⁴⁴⁴ In 2018 waren er - anders dan in vorige jaren - geen meldingen van arrestaties van medewerkers van ngo's of mensenrechtenverdedigers die nauw samenwerken met ngo's.⁴⁴⁵ Nadat de VS de economische sancties tegen Sudan ophief in oktober 2017 namen de verbeteringen in 2018 langzaam aan weer af.⁴⁴⁶

Ondanks de verbeteringen legden de autoriteiten geregeld activiteiten van ngo's en de bewegingsvrijheid van hun medewerkers aan banden, vooral in conflictgebieden als Darfur, Zuid-Kordofan en Blue Nile.⁴⁴⁷ In Zuid-Kordofan en Blue Nile kunnen humanitaire actoren, vanwege het ontbreken van een akkoord over de toegangswegen, geen hulp bieden in de gebieden onder controle van de SPLM-N (zie ook onder 1.2.3).⁴⁴⁸ In Darfur kwam het voor dat VN-organisaties geen toestemming kregen van de Sudanese regering en in sommige gevallen van de SLA-AW om zich te begeven in bepaalde gebieden van de Jebel Marra (zie ook paragraaf 1.2.4).⁴⁴⁹ Hoewel verbetering merkbaar was in de afgifte van visa aan internationale staf voor UNAMID, bleef er vertraging bestaan in de verwerking van de aanvragen. De mensenrechtentak van UNAMID had hiervan het meest te lijden en kwam tot 46% personeel tekort tussen juli 2017 en juli 2018. Deze beperkingen zorgden ervoor dat de missie gehinderd werd in de uitvoering van het mandaat en onvoldoende in staat was burgers en ontheemden bescherming te bieden.⁴⁵⁰ Het werk van ngo's en hun medewerkers wordt belemmerd door procedures van HAC en/of NISS in de vorm van onder meer het weigeren van projecten om de behoeften van doelgroepen in kaart te brengen, het in beslag nemen van goederen van ngo's, het langdurig ondervragen van werknemers van humanitaire organisaties, monitoring van persoonlijke correspondentie van werknemers, weigering van toestemming voor binnenlandse reizen, interferentie in de werving van nieuwe medewerkers en het beschuldigen van werknemers van ondersteuning aan rebellengroepen.⁴⁵¹ Volgens Freedom House arresteert en intimideert NISS

⁴⁴³ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 21, maart 2019; IPI, *Stuck in Crisis: The Humanitarian Response to Sudan's Health Emergency*, april 2019.

⁴⁴⁴ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 24, maart 2019; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2017 – Sudan*, pagina 40, maart 2018; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; ACAPS, *Humanitarian Access overview*, mei 2019.

⁴⁴⁵ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 17, maart 2019

⁴⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; The New Humanitarian, *Six months after US sanctions lifted, promised aid access in Sudan remains limited*, 11 april 2018.

⁴⁴⁷ ACAPS, *Humanitarian Access overview*, mei 2019; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2017 – Sudan*, pagina 40, maart 2018; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; ACJPS, *22 ngos call for strong action oriented resolution on Sudan at UN Human Rights Council*, 21 september 2017; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁴⁴⁸ Eric Reeves, *The total Humanitarian Embargo Against Rebel-held Areas of South Kordofan and Blue Nile remains in place*, 26 september 2018; IPI, *Stuck in Crisis: The Humanitarian Response to Sudan's Health Emergency*, april 2019; HRW, *World Report 2019: Sudan*, 17 januari 2019; ACJPS, *22 ngos call for strong action oriented resolution on Sudan at UN Human Rights Council*, 21 september 2017; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

⁴⁴⁹ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2017 – Sudan*, pagina 22, maart 2018; Vertrouwelijke bron, 27 februari 2019; HRW, *World Report 2019: Sudan*, 17 januari 2019.

⁴⁵⁰ UNSC, *S/2018/530*, 1 juni 2018; UNSC, *S/2018/389*, 25 april 2018; UNSC, *S/2017/1113*, 27 december 2017; UNSC, *S/2018/912*, 12 oktober 2018; Sudan Tribune, *Sudanese authorities obstruct UNAMID access to East Jebel Marra: Mamabolo*, 28 augustus 2018; UNAMID, *UNAMID calls for improved access to conflict-affected parts of East Jebel Marra*, 29 augustus 2018; Vertrouwelijke bron, 30 april 2018.

⁴⁵¹ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 17 en 28, maart 2019

medewerkers van ngo's, met name als zij werken op het gebied van mensenrechten.⁴⁵²

Verschillende bronnen gaven aan dat het hebben van persoonlijke relaties bij HAC, NISS of hogerop van belang was bij de goedkeuring van travelpermits, projecten en goedkeuring van aan te nemen personeel. Vanwege regelmatige personeelwisselingen binnen het HAC en NISS en kabinetswijzigingen waren deze relaties moeilijk op te bouwen en te onderhouden.⁴⁵³

Eind augustus 2019 trad een nieuwe premier aan, Abdalla Hamdok. Volgens een vertrouwelijke bron waren de eerste voortekenen van het beleid van de nieuwe regering ten opzichte van ngo's positief. Zo stelde de bron dat mensenrechtenverdedigers terugkwamen naar Khartoum nadat zij jaren in ballingschap hadden geleefd, ngo's hadden plannen om kantoren te (her)openen en afspraken met diplomaten hoefden niet langer in het geheim plaats te vinden. Hoewel ngo's meer ruimte kregen dan onder Bashir, was het volgens de bron onduidelijk of dit het gevolg was van daadwerkelijk beleid of dat deze ruimte was ontstaan door het zoeken naar nieuwe verhoudingen tussen de burgers en de staat. Het was onduidelijk hoe lang deze ruimte aan ngo's geboden zou worden.⁴⁵⁴

2.2.2

Rechtsgang

De interim-grondwet van 30 juni 2005 was in Sudan van kracht tot en met 11 april 2019. De *Transitional Military Council* (TMC) besloot bij de afzetting van president Bashir de grondwet op te schorten.⁴⁵⁵

De rechterlijke macht in Sudan is inefficiënt en gevoelig voor corruptie.⁴⁵⁶ Hoewel de interim-grondwet voorziet in een onafhankelijke rechterlijke macht, is de rechterlijke macht grotendeels ondergeschikt aan regering en regeringsapparaat (lees: de veiligheidsdienst), vooral in zaken van (vermeende) misdaden tegen de staat. Zo nu en dan gaven rechtbanken blijk van een zekere mate van onafhankelijkheid, maar volgens het US Department of State vond politieke inmenging veelvuldig plaats. Verscheidene hoge rechters zijn tevens verbonden aan een ministerie. Ook waren er berichten van intimidatie van (mensenrechten) advocaten.⁴⁵⁷

Het recht op een eerlijk proces is in Sudan wettelijk gewaarborgd, maar in de praktijk wordt dit recht niet gerespecteerd. Verdachten genieten nagenoeg geen juridische bescherming. Dit geldt in het bijzonder voor personen die worden vastgehouden in detentiecentra van de nationale veiligheidsdienst, de NISS.⁴⁵⁸ De veiligheidsdiensten, waaronder de NISS, RSF, politie en het leger hebben vrijwel onbeperkte immuniteit. Onder de *2007 Armed Forces Act*, *2008 Police Act* en *2010*

⁴⁵² Freedom House, *Freedom in the World*, Sudan, 2017; Freedom House, *Freedom in the World*, Sudan, 2018.

⁴⁵³ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; IPI, *Stuck in Crisis: The Humanitarian Response to Sudan's Health Emergency*, pagina 12, april 2019.

⁴⁵⁴ Vertrouwelijke bron, 12 september 2019.

⁴⁵⁵ Constitution Net, *The need for a transitional Constitutional Framework for Post-al Bashirs's Sudan*, 3 juni 2019; The Economist, *Sudan's protesters stand firm for civilian rule*, 15 april 2019.

⁴⁵⁶ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 17, maart 2019.

⁴⁵⁷ Lagere rechtbanken voldoen volgens Freedom House aan bepaalde procesvereisten, maar hogere rechtbanken staan onder politieke controle. US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 17, maart 2019; Freedom House, *Freedom in the World 2019, Sudan*.

⁴⁵⁸ De *National Security Act* (NSA) van 2010 geeft de NISS de bevoegdheid om verdachten te arresteren en tot vier en een halve maand vast te houden zonder aanklacht of tussenkomst van een rechter. Soms worden verdachten langer vastgehouden of kort na hun vrijlating opnieuw gearresteerd. Verdachten hebben vaak geen of zeer beperkte toegang tot een advocaat. Ook wordt veel bewijs gekwalificeerd als geheim en dus voor advocaten niet toegankelijk. De NISS heeft bekende en onbekende detentiecentra (*ghost houses*); zie ook paragraaf 2.3.5 Verdwijningen en ontvoeringen. US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 11, maart 2019.

National Security Act genieten medewerkers van de veiligheidsdiensten civiele en strafrechtelijke onschendbaarheid voor daden die tijdens de uitoefening van hun functie of 'in goed vertrouwen' zijn gepleegd. De Sudanese regering weigerde herhaaldelijk om beschuldigingen van mishandeling, marteling, excessief en dodelijk geweld door veiligheidsdiensten te onderzoeken.⁴⁵⁹ De noodtoestand in Darfur, Blue Nile en Zuid-Kordofan in 2017 en 2018 maakte arrestaties en detentie zonder proces mogelijk.⁴⁶⁰ Vanaf 22 februari 2019 gold de noodtoestand in het hele land.⁴⁶¹

Ook bij rechtszaken voor militaire rechtbanken is het recht op een eerlijk proces niet gewaarborgd. In Sudan worden in bepaalde gevallen ook burgers door militaire rechtbanken berecht.⁴⁶²

Als gevolg van de grote geografische afstanden tussen rechtbanken en politiebureaus wordt vaak in eerste instantie lokale bemiddeling ingezet om geschillen op te lossen. In sommige gevallen doen tribale of traditionele rechtbanken, die buiten het formele rechtsstelsel opereren, uitspraak. Volgens het US Department of State waren rechters in Darfur en in andere afgelegen gebieden vaak afwezig en zorgde dit voor vertragingen in de afhandeling van lopende zaken.⁴⁶³

Aangifte

Aangifte van een misdrijf bij de politie dient persoonlijk te gebeuren of door middel van een advocaat. Van de aangifte dient schriftelijk proces-verbaal te worden opgemaakt. Doorgaans ontvangt men een schriftelijk bewijs van de aangifte.⁴⁶⁴ Het in behandeling nemen van de aangifte is afhankelijk van de beoordeling door de officier van Justitie (*prosecution officer*). In het geval van tegenwerking door de autoriteiten kan men een klacht voorleggen aan de Nationale Mensenrechtencommissie. Alternatieven zijn media-aandacht trekken of persoonlijke contacten mobiliseren. Ook kan de bemiddeling van een ngo of internationale organisatie worden ingeroepen. In sommige gevallen is dit effectief gebleken.⁴⁶⁵

Volgens een vertrouwelijke bron heeft het geen zin om aangifte doen tegen een misdrijf gepleegd door een personeelslid van de veiligheidsdiensten.⁴⁶⁶ Onder de Sudanese veiligheidsdiensten en overheidsinstanties heerst straffeloosheid. De Sudanese regering deed, op enkele uitzonderingen na, geen onderzoek naar mensenrechtenschendingen gepleegd door leden van de NISS en andere veiligheidsdiensten.⁴⁶⁷ De politie weigerde in sommige gevallen een aangifte in behandeling te nemen. Zo konden familieleden van een man die onder verdachte omstandigheden overleed gedurende detentie geen aangifte indienen en moedigden de autoriteiten hen aan om een financiële compensatie te aanvaarden.⁴⁶⁸

⁴⁵⁹ Freedom House, *Freedom in the World 2019, Sudan*; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 8-9, maart 2019; Amnesty International, *Sudan, Submission to the UNHRC, 124th edition*, pagina 14-16, 10 september 2018; ACJPS, *Sudan protests: urgent call for investigations into the custodial death of three university students and alleged torture of detainees by NISS*, 13 maart 2019; ACJPS, *Sudan: Enforced disappearances and account for hundreds of political dissidents disappeared since December 2018*, 19 juni 2019; ACJPS, *Sudan: 290 officers from border guard forces reportedly under incommunicado detention*, 22 mei 2018.

⁴⁶⁰ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 11, maart 2019.

⁴⁶¹ Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; HRW, *Emergency decrees bring more repression in Sudan*, 5 maart 2019; UNSC, *S/2019/305*, pagina 4, 10 april 2019.

⁴⁶² US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 11, maart 2019.

⁴⁶³ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 12, maart 2019.

⁴⁶⁴ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 11 juli 2019.

⁴⁶⁵ Vertrouwelijke bron, 11 juli 2019.

⁴⁶⁶ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

⁴⁶⁷ Onder de 2007 *Armed Forces Act*, 2008 *Police Act* en 2010 *National Security Act* genieten medewerkers van de veiligheidsdiensten civiele en strafrechtelijke onschendbaarheid voor daden die tijdens de uitoefening van hun functie of 'in goed vertrouwen' zijn gepleegd. De uitzonderingen betreffen onderzoek naar leden van de SAF en politie. US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 2, maart 2019.

⁴⁶⁸ Ibid.

Volgens het US Department of State dienen mensenrechtenverdedigers regelmatig klachten in over mensenrechtenschendingen bij de *National Human Rights Commission*.⁴⁶⁹

Sharia rechtspraak

In de interim-grondwet van 2005 is bepaald dat de nationale wetgeving gebaseerd is op de sharia.⁴⁷⁰ De interim-grondwet bepaalt dat niet-moslims niet onderworpen kunnen worden aan straffen die de sharia voorschrijft.⁴⁷¹ Voor hen gelden aangepaste straffen, maar deze zijn in de wet niet nader gespecificeerd, hetgeen betekent dat de rechter zelf de straf kan bepalen. In de praktijk worden echter ook niet-moslims veroordeeld tot lijfstraffen.⁴⁷² De *Transitional Military Council* (TMC) besloot bij de afzetting van president Bashir de interim-grondwet van 2005 op te schorten.⁴⁷³ Aan het einde van de verslagperiode was nog geen nieuwe grondwet van kracht.

Openbare orde wetgeving

De *1991 Criminal Law Act* en de *Public Order Act* geven de autoriteiten vergaande bevoegdheden om verstoringen van de openbare orde aan te pakken. Zo stelt artikel 152 van de *1991 Criminal Law Act* dat 'onfatsoenlijk en immoreel gedrag en kleding' strafbaar is. De *Public Order Act* geeft geen nadere omschrijving van de begrippen 'onfatsoenlijk' en 'immoreel', dus heeft de *Public Order Police* een ruime bevoegdheid om personen te arresteren. Volgens het US Department of State zou de *Public Order Police* in Khartoum gemiddeld veertig vrouwen per dag arresteren. Het gaat hierbij om overtredingen op het gebied van alcohol, kleding, dansen en roken. De *Public Order Courts* leggen hierbij straffen op in de vorm van geldboetes, gevangenisstraffen en/of zweepslagen. De straffen werden vooral opgelegd aan vrouwen en meisjes afkomstig uit gemarginaliseerde religieuze en etnische gemeenschappen. Veelal vond direct na een korte rechtszaak de tenuitvoerlegging van de straf plaats. De meeste rechtszaken kregen geen media-aandacht. Een zaak die wel media-aandacht kreeg was de arrestatie van de journaliste en activiste Wini Nawal Omer voor onfatsoenlijke kleding in december 2017. Omer werd twee weken na haar arrestatie vrijgesproken.⁴⁷⁴

2.3 Naleving en schendingen

In dit hoofdstuk zijn de ontwikkelingen en incidenten, voor zover bekend, meegenomen die plaats hebben gevonden na de machtsovername door de TMC. Informatie die in juli 2019 en augustus 2019 werd uitgebracht is slechts op hoofdlijnen meegenomen in het onderhavige verslag.

⁴⁶⁹ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 29, maart 2019

⁴⁷⁰ Freedom House, *Freedom in the World 2019, Sudan*. De TMC gaf in 2019 aan dat ook de nieuwe grondwet gebaseerd moest zijn op de sharia. De FFC had in een concept van de nieuwe grondwet geen verwijzingen naar de sharia opgenomen. Reuters, *Sudan military rulers want Sharia law to guide legislation under interim government*, 7 mei 2019

⁴⁷¹ Interim National Constitution of the Republic of the Sudan 2005, artikel 156 sub d.

⁴⁷² US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 12, maart 2019.

⁴⁷³ Constitution Net, *The need for a transitional Constitutional Framework for Post-al Bashir's Sudan*, 3 juni 2019; The Economist, *Sudan's protesters stand firm for civilian rule*, 15 april 2019.

⁴⁷⁴ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; Eric Reeves, *Sudan Democracy First Group: "The framework of the Public Order Laws in Sudan: Tools for repression and totalitarian domination"*, 3 januari 2018; Radio Dabanga, *More than 40,000 public order cases annually in Sudan capital: SDFG*, 7 januari 2018; Radio Dabanga, *Sudan court dismisses 'indecent clothing' charges against woman activist*, 22 december 2017; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2017 – Sudan*, pagina, maart 2019.

2.3.1

Vrijheid van meningsuiting

Vrijheid van meningsuiting is een grondrecht en is verankerd in de interim-grondwet van 2005 (artikel 39) maar dit recht werd in de praktijk niet gerespecteerd.⁴⁷⁵

De autoriteiten traden hard op tegen personen die zich uitspraken tegen de regering. Er was sprake van intimidatie, arrestatie, detentie en mishandeling van personen die kritiek uitten op de sociaaleconomische, politieke en/of mensenrechtensituatie. Een groot netwerk van regeringsinformatanten hield burgers in de gaten op scholen, universiteiten, markten, werkplaatsen en in woonwijken.⁴⁷⁶

Telefoon

In Sudan beschikt ongeveer 71% van de bevolking over een mobiele telefoon. De NISS luistert zonder toestemming privégesprekken af. Volgens verschillende bronnen beschikt de NISS over zeer geavanceerde af luister- en tapapparatuur.⁴⁷⁷

Internet

In Sudan heeft ongeveer 27% van de bevolking toegang tot internet. Vanwege de hoge tarieven is de toegang tot internet voor het grootste deel van de bevolking onbereikbaar. De *National Telecommunication Corporation* (NTC), de regelgevende autoriteit in de telecommunicatiesector, monitort het gebruik van internet, inclusief e-mail verkeer. De NTC blokkeert en filtert *websites* die het als 'immoreel' en 'godslasterlijk' beschouwt.⁴⁷⁸ Sociale media, waaronder de mobiele tekst- en telefoonapplicatie WhatsApp zijn bijzonder populair in Sudan door de anonimiteit waarmee (kritische) berichten kunnen worden uitgewisseld.⁴⁷⁹

Volgens Freedom House is de vrijheid op het internet afgenomen tussen juni 2017 en mei 2018 als gevolg van toegenomen arrestaties van online journalisten en activisten en nieuwe restrictieve wetgeving. De *Cyber Jihadist Unit*, een eenheid van de NISS, monitort online activisme door het actief volgen (en onderscheppen) van e-mailverkeer, blogs, sociale media en nieuwsfora.⁴⁸⁰ Verscheidene internetgebruikers onder wie journalisten en activisten zijn gearresteerd en vervolgd vanwege online activiteiten.⁴⁸¹ Volgens Freedom House is politiek activist Hatim Merghani in juli 2017 veroordeeld tot twee jaar gevangenisstraf en een boete vanwege het publiceren van commentaar op corrupte handelingen van een ambtenaar via sociale media.⁴⁸²

Via de sociale media organiseerden burgers demonstraties en konden mensenrechtenschendingen door veiligheidsdiensten breed gedeeld worden.⁴⁸³ Tijdens de demonstraties tussen december 2018 en april 2019 sloot de regering van

⁴⁷⁵ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 17, maart 2019; Freedom House, *Freedom in the World 2019, Sudan*.

⁴⁷⁶ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 16, maart 2019.

⁴⁷⁷ Freedom House, *Freedom on the Net 2018 – Sudan*, 1 november 2018; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 20, maart 2019.

⁴⁷⁸ Freedom House, *Freedom on the Net 2018 – Sudan*, 1 november 2018; ; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, maart 2019.

⁴⁷⁹ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; Freedom House, *Freedom on the Net 2018 – Sudan*, 1 november 2018; BBC, *Letter from Africa: how 'cheating husbands' are linked to Sudan's protests*, 20 februari 2019; ACJPS, Four Sudanese citizens charged with defamation and cybercrimes for social media activity, 4 mei 2018.

⁴⁸⁰ De Cyber Jihadist Unit infiltreert ook online gesprekken en discussies om informatie te verzamelen over dissidenten en manipuleert de informatie die online verspreid wordt. Freedom House, *Freedom on the Net 2018 – Sudan*, 1 november 2018.

⁴⁸¹ Freedom House, *Freedom on the Net 2018 – Sudan*, 1 november 2018; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 17, maart 2019.

⁴⁸² Freedom House, *Freedom on the Net 2018 – Sudan*, 1 november 2018.

⁴⁸³ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; Freedom House, *Freedom on the Net 2018 – Sudan*, 1 november 2018; BBC, *Letter from Africa: how 'cheating husbands' are linked to Sudan's protests*, 20 februari 2019; ACJPS, Four Sudanese citizens charged with defamation and cybercrimes for social media activity, 4 mei 2018.

president Bashir met tussenpauzes de toegang tot platforms van sociale media af. Tevens werd op meerdere momenten het internet volledig platgelegd.⁴⁸⁴

Ook de TMC nam in juni 2019 maatregelen om het internetverkeer te beperken. Van 3 juni 2019 tot 9 juli 2019 waren het internet en sociale media platformen amper bereikbaar. NetBlocks documenteerde twee *near-total* internetafsluitingen die intraden vlak voordat de RSF met geweld optrad in Khartoum op 3 juni en in Darfur op 10 juni.⁴⁸⁵ De internet afsluitingen die de TMC bewerkstelligde waren, anders dan de blokkades die de regering van Bashir oplegde, niet te omzeilen voor internetgebruikers. Deze afsluitingen zorgden ervoor dat burgers geen informatie konden delen over de situatie en acties van de autoriteiten.⁴⁸⁶ Volgens de Onafhankelijke VN-expert inzake mensenrechten beperkte de internetafsluiting in ernstige mate de vrijheid van meningsuiting en vrijheid van vergadering in Sudan. Ook belemmerde de internetafsluiting de verlening van humanitaire bijstand.⁴⁸⁷

Persvrijheid

De interim-grondwet van 2005 erkent de vrijheid van pers maar in de praktijk heeft de media met obstakels te maken.⁴⁸⁸ Op de 2019 *World Press Freedom Index* staat Sudan 175^e (van de 180 plaatsen).⁴⁸⁹ De *Press and Publication Act* uit 2009 geeft de door de regering benoemde Persraad (*National Council for Press and Publication/NCPP*) de mogelijkheid om publicatie of uitzending van haar niet-welgevallige berichten te voorkomen, tijdelijk kranten te sluiten en zware boetes op te leggen voor overtreding van de regels. De NISS maakt gebruik van haar vergaande bevoegdheden (*National Security Forces Act* uit 2010) door redacteurs en journalisten lastig te vallen, te instrueren, te bedreigen en te censureren. Ook doet de NISS geregeld invallen in drukkerijen om oplagen van kranten in beslag te nemen. Journalisten die over gevoelige onderwerpen schrijven riskeren arrestatie en strafvervolgning.⁴⁹⁰ Volgens het US Department of State gebruikte de NISS in de conflictgebieden regelmatig de noodwetgeving om de pers aan te klagen.⁴⁹¹ De NISS begon in juli 2018, na een stop van vijf jaar, opnieuw de inhoud van kranten voor publicatie te beoordelen en beval verwijdering van artikelen die zij niet goedkeurde.⁴⁹² In de periode van demonstraties tussen december 2018 en april 2019 kwam de persvrijheid verder onder druk te staan door tientallen arrestaties van journalisten, intrekking van accreditaties van (buitenlandse) journalisten en

⁴⁸⁴ Waaronder Whatsapp, facebook, Twitter en Instagram. De langste afsluiting van deze diensten duurde 68 dagen. De platforms waren nog wel bereikbaar via VPN-verbindingen. De overgangsregering herstelde de toegang tot het internet op 11 april 2019. HRW, *Sudan: End Network Shutdown Immediately*, 12 juni 2019; Netblocks, *Internet disrupted in Sudan amid unrest at Khartoum sit-in*, 3 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, maart 2019; Vertrouwelijke bron, 10 januari 2019.

⁴⁸⁵ HRW, *Sudan: End Network Shutdown Immediately*, 12 juni 2019; Netblocks, *Internet disrupted in Sudan amid unrest at Khartoum sit-in*, 3 juni 2019; Netblocks, *Further internet cuts target Sudan's pro-democracy movement with nationwide impact*, 6 juni 2019; Netblocks, *Sudan internet shows signs of recovery after month-long shutdown*, 9 juli 2019; UNHRC, *Sudan: UN Experts denounce Internet shutdown, call for immediate restoration*, 8 juli 2019; UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 12-13, 26 juli 2019.

⁴⁸⁶ Netblocks, *Further internet cuts target Sudan's pro-democracy movement with nationwide impact*, 6 juni 2019; Netblocks, *Sudan internet shows signs of recovery after month-long shutdown*, 9 juli 2019.

⁴⁸⁷ UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 13, 26 juli 2019.

⁴⁸⁸ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 18, maart 2019; ACJPS, *Violations against free press and freedom of expression in Sudan – May/June 2018*, 4 juli 2018.

⁴⁸⁹ Reporters Without Borders, *2019 World Press freedom Index*, geraadpleegd op 18 juni 2019 <https://rsf.org/en/ranking>

⁴⁹⁰ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 18, maart 2019; Freedom House, *Freedom in the World 2019, Sudan*, januari 2019; Amnesty International, *Sudan: Relentless harassment, intimidation and censorship of journalists must end*, 2 november 2018; ACJPS, *Violations against free press and freedom of expression in Sudan – May/June 2018*, 4 juli 2018; Reporters Without Borders, *More than 100 press freedom violations in Sudan since start of protests*, 22 januari 2019.

⁴⁹¹ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, maart 2019

⁴⁹² Freedom House, *Freedom in the World 2019, Sudan*, januari 2019; Radio Dabanga, *Prior NISS censorship of newspapers restored in Sudan*, 26 juli 2018.

persbureaus, confiscatie van kranten en censuur.⁴⁹³ De noodtoestand die president Bashir eind februari 2019 afkondigde bood de NISS nog meer mogelijkheden om personen willekeurig te arresteren.⁴⁹⁴

Na de afzetting van president Bashir konden (internationale) journalisten gedurende enkele weken hun beroep vrij uitoefenen.⁴⁹⁵ De TMC beperkte echter opnieuw de persvrijheid. Zo beval de overgangsregering de lokale media om geen informatie over de sit-in te publiceren. De TMC sloot tevens het kantoor van Al-Jazeera in Khartoum en trok de werkvergunningen van al hun werknemers in.⁴⁹⁶ In augustus 2019 verleenden de Sudanese autoriteiten Al Jazeera een vergunning om hun kantoor te heropenen.⁴⁹⁷ In 2019 waren verschillende berichten waaruit bleek dat de RSF journalisten intimideerde, arresteerde en detineerde.⁴⁹⁸

Confiscatie kranten en censuur

Net als in voorgaande jaren maakte de NISS gebruik van censuur na publicatie. Bij drukkerijen werd de (gehele) oplage van kranten zonder opgaaf van reden in beslag genomen. Inbeslagname van de oplage betekende een grote kostenpost voor de kranten.⁴⁹⁹ NISS informeerde de pers over 'red line' onderwerpen waarover niet gepubliceerd mag worden.⁵⁰⁰ Dergelijke maatregelen werden ook genomen om de journalisten te dwingen tot zelfcensuur.⁵⁰¹

Na een afname van het aantal confiscaties van oplages in de eerste helft van 2017 ten op zichte van 2016 werden meer dan dertig oplages in beslag genomen in de tweede helft van 2017.⁵⁰² In 2018 registreerde *Reporters Without Borders* 52 willekeurige inbeslagnames van kranten.⁵⁰³ Tijdens periodes van demonstraties en onrust nam het aantal inbeslagnames sterk toe. Zo werden tussen 19 december

⁴⁹³ Reporters Without Borders, *More than 100 press freedom violations in Sudan since start of protests*, 22 januari 2019; Reuters, *Journalists protest in Khartoum over crackdown on press freedoms*, 25 maart 2019; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 19, maart 2019; Vertrouwelijke bron, 10 januari 2019; Reporters Without Borders, *At least 79 journalists arrested in two months of protests in Sudan*, 14 februari 2019; Al Jazeera, *Sudan's protests: Defying Bashir's media blackout*, 19 februari 2019; Radio Dabanga, *Media crackdown: Sudan suspends correspondents' work permits*, 22 januari 2019; Financial Times, *Sudan wages a vicious campaign to silence journalists*, 10 februari 2019.

⁴⁹⁴ The Guardian, *State of emergency declared in Sudan by under-fire president*, 23 februari 2019; Amnesty International, *Sudan: State of emergency intensifies brutal government crackdown on protests*, 25 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019.

⁴⁹⁵ Al Jazeera, *Sudan's journalists enjoy media freedom since al-Bashir's removal*, 12 mei 2019; Vertrouwelijke bron, 1 mei 2019.

⁴⁹⁶ Vertrouwelijke bron, 5 juni 2019; VOA, *Sudan Security Stops Freedom of Press Protest*, 3 juni 2019; The Guardian, *Sudan bans al-Jazeera as pro-democracy demonstrations continue*, 31 mei 2019.

⁴⁹⁷ Al Jazeera, *Sudan authorities allow reopening of Al Jazeera's Khartoum office*, 16 augustus 2019.

⁴⁹⁸ Radio Dabanga, *Journalists detained and dismissed in Sudan*, 20 juni 2019; Reporters Without Borders, *Sudan: a dictator is gone but persecution of the media continues*, 26 juni 2019; African Freedom of Expression Exchange, *AFEX deplores Massive crackdown on free expression rights by Sudanese army*, 31 mei 2019.

⁴⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 1 november 2018; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 18, maart 2019; Reporters Without Borders, *Sudan RSF decries Sudanese security agency's seizure of eight newspapers*, 9 januari 2018; ACJPS, *Violations against free press and freedom of expression in Sudan – May/June 2018*, 4 juli 2018; Sudan Tribune, *Sudanese security seizes Al-Tayyar newspaper*, 9 september 2017; Amnesty International, *Sudan: Relentless harassment, intimidation and censorship of journalists must end*, 2 november 2018; Radio Dabanga, *NISS confiscates newspapers covering Sudan crises*, 8 mei 2018; HRW, *World Report 2019: Sudan*, 17 januari 2019.

⁵⁰⁰ Onder de red line onderwerpen vallen corruptie, demonstraties van studenten, de slechte economie en devaluatie van de Sudanese pond, overlijdensgevallen tijdens detentie, de veiligheidsdiensten en overheidsacties in conflictgebieden. Ook de protesten tussen december 2018 en april 2019 vielen onder de onderwerpen waar niet over gepubliceerd mocht worden. Overigens is niet altijd duidelijk waar de 'red line' loopt waardoor artikelen in sommige kranten wel worden toegestaan en in andere geweigerd. US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 18, maart 2019; Freedom House, *Freedom in the World 2019*, Sudan, januari 2019; Vertrouwelijke bron, 1 november 2018; Radio Dabanga, *NISS confiscates newspapers covering Sudan crises*, 8 mei 2018; HRW, *World Report 2019: Sudan*, 17 januari 2019.

⁵⁰¹ Begin augustus 2018 kregen hoofdredacteuren opnieuw instructie geen artikelen te publiceren over de red line onderwerpen. NISS zou dan afzien van inbeslagnames. Mensenrechtenorganisaties argumenteerden dat de regering de pers hiermee aanzet tot zelfcensuur. US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 18, maart 2019.

⁵⁰² FCO, *Human rights and democracy report 2017 – Sudan*, 16 juli 2018.

⁵⁰³ Tussen mei en oktober 2018 werd de krant Al Jazeera dertien keer in beslag genomen. Reporters Without Borders, *RSF decries alarming new crackdown on Sudan's media*, 28 december 2018; Amnesty International, *Sudan: Relentless harassment, intimidation and censorship of journalists must end*, 2 november 2018.

2018 en 28 maart 2019 bijna honderd krantenedities in beslag genomen.⁵⁰⁴ In 2018 verbood de NISS tevens uitzending van twee televisieprogramma's.⁵⁰⁵

Journalisten

Journalisten zijn verplicht een registratieformulier in te vullen van de NISS met allerlei persoonlijke gegevens, zoals politieke voorkeur, etniciteit, adres, familie en vrienden. Journalisten die dit weigeren worden door de NISS geïntimideerd en bedreigd.⁵⁰⁶ In de verslagperiode werden journalisten evenals tijdens de vorige verslagperiode het doelwit van bedreiging, intimidatie, (willekeurige) arrestatie, mishandeling en strafrechtelijke vervolging. Ook moesten journalisten zich veelvuldig melden bij de NISS of de NCPP. NISS hield journalisten zonder aanklacht (kort) vast of klaagde hen formeel aan voor overtreding van artikelen van de 1991 *Criminal Law Act*, waaronder ook overtredingen waarvoor de doodstraf kan worden opgelegd.⁵⁰⁷ Verschillende journalisten werden tijdens de verslagperiode veroordeeld tot gevangenisstraffen of een boete.⁵⁰⁸ Tijdens periodes van demonstraties en onrust nam het aantal arrestaties van journalisten toe.⁵⁰⁹ In juni 2019 sprak de *Sudanese Journalist Network* over massaontslagen bij officiële media instituten.⁵¹⁰

Hieronder volgen enkele voorbeelden van incidenten:

- Op 24 oktober 2017 werd redacteur Osman Mirghani veroordeeld tot een boete van tienduizend SDG (200 EUR) of een gevangenisstraf van zes maanden. Hij was aangeklaagd vanwege de publicatie van een artikel over corruptie;⁵¹¹
- In januari en februari 2018 werden achttien journalisten rond Khartoum gearresteerd toen zij trachten verslag te leggen van de demonstraties van burgers over de slechte economische situatie en oplopende broodprijzen;⁵¹²
- In april 2018 werd Muhsin Musa gearresteerd in Kadugli (Zuid-Kordofan) op aanklacht van laster nadat hij zich op Twitter kritisch uitte over de brandstofcrisis en algemene economische situatie. Enkele dagen later

⁵⁰⁴ De krant Al-Jareeda weigerde mee te werken aan de 'red line' onderwerpen van de NISS en werd tussen 19 december 2018 en 15 januari 2019 elf keer in beslag genomen. Reporters Without Borders, *Sudan: Media still under pressure despite newspaper editor's release*, 28 maart 2019; Reporters Without Borders, *Sudan's NISS steps up harassment of media again*, 15 januari 2019; HRW, *World Report 2019: Sudan*, 17 januari 2019.

⁵⁰⁵ De overheid beïnvloedt de uitzending van radio en televisieprogramma's via een toestemmingsproces dat doorlopen moet worden en door het aanbieden of ontzeggen van overheidsgeld voor reclame. Amnesty International, *Sudan: Relentless harassment, intimidation and censorship of journalists must end*, 2 november 2018; Sudan Tribune, *Sudanese security confiscates 3 newspapers, bans TV show*, 1 september 2018; ACJPS, *Media Restrictions in September October and November 2018*, 11 december 2018; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 18, maart 2019.

⁵⁰⁶ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 18, maart 2019; Radio Dabanga, *Tribe, skin colour requested in Sudan security form for journalists*, 13 november 2018.

⁵⁰⁷ Journalisten werden soms ook aangeklaagd voor overtreding van de 2010 *National Security Forces Act* of overtreding van de noodwetgeving in de conflictgebieden. US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 18, maart 2019; ACJPS, *Media Restrictions in September October and November 2018*, 11 december 2018; Amnesty International, *Sudan: Relentless harassment, intimidation and censorship of journalists must end*, 2 november 2018; Vertrouwelijke bron, 1 november 2018; The Guardian, *Sudanese journalist could face death sentence for crimes against state*, 26 juli 2018; Financial Times, *Sudan wages a vicious campaign to silence journalists*, 10 februari 2019.

⁵⁰⁸ CPJ, *Sudan sentences 2 journalists for "false news", 2 others for defamation*, 30 maart 2018.

⁵⁰⁹ UNHRC, *A/HRC/39/71*, pagina 4, 6-7, 13 augustus 2018; Reporters Without Borders, *More than 100 press freedom violations in Sudan since start of protests*, 22 januari 2019; Reporters Without Borders, *At least 79 journalists arrested in two months of protests in Sudan*, 14 februari 2019; Al Jazeera, *Sudan's protests: Defying Bashir's media blackout*, 19 februari 2019; HRW, *Sudan: Security Forces Killing, Detaining Protesters*, 7 januari 2019.

⁵¹⁰ UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 13, 26 juli 2019.

⁵¹¹ Mirghani weigerde om de boete te betalen maar kwam enkele dagen later op vrije voet nadat de journalistenbond de boete namens hem betaalden. US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2017 – Sudan*, pagina 27, maart 2018.

⁵¹² De meeste journalisten kwamen dezelfde dag weer vrij. Enkele journalisten werden meerdere weken vastgehouden zonder aanklachten. US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 17, maart 2019; HRW, *World Report 2019: Sudan*, 17 januari 2019.

arresteerde de politie ook Awadia Adulrahman in Khartoum Noord voor het delen van het bericht van Musa;⁵¹³

- Op 15 en 22 maart 2018 werden Zeinelabdin Mohamed Ali, Rida Baou, Ashraf Abdelaziz en Hassan Warag veroordeeld tot een maand gevangenisstraf of het betalen van een boete van vijftienduizend tot zeventienduizend SDG (300 - 336 EUR);
- Op 31 juli 2018 arresteerden de autoriteiten de journalist Mohamed Osman Babiker in El Gezira nadat hij zich op sociale media kritiek uitte op het kantoor van de NCP (regeringspartij van Bashir) in Kassala;⁵¹⁴
- Op 4 oktober 2018 dagvaardde NISS de hoofdredacteuren van twee kranten nadat redacteuren een ontmoeting hadden gehad met buitenlandse ambassadeurs. De redacteuren zelf moesten zich op 24 oktober melden;⁵¹⁵
- Op 15 oktober 2018 arresteerde NISS in Omdurman zeven journalisten die een protestactie voerden tegen de weigering om een van hen toe te laten in het parlamentsgebouw om verslag te leggen van de presentatie van de Minister van Financiën over de economische situatie in het land. Zij werden allen diezelfde dag weer vrijgelaten;⁵¹⁶
- Op 29 oktober 2018 veroordeelde de speciale rechtbank voor persaanleggenheden in Khartoum de journalist Zine El Abeen Al-A'jab tot anderhalve maand gevangenisstraf of een boete van vijfduizend SDG (100 EUR);⁵¹⁷
- De hoofdredacteur van Al Jazeera werd in maart 2018 gearresteerd en veroordeeld tot een maand gevangenisstraf of een boete van 35.000 SDG (690 EUR) voor een bericht over corruptie binnen de overheid;⁵¹⁸
- In 18 januari 2019 vaardigde de officier van justitie arrestatiebevelen uit voor 38 verslaggevers onder andere op aanklacht van verspreiding van valse informatie.⁵¹⁹
- Tussen 21 december 2018 en 14 februari 2019 arresteerden de veiligheidsdiensten bijna tachtig journalisten;⁵²⁰
- Begin maart werden tien journalisten vervolgd in de noodrechtbanken die opgesteld waren na de aankondiging van de noodtoestand;⁵²¹
- Op 22 februari werd Osman Mirghani zonder aanklachten gearresteerd en vijf weken geïsoleerd vast gehouden;⁵²²
- Op 29 mei 2019 vielen militairen het gebouw van de televisie-uitzender *Ramtan News Agency* binnen. Twee medewerkers werden gearresteerd en apparatuur werd zonder opgave van redenen in beslag genomen;⁵²³
- Op 17 juni 2019 arresteerde de RSF de journalist Ammar Mohamed Adam in Khartoum en droegen hem na ondervraging over aan de NISS.⁵²⁴

⁵¹³ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 19, maart 2019

⁵¹⁴ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 17, maart 2019

⁵¹⁵ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 19, maart 2019; Amnesty International, *Sudan: Relentless harassment, intimidation and censorship of journalists must end*, 2 november 2018; ACJPS, *Media Restrictions in September October and November 2018*, 11 december 2018.

⁵¹⁶ ACJPS, *Media Restrictions in September October and November 2018*, 11 december 2018; HRW, *World Report 2019: Sudan*, 17 januari 2019.

⁵¹⁷ Hij werd onder andere aangeklaagd voor het verspreiden van valse informatie onder artikel 66 van de Criminal Act. Deze aanklacht refereerde aan de publicatie van twee rapporten waarin Al-A'jab beweerde dat Sudan de Islamitische Staat ondersteunde en dat Sudan in 2015 financiële ondersteuning ontving van Qatar. Hij werd tevens aangeklaagd op basis van artikel 26 van de *Press and Printed Materials Act*. Amnesty International, *Sudan: Relentless harassment, intimidation and censorship of journalists must end*, 2 november 2018.

⁵¹⁸ Amnesty International, *Sudan: Relentless harassment, intimidation and censorship of journalists must end*, 2 november 2018.

⁵¹⁹ Het ging om journalisten en elektronische activisten waarvan 28 woonachtig waren in het buitenland. Al Jazeera, *Sudan issues arrest warrants against 38 reporters amid crackdown*, 19 januari 2019.

⁵²⁰ Reporters Without Borders, *At least 79 journalists arrested in two months of protests in Sudan*, 14 februari 2019.

⁵²¹ Radio Dabanga, *Sudan authorities release El Tayyar editor Osman Mirghani*, 30 maart 2019.

⁵²² Committee to Protect Journalists, *Sudanese journalist detained in undisclosed location for weeks without charges*, 8 maart 2019; Radio Dabanga, *Sudan authorities release El Tayyar editor Osman Mirghani*, 30 maart 2019.

⁵²³ Radio Dabanga, *Sudanese journalists: Empty newsstands show success of general strike*, 30 mei 2019.

⁵²⁴ Radio Dabanga, *Journalists detained and dismissed in Sudan*, 20 juni 2019.

Nieuwssites of internet

Op verschillende *online platforms* wordt hevige kritiek geleverd op de Sudanese regering. Nieuwssites zoals Altareeg, Altaghyeer, Radio Dabanga, Hurriyat, Alrakoba en Sudan Tribune berichten over controversiële onderwerpen zoals corruptie en mensenrechtenschendingen.⁵²⁵ Vanwege de strenge censuur zijn veel kranten overgestapt op digitale publicatie en verspreiden gecensureerde of verboden artikelen op hun nieuwssites en sociale media. Als gevolg daarvan vertrouwen Sudanese burgers steeds vaker op nieuwssites van onder andere de bovengenoemde kranten en sociale media als het gaat om ongecensureerde informatie.⁵²⁶

Blogs zijn ook populair: journalisten en schrijvers kunnen commentaar leveren en blogs verschaffen etnische en religieuze minderheden en de LHBTI-gemeenschap een platform waarop ze zich kunnen uitdrukken. Actieve Sudanese *bloggers* schrijven in het Engels.

Zelfcensuur is de afgelopen jaren toegenomen. Veel journalisten die voor nieuwssites schrijven publiceren hun stukken anoniem om vervolging te vermijden. Gewone internetgebruikers zijn vaker geneigd tot zelfcensuur om toezicht en gerechtelijke stappen van de regering te vermijden.⁵²⁷ Als reactie op het toegenomen gebruik van het internet zette de regering de *Cyber Jihadist Unit* in om online informatie-uitwisseling te manipuleren en discussies te infiltreren met het doel informatie over dissidenten te verkrijgen.⁵²⁸ In juni 2018 introduceerde de regering een nieuwe wet voor de bestrijding van cybercriminaliteit. Sinds de inwerkingtreding van deze wet is het verspreiden van *fake news* strafbaar. Op het bekritisieren van buitenlanders staat een gevangenisstraf van twee jaar.⁵²⁹ Op grond van aanpassingen van de *Media Law* dienen online journalisten zich sinds juni 2018 te registreren bij het *Journalism Council*.⁵³⁰

Tijdens de verslagperiode vonden arrestaties plaats van internetgebruikers die kritische berichten online deelden. Hieronder enkele voorbeelden:

- Op 17 juli 2018 arresteerden de veiligheidsdiensten Ahmed Aldai Bushara nadat hij een kritisch videobericht op Facebook had geplaatst over de slechte economische situatie en de lange wachtrijen voor het kopen van brood in zijn wijk. Bushara had een grote groep volgers op sociale media en was al twee keer eerder gearresteerd. Hij werd op 17 september 2018 vrijgelaten zonder formele aanklachten.⁵³¹
- Op 15 april 2018 werd Esmatt Mahmoud, professor aan de universiteit van Khartoum gearresteerd nadat de universiteit een aanklacht had ingediend

⁵²⁵ Radio Dabanga opereert sinds november 2008 vanuit Nederland. Radio Dabanga is onderdeel van het *Radio Darfur Network*. Sudan Tribune opereert vanuit Frankrijk. De artikelen van Sudan Tribune worden geschreven door Sudanese en internationale journalisten. Freedom House, *Freedom on the Net 2018 – Sudan*, 1 november 2018.

⁵²⁶ Ibid.

⁵²⁷ Freedom House, *Freedom on the Net 2018 – Sudan*, 1 november 2018.

⁵²⁸ Ibid.

⁵²⁹ Op grond van de nieuwe wetgeving veroordeelde een rechter in White Nile in oktober 2018 een man tot twee jaar gevangenisstraf en een boete voor het aanmaken van een vals facebookaccount en het publiceren van onfatsoenlijke foto's. US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 17, maart 2019; Freedom House, *Freedom on the Net 2018 – Sudan*, 1 november 2018.

⁵³⁰ Voorheen waren digitale nieuwsbronnen niet verplicht zich te registreren en konden zij daarom opereren zonder fysiek kantoor. Freedom House, *Freedom on the Net 2018 – Sudan*, 1 november 2018.

⁵³¹ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 12, maart 2019.

over een bericht dat Mahmoud op Facebook publiceerde waarin hij kritiek uitte op het personeelsbeleid van de universiteit.⁵³²

- Op 31 juli 2018 werd journalist Mohamed Osman Babiker gearresteerd in El Gezira nadat hij kritiek uitte op de regeringspartij NCP op sociale media.⁵³³

Mensenrechtenverdedigers

Volgens internationale ngo's monitoren, bedreigen, arresteren, detineren, vervolgen, mishandelen en folteren veiligheidsdiensten mensenrechtenverdedigers.

Mensenrechtenactivisten meldde dat de NISS mensenrechtenverdedigers, in vergelijking tot demonstranten, vaker langdurig vast hield in *ghost houses* zonder dit te erkennen.⁵³⁴ In 2018 hield de NISS volgens het US Department of State minimaal honderdvijftig mensenrechtenactivisten langdurig en afgesloten van de buitenwereld vast.⁵³⁵ Van december 2018 tot april 2019 waren opnieuw berichten van arrestaties van detentie van tientallen mensenrechtenverdedigers.⁵³⁶

2.3.2

Monitoring diaspora

Uit verschillende bronnen blijkt dat de Sudanese veiligheidsdiensten politieke activiteiten van leden van de diaspora in de gaten hielden.⁵³⁷ De Sudanese autoriteiten hadden niet de middelen om alle leden van de diaspora te volgen en zouden zich daarom richten op specifieke personen.⁵³⁸

Volgens een bron van het Britse Home Office maakten de Sudanese autoriteiten gebruik van personen in de diaspora om hen te informeren.⁵³⁹ Ook volgt de NISS uitspraken van leden van de diaspora op het internet (zie ook paragraaf 2.3.2 Vrijheid van meningsuiting).⁵⁴⁰ Volgens een bron van het Britse Home Office toonde de overheid in 2018 minder interesse dan in eerdere jaren in de politieke activiteiten van de diaspora omdat de invloed van rebelligroepen in Sudan zou zijn afgenomen.⁵⁴¹

De Sudanese autoriteiten slaagden er in 2017 en 2018 in om Sudanese die zich (online) kritisch uitten over de Sudanese regering terug te halen naar Sudan.⁵⁴² In juli 2017 keerden drie Sudanese gedwongen terug uit Saudi-Arabië. De drie mannen waren in december 2016 op verzoek van de Sudanese regering aangehouden vanwege betrokkenheid bij kritische online nieuwskanalen. Twee van hen werden in augustus 2017 zonder aanklachten vrijgelaten. De derde persoon kwam in oktober 2017 vrij. In november 2017 arresteerden de Saudische autoriteiten, op verzoek van de Sudanese regering de Sudanese mensenrechtenverdediger Hisham Ali, online ook wel bekend onder de naam Wad

⁵³² US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 20, maart 2019.

⁵³³ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 17, maart 2019.

⁵³⁴ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, maart 2019; ACJPS, *Sudan: activists targeted with arbitrary arrest and incommunicado detention whilst the media remains restricted amidst crackdown on december 2018 peaceful protest*, 17 januari 2019; ACJPS, *Situation of female human rights defenders in Sudan*, 2018.

⁵³⁵ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, maart 2019.

⁵³⁶ ACJPS, *Sudan: activists targeted with arbitrary arrest and incommunicado detention whilst the media remains restricted amidst crackdown on december 2018 peaceful protest*, 17 januari 2019; World Organisation Against Torture, *Sudan: serious concerns after the arrest of 30 human right defenders in violent crackdown against peaceful protests*, 12 februari 2019.

⁵³⁷ UK Home Office, *Report of a fact-finding mission*, November 2018; CEDOCA, *COI focus Sudan, Risk upon return*, 6 februari 2018; Vertrouwelijke bron, 1 april 2019; European Court of Human Rights (ECtHR), *Affaire A.I. c. Suisse (Requête no 23378/15)*, 30 augustus 2017.

⁵³⁸ CEDOCA, *COI focus Sudan, Risk upon return*, 6 februari 2018; Vertrouwelijke bron, 1 april 2019; European Court of Human Rights (ECtHR), *Affaire A.I. c. Suisse (Requête no 23378/15)*, 30 augustus 2017.

⁵³⁹ UK Home Office, *Report of a fact-finding mission*, November 2018.

⁵⁴⁰ Een vertrouwelijke bron schatte in dat NISS alleen Arabischtalige activiteiten op het internet zou kunnen volgen. Een andere bron stelde echter dat dit mogelijk niet klopte. US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 17, maart 2019; Freedom House, *Freedom on the Net 2018 – Sudan*, 1 november 2018; Vertrouwelijke bron, 1 april 2019; Vertrouwelijke bron, 23 juli 2019.

⁵⁴¹ UK Home Office, *Report of a fact-finding mission*, november 2018.

⁵⁴² US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 17, maart 2019; Freedom House, *Freedom on the Net 2018 – Sudan*, 1 november 2018.

Galiba. Ali werd in mei 2018 uitgezet naar Sudan en bij aankomst gearresteerd. Ali werd in april 2019 door de militaire overgangsregering op vrije voeten gesteld.⁵⁴³ Verschillende bronnen melden dat deze gedwongen teruggekeerde personen zijn gemarteld door de NISS.⁵⁴⁴ Op 6 oktober 2018 arresteerden de Egyptische veiligheidsdiensten de Sudanese Mohamed Hassan Alim Shareef (bekend onder de naam Bushi). Shareef vluchtte uit Sudan na meerdere keren te zijn gearresteerd in verband met de kritische video's die hij online plaatste. Shareef bleef politiek actief vanuit Egypte. Shareef kwam in april 2019 vrij.⁵⁴⁵ Volgens een vertrouwelijke bron speelde druk van de internationale gemeenschap een belangrijke rol bij de vrijlating van gevangenen.⁵⁴⁶

2.3.3

Vrijheid van vereniging en vergadering

De interim-grondwet van 2005 voorzag in vrijheid van vereniging en vergadering. De vrijheid van vereniging en vergadering werd echter wettelijk ingeperkt. Zo verbood de wet registratie van politieke partijen die banden hebben met gewapende oppositiegroepen.⁵⁴⁷

De Sudanese regering voerde strenge controle uit op het terrein van de vrijheid van vereniging en vergadering. De overheid beperkte tijdens de verslagperiode de mogelijkheden van oppositiegroepen – waaronder politieke partijen, het maatschappelijk middenveld, studenten, advocaten, redacteurs, bloggers en journalisten – om zich te verenigen, openlijk op te treden en kritiek te leveren op de overheid.⁵⁴⁸ De autoriteiten maakten geregeld gebruik van hun vergaande bevoegdheden om bijeenkomsten te verbieden. De politie en veiligheidsdienst verboden en verhinderden, evenals tijdens de vorige verslagperiode, geregeld demonstraties en bijeenkomsten van oppositiepartijen, studentenorganisaties en andere maatschappelijke organisaties.⁵⁴⁹ De Sudanese autoriteiten weigerden in sommige gevallen om politieke opposanten en activisten toestemming te geven om Sudan uit te reizen en legden beslag op paspoorten.⁵⁵⁰

Daarnaast intervenieerden politie en veiligheidsdienst bij bijeenkomsten en demonstraties, waarbij arrestaties werden verricht. Ook werden leden van de oppositie preventief gearresteerd om te voorkomen dat zij demonstraties zouden aanjagen.⁵⁵¹ Met name de NISS, maar ook de politie en de *Military Intelligence*, voerden willekeurige arrestaties uit en detineerden politieke activisten zonder

⁵⁴³ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 17, maart 2019; Freedom House, *Freedom on the Net 2018 – Sudan*, 1 november 2018; Amnesty International, *Sudan: Human rights activist arbitrarily detained and at risk of torture must be immediately released*, 31 mei 2018; ACJPS, *Hundreds of peaceful protesters and activists released from detention*, 17 april 2019.

⁵⁴⁴ Freedom House, *Freedom on the Net 2018 – Sudan*, 1 november 2018; Amnesty International, *Sudan: Human rights activist arbitrarily detained and at risk of torture must be immediately released*, 31 mei 2018.

⁵⁴⁵ De internationale gemeenschap voerde druk uit voor de vrijlating van Shareef. Amnesty International, *Sudanese activist deported, at risk of torture*, 10 december 2018.

⁵⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 23 juli 2019.

⁵⁴⁷ Het Wetboek van Strafrecht beschouwt bijeenkomsten van meer dan vijf personen zonder vergunning als illegaal. Organisatoren moeten de autoriteiten 36 uur van tevoren in kennis stellen van bijeenkomsten en rallies. US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 20, maart 2019.

⁵⁴⁸ UK Home Office, *Sudan: Opposition to the government, including sur place activity, Version 2.0*, pagina 7, November 2018; US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 2017*, 20 april 2018; Freedom House, *Freedom in the World 2018, Sudan*, August 2018; Amnesty International, *Amnesty International Report 2017/18- Sudan*, 22 februari 2018; Vertrouwelijke bron, 26 maart 2018.

⁵⁴⁹ US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 2017*, 20 april 2018; Amnesty International, *Amnesty International Report 2017/18- Sudan*, 22 februari 2018; ICNL, *NGO Law Monitor: Sudan* (www.icnl.org/research/monitor/sudan.html update 02-08-2019); Vertrouwelijke bron, 22 januari 2018.

⁵⁵⁰ Zo werd het paspoort van een advocaat van de Darfur Bar Association ingenomen toen hij terugkwam van een reis naar de VS in augustus 2018. HRW, *World Report 2018: Sudan events of 2018*, januari 2019; Radio Dabanga, *Sudan security again prevents NUP leader from travelling*, 11 oktober 2017; Sudan Tribune, *Sudanese opposition leader files lawsuit against travel ban*, 21 oktober 2018; ACJPS, *More detainees released as Sudanese authorities continue to target individuals with travel bans, arbitrary arrests and incommunicado detention*, 4 april 2018; Sudan Tribune, *Sudanese opposition leader files lawsuit against travel ban*, 21 oktober 2018.

⁵⁵¹ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 12, maart 2019; Vertrouwelijke bron, 22 januari 2018.

aanklacht of proces.⁵⁵² Ook werden demonstraties met geweld beëindigd, waarbij dodelijke slachtoffers vielen.⁵⁵³

Veelal werden de politieke activisten en oppositieleiden binnen enkele uren of dagen weer vrijgelaten. Desondanks werden volgens verschillende bronnen veel personen ook langdurig vastgehouden.⁵⁵⁴ De NISS dagvaardde politieke activisten en oppositieleiden ook voor langdurige ondervragingen en legde een dagelijkse meldplicht op zonder dat hierbij sprake was van specifieke aanklachten. Volgens waarnemers vermeidde de NISS hiermee de formele registratie van detenties. De dagelijkse meldplicht zou daarnaast bedoeld zijn om opposanten te hinderen in hun activiteiten.⁵⁵⁵

Verdachten in detentie werden geregeld blootgesteld aan eenzame opsluiting en liepen risico slachtoffer te worden van mishandeling en marteling.⁵⁵⁶ Leden van de NISS ontkenden in sommige gevallen dat zij personen hadden gearresteerd of weigerden de locatie van gedetineerden bekend te maken.⁵⁵⁷ De overheid belemmerde de toegang van humanitaire en mensenrechtenorganisaties tot politieke gevangenen.⁵⁵⁸

Politieke oppositie

Hoewel in Sudan meer dan honderd politieke partijen bij de *Political Parties Council* waren geregistreerd, was er geen sprake van politieke vrijheid.⁵⁵⁹ Activiteiten van oppositiepartijen worden op allerlei manieren ingeperkt. Politieke partijen moeten vooraf toestemming vragen om bijeenkomsten te houden. Geregeld worden bijeenkomsten van oppositiepartijen verboden en verhinderd.⁵⁶⁰ In de praktijk vonden bijeenkomsten van de politieke oppositie daarom plaats op privéterrein. Leden van de veiligheidsdiensten namen in sommige gevallen deel aan deze bijeenkomsten, verstoorden de bijeenkomsten of dagvaardden deelnemers na afloop daarvan.⁵⁶¹

Ook is er sprake van beperkingen van bewegingsvrijheid van partijleden, het gebruik van media en van het gebruik van financiële middelen door partijen.⁵⁶²

Politieke opposanten en personen met (vermeende) banden met rebelligroeperingen liepen het risico langdurig te worden vastgehouden.⁵⁶³ In tegenstelling tot vorige jaren waren er volgens het US Department of State in 2017

⁵⁵² US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 9 en 12, maart 2019; UK Home Office, *Sudan: Opposition to the government, including sur place activity, Version 2.0*, pagina 7, November 2018; Freedom House, *Freedom in the World 2018, Sudan*, August 2018.

⁵⁵³ US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 2017*, 20 april 2018; Amnesty International, *Amnesty International Report 2017/18- Sudan*, 22 februari 2018; ICNL, *NGO Law Monitor: Sudan* (www.icnl.org/research/monitor/sudan.html update 01-05-2019); US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 12, maart 2019.

⁵⁵⁴ US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 2017*, 20 april 2018; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 9, maart 2019; HRW, *World Report 2017: Sudan events of 2017*, 27 januari 2018; ACJPS, *18 individuals arbitrarily detained in the wake of anti-austerity protests throughout Sudan*, 12 januari 2018.

⁵⁵⁵ US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 2017*, 20 april 2018; FCO, *Human Rights and Democracy, Sudan*, July 2018; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 9, maart 2019.

⁵⁵⁶ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 12, maart 2019; UK Home Office, *Sudan: Opposition to the government, including sur place activity, Version 2.0*, pagina 7, November 2018; FCO, *Human Rights and Democracy, Sudan*, pagina 57-58, June 2019.

⁵⁵⁷ US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 2017*, 20 april 2018.

⁵⁵⁸ US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 2017*, 20 april 2018; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 12, maart 2019.

⁵⁵⁹ US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 2017*, 20 april 2018; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 12, maart 2019.

⁵⁶⁰ Freedom House, *Freedom in the World, Sudan*, 2018; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 20, maart 2019.

⁵⁶¹ US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 2017*, 20 april 2018; Amnesty International, *Amnesty International Report 2017/18- Sudan*, 22 februari 2018.

⁵⁶² Freedom House, *Freedom in the World, Sudan*, 2018; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 20, maart 2019; HRW, *World Report 2018: Sudan events of 2018*, januari 2019; Radio Dabanga, *Sudan security again prevents NUP leader from travelling*, 11 oktober 2017; Sudan Tribune, *Sudanese opposition leader files lawsuit against travel ban*, 21 oktober 2018.

⁵⁶³ US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 2017*, 20 april 2018; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 9, maart 2019.

geen meldingen van arrestaties van vrouwen vanwege hun relaties met mannen die (vermeende) banden hadden met de SPLM-N.⁵⁶⁴

De Sudanese regering van Bashir dreigde gedurende de verslagperiode om politieke opposanten die in het buitenland verbleven bij terugkomst te arresteren.⁵⁶⁵ Het kwam echter voor dat opposanten terugkeerden en niet gearresteerd werden, ondanks uitgevaardigde arrestatiebevelen. Zo keerde Sadiq al-Mahdi, leider van de National Umma Party in december 2018 terug naar Sudan en werd hij niet gearresteerd.⁵⁶⁶

Hieronder volgen enkele voorbeelden van arrestaties van leden van de politieke oppositie:

- In de zomer van 2017 werden leden van de politieke oppositie en het maatschappelijk middenveld gearresteerd en meerdere dagen door de NISS vastgehouden nadat zij hadden getracht publieksvoorlichting te geven over de verspreiding van cholera in Sudan.⁵⁶⁷
- Op 15 september 2017 arresteerden de veiligheidsdiensten de politieke activist en lid van de oppositie partij *Sudan Congress Party*, Nabil Mohamed El-Niwari.⁵⁶⁸
- In een periode van demonstraties in januari en februari 2018, naar aanleiding van de verhoogde brood- en brandstofprijzen, arresteerden de veiligheidsdiensten tientallen leden van oppositiepartijen waaronder vier partijleiders van de *Sudan Congress Party*, vier partijleiders van de *Sudanese Communist Party* en een partijleider van de *Baath Party*. Geen van deze oppositieleiden had deelgenomen aan de demonstraties. Volgens mensenrechtenorganisaties werden zij gearresteerd omdat zij geacht werden invloed te hebben op de protesten.⁵⁶⁹
- Tussen december 2018 en april 2019 werden tientallen leden van de politieke oppositie gearresteerd in het hele land. De organisatie *Almust Agleen* publiceerde begin februari een overzicht van de bij hen bekende arrestaties naar aanleiding van de aanhoudende demonstraties.⁵⁷⁰ Zo werden in december 2018 de partijleider van de Sudanese Congress Party in Noord-Kordofan en acht partijleden veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf.⁵⁷¹ De veiligheidsdiensten op 30 januari 2019 de vice-voorzitter van de *National Umma Party*, Mariam Sadiq al-Mahdi. Al-Mahdi werd binnen enkele uren weer vrijgelaten.⁵⁷²
- In maart 2019 werd Mariam Sadiq al-Mahdi opnieuw gearresteerd en door een noodrechtbank veroordeeld tot een week gevangenisstraf en een boete van 2.000 SDG (40 EUR).⁵⁷³

⁵⁶⁴ US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 2017*, 20 april 2018.

⁵⁶⁵ US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 2017*, 20 april 2018; Sudan Tribune, *Sudan issues arrest warrant against opposition leader Sadiq al-Mahdi*, 15 november 2018.

⁵⁶⁶ Sudan Tribune, *Sudan issues arrest warrant against opposition leader Sadiq al-Mahdi*, 15 november 2018; Sudan Tribune, *Mariam al-Mahdi returns to Sudan but not arrested*, 17 november 2018.

⁵⁶⁷ De Sudanese overheid weigerde het gebruik van de term 'cholera' en noemde het 'acute watery diarrhea'. De pers mocht niet over het onderwerp publiceren. US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 2017*, 20 april 2018; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019

⁵⁶⁸ Amnesty International, *AFR 54/7101/2017*, 15 september 2017.

⁵⁶⁹ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 12, maart 2019; People's World, *Sudan Communist Leader arrested after bread protest*, 18 January 2018; ACLED, *Fuel crisis prompts protests in Sudan*, 25 mei 2018; ACJPS, *Update: continued arbitrary arrests and incommunicado detention of Sudanese citizens amidst crackdown on January 2018 protests*, 30 januari 2018; HRW, *Sudan: stop abuse of peaceful demonstrators*, 29 januari 2018.

⁵⁷⁰ Almust Agleen is een organisatie geleid door de Sudanese diaspora. De organisatie heeft een speciale adviesstatus bij de Economische en Sociale Raad van de VN. Uit het overzicht blijkt dat tussen 13 december 2018 en 3 februari 2019 meer dan 140 leden van de oppositiepartijen gearresteerd waren door de Sudanese veiligheidsdiensten. Almust Agleen, *List of people killed or arrested by Al-Bashir's militias between 13th December 2018 and 3rd February 2019 in Sudan*, 4 februari 2019.

⁵⁷¹ UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 10, 26 juli 2019.

⁵⁷² Volgens een rapport van Onafhankelijk VN-expert inzake mensenrechten werden vele oppositieleiders in maart 2019 vrijgelaten. Zo werden onder andere de partijleider van de Sudanese Congress Party, vier oppositieleiders van de Communist Party en de Baath Arab Socialist Party vrijgelaten na maanden van detentie als gevolg van de landelijke protesten. Reuters, *Sudan opposition leader's daughter detained as professors protest*, 30 januari 2019; UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 10-11, 26 juli 2019.

⁵⁷³ Sudan Tribune, *Opposition leader sentenced to one week in prison as Sudan's protests continue*, 10 maart 2019.

- Op 8 juni 2019 arresteerden de veiligheidsdiensten twee oppositieleiders, Mohamed Esmat en Ismail Jalab, kort na hun bijeenkomst met de Ethiopische premier Abiy Ahmed die in Sudan bemiddelde tussen de oppositie en de TMC. Enkele dagen daarvoor werd de ter-dood-veroordeelde Yassir Arman, vicevoorzitter van de SPLM-N gearresteerd. Ismail Jalab en Yassir Arman werden enkele dagen na de arrestatie uitgezet naar Zuid-Sudan.⁵⁷⁴ Op 9 augustus kondigde de TMC aan gratie te verlenen aan Yassir Arman.⁵⁷⁵

Protesten

Tijdens de verslagperiode vonden op meerdere momenten protesten plaats in verschillende delen van het land. De autoriteiten hebben bij dergelijke protesten en andere bijeenkomsten hardhandig ingegrepen. Sudanese veiligheidsdiensten gebruikten daarbij soms buitensporig geweld. De veiligheidsdiensten arresteerden in periodes van demonstraties – zoals in januari en februari 2018 en van december 2018 tot april 2019 - tientallen tot honderden deelnemers. Exacte aantallen gedetineerden zijn niet beschikbaar vanwege gebrek aan toegang tot gevangenissen.⁵⁷⁶ Zie ook hoofdstuk 1, onder 1.1.1 Interne politieke ontwikkelingen.

Hieronder volgt een overzicht van enkele (periodes van) protesten en de reactie van de Sudanese regering hierop.

- Bij protesten over de veiligheidssituatie in het ontheemdenkamp van Hashisa in Zalingei (Centraal Darfur) vielen in januari 2018 vier tot vijf doden en raakten tientallen demonstranten gewond nadat Sudanese veiligheidsdiensten met scherp schoten.⁵⁷⁷
- Als gevolg van de verhoogde brood- en brandstofprijzen vonden begin 2018 protesten plaats in verschillende delen van Sudan.⁵⁷⁸ In januari 2018 registreerde ACLED 42 demonstraties. Van februari tot mei vonden, volgens bronnen, sporadisch protesten plaats.⁵⁷⁹ De Sudanese regering reageerde op de protesten met inbeslagnames van krantenedities, arrestaties van tientallen politieke oppositieleiders, activisten en burgers en gebruikte geweld (waaronder het schieten met scherp) om demonstranten uiteen te drijven. Er was sprake van langdurige detenties, veelal zonder toegang tot advocaat en contact met familieleden.⁵⁸⁰
- Tussen december 2018 en april 2019 vonden demonstraties plaats als protest tegen de slechte economische situatie. Betogers eisten vervolgens het aftreden van Bashir en de overdracht van de politieke macht aan een

⁵⁷⁴ Al Jazeera, *Sudan arrests opposition leader after Ethiopia mediation effort*, 8 juni 2019; RFI, *Sudan military rules release 3 opposition figures to juba*, 11 juni 2019.

⁵⁷⁵ Middle East Monitor, *Sudan military cancels death sentences against rebel leaders*, 10 augustus 2019.

⁵⁷⁶ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 12, maart 2019; UK Home Office, *Sudan: Opposition to the government, including sur place activity, Version 2.0*, pagina 7, November 2018; FCO, *Human Rights and Democracy, Sudan*, pagina 57-58, June 2019; People's World, *Sudan Communist Leader arrested after bread protest*, 18 January 2018; HRW, *World Report 2018: Sudan events of 2018*, januari 2019.

⁵⁷⁷ Radio Dabanga, *'Four shot dead in Central Darfur camp protests': Coordinator*, 22 januari 2018; HRW, *World Report, Sudan, Events of 2018*, 17 februari 2019; ACJPS, *Five IDPs killed as SAF and RSF use live ammunition to disperse a protest in Central Darfur*, 24 januari 2018.

⁵⁷⁸ Radio Dabanga, *Sporadic protests against continuing fuel shortage in Sudan*, 14 mei 2018; ACLED, *Fuel crisis prompts protests in Sudan*, 25 mei 2018; Radio Dabanga, *West Kordofan protests against fraud in distribution of fuel, sugar*, 21 mei 2018; ACJPS, *18 individuals arbitrarily detained in the wake of anti-austerity protests throughout Sudan*, 12 januari 2018.

⁵⁷⁹ ACLED, *Fuel crisis prompts protests in Sudan*, 25 mei 2018; Radio Dabanga, *Sporadic protests against continuing fuel shortage in Sudan*, 14 mei 2018.

⁵⁸⁰ Volgens een vertrouwelijke bron zaten ruim tachtig prominente activisten meer dan drie maanden vast zonder proces. Onder internationale druk waren een aantal andere opgepakte demonstranten en minder prominent oppositieleiders in maart 2018 vrijgelaten. ACJPS, *18 individuals arbitrarily detained in the wake of anti-austerity protests throughout Sudan*, 12 januari 2018; HRW, *World Report, Sudan, Events of 2018*, 17 februari 2019; ACJPS, *Update: continued arbitrary arrests and incommunicado detention of Sudanese citizens amidst crackdown on January 2018 protests*, 30 januari 2018; OMCT, *Sudan: Open letter on the crackdown on peaceful protests by Sudanese government forces*, 14 februari 2018; Amnesty International, *AFR 54/7886/2018 Sudan*, 15 februari 2018; Vertrouwelijke bron, 22 januari 2018; Vertrouwelijke bron, 26 maart 2018; HRW, *Sudan: stop abuse of peaceful demonstrators*, 29 januari 2018.

burgerregering.⁵⁸¹ De opstand begon in de noordelijke stad Atbara en verspreidde zich naar de stad Gedaref (Oost-Sudan) en vandaar over vijftien van de achttien deelstaten. Tussen december 2018 en 11 april 2019 registreerde ACLED meer dan 550 meldingen van demonstraties op meer dan 90 locaties in Sudan.⁵⁸² Het verzet tegen president Bashir liep begin april uit op massabetogingen van honderdduizenden mensen in het hele land. Op 6 april begonnen demonstranten een sit-in bij het legerhoofdkwartier in Khartoum.⁵⁸³

De regering van Bashir trachtte de betogingen met harde hand te onderdrukken.⁵⁸⁴ Volgens ACLED werd meer dan een derde van de demonstraties door de veiligheidsdiensten uiteen gedreven. De veiligheidsdiensten gebruikten bij 10% van de ingrepen in de demonstraties excessief geweld.⁵⁸⁵ In december 2018 beschuldigde Bashir studenten uit Darfur van het aanstichten van de protesten. Tientallen Darfurese studenten werden gearresteerd, gemarteld en gedwongen om schuld te bekennen op nationale televisie.⁵⁸⁶ De veiligheidsdiensten arresteerden honderden demonstranten, activisten, journalisten, politieke opposanten en vermeende organisatoren van de demonstraties.⁵⁸⁷ De NISS gebruikte traangas, sloeg in op demonstranten en schoot met scherp bij vreedzame protesten. De veiligheidsdiensten schoten met traangas in ziekenhuizen waar demonstranten hun toevlucht zochten en schoten in sommige gevallen met scherp op artsen die de betogers hielpen. De pers kreeg instructie geen berichten over demonstraties te publiceren en kranten konden in sommige gevallen dagenlang niet verschijnen vanwege publicatieverboden.⁵⁸⁸ Door het gewelddadige ingrijpen van de Sudanese regering vielen volgens schattingen van december tot en met april tussen de 46 en 100 doden.⁵⁸⁹ Op 22 februari 2019 riep president Bashir de noodtoestand uit en kondigde

⁵⁸¹ Vertrouwelijke bron, 22 januari 2018; HRW, *Sudan: Heed calls for justice*, 18 april 2019; CHR Michelsen Institute (CMI), *Sudan december 2018 riots: is the regime crumbling*, 3 januari 2019; NRC, *Voedseltekorten dreigen regime van Sudan te nekken*, 27 december 2018; Bloomberg, *Hunted professionals plan Sudan's protests from the shadows*, 11 februari 2019; Middle East Eye, *'We failed many times': How Sudan's protest leaders seized their moment*, 26 april 2019; International crisis group, *Improving prospects for a peaceful transition in Sudan*, 14 januari 2019; Vertrouwelijke bron, 20 december 2018; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; NRC, *Ook deel van het leger wil af van Bashir*, 8 april 2019.

⁵⁸² Waaronder in Wad Madani, Port Sudan, Al-Qaradif, Atbara, Berber, Dongola, Karima, Al-Damazin, Al Obeid, Khartoum, Sinar, Bara, Nyala en Omdurman. Volgens ACLED vond 79% van de demonstraties plaats buiten Khartoum. ACLED, *Backsliding: demonstration activity in post-Bashir Sudan*, 24 mei 2019; ACLED, *The first step on a long road: public demonstrations and political reform in Sudan*, 2 mei 2019; UNHRO, *Reports of excessive force against Sudan protests deeply worrying – Bachelet*, 17 januari 2019.

⁵⁸³ Radio Dabanga, *Sudan uprising: Thousands answer call for mass action across Sudan today*, 6 april 2019; Vertrouwelijke bron, 12 april 2019; Al Jazeera, *Sudan: Security forces crack down on surging anti-Bashir protests*, 9 april 2019; Amnesty International, *Dodelijk geweld tegen demonstranten in Sudan*, 10 april 2019; UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 5, 26 juli 2019.

⁵⁸⁴ NRC, *Voedseltekorten dreigen regime van Sudan te nekken*, 27 december 2018; NRC, *Omar al-Bashir: oorlogsvoerder, alleenheerser, overlever*, 5 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 10 januari 2019; HRW, *Sudan: Security forces killing, detaining protesters*, 7 januari 2019; HRW, *Sudan: heed calls for justice*, 18 april 2019; UNSC, *S/2019/44*, pagina 5, 14 januari 2019; UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 5, 26 juli 2019.

⁵⁸⁵ ACLED, *The first step on a long road: public demonstrations and political reform in Sudan*, 1 mei 2019.

⁵⁸⁶ Vertrouwelijke bron, 10 januari 2019; HRW, *Sudan's Repressive Tactics on Display*, 23 januari 2019; ACJPS, *Sudan protests: urgent call for investigations into the custodial death of three university students and alleged torture of detainees by NISS*, 13 maart 2019; Vertrouwelijke bron, 10 januari 2019; UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 11, 26 juli 2019.

⁵⁸⁷ Volgens een rapport van de Onafhankelijke VN-Expert inzake mensenrechten, sprak de Sudanese overheid op 6 januari van 816 arrestaties in de eerste drie weken van de protesten. Volgens andere rapporten die de Onafhankelijke Expert ontving waren er mogelijk duizenden arrestaties uitgevoerd. Vele personen werden meerdere keren gearresteerd. Uit hetzelfde rapport blijkt dat er minimaal honderd vrouwen waren onder de arrestanten die tussen december 2018 en 11 april 2019 waren opgepakt. Vertrouwelijke bron, 10 januari 2019; OHCHR, *Reports of excessive force against Sudan protests deeply worrying – Bachelet*, 17 januari 2019; Al Jazeera, *More than 800 detained in ongoing Sudan protests: Minister*, 7 januari 2019; UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 9-10, 26 juli 2019.

⁵⁸⁸ Vertrouwelijke bron, 10 januari 2019; HRW, *Emergency decrees bring more repression in Sudan*, 5 maart 2019; OHCHR, *Reports of excessive force against Sudan protests deeply worrying – Bachelet*, 17 januari 2019; OHCHR, *Sudan - UN experts condemn excessive use of force at protests*, 11 april 2019; UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 5, 8-10, 26 juli 2019.

⁵⁸⁹ Bij de sit-in vielen tussen 6 en 11 april twintig doden en meer dan honderd gewonden. Vertrouwelijke bron, 10 januari 2019; HRW, *Emergency decrees bring more repression in Sudan*, 5 maart 2019; HRW, *Sudan: heed calls for justice*, 18 april 2019; Sudan Tribune, *Sudan says protests death toll rises to 46*, 8 april 2019; UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 8-10, 26 juli 2019.

hij aan de regering van het land en van de deelstaten te ontbinden.⁵⁹⁰ Honderden demonstranten en activisten werden in noodrechtbanken vervolgd, veelal zonder eerlijk proces of toegang tot een advocaat. De veroordelingen bestonden uit boetes en gevangenisstraffen tot zeven jaar.⁵⁹¹ Op 13 april liet Al-Burhan, de leider van de TMC honderden demonstranten en activisten weer vrij.⁵⁹²

- Na de machtsgreep door de TMC zetten demonstranten hun betogingen, waaronder de sit-in in Khartoum, en de roep om een burgerregering voort.⁵⁹³ Het gewelddadig ingrijpen van de veiligheidsdiensten tijdens demonstraties in Khartoum nam toe in mei 2019 ten opzichte van april 2019.⁵⁹⁴ Demonstraties in grote steden in Darfur werden vanaf 12 april met geweld neergeslagen door de veiligheidsdiensten waaronder de RSF. Tussen 11 april en 12 juni vielen in verschillende delen van Darfur 47 burgerdoden en raakten 186 burgers gewond. UNAMID documenteerde daarnaast 10 burgerdoden en 93 gewonde burgers in Zalingei (Centraal-Darfur) als gevolg van buitensporig geweld door de veiligheidsdiensten. De veiligheidsdiensten arresteerden en detineerden in deze periode 163 burgers in Darfur in verband met de demonstraties.⁵⁹⁵

Op 3 juni werd de sit-in in Khartoum en andere steden met grof geweld neergeslagen.⁵⁹⁶ Uit verschillende bronnen blijkt dat de RSF een hoofdrol speelde bij de aanval.⁵⁹⁷ De veiligheidsdiensten sloegen in op demonstranten, schoten met scherp en voerden arrestaties uit. Ook waren er berichten van verkrachtingen en ander seksueel geweld jegens vrouwen en mannen.⁵⁹⁸ Volgens berichtgeving liep het dodental tussen 3 en 10 juni 2019 uiteen van zestig tot honderdvijftig.⁵⁹⁹ Tientallen lichamen zouden door de

⁵⁹⁰ Op 11 maart 2019 stemde het parlement in met de noodwetgeving voor een periode van zes maanden. Bashir had eerder de noodtoestand aangekondigd voor een periode van een jaar. Vertrouwelijke bron, 8 april 2019; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; HRW, *Emergency decrees bring more repression in Sudan*, 5 maart 2019; UNSC, *S/2019/305*, pagina 4, 10 april 2019.

⁵⁹¹ Maatschappelijke organisaties spraken hun zorgen uit over de rechtvaardigheid, HRW, *Emergency decrees bring more repression Sudan*, 5 maart 2019; Middle East Eye, *Sudan: Scores of protesters tried in emergency courts as Bashir cedes party leadership*, 1 maart 2019; Sudan Tribune, *Sudan emergency courts continue to try demonstrators*, 3 maart 2019; UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 11, 26 juli 2019.

⁵⁹² Volgens ACJPS waren sommige gedetineerden nog niet terecht, ondanks de verklaring van de TMC die stelde dat alle politieke gevangenen waren vrijgelaten. ACJPS, *Sudan: hundreds of peaceful protesters and activists released from detention*, 17 april 2019; ACJPS, *Sudan: End enforced disappearances and account for hundreds of political dissidents disappeared since December 2018*, 19 juni 2019; UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 5, 26 juli 2019.

⁵⁹³ ACLED, *Backsliding: demonstration activity in post-Bashir Sudan*, 24 mei 2019; ACJPS, *Sudan: hundreds of peaceful protesters and activists released from detention*, 17 april 2019; Al Jazeera, *Sudan sit-in continues as opposition, military disagree on terms*, 8 mei 2019.

⁵⁹⁴ Volgens ACLED werd tussen 11 april en mei 2019, 27% van de protesten in Khartoum met geweld uiteengeslagen ten op zichte van 21% in de periode vóór 11 april 2019. ACLED, *Backsliding: demonstration activity in post-Bashir Sudan*, 24 mei 2019.

⁵⁹⁵ OHCHR, *Briefing to the Security Council on Sudan by Andrew Gilmour, Assistant Secretary-General for Human Rights*, New York, 14 juni 2019.

⁵⁹⁶ De Volkskrant, *Blauw voor Soedan*, 22 juni 2019; NRC, *Militairen doden betogers, staken dialoog met burgers*, 4 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 5 juni 2019; Al Jazeera, *'Wrong, outrageous': World reacts as Sudan forces attack sit-in*, 3 juni 2019; UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 6 en 9, 26 juli 2019; PAX, *Sudan Alert No.2*, 5 juni 2019.

⁵⁹⁷ Vertrouwelijke bron, 5 juni 2019; Al Jazeera, *Who are Sudan's RSF and their commander Hemeti?*, 6 juni 2019; Amnesty International, *IOR 40/0520/2019*, 12 juni 2019.

⁵⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 20 juni 2019; HRW, *UN Human Rights Council should create Fact-Finding Group for Sudan*, 24 juni 2019; Amnesty International, *IOR 40/0520/2019*, 12 juni 2019; UN News, *Sudan: top UN official demands cessation of violence and rape against civilians by security forces*, 13 juni 2019; The guardian, *Sudanese doctors say dozens of people raped during sit-in attack*, 11 juni 2019; Amnesty International, *Protesters in Sudan are shocked, angry, sad but unbowed as protests head for sixth month*, 17 juni 2019; FIDH, *Sudan: violent crackdown in protesters required urgent action by international community*, 5 juni 2019; UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 9, 26 juli 2019.

⁵⁹⁹ Onder de doden vielen ook een aantal kinderen. Zie ook paragraaf 2.4.3. Na een onderzoek naar de gebeurtenissen van 3 juni 2019 concludeerde de TMC dat er zeventien personen om waren gekomen op 3 juni 2019 en dat tussen 3 en 10 juni nog eens zeventig personen om het leven kwamen. Mensenrechtenorganisaties en waarnemers schatten het aantal doden hoger. NRC, *Militairen doden betogers, staken dialoog met burgers*, 4 juni 2019; Al Jazeera, *African Union suspends Sudan over military crackdown*, 7 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 5 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 20 juni 2019; HRW, *UN Human Rights Council should create Fact-Finding Group for Sudan*, 24 juni 2019; The Guardian, *Sudan's government is minimizing the death toll in the Khartoum attack*, 16 juni 2019; Amnesty International, *IOR 40/0520/2019*, 12 juni 2019; The Guardian, *Sudanese doctors say dozens of people raped during sit-in attack*, 11 juni 2019; UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 9, 26 juli 2019.

RSF in de Nijl zijn gegoooid.⁶⁰⁰ Honderden betogers verdwenen.⁶⁰¹ De TMC blokkeerde kort voor de ingreep en in de weken daarna het internet waardoor het rapporteren en delen van informatie bemoeilijkt werd.⁶⁰²

- Op 30 juni 2019 vonden grootschalige protesten plaats in verschillende steden in Sudan waaronder Khartoum, Omdurman, Kassala, Al-Gedaref, Madani, Port Sudan, Atbarah, El Fasher, Nyala, Zalingei en Kosti. Excessief geweld van de veiligheidsdiensten leidde tot zeven burgerdoden en 180 gewonden. Ook waren er berichten van aanvallen van de veiligheidsdiensten, waaronder de RSF, op drie ziekenhuizen in Omdurman, Al Gedaref en Khartoum.⁶⁰³ Onder de burgerdoden waren vier leden van *neighborhood resistance committees*. Deze committees namen gedurende de protesten op lokaal niveau de organisatie van protesten op zich en waren volgens verschillende bronnen doelwit van de Sudanese veiligheidsdiensten. Daarbij was sprake van detentie, ontslagen, intimidatie en strafrechtelijke vervolging. Volgens een vertrouwelijke bron zijn leden van de neighborhood resistance committees bijzonder kwetsbaar omdat zij niet de status en het netwerk hebben van bekende activisten. Velen van hen zouden adolescenten zijn.⁶⁰⁴

Studenten

In de verslagperiode werden politiek actieve studenten, evenals tijdens de vorige verslagperiode, het slachtoffer van bedreiging, detentie (zonder aanklacht) en marteling. Ook gebruikten de autoriteiten buitensporig geweld (traangas, wapenstok, rubberkogels en schieten met scherp) om protesten en bijeenkomsten van studenten te beëindigen, waarbij doden en gewonden vielen. Op verschillende universiteiten in Darfur werden studenten - veelal met banden met de *United Peoples Front* (UPF), een studentenvleugel van de *Sudan Liberation Movement/Abdul Wahid* (SLM/AW) - het slachtoffer van geweld door politie en NISS. Ook op universiteiten buiten Darfur werden Darfurese studenten (onder meer leden van de *Darfur Student Alliance* en *Darfur Student Association*) en andere oppositie voerende studenten het slachtoffer van geweld. Bij het geweld speelden naast de politie en de NISS ook NCP-gelieerde studenten een belangrijke rol.⁶⁰⁵ Hieronder volgen enkele voorbeelden:

- Bij protesten in White Nile op de Bakht al-Rida universiteit in mei 2017 arresteerden de NISS en politie tientallen studenten uit Darfur. Negen studenten uit Darfur zaten aan het einde van 2018 nog steeds vast.⁶⁰⁶

⁶⁰⁰ Volgens de Onafhankelijke Expert van de VN inzake mensenrechten ging het om zeker tien lichamen en mogelijk tientallen. Bronnen waren het niet eens over de aantallen. Vertrouwelijke bron, 5 juni 2019; Al Jazeera, *Sudan violence: 40 bodies pulled from Nile*, 5 juni 2019; Amnesty International, *Sudan: soaring violence calls for urgent international response*, 5 juni 2019; UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 9, 26 juli 2019.

⁶⁰¹ ACJPS, *Sudan: end enforced disappearances and account for hundreds of political dissidents disappeared since December 2018*, 19 juni 2019.

⁶⁰² De Volkskrant, *Blauw voor Soedan*, 22 juni 2019; NRC, *Militairen doden betogers, staken dialoog met burgers*, 4 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 5 juni 2019; HRW, *UN Human Rights Council should create Fact-Finding Group for Sudan*, 24 juni 2019; Amnesty International, *IOR 40/0520/2019*, 12 juni 2019.

⁶⁰³ Onder de 180 gewonden waren 27 personen met schotwonden. Op 1 juli 2019 werden de lichamen van drie activisten uit Omdurman gevonden die, volgens de berichten, zichtbare tekenen van martelingen toonden. UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 9 en 11, 26 juli 2019.

⁶⁰⁴ SPA, *Statement: violations against those who participated in the civil disobedience*, 13 juni 2019; Radio Dabanga, *'Organised liquidation' by Sudan militia: Four resistance committee members slain*, 3 juli 2019; Vertrouwelijke bron, 19 september 2019.

⁶⁰⁵ Veiligheidsdiensten vielen ook studentenhuusvestingen van Darfurezen binnen. NISS legde beslag op laptops, schoolmateriaal en rugtassen. Veelal werden spullen niet geretourneerd. Freedom House, *Freedom in the World 2018, Sudan*, augustus 2018; US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 2017*, 20 april 2018; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 4, 5 en 20, maart 2019; Sudan Democracy First Group, *Tales of the tombstones, The discrimination against Sudanese students from Darfur in Sudanese Universities*, 1 oktober 2018; HRW, *World Report 2017: Sudan events of 2017*, 27 januari 2018; HRW, *World Report 2018: Sudan events of 2017*, januari 2019; Amnesty International, *Sudan: forty-seven students held incommunicado, one killed*, 25 januari 2019; Radio Dabanga, *West Darfur students beaten, arrested*, 18 september 2018.

⁶⁰⁶ Naar aanleiding van dit incident trokken meer dan duizend studenten uit Darfur zich terug van de universiteit. De studenten die nog vast zaten werden beschuldigd van het vermoorden van twee politieagenten die om waren gekomen tijdens het opbreken van de protesten. Het duurde meer dan een jaar voordat de zaak van de

- In augustus en september 2017 arresteerde de NISS tijdens demonstraties tientallen studenten die lid waren van de *United Popular Front* (UPF), de studententak van een Darfurese rebellengroep.⁶⁰⁷
- In augustus 2017 werd Nasreddin Mukhtar Mohammed, voormalig leider van de *Darfur students Association* gearresteerd en in eenzame opsluiting gedetineerd, zonder aanklachten. Hij werd begin februari 2018 op vrije voeten gesteld.⁶⁰⁸
- In september 2017 vermoordden studenten, die lid waren van de NCP, drie Darfurese studenten op de campus van de Islamitische universiteit van Omdurman. De autoriteiten maakten geen informatie bekend over een onderzoek naar de moorden. Volgens het US Department of State waren er in het hele land groepen studenten lid van NCP en waren zij gewapend met onder andere Kalashnikovs en machetes. Ook waren er berichten van routinematige verbale en fysieke mishandeling van Darfurese studenten door studenten van de NCP.⁶⁰⁹
- Op 7 januari 2018 raakten zes studenten gewond en overleed een student nadat de RSF een vreedzaam studentenprotest opbrak in El Geneina (West-Darfur) en met scherp schoot op demonstranten.⁶¹⁰
- In januari 2018 werd het lichaam gevonden van een student uit Darfur. De student was voor het laatst gezien bij zijn arrestatie door de NISS in januari 2018 na zijn deelname aan een protest tegen de hoge broodprijzen. Volgens mensenrechtenactivisten was de student overleden tijdens zijn detentie en waren op zijn lichaam sporen van martelingen gevonden.⁶¹¹
- Op 13 augustus 2018 beval het hooggerechtshof dat de rechtszaak van een tot de dood veroordeelde student, Asim Omer, over moest worden gedaan. Formeel werd Omer aangeklaagd voor de dood van een politieagent tijdens protesten in 2016. Volgens mensenrechtenorganisaties waren de aanklachten tegen Omer te wijten aan zijn activiteiten op het gebied van het recht op onderwijs voor studenten uit Darfur en zijn lidmaatschap van een oppositiepartij.⁶¹²
- In oktober 2018 arresteerden de veiligheidsdiensten tientallen studenten op de universiteit El Gezira in El Hilaliya (El Gezira) nadat gevechten uitbraken tussen studenten die lid waren van de NCP en studenten die lid waren van oppositiepartijen.⁶¹³
- Eind oktober 2018 vond een bijeenkomst plaats van studenten uit Darfur op de Universiteit El Nilein in Khartoum. De veiligheidsdiensten gebruikten traangas en geweld om de bijeenkomst op te breken. Opnieuw waren studenten die lid waren van de NCP betrokken bij de ingreep van de veiligheidsdiensten. Tientallen studenten werden aangehouden.⁶¹⁴
- In december 2018 arresteerde de NISS 32 studenten uit Darfur en beschuldigde hen van lidmaatschap van de rebellenbeweging SLA-AW, banden met de Mossad en het aanstichten van demonstraties in Sudan. De studenten werden op staatstelevisie gedwongen verklaringen hierover af te leggen. Volgens berichten waren de studenten gemarteld.⁶¹⁵

studenten voor de rechter kwam. Dezerzijds is niet bekend of de studenten in de loop van 2019 zijn vrijgelaten. HRW, *World Report 2017: Sudan events of 2017*, 27 januari 2018; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 3, maart 2019; Vertrouwelijke bron, 12 september 2019.

⁶⁰⁷ HRW, *World Report 2017: Sudan events of 2017*, 27 januari 2018.

⁶⁰⁸ HRW, *World Report 2017: Sudan events of 2017*, 27 januari 2018.

⁶⁰⁹ US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices for 2017*, 20 april 2018; Sudan Democracy First Group, *Tales of the tombstones, The discrimination against Sudanese students from Darfur in Sudanese Universities*, 1 oktober 2018;

⁶¹⁰ HRW, *Open letter concerning the crackdown on peaceful protests and the wave of arbitrary arrests and continued incommunicado detentions by Sudanese government forces*, 14 februari 2018; ACJPS, *Sudanese forces fire live ammunition at student protesters killing one student and injuring six other in El Geneina, West Darfur*, 8 januari 2018; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 2, maart 2019.

⁶¹¹ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 3, maart 2019.
⁶¹² US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 13, maart 2019.

⁶¹³ Radio Dabanga, *More than 100 students held in Sudan's El Gezira*, 14 oktober 2018.

⁶¹⁴ Radio Dabanga, *More students beaten, arrested at solidarity speech*, 26 oktober 2018.

⁶¹⁵ Radio Dabanga, *32 Darfuri students accused of being 'SLM-AW sabotage cell'*, 27 december 2018; Vertrouwelijke bron, 10 januari 2019; HRW, *Sudan's Repressive Tactics on Display*, 23 januari 2019; ACJPS, *Sudan protests: urgent call for investigations into the custodial death of three university students and alleged torture of detainees by NISS*, 13 maart 2019.

2.3.4

Vrijheid van godsdienst

De vrijheid van godsdienst is verankerd in de interim-grondwet van Sudan.⁶¹⁶ Ook is er in de deelstaat Khartoum een *Commission for the Rights of Non-Muslims* om de rechten van niet-moslims te beschermen.⁶¹⁷

Meer dan 97% van de Sudanese bevolking is moslim (vrijwel allen soennieten). Ongeveer drie procent van de bevolking is Christen. Er zijn 36 christelijke denominaties in Sudan.⁶¹⁸ Christenen zijn met name woonachtig in grote steden als Khartoum, Port Sudan, Kassala, Gedaref, El Obeid en El Fasher. In sommige delen van het Nuba gebergte en Blue Nile zijn ook relatief veel christenen woonachtig.⁶¹⁹ Volgens een bron kunnen sommige kerkgemeenschappen, zoals de Jehovah's getuigen, hun geloof in relatieve vrijheid uitoefenen. Andere kerkgemeenschappen ervaren moeilijkheden.⁶²⁰ Enkele religieuze minderheden maakten deel uit van de regering. Twee prominente Koptische christenen waren lid en politiek actief in het parlement, stadsbestuur van Khartoum en staatsparlement in Khartoum. Ook was een lid van de nationale verkiezingscommissie Koptisch. Een anglicaanse vrouw diende als minister van Water en Elektriciteit.⁶²¹

Verscheidene mensenrechtenorganisaties wijzen op de beperkingen van religieuze vrijheid en discriminatie van religieuze minderheden. Waarnemers wijzen hierbij op de vervolging van christenen en bekeerlingen tot het christendom, de vernietiging van kerken en de bekering onder dwang tot de islam.⁶²² De *US Commission on international Religious Freedom* (USCIRF) ontving meldingen van mishandeling en marteling van leden van moslimminderheden en berichtte dat er sprake was van monitoring door de overheid.⁶²³ Volgens USCIRF worden leiders van minderheidsreligies en hun advocaten gevolgd, geïntimideerd en regelmatig gearresteerd. De aanklachten variëren van beschuldigingen van het aanzetten tot bekering, uitspraken tegen de regering tot beschuldigingen van criminele activiteiten.⁶²⁴ In juli 2017 beval het Sudanese ministerie van Onderwijs christelijke scholen om op zondag te openen.⁶²⁵ De TMC draaide de beslissing in april 2019 terug.⁶²⁶

Volgens de christelijke belangenorganisatie *Open Doors USA* zijn tussen 1 november 2017 en 31 oktober 2018, 31 christenen aangevallen, 63 christenen gearresteerd, tien kerken aangevallen en 110 huizen en winkels van christenen aangevallen. In

⁶¹⁶ De interim-grondwet werd door de TMC opgeschort op 11 april 2019, het moment dat Bashir werd afgezet. Freedom House, *Freedom in the World 2019, Sudan*, geraadpleegd op 3 juni 2019.

⁶¹⁷ Het is niet duidelijk in hoeverre de commissie actief is. UNHRC, *A/HRC/39/71*, pagina 6, 13 augustus 2018.

⁶¹⁸ De belangrijkste kerkgemeenschappen zijn de Koptische, Griekse, Ethiopische, Eritrees Orthodoxe, Romaans Katholieke, Anglicaanse, Presbyteriaans, Pinkster, Evangelische, zevende dag advent en jehova's getuigen.

⁶¹⁹ US Department of State, *2017 report on international religious freedom – Sudan*, 29 mei 2019; USCIRF, *Sudan, Tier 1, USCIRF-recommended countries of particular concern*, april 2019.

⁶²⁰ USCIRF, *Sudan, Tier 1, USCIRF-recommended countries of particular concern*, pagina 4, april 2019.

⁶²¹ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, maart 2019.

⁶²² Freedom House, *Freedom in the World 2019, Sudan*, geraadpleegd op 3 juni 2019; Enough Project, *Radical Intolerance: Sudan's Religious Oppression and Embrace of Extremists Groups*, pagina 4, December 2017; ACJPS, *A Sudanese priest charged with apostasy as eight Sudanese Christians forced to return to islam after alleged torture*, 20 oktober 2018; Morning Star News, *Sudan detains, interrogates Elder in Campaign to take over church*, 27 september 2017; Christian Solidarity International, *“Christianity in Sudan” – CSI’S John Eibner contributes to Edinburgh Companions to Global Christianity*, 18 juni 2018; USCIRF, *United States Commission on International Religious Freedom 2018 Annual Report*, pagina 90, april 2018.

⁶²³ USCIRF, *Sudan, Tier 1, USCIRF-recommended countries of particular concern*, pagina 3, april 2019.

⁶²⁴ USCIRF, *Sudan, Tier 1, USCIRF-recommended countries of particular concern*, pagina 4, april 2019.

⁶²⁵ USCIRF, *United States Commission on International Religious Freedom 2018 Annual Report*, pagina 90, april 2018; Morning star news, *Sudan orders christian schools to operate on Sundays*, 28 juli 2017; World Watch Monitor, *Sudan demolishes another church, but MPs block school on Sundays*, 4 augustus 2017; CSW, *Protests against forced Sunday opening for schools*, 11 oktober 2017.

⁶²⁶ Afgevaardigden van de christelijke gemeenschap in Sudan hebben gesprekken gevoerd met de overgangsregering en gesproken over de verplichting om zondag te openen, de bemoeienis van NISS in kerkgemeenschappen, in beslagname van kerkbezittingen en rechtszaken waarbij christenen beschuldigd worden van spionage. Radio Dabanga, *Sudan's church schools to revert to Christian week*, 25 april 2019; Middle East Concern, *Christians and the changes in Sudan*, 25 april 2019.

deze periode zijn volgens de organisatie geen christenen vermoord vanwege hun geloofsovertuiging. Deze aantallen liggen lager ten opzichte van het jaar ervoor, met uitzondering van het aantal arrestaties dat meer dan verdrievoudigd zou zijn.⁶²⁷ Jaarlijks worden vele moslim- maar ook christelijke vrouwen (vaak uit gemarginaliseerde gemeenschappen) veroordeeld tot boetes en/of zweepslagen vanwege het overtreden van artikel 152 van de *Criminal Code* ('onfatsoenlijke kleding en immoreel gedrag'). Zie voor bijzonderheden paragraaf 2.3.5.⁶²⁸

In 2017 en 2018 vernietigden de Sudanese autoriteiten twee kerken.⁶²⁹ In 2016 plaatste de Sudanese regering 27 kerken op een lijst om vernietigd te worden. De autoriteiten argumenteerden dat de kerken illegaal waren gebouwd. In augustus 2017 werd een kerk in Omdurman vernietigd. In februari 2018 sloopten de veiligheidsdiensten een kerk in Khartoum, ondanks een lopend proces over de eigendomsrechten. Ook de eigendommen van de kerk werden in beslag genomen.⁶³⁰

De Sudanese overheid discrimineert vooral christenen uit het Nuba gebergte in Zuid-Kordofan (met name leden van de *Sudanese Church of Christ* en leden van de Presbyteriaans Evangelische kerk⁶³¹). Zuid-Kordofan is een van de conflictgebieden in Sudan. Discriminatie van de Nuba christenen door de overheid wordt niet alleen ingegeven door hun religie maar ook door etniciteit en veiligheid.⁶³²

Blasfemie en afvalligheid

Op grond van artikel 125 van de *Criminal Code* (Wetboek van Strafrecht) valt het beledigen van de koran en de profeet Mohammed met inbegrip van zijn metgezellen en zijn vrouwen sinds februari 2015 onder blasfemie. Volgens USCIRF voorziet de wet in een gevangenisstraf van één jaar, een boete of lijfstraffen voor personen die zich schuldig maken aan blasfemie. Afvalligheid (*apostacy*) van de islam is strafbaar gesteld in artikel 126 van het Criminal Code. Afvalligheid kan blijken uit de overgang tot een ander geloof maar ook uit nadrukkelijke minachting voor de leer van de islam en de profeet Mohammed. Voor afvalligheid van de islam kan de doodstraf worden opgelegd. In uitzonderingsgevallen kan een geloofsafvallige die berouw toont worden veroordeeld tot maximaal vijf jaar gevangenisstraf en een ongedefinieerd aantal zweepslagen.⁶³³ Volgens USCIRF zijn aanklachten van apostasie vooral gericht tegen sjiitische moslims. De Sudanese regering tolereert de sjiitische islam die geassocieerd wordt met de invloed van Iran niet.⁶³⁴ Tijdens de

⁶²⁷ Open Doors USA geeft aan dat deze cijfers gebaseerd zijn op christenen en kerken die zijn aangevallen vanwege hun geloofsovertuiging. Open Doors USA, *World Watch List*, In-depth report Sudan, december 2018.

⁶²⁸ Open Doors USA, *World Watch List*, In-depth report Sudan, december 2018; USCIRF, *USCIRF 2018 Annual Report*, pagina 90, april 2018; Eric Reeves, *Sudan Democracy First Group "The Framework of the Public Order Laws in Sudan"*, 3 januari 2018.

⁶²⁹ Volgens één bron zouden tussen maart 2018 en maart 2019 meer dan 32 kerken verbrand zijn in het Nuba gebergte en zouden tot veertig kerken zijn vernietigd. Church times, *Dozens of churches burned in Sudan*, 8 maart 2019.

⁶³⁰ USCIRF, *Sudan, Tier 1, USCIRF-recommended countries of particular concern*, pagina 4, april 2019; USCIRF, *United States Commission on International Religious Freedom 2018 Annual Report*, pagina 90, april 2018; USCIRF, *Policy Update: Sudan: Christian Persecution*, pagina 9, november 2017; Freedom House, *Freedom in the World 2019, Sudan*, geraadpleegd op 3 juni 2019; ACJPS, *A Sudanese priest charged with apostasy as eight Sudanese Christians forced to return to Islam after alleged torture*, 20 oktober 2018; World Watch Monitor, *Sudan demolishes another church, but MPs block school on Sundays*, 4 augustus 2017; UNHRC, *A/HRC/39/71*, pagina 6, 13 augustus 2018.

⁶³¹ Waaronder de Bahri Evangelical Church.

⁶³² USCIRF, *Sudan, Tier 1, USCIRF-recommended countries of particular concern*, pagina 4, april 2019; USCIRF, *Policy Update: Sudan: Christian Persecution*, pagina 9, november 2017; Christian Solidarity International, *"Christianity in Sudan" – CSI'S John Eibner contributes to Edinburgh Companions to Global Christianity*, 18 juni 2018; Open Doors USA, *World Watch List*, In-depth report Sudan, december 2018.

⁶³³ USCIRF, *Sudan, Tier 1, USCIRF-recommended countries of particular concern*, pagina 3, april 2019; ACJPS, *A Sudanese priest charged with apostasy as eight Sudanese Christians forced to return to Islam after alleged torture*, 20 oktober 2018; ACJPS, *Apostasy Punishment in Sudan 1968 – 2018*, pagina 15-16, 23 oktober 2018.

⁶³⁴ USCIRF, *Sudan, Tier 1, USCIRF-recommended countries of particular concern*, pagina 3, april 2019.

verslagperiode werd in enkele gevallen vervolging wegens afvalligheid ingesteld, maar leidde dit niet tot een veroordeling.⁶³⁵

Arrestaties en detenties

Uit verschillende bronnen blijkt dat de Sudanese veiligheidsdiensten regelmatig personen arresteerden vanwege hun geloofsovertuigingen.⁶³⁶ Berichtgeving ging met name over arrestatie van en aanklachten tegen christenen maar ook geestelijken van islamitische minderheidsgroepen werden gearresteerd. Volgens Open Doors USA⁶³⁷ lopen met name personen die zich van de islam tot het christendom bekeren het risico op vervolging.⁶³⁸

Veroordelingen en aanklachten vanwege afvalligheid en blasfemie werden tijdens de verslagperiode veelal ingetrokken of vernietigd. Vernietiging van veroordelingen vond over het algemeen plaats nadat beschuldigten hun geloof afzweerden en zich bekeerden tot de islam. Volgens Amnesty International heeft de Sudanese regering veroordelingen tot de doodstraf vanwege afvalligheid sinds 1991 niet uitgevoerd.⁶³⁹ In 2017 werd de journaliste Marwa al-Tigani vanwege een uitspraak op internet over lesbische vrouwen beschuldigd van afvalligheid. NISS liet de journaliste na drie dagen vrij zonder aanklacht in te dienen. In oktober 2017 arresteerden de veiligheidsdiensten Muzamil Faqiri⁶⁴⁰ en klaagden hem aan voor minachting van de echtgenote van de profeet Mohammed.⁶⁴¹ In oktober 2018 werd een groep van dertien christenen gearresteerd in Darfur. NISS klaagde de leider van de groep aan voor afvalligheid. Negen anderen hadden zich recent bekeerd en werden gedwongen het christendom af te zweren. Volgens verschillende bronnen was sprake van martelingen om de personen te dwingen zich opnieuw tot de islam te bekeren. Na een aanklacht voor verstoring van de openbare orde werden de negen personen op vrije voet gesteld.⁶⁴² Na meerdere arrestaties en incidenten van intimidatie, vluchtte een islamitische mensenrechtenadvocaat die zich inzette voor rechten van christenen in 2018 uit Sudan.⁶⁴³

2.3.5

Mishandeling en foltering

Sudan ondertekende in 1986 het VN-verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontterende behandeling of bestraffing, maar had dit in juni 2019 nog niet geratificeerd. Hoewel ook de interim-grondwet mishandeling en marteling verbiedt, maakten politie en veiligheidsdiensten zich in de verslagperiode schuldig aan geweld, inclusief marteling en andere vormen van onmenselijke behandeling of

⁶³⁵ ACJPS, *Apostasy Punishment in Sudan 1968 – 2018*, pagina 15-16, 23 oktober 2018; Amnesty International, *Meriam Ibrahim freed from death row in Sudan*, 12 januari 2018; USCIRF, *United States Commission on International Religious Freedom 2018 Annual Report*, pagina 90, april 2018; USCIRF, *Sudan, Tier 1, USCIRF-recommended countries of particular concern*, pagina 4, april 2019; ACJPS, *A Sudanese priest charged with apostasy as eight Sudanese Christians forced to return to islam after alleged torture*, 20 oktober 2018.

⁶³⁶ Christian Solidarity International, *“Christianity in Sudan” – CSI’S John Eibner contributes to Edinburgh Companions to Global Christianity*, 18 juni 2018; Open Doors USA, *World Watch List*, In-depth report Sudan, december 2018; USCIRF, *Policy Update: Sudan: Christian Persecution*, pagina 2, november 2017; USCIRF, *Annual Report 2018 - Sudan*, pagina 90, april 2018.

⁶³⁷ Open Doors is een internationale christelijke organisatie die ondersteuning biedt aan christenen in landen waar christenvervolging plaatsvindt, waar het christendom verboden is of in sterke mate maatschappelijk niet geaccepteerd wordt.

⁶³⁸ Open Doors USA, *World Watch List*, In-depth report Sudan, december 2018.

⁶³⁹ USCIRF, *Annual Report 2018 - Sudan*, pagina 90, april 2018; USCIRF, *Sudan, Tier 1, USCIRF-recommended countries of particular concern*, pagina 3, april 2019; Amnesty International, *Meriam Ibrahim freed from death row in Sudan*, 12 januari 2018; ACJPS, *A Sudanese priest charged with apostasy as eight Sudanese Christians forced to return to Islam after alleged torture*, 20 oktober 2018.

⁶⁴⁰ Een islamitische leider die aanzet tot bekering.

⁶⁴¹ ACJPS, *Apostasy Punishment in Sudan 1968 – 2018*, pagina 15, 23 oktober 2018.

⁶⁴² De data van arrestatie en vrijlating verschillen per bron. USCIRF, *Sudan, Tier 1, USCIRF-recommended countries of particular concern*, pagina 4, april 2019; ACJPS, *A Sudanese priest charged with apostasy as eight Sudanese Christians forced to return to Islam after alleged torture*, 20 oktober 2018; Radio Dabanga, *Sudanese priest charged with apostasy – eight other Christians forced to return to Islam*, 31 oktober 2018.

⁶⁴³ USCIRF, *Sudan, Tier 1, USCIRF-recommended countries of particular concern*, pagina 4, april 2019.

bestrafing. Ook in de conflictgebieden maakten de strijdende partijen zich schuldig aan mishandeling en marteling.⁶⁴⁴

Waarnemers en mensenrechtenorganisaties noemden politie, SAF, PDF, NISS en *Military Intelligence*⁶⁴⁵ (MI) als schenders van mensenrechten. NISS en MI maakten zich met name schuldig aan fysieke en psychologische mishandeling en marteling van verdachten die werden vastgehouden in detentiecentra. In Darfur werd met name de RSF in verband gebracht met martelingen.⁶⁴⁶ Gedetineerden zouden onder meer langdurig geïsoleerd, geslagen, verkracht, geïntimideerd en racistisch bejegend worden. Daarnaast waren er berichten van gedetineerden die gedwongen werden op hete platen te gaan zitten of belastende lichaamshoudingen (*stress positions*) aan te nemen, gedetineerden die elektrische schokken kregen, blootgesteld werden aan extreme temperatuurverschillen, geslagen werden met een zweep met zwavelzuur en slachtoffers die hete olie over hun rug en geslachtsdelen kregen.⁶⁴⁷ Volgens verschillende bronnen worden gedetineerden uit de Twee Gebieden en Darfur wreder behandeld dan anderen.⁶⁴⁸

Tijdens de verslagperiode waren verschillende berichten van sterfgevallen door marteling.⁶⁴⁹ De Onafhankelijke VN-expert inzake mensenrechten rapporteerde tussen december 2018 en februari 2019 te zijn geïnformeerd over zes sterfgevallen gedurende detentie in faciliteiten van NISS.⁶⁵⁰ In de zaak van Ahmed al-Khair, een leerkracht die gearresteerd werd naar aanleiding van de protesten werd door de procureur-generaal een onderzoek ingesteld. Uit het onderzoek bleek dat al-Khair zware martelingen had ondergaan die tot zijn dood hadden geleid.⁶⁵¹ Volgens bronnen worden berichten van mishandeling en marteling door politie of veiligheidsdiensten in het geheel niet of niet grondig onderzocht. Voor zover bekend zijn overheidsfunctionarissen niet strafrechtelijk vervolgd of anderszins verantwoordelijk gehouden voor mishandeling of marteling.⁶⁵² Volgens een vertrouwelijke bron is de zaak van Ahmed al-Khair de enige waarin NISS agenten

⁶⁴⁴ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 2 en 4, maart 2019; UN Treaty collection, *Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*, geraadpleegd op 13 juni 2019 https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsq_no=IV-9&chapter=4&lang=en; Amnesty International, *AFR 54/8199/2018*, 9 april 2018; UNSC, *S/2019/34*, pagina 18-19, 10 januari 2019; ACJPS, *A man dies in police custody following allegations of torture*, 5 november 2018; HUDO Centre, *Report on human rights situation in South Kordofan, Blue Nile States/Sudan, January-December 2017*, 11 februari 2018; HRW, *World Report 2019, Sudan*, januari 2019.

⁶⁴⁵ Volgens een rapport van de UN Panel of Experts is het bijna zeker dat elke gedetineerde van de *Military Intelligence* gemarteld wordt. UNSC, *S/2019/34*, pagina 18-19, 10 januari 2019.

⁶⁴⁶ UNSC, *S/2019/34*, pagina 18-19, 10 januari 2019; HUDO Centre, *Report on human rights situation in South Kordofan, Blue Nile States/Sudan, January-December 2017*, 11 februari 2018; Amnesty International, *AFR 54/8199/2018*, pagina 7, 9 april 2018; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 4, maart 2019; HRW, *Sudan: Prisoner release left many activists behind*, 22 februari 2018; Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Sudan Profile*, januari 2019; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; ACJPS en REDRESS, *Torture in Sudan: Justice and Prevention – Priorities for change following the end of al-Bashir regime*, 25 april 2019.

⁶⁴⁷ ACJPS, *Individual dies after reportedly tortured while in NISS custody in West Kordofan*, 9 maart 2018; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 2, maart 2019; HUDO Centre, *Report on human rights situation in South Kordofan, Blue Nile States/Sudan, January-December 2018*, 24 januari 2019.

⁶⁴⁸ Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Sudan Profile*, januari 2019; Amnesty International, *Op-ed: Will Sudan end torture?*, 3 april 2018.

⁶⁴⁹ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 3, maart 2019; ACJPS, *Individual dies after reportedly tortured while in NISS custody in West Kordofan*, 9 maart 2018; ACJPS, *A man dies in police custody following allegations of torture*, 5 november 2018; ACJPS, *Custodial death of civilian whilst under SAF-RSF detention in Jebel Marra*, 24 april 2018; UNSC, *S/2019/34*, pagina 18-19, 10 januari 2019; HUDO Centre, *Report on human rights situation in South Kordofan, Blue Nile States/Sudan, January-December 2018*, 24 januari 2019; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁶⁵⁰ Het ging om twee sterfgevallen in Zuid-Kordofan, één in Al-Gedaref en één in Kassala. UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 10, 26 juli 2019.

⁶⁵¹ UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 10, 26 juli 2019.

⁶⁵² US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 4, maart 2019; ACJPS, *A man dies in police custody following allegations of torture*, 5 november 2018; Amnesty International, *AFR 54/8199/2018*, pagina 7, 9 april 2018; UNSC, *S/2019/34*, pagina 19, 10 januari 2019; HRW, *World Report 2019, Sudan*, januari 2019.

strafrechtelijk vervolg werden. De zaak was eind augustus 2019 nog niet afgerond.⁶⁵³

Lijfstraffen

In overeenstemming met de sharia bestraft de *1991 Criminal Law Act* een aantal delicten middels lijfstraffen. Ook niet-moslims kunnen tot lijfstraffen worden veroordeeld.⁶⁵⁴ Voor gewapende overvallen, eigendomsdelicten en/of zwaar lichamelijk letsel kan als straf amputatie van ledematen worden opgelegd. Voor zover bekend spraken rechters tijdens de verslagperiode geen veroordelingen tot amputatie uit.⁶⁵⁵

Zweepslagen zijn de meest uitgevoerde lijfstraf. Zweepslagen worden door Sudanese rechtbanken opgelegd als *hudud* bestraffing⁶⁵⁶ voor overspel, valse beschuldigingen van overspel, het drinken van alcohol en achttien andere overtredingen van de *1991 Criminal Law Act*, waaronder die in artikel 152 ('onfatsoenlijk en immoreel gedrag en kleding').⁶⁵⁷ Zweepslagen worden ook opgelegd op basis van lokale *public order* wetgeving.⁶⁵⁸ Volgens bronnen worden met name mensen uit gemarginaliseerde gemeenschappen (religieus of etnisch) veroordeeld tot lijfstraffen.⁶⁵⁹

2.3.6

Verdwijningen en ontvoeringen

In Darfur komen ontvoeringen door gewapende groepen voor. Ontvoeringen van meisjes en vrouwen met het doel hen te verkrachten komt in Darfur volgens één bron in toenemende mate voor. Ook vonden tijdens de verslagperiode ontvoeringen plaats van kinderen, medewerkers van de Sudanese veiligheidsdiensten en van medewerkers van een ngo in Darfur. Gewapende Arabische stamleden ontvoerden ontheemden, beroofden hen en lieten hen veelal de volgende dag weer gaan. Volgens het US Department of State waren ontvoeringen een lucratieve methode voor verschillende stammen in Darfur om andere gemeenschappen te dwingen *diya* (bloedgeld) te betalen.⁶⁶⁰

⁶⁵³ Vertrouwelijke bron, 19 september 2019.

⁶⁵⁴ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 4-5, maart 2019; Amnesty International, *AFR 54/8199/2018*, 9 april 2018; Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Sudan Profile*, januari 2019; USCIRF, *Sudan, Tier 1, USCIRF-recommended countries of particular concern*, pagina 4, april 2019.

⁶⁵⁵ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 4, maart 2019; Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Sudan Profile*, januari 2019; Amnesty International, *AFR 54/8199/2018*, 9 april 2018; SIHA and REDRESS, *Criminalisation of women in Sudan*, november 2017.

⁶⁵⁶ *Hudud* bestraffing is binnen het islamitisch recht de term voor het geheel van overtredingen die in de Koran worden genoemd en die binnen de islam als zeer ernstig wordt beschouwd, omdat ze tegen Gods wil in zouden gaan.

⁶⁵⁷ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 4-5, maart 2019; Amnesty International, *AFR 54/8199/2018*, 9 april 2018; USCIRF, *Sudan, Tier 1, USCIRF-recommended countries of particular concern*, pagina 4, april 2019; SIHA and REDRESS, *Criminalisation of women in Sudan*, november 2017.

⁶⁵⁸ Zweepslagen worden in de regel vrijwel onmiddellijk na een kort verhoor van de rechtbank uitgevoerd. Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; Eric Reeves, *Sudan Democracy First Group "The Framework of the Public Order Laws in Sudan: Tools for Repression and Totalitarian Domination"*, 3 januari 2018; USCIRF, *Sudan, Tier 1, USCIRF-recommended countries of particular concern*, pagina 4, april 2019.

⁶⁵⁹ SIHA and REDRESS, *Criminalisation of women in Sudan*, november 2017; USCIRF, *Sudan, Tier 1, USCIRF-recommended countries of particular concern*, pagina 4, april 2019.

⁶⁶⁰ In 2018 verifieerde de *Security Council Working Group on Children and Armed Conflict*, 22 ontvoeringen (17 jongens en 5 meisjes) gepleegd door de veiligheidsdiensten. Meestal werden deze ontvoeringen gevolgd door arrestaties. Ongeïdentificeerde gewapende groepen maakten zich schuldig aan de ontvoering van acht kinderen. UNGA, *A/73/907*, pagina 26, 20 juni 2019; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, maart 2019; UNSC, *S/2019/34*, pagina 41, 10 januari 2019; UNSC, *S/2019/44*, pagina 4, 14 januari 2019; UNSC, *S/2018/912*, pagina 4 en 6, 12-10-18; UNSC, *S/2018/389*, pagina 3, 25 april 2018; UNSC, *S/2019/305*, 10 april 2019; Reuters, *Abducted Swiss aid worker freed in Sudan's Darfur*, 16 november 2017; Radio Dabanga, *'RSF holding abducted civilians in Darfur valley'*, 25 november 2018; Radio Dabanga, *Two teachers killed in raid in Central Darfur*, 29 September 2017; Radio Dabanga, *RSF commander accused of abductions in South Darfur*, 16 januari 2018.

Veiligheidsdiensten, gewapende oppositiegroepen en andere criminele groepen maakten zich schuldig aan verdwijningen van burgers in conflictgebieden. Buiten de conflictgebieden waren er berichten van verdwijningen door de overheid. Veiligheidsdiensten sloten politieke opposanten geïsoleerd op zonder officiële aanklachten. Volgens mensenrechtenactivisten hield NISS oppositieleiden en mensenrechtenverdedigers (langdurig) vast in *ghost houses* zonder dit te erkennen.⁶⁶¹

Volgens het *UN Panel of Experts* was het bijna zeker dat personen die verdwenen na arrestatie door de *Military Intelligence*, gemarteld werden, langdurig vastzaten zonder eerlijk proces of vermoord zouden worden. Volgens mensenrechtenorganisaties werden mensen die in gevangenissen van de Military Intelligence vast zaten zelden nog gezien.⁶⁶²

Volgens ACJPS lieten de Sudanese veiligheidsdiensten de afgelopen jaren in toenemende mate gedetineerden kortdurend verdwijnen waarna ze weer op vrije voet werden gesteld.⁶⁶³ In 2019 arresteerden de NISS en de RSF, zowel in de periode dat Bashir nog aan de macht was als in de periode waarin de TMC de macht had overgenomen, honderden demonstranten, oppositieleiden, journalisten en mensenrechtenactivisten en hielden hen afgesloten van de buitenwereld vast in onbekende detentiecentra. Verschillende bronnen geven aan dat er eind juli 2019 nog tientallen personen vermist waren.⁶⁶⁴

2.3.7

Buitengerechterlijke executies en moorden

In de conflictgebieden Darfur, Zuid-Kordofan en Blue Nile maakten de strijdende partijen (militairen, milities en andere gewapende groepen) zich schuldig aan buitengerechterlijke executies en moord op (vermeende) tegenstanders en burgers.⁶⁶⁵ Ook de politie en veiligheidsdiensten gebruikten bij het ingrijpen bij protesten en demonstraties dodelijk geweld tegen burgers. Zo kwamen onder het bewind van president Bashir tussen december 2018 en april 2019 in verschillende delen van het land naar schatting 46 tot 100 burgers om het leven.⁶⁶⁶ In juni 2019 vielen, als gevolg van de gewelddadige ingreep door de veiligheidsdiensten bij de ontruiming van de sit-in in Khartoum, volgens berichtgeving 87 tot 150 doden.⁶⁶⁷

⁶⁶¹ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 3, maart 2019

⁶⁶² US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, maart 2019; UNSC, *S/2019/34*, pagina 19 en 20, 10 januari 2019; HUDO Centre, *Update on forced disappearance of Ahmed from Omdurman*, 4 februari 2019; HRW, *Sudan: Prisoner Release Left Many Activists Behind*, 22 februari 2018; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; ACJPS en REDRESS, *Torture in Sudan: Justice and Prevention – Priorities for change following the end of al-Bashir regime*, 25 april 2019.

⁶⁶³ ACJPS, *Sudan: end enforced disappearances and account for hundreds of political dissidents disappeared since december 2018*, 19 juni 2019

⁶⁶⁴ Een groot deel van de opposanten die gearresteerd waren voordat Bashir werd afgezet is door de TMC vrijgelaten op 13 april 2019. De Onafhankelijke VN-expert inzake mensenrechten in Sudan rapporteert dat honderden demonstranten en politieke gevangenen werden vrijgelaten in het hele land. De vrijlating van tientallen Darfurese gedetineerden, waaronder de Darfurese studenten die in december 2018 waren opgepakt in Sinar (zie ook onder 2.3.3), werd met enkele weken vertraagd. Dezerzijds is niet bekend welke groep of groepen niet of verlaat zijn vrijgekomen. ACJPS, *Sudan: end enforced disappearances and account for hundreds of political dissidents disappeared since December 2018*, 19 juni 2019; Al Jazeera, *Where are they? Families lament missing Sudanese after attack*, 27 juli 2019; SPA, *Cautionary statement*, 8 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 12 september 2019.

⁶⁶⁵ US Department of State, *Country report on Human Rights Practices – 2018 – Sudan*, maart 2019; Freedom House, *Freedom in the World 2018 – Sudan Profile*, januari 2018; Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Sudan Profile*, januari 2019; Amnesty International, *Sudan: Downsized UN mission not an option amid ongoing attacks in Darfur*, pagina 2, 29 juni 2018; ACJPS, *Human rights violations in South Kordofan*, 11 april 2018; NHRMO, *Human Rights Update: April – June 2019, Civilians in the SPLM/A-N areas of Southern Kordofan and Blue Nile states continue to suffer violent attacks*, 5 augustus 2019; UNSC, *S/2019/305*, 10 april 2019.

⁶⁶⁶ Freedom House, *Freedom in the World 2018 – Sudan Profile*, januari 2018; Freedom House, *Freedom in the World 2019 – Sudan Profile*, januari 2019; NRC, *Militairen doden betogers, staken dialoog met burgers*, 4 juni 2019; Al Jazeera, *African Union suspends Sudan over military crackdown*, 7 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 5 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 20 juni 2019; HRW, *UN Human Rights Council should create Fact-Finding Group for Sudan*, 24 juni 2019; The Guardian, *Sudan's government is minimizing the death toll in the Khartoum attack*, 16 juni 2019; Amnesty International, *IOR 40/0520/2019*, 12 juni 2019.

⁶⁶⁷ Na een onderzoek naar de gebeurtenissen van 3 juni 2019 concludeerde de TMC dat er zeventien personen om waren gekomen op 3 juni 2019 en dat tussen 3 en 10 juni nog eens zeventig personen om het leven kwamen.

In een artikel van Radio Dabanga gaven activisten aan dat zij de moord op vier leden van de *neighborhood resistance committees* op 30 juni 2019 beschouwden als een georganiseerde liquidatie.⁶⁶⁸

2.3.8

Doodstraf

In Sudan kan men veroordeeld worden tot de doodstraf voor verschillende misdaden.⁶⁶⁹ Volgens Freedom House gebruikt de overheid de doodstraf tegen leden van politieke en gewapende oppositie, met name in Darfur.⁶⁷⁰ Volgens de Sudanese regering zijn, sinds de invoer van de doodstraf in 1991, alleen mensen ter dood veroordeeld voor moord met voorbedachte rade en voor verkrachting van een minderjarige of verkrachting bij een gewapende overval.⁶⁷¹ President Bashir gratieerde in 2018 vijf ter dood veroordeelde leden van de rebellengroep JEM.⁶⁷² In 2017 werden volgens Amnesty International zeventien mensen in Sudan veroordeeld tot de dood. In 2018 waren dat er acht. Meer dan honderd personen wachtten eind 2018 de executie van hun veroordeling tot de doodstraf af.⁶⁷³ Hoewel in 2017 geen voltrekkingen van de doodstraf plaats vonden, gebeurde dat in 2018 volgens Amnesty International twee keer.⁶⁷⁴

In augustus 2018 trok het Hooggerechtshof de veroordeling tot de doodstraf van Asim Omar⁶⁷⁵ in en beval een nieuw proces. In januari 2019 sprak het hooggerechtshof Omar vrij van moord op een politieagent.⁶⁷⁶ Op 29 april 2018 sprak de rechter een doodvonnis uit tegen Noura Hussein voor de moord op haar echtgenoot.⁶⁷⁷ In juni 2018 vernietigde de rechter het eerdere vonnis en zette de straf om in vijf jaar gevangenisstraf (zie ook paragraaf 2.4.2 Vrouwen).⁶⁷⁸ In mei 2019 werd een man ter dood veroordeeld voor een strafbaar feit dat hij gepleegd had op vijftienjarige leeftijd.⁶⁷⁹

Mensenrechtenorganisaties en waarnemers schatten het aantal doden hoger. NRC, *Militairen doden betogers, staken dialoog met burgers*, 4 juni 2019; Al Jazeera, *African Union suspends Sudan over military crackdown*, 7 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 5 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 20 juni 2019; HRW, *UN Human Rights Council should create Fact-Finding Group for Sudan*, 24 juni 2019; The Guardian, *Sudan's government is minimizing the death toll in the Khartoum attack*, 16 juni 2019; Amnesty International, *IOR 40/0520/2019*, 12 juni 2019; Al Jazeera, *Sudan protesters reject prosecutor's report into June sit-in raid*, 28 juli 2019.

⁶⁶⁸ Radio Dabanga, *'Organised liquidation' by Sudan militia: Four resistance committee members slain*, 3 juli 2019.

⁶⁶⁹ De doodstraf kan worden opgelegd voor moord met voorbedachten rade, ondermijning van de constitutie, spionage, verkrachten van een minderjarige, verkrachting bij gewapende overval, misdaden tegen de menselijkheid, genocide, oorlogsmisdaden, oorlogsmisdaden bij gebruik van verboden middelen en wapens, overspel door een gehuwd persoon (vier personen moeten getuige zijn geweest van de gemeenschap tenzij de persoon zelf toegeeft overspel te hebben gepleegd), aanzetten tot zelfmoord van een minderjarige of geestelijk onbekwaam persoon indien de zelfmoord ook heeft plaatsgevonden. UNHRC, *CCPR/C/SDN/5*, pagina 10, 11 oktober 2017; Freedom House, *Freedom in the World 2018 – Sudan Profile*, januari 2018.

⁶⁷⁰ In de *Shallah Federal Prison* in Noord-Darfur zaten in 2018 56 personen vast die tot de dood zijn veroordeeld. UNHRC, *A/HRC/39/71*, pagina 10, 13 augustus 2018; Freedom House, *Freedom in the World 2018 – Sudan Profile*, januari 2018.

⁶⁷¹ UNHRC, *CCPR/C/SDN/5*, pagina 10, 11 oktober 2017.

⁶⁷² Amnesty International, *Death sentences and executions 2018*, pagina 44, april 2019; Sudan Tribune, *Sudan's al-Bashir pardons 5 death-sentenced rebels*, 11 May 2018.

⁶⁷³ Amnesty International, *Death sentences and executions 2018*, pagina 9, 11 en 40, april 2019.

⁶⁷⁴ Amnesty International, *The Death penalty in 2017 Facts and Figures*, 12 april 2018; Amnesty International, *Death sentences and executions 2018*, pagina 9, 11 en 40, april 2019; HUDO Centre, *Report on human rights situation in South Kordofan, Blue Nile States/Sudan, January-December 2018*, 24 januari 2019.

⁶⁷⁵ Omar werd in 2016 gearresteerd en beschuldigd van de moord van een politieagent tijdens protesten op Universiteit van Khartoum. Volgens mensenrechtenorganisaties werd Omar aangeklaagd vanwege zijn activisme voor het recht op onderwijs voor Darfurese studenten en zijn lidmaatschap van een oppositiepartij. US Department of State, *Country report on Human Rights Practices – 2018 – Sudan*, maart 2019.

⁶⁷⁶ US Department of State, *Country report on Human Rights Practices – 2018 – Sudan*, maart 2019; Amnesty International, *Sudan brutal beating that led to hospitalization of imprisoned student must be investigated*, 11 oktober 2018; Radio Dabanga, *Sudan court overturns murder conviction of Asim Omar after retrial*, 22 januari 2019.

⁶⁷⁷ Hussein werd op 16-jarige leeftijd gedwongen in het huwelijk te treden. Bij een tweede poging tot verkrachting, doodde zij haar echtgenoot. Noura Hussein werd in mei 2017 opgepakt.

⁶⁷⁸ Amnesty International, *Sudan vernietigt doodvonnis Noura Hussein*, 26 juni 2018; BCC News, *Noura Hussein: Appeals court overturns death sentence*, 26 juni 2018; HRW, *World Report 2019, Sudan*, januari 2019; Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; UNHRC, *A/HRC/39/71*, 13 augustus 2018; Amnesty International, *Death sentences and executions 2018*, pagina 44, april 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁶⁷⁹ UNICEF, *Boy sentenced to death in Sudan for crime reportedly committed as a child, Statement by Abdullah Fadil*, UNICEF Sudan representative, 30 mei 2019.

2.4 Positie van bijzondere groepen

2.4.1 *Dienstplichtigen en deserteurs*

Sudan kent een militaire en nationale dienstplicht. Voor mannen geldt zowel de militaire als de nationale dienstplicht terwijl vrouwen alleen een nationale dienstplicht vervullen.

Militaire dienstplicht

De militaire dienst (alleen voor mannen) vindt plaats na afronding van de middelbare school.⁶⁸⁰ De militaire dienstplicht duurt volgens verschillende bronnen tussen 45 dagen en zes maanden.⁶⁸¹ Middelbare scholen mogen het diploma pas uitreiken nadat aan de militaire dienstplicht is voldaan.⁶⁸²

Nationale dienstplicht

Voor zowel mannen als vrouwen tussen de 18 en 33 jaar oud geldt een nationale dienstplicht. De nationale dienstplicht kan bestaan uit militaire dienst maar kan ook in de civiele sector vervuld worden.⁶⁸³ De nationale dienstplicht duurt twee jaar. Voor Sudanese burgers die hun middelbare school hebben afgerond wordt de nationale dienstplicht verkort tot achttien maanden. Voor afgestudeerde studenten van de universiteit wordt de nationale dienstplicht verkort tot een jaar. Studenten aan de universiteit kunnen uitstel krijgen van de nationale dienstplicht tot hun diploma-uitreiking.⁶⁸⁴ Volgens de wet ontvangt elke dienstplichtige een schriftelijke oproep. In de praktijk krijgt niet iedereen een schriftelijk oproep, volgens een bron.⁶⁸⁵

Sudanese burgers die hun nationale dienstplicht in de civiele sector willen vervullen hebben de mogelijkheid zelf op zoek te gaan naar een passende baan. De werkgever verstrekt een brief waaruit blijkt dat zij de diensten van betrokkene nodig hebben. Met deze brief meldt betrokkene zich bij de *National Service Administration* die het verzoek beoordeelt.⁶⁸⁶ Afgestudeerden voeren hun civiele dienstplicht, zo mogelijk, uit in een baan die past bij hun opleiding, bijvoorbeeld bij relevante ministeries.⁶⁸⁷ Veel afgestudeerde artsen vervullen hun dienstplicht als arts in nationale ziekenhuizen.⁶⁸⁸

Volgens verschillende bronnen maakt de overheid geen onderscheid op grond van etniciteit of andere kenmerken bij de vervulling van de dienstplicht. Wel noemden verschillende bronnen in het Britse Home Office rapport dat niet-Arabische Darfurese en andere niet-Arabische stammen vaker in de lagere rangen belanden tijdens hun dienstplicht. Wanneer de dienstplicht is afgerond ontvangt men een kaart als bewijs dat aan de dienstplicht voldaan is ofwel dat de dienstplicht tijdelijk

⁶⁸⁰ Volgens een bron van het Britse Home Office wordt in de militaire training geen wapentraining gegeven. 25 februari 2019; UK Home Office, *Report of a fact-finding mission*, pagina 66-68, November 2018.

⁶⁸¹ UK Home Office, *Report of a fact-finding mission*, pagina 66-68, November 2018; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019.

⁶⁸² Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019.

⁶⁸³ CIA, *World Factbook*, geraadpleegd op 2 mei 2019 <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/su.html>; Vertrouwelijke bron, 6 mei 2019.

⁶⁸⁴ Vertrouwelijke bron, februari 2019; UK Home Office, *Report of a fact-finding mission*, pagina 66-68, November 2018.

⁶⁸⁵ Vertrouwelijke bron, 6 mei 2019.

⁶⁸⁶ Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019

⁶⁸⁷ Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; UK Home Office, *Report of a fact-finding mission*, pagina 66-68, November 2018.

⁶⁸⁸ Volgens een vertrouwelijke bron heeft men geluk als men een passende baan gevonden heeft die geaccepteerd wordt door de National Service Administration. Veel studenten zouden door de National Service Administration verwezen worden naar posities als bewakers voor grote beveiligingsbedrijven waarvan de eigenaren gelieerd zijn aan de overheid. Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; Physicians for Human Rights, *Intimidation and Persecution Sudan's Attacks on Peaceful Protesters and Physicians*, april 2019.

is opgeschort. Het bewijs dat de nationale dienstplicht vervuld is zou onder andere nodig zijn om een paspoort aan te vragen, documenten te laten legaliseren voor gebruik in het buitenland, het verkrijgen van een baan in de formele sector en om verder te studeren.⁶⁸⁹

In de praktijk werd de dienstplicht tijdens de verslagperiode niet door elke Sudanese burger uitgevoerd. Sudanese burgers die connecties hadden met de regeringspartij NCP, met hoge functionarissen in het leger, de veiligheidsdiensten of de overheid en rijke Sudanese burgers zouden de dienstplicht kunnen ontwijken. Uit verschillende bronnen blijkt dat het mogelijk is de dienstplicht uit te stellen door omkoping.⁶⁹⁰ Een bekende manier om onder de dienstplicht uit te komen is om een arts een medisch certificaat uit te laten schrijven waaruit blijkt dat men niet geschikt is. Ook deze mogelijkheid stond alleen open voor mensen die kennis hadden in belangrijke functies bekleden binnen de overheid, regeringspartij of de veiligheidsdiensten of het zich financieel konden permitteren.⁶⁹¹ Daarnaast zouden sommige etnische groepen die geassocieerd worden met de gewapende oppositie om politieke redenen worden uitgesloten.⁶⁹²

Ten aanzien van dienstplichtweigeraars en deserteurs hebben zich voor zover bekend tijdens de verslagperiode geen belangrijke wijzigingen voorgedaan. Voor meer bijzonderheden over de positie van dienstplichtweigeraars en deserteurs wordt verwezen naar het algemeen ambtsbericht over Sudan van juni 2017.

2.4.2

Vrouwen

Sudan is één van de weinige landen die het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (CEDAW)⁶⁹³ niet heeft ondertekend.⁶⁹⁴ De VN plaatst Sudan op de 139ste plaats (van de 189) qua vrouwenongelijkheid.⁶⁹⁵

In het dagelijks leven hadden vrouwen in Sudan in de verslagperiode te maken met discriminatie en discriminerende wetgeving. Voor vrouwen golden strikte kleding- en gedragsregels in onderwijs- en andere (semi)overheidsinstellingen. Ook werden vrouwen geregeld opgepakt en aangeklaagd wegens schending van de openbare orde.⁶⁹⁶ Geweld tegen vrouwen, waaronder seksueel geweld bleef volgens verschillende bronnen een belangrijk probleem in Sudan. In veel gevallen kunnen blijven daders onbestraft.⁶⁹⁷ Bij de ontruiming van de sit-in in Khartoum en andere steden maakten de veiligheidsdiensten, waaronder de RSF, zich schuldig aan

⁶⁸⁹ Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; UK Home Office, *Report of a fact-finding mission*, pagina 66-68, November 2018.

⁶⁹⁰ Volgens een vertrouwelijke bron kostte het ontwijken van de dienstplicht eerder rond de tweeduizend SDG. De kosten zijn vermoedelijk een stuk hoger geworden vanwege de hoge inflatie. Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019. UK Home Office, *Report of a fact-finding mission*, pagina 66-68, November 2018.

⁶⁹¹ Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; UK Home Office, *Report of a fact-finding mission*, pagina 66-68, November 2018.

⁶⁹² Vertrouwelijke bron, 6 mei 2019.

⁶⁹³ Een wereldwijd verdrag dat gendergerelateerd geweld een halt toe wil roepen.

⁶⁹⁴ One World, 'Sudanese vrouwen verzetten zich al jaren', 16 april 2019; OECD Development Centre, *Social Institutions & Gender Index, Sudan*, 2019, geraadpleegd op 28 mei 2019 <https://www.genderindex.org/wp-content/uploads/files/datasheets/2019/SD.pdf>

⁶⁹⁵ UNDP, *Human Development Index, Table 5 Gender Inequality Index*, geraadpleegd op 28 mei 2019, <http://hdr.undp.org/en/composite/GII>

⁶⁹⁶ ACJPS, *Sudanese public order: a law designed to control people, not protect morality*, 9 mei 2019; US Department of State, *Country report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 5, maart 2019; HRW, *World Report 2018, Sudan*, januari 2018; HRW, *World Report 2019, Sudan*, januari 2019; UNHRC, *A/HRC/39/71*, pagina 7, 13 augustus 2018; One World, 'Sudanese vrouwen verzetten zich al jaren', 16 april 2019; USCIRF, *Sudan, Tier 1, USCIRF-recommended countries of particular concern*, pagina 5, april 2019.

⁶⁹⁷ OECD Development Centre, *Social Institutions & Gender Index, Sudan*, 2019, geraadpleegd op 28 mei 2019 <https://www.genderindex.org/wp-content/uploads/files/datasheets/2019/SD.pdf>; UNHRC, *A/HRC/39/71*, pagina 7, 13 augustus 2018; Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

tientallen verkrachtingen.⁶⁹⁸ Volgens verschillende bronnen zijn alleenstaande vrouwen kwetsbaarder voor geweld. In de Sudanese samenleving heerst er een beeld dat alleenstaande vrouwen geweld op zich afroepen. De kwetsbaarheid van vrouwen wordt verstrekt door discriminatie van vrouwen in rechtssysteem.⁶⁹⁹

In 2018 waren vrouwen redelijk goed vertegenwoordigd in de politiek met ongeveer dertig procent vrouwelijke parlementsleden en 35% van de zetels in de senaat. Ook verwierven vrouwen in de regering van Bashir ministerposten.⁷⁰⁰ In november 2018 werd met de inwerkingtreding van de nieuwe kieswet het aantal voor vrouwen gereserveerde zetels in het parlement aangepast van 128 naar dertig.⁷⁰¹

In Sudan zijn vrouwelijke activisten maatschappelijk actief. Tijdens de protesten in de periode van december tot juni 2019 hadden vrouwen een leidende rol. Volgens schattingen bestond tot zeventig procent van de demonstranten uit vrouwen.⁷⁰² Vrouwen werden, in verband met de protesten, gearresteerd en in sommige gevallen veroordeeld. Zo werden bij mars op 7 maart 2019 negen vrouwen gearresteerd door de veiligheidsdiensten. Op 9 maart 2019 veroordeelde een noodrechtbank de vrouwen tot een maand gevangenisstraf en twintig zweepslagen. Het Hof van Beroep vernietigde de veroordeling door de noodrechtbank op 12 maart 2019.⁷⁰³ In de *Declaration of Freedom and Change* werd reeds als doel opgenomen om alle vormen van discriminatie tegen vrouwen te beëindigen en de positie van Sudanese vrouwen te verbeteren. Bij de organisatie en onderhandeling over een overgangsregering beoogden de *Forces of Freedom and Change*⁷⁰⁴ minimaal veertig procent vrouwelijke parlementsleden te realiseren.⁷⁰⁵ De rol van vrouwen bij de onderhandelingen tussen de FFC en de TMC was echter beperkt. Aan de onderhandelingen zelf namen bijvoorbeeld geen vrouwen deel.⁷⁰⁶

⁶⁹⁸ De Onafhankelijk VN-expert inzake mensenrechten haalde een bericht aan van een vrouwenbond in Khartoum waarin gesteld werd dat ongeveer vijfduizend vrouwelijke verkopers slachtoffer werden van seksueel geweld door de veiligheidsdiensten op 3 juni en de dagen die daarop volgden. De bond berichtte tevens dat vijf vrouwen die vermist raakten op 3 juni 2019, op 24 juni 2019 nog niet terecht waren. UN News, *Sudan: top UN official demands cessation of violence and rape against civilians by security forces*, 13 juni 2019; The Guardian, *Sudanese doctors say dozens of people raped during sit-in attack*, 11 juni 2019; Radio Dabanga, *Violations, rapes by Sudan militiamen documented despite internet shut-down*, 6 juni 2019; UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 14, 26 juli 2019.

⁶⁹⁹ Het gezin en familie in de ruime zin vormt een belangrijke hoeksteen in de Sudanese samenleving. Vanwege het gebrek aan betrouwbare Sudanese instellingen is elk individu afhankelijk van het familienetwerk. Lifos, *Sudan – Kvinnlig könsstämpning, version 1.1.*, 11 maart 2019; OECD Development Centre, *Social Institutions & Gender Index, Sudan*, 2019, geraadpleegd op 28 mei 2019 <https://www.genderindex.org/wp-content/uploads/files/datasheets/2019/SD.pdf>; Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

⁷⁰⁰ In september 2018 benoemde Bashir acht vrouwen tot minister. Bij de laatste kabinetswijziging onder het bewind van Bashir in maart 2019 kregen slechts twee vrouwen een ministerpost toegewezen. US Department of State, *Country report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 27, maart 2019; UNDP, *Human Development Index, Table 5 Gender Inequality Index*, geraadpleegd op 28 mei 2019, <http://hdr.undp.org/en/composite/GII>; Vertrouwelijke bron, 14 maart 2019.

⁷⁰¹ Freedom House, *Freedom in the World 2019, Sudan*.

⁷⁰² Al Jazeera, *The many mothers of Sudan's revolution*, 4 mei 2019; One World, *'Sudanese vrouwen verzetten zich al jaren'*, 16 april 2019; BBC News, *Sudan coup: Why Omar al-Bashir was overthrown*, 15 april 2019; Vertrouwelijke bron, 12 april 2019; UNDP, *Human Development Index, Table 5 Gender Inequality Index*, geraadpleegd op 28 mei 2019, <http://hdr.undp.org/en/composite/GII>.

⁷⁰³ Volgens de Onafhankelijk VN-expert inzake mensenrechten waren er zeker honderd vrouwen tussen de demonstranten die tussen december 2018 en 11 april 2019 waren opgepakt. Op 7 maart 2019 werd ook Mariam al-Mahdi, vicevoorzitter van de National Umma Party, gearresteerd. Een noodrechtbank veroordeelde haar tot een gevangenisstraf en boete. Al-Mahdi werd na een week vrijgelaten. UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 10 en 13-14, 26 juli 2019.

⁷⁰⁴ De Forces for Freedom and Change (FFC) is een coalitie van vakbonden, oppositiepartijen en gewapende oppositie. Nadat militairen president Bashir afzetten, onderhandelde de FFC met de *Transitional Military Council* (TMC) over het vormen van een burgerregering. Zie ook onder 1.1.1 Interne politieke ontwikkelingen.

⁷⁰⁵ Sudan Tribune, *Sudan's opposition proposes to form lean gov't with significant women's participation in parliament*, 18 april 2019; Sudanese Professionals Association, *Declaration of Freedom and Change*, 1 januari 2019, geraadpleegd op 28 mei 2019 <https://www.sudaneseprofessionals.org/en/declaration-of-freedom-and-change/>.

⁷⁰⁶ Vertrouwelijke bron, 10 juli 2019.

Female Genital Mutilation

In Sudan is landelijk ongeveer 87% van de vrouwen besneden (*female genital mutilation*, FGM).⁷⁰⁷ Het percentage besneden vrouwen verschilt per staat. In het oosten en noorden van Sudan komt FGM het meest voor.⁷⁰⁸ Centraal Darfur, West-Darfur en Blue Nile kennen qua prevalentie de laagste cijfers.⁷⁰⁹ Ook in de hoofdstad Khartoum zou FGM minder voorkomen.⁷¹⁰ Gemiddeld worden meisjes besneden als zij tussen de vijf en de negen jaar oud zijn maar het komt ook voor dat kinderen jonger of ouder zijn. Meestal gebeurt de besnijdenis in hun eigen woning gedurende schoolvakanties of bij religieuze feesten wanneer de familie bijeenkomt.⁷¹¹ In sommige gemeenschappen is het gebruikelijk om meisjes van een bepaalde leeftijdsgroep allen tegelijkertijd te besnijden.⁷¹² Traditioneel gezien wordt een besnijdenis uitgevoerd door een *Daya*.⁷¹³ De twee meest voorkomende vormen van FGM in Sudan zijn de *pharaonic circumcision* en *sunna circumcision*.⁷¹⁴ Volgens een bron is ook herinfibulatie een veelvoorkomende praktijk in Sudan.⁷¹⁵ In toenemende mate worden besnijdenissen van meisjes uitgevoerd door getrainde verloskundigen in klinieken of ziekenhuizen.⁷¹⁶

Sudan kent geen nationale wetgeving om FGM te verbieden.⁷¹⁷ Op basis van de Sudanese *Criminal Act* en de *Children's Act* kunnen uitvoerders van FGM theoretisch vervolgd worden. Voor zover bekend hebben tijdens de verslagperiode geen rechtszaken plaatsgevonden.⁷¹⁸ Op regionaal niveau zijn er zes staten die FGM bij wet verbieden.⁷¹⁹ De implementatie van de wetgeving is echter niet effectief.⁷²⁰ Ook

⁷⁰⁷ In verschillende staten zijn 97% van de meisjes besneden. Lifos, *Sudan – Kvinnlig könsstympning, version 1.1.*, 11 maart 2019; UNOCHA, Coordinated Assessments, *Inter- Agency Rapid Assessment Report: Al Abbasiya Locality, South Kordofan State- 4-8 February 2018*, maart 2018; 28 Too Many, *Sudan: The Law and FGM*, juli 2018.

⁷⁰⁸ In het oosten wordt in toenemende mate een mildere vorm van FGM uitgevoerd. Sommige waarnemers zien dit als een positieve ontwikkeling. Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; 28 Too Many, *Sudan: The Law and FGM*, juli 2018.

⁷⁰⁹ Volgens een vertrouwelijke bron is er sprake van een toename van FGM onder ontheemden in Darfur, met name in stedelijke gebieden. Ontheemden zouden FGM zien als een onderdeel van de moderne beschaving. In Blue Nile is de afgelopen jaren tegelijkertijd een afname van het aantal besneden meisjes en een toename van het aantal kindhuwelijken waargenomen. Volgens een vertrouwelijke bron is het aannemelijk dat ouders kiezen voor een vroeg huwelijk om te voorkomen dat hun dochters voor het huwelijk zwanger raken. Hoewel FGM afneemt lijkt het beeld van onbesneden meisjes als losbandig weinig veranderd te zijn. Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; Lifos, *Sudan – Kvinnlig könsstympning, version 1.1.*, 11 maart 2019.

⁷¹⁰ Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019.

⁷¹¹ Lifos, *Sudan – Kvinnlig könsstympning, version 1.1.*, 11 maart 2019.

⁷¹² Meisjes krijgen een speciale jurk voor deze gebeurtenis en er wordt henna opgebracht. Ook kunnen zij cadeaus van familieleden verwachten. Sommige meisjes zouden daarom uitkijken naar het moment dat ze besneden zullen worden. Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

⁷¹³ Een *daya* heeft niet altijd medische training gehad. Zij is bekend om haar werk en wordt veelal binnen een gemeenschap of wijk opgeroepen wanneer de ouders hun dochters willen laten besnijden. Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

⁷¹⁴ De pharaonic circumcision wordt door de WHO beschreven als Type III en wordt ook wel infibulatie genoemd. De Sunna variant kent meerdere typen die zowel onder Type I als Type II kunnen vallen in de beschrijving van de WHO. Lifos, *Sudan – Kvinnlig könsstympning, version 1.1.*, 11 maart 2019.

⁷¹⁵ Herinfibulatie is het opnieuw samenhechten van de schaamlippen bij de vrouw, na een bevalling bijvoorbeeld. Volgens de bronnen van het Lifos voelen vrouwen zich onder druk gezet om herinfibulatie te laten uitvoeren. Lifos, *Sudan – Kvinnlig könsstympning, version 1.1.*, 11 maart 2019.

⁷¹⁶ In stedelijke gebieden worden meer dan drie kwart van de FGM gevallen uitgevoerd door een getrainde verloskundige. In landelijke gebieden ligt dit percentage rond de 55 procent. Veel internationale organisaties proberen deze medicalisatie te bestrijden. Lifos, *Sudan – Kvinnlig könsstympning, version 1.1.*, 11 maart 2019; UNOCHA, *Humanitarian Bulletin, Sudan, Issue 19* | 5 – 25 November 2018, 24 december 2018; 28 Too Many, *Sudan: The Law and FGM*, juli 2018.

⁷¹⁷ Tijdens de verslagperiode werd een nieuwe wetswijziging voorgelegd aan de ministerraad. Het wijzigingsvoorstel betreft de toevoeging van een bepaling aan artikel 1.4.1 van de *Criminal Act van 1991 om FGM strafbaar te maken*. Lifos, *Sudan – Kvinnlig könsstympning, version 1.1.*, 11 maart 2019; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

⁷¹⁸ Lifos, *Sudan – Kvinnlig könsstympning, version 1.1.*, 11 maart 2019; 28 Too Many, *Sudan: The Law and FGM*, juli 2018.

⁷¹⁹ In 2017 en 2018 werd FGM strafbaar gesteld in Northern State en in Noord Kordofan. In de overige vier staten (Red Sea, Gedaref, Zuid-Darfur, Zuid-Kordofan) was deze wetgeving al eerder ingevoerd. Lifos, *Sudan – Kvinnlig könsstympning, version 1.1.*, 11 maart 2019; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

⁷²⁰ Verloskundigen en artsen in de staten waar FGM strafbaar is gesteld zijn echter voorzichtig met het uitvoeren van de praktijk. Sommige gezinnen zouden ver gaan om dochters alsnog te laten besnijden. Sommigen verhuizen naar een andere staat; andere reizen tijdelijk naar deze staten of naar Egypte om de besnijdenis daar uit te

in de staten waar FGM strafbaar is komen aangiftes van besnijdenissen weinig voor aangezien een aanklacht ingediend moet worden tegen een familielid, vaak de moeder ofwel een veelal gewaardeerde verloskundige.⁷²¹

In 2008 lanceerde de Sudanese regering een nationale campagne om genitale verminking van vrouwen te beëindigen. Sindsdien voert de regering met hulp van onder meer UNICEF, WHO en UNFPA op grote schaal campagne om FGM een halt toe te roepen.⁷²² De *Saleema* campagne is bedoeld om de sociale perceptie van onbesneden meisjes te veranderen.⁷²³ Volgens onderzoek van de organisatie Lifos zijn er geen tekenen dat de campagne op korte termijn van grote invloed zal zijn op het voorkomen danwel het strafbaar stellen van FGM.⁷²⁴

Ook het maatschappelijk middenveld speelt een belangrijke rol in het tegengaan van genitale verminking bij meisjes.⁷²⁵ De nationale campagne en de inspanningen van (internationale) ngo's hebben het mogelijk gemaakt om FGM ter discussie te stellen in Sudan. Binnen families, in gesprekken met ngo's en in de pers en radio wordt erover gediscussieerd.⁷²⁶

Hoewel de ouders verantwoordelijk zijn voor het nemen van een beslissing over het besnijden van hun dochters is de sociale druk om FGM uit te laten voeren erg hoog.⁷²⁷ Volgens het Lifos onderzoek moet de rol van de grootouders niet onderschat worden aangezien familie, ook buiten het kerngezin, een hoeksteen vormt in de Sudanese samenleving. Voorts zou een meisje of vrouw die risico loopt op besnijdenis zeer weinig mogelijkheden hebben om ondersteuning of bescherming te krijgen van het Sudanese rechtssysteem of van Sudanese instituten. Aangezien het Sudanese rechtssysteem vrouwen discrimineert en in sommige gevallen onevenredig zwaar straft, worden volgens Lifos alleenstaande moeders die hun dochters willen beschermen tegen FGM kwetsbaarder geacht dan stellen.⁷²⁸

Volgens een vertrouwelijke bron kunnen ouders het beste aan de sociale druk ontsnappen wanneer de vader zeer standvastig is in zijn besluit. Het zou echter ook voorkomen dat moeders of grootmoeders tegen de zin van de vader in een meisje besnijden. In hogere sociaaleconomische klassen kiezen ouders soms voor een valse besnijdenis. Zij nodigen dan familie uit om de besnijdenis te vieren terwijl deze niet daadwerkelijk is uitgevoerd.⁷²⁹ Tevens komt het voor dat er gekozen wordt voor een mildere vorm van FGM.⁷³⁰ Uit verschillende bronnen blijkt dat het onderwijs niveau, de sociaaleconomische status en etniciteit van invloed zijn op de besluitvorming door de ouders. Volgens deze bronnen vermindert de kans op het uitvoeren van FGM naarmate de ouders een hoger onderwijsniveau of hogere sociaaleconomische status hebben.⁷³¹

laten voeren. Lifos, *Sudan – Kvinnlig könsstympning, version 1.1.*, 11 maart 2019; Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; 28 Too Many, *Sudan: The Law and FGM*, juli 2018

⁷²¹ Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; 28 Too Many, *Sudan: The Law and FGM*, juli 2018.

⁷²² Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; UNOCHA, *Humanitarian Bulletin, Sudan, Issue 19* | 5 – 25 November 2018, 24 december 2018; 28 Too Many, *Sudan: The Law and FGM*, juli 2018.

⁷²³ Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019.

⁷²⁴ Lifos, *Sudan – Kvinnlig könsstympning, version 1.1.*, 11 maart 2019.

⁷²⁵ Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; 28 Too Many, *Sudan: The Law and FGM*, juli 2018.

⁷²⁶ Voor de Saleema campagne zijn ambassadeurs geworven onder bekende Sudanese onder andere parlementariërs (vrouwen en mannen) en een religieuze leider. Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁷²⁷ Met name de grootouders oefenen veel druk uit op ouders om FGM uit te laten voeren. Lifos, *Sudan – Kvinnlig könsstympning, version 1.1.*, 11 maart 2019; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019.

⁷²⁸ Lifos, *Sudan – Kvinnlig könsstympning, version 1.1.*, 11 maart 2019.

⁷²⁹ Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

⁷³⁰ Ibid.

⁷³¹ Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; Lifos, *Sudan – Kvinnlig könsstympning, version 1.1.*, 11 maart 2019.

Huiselijk geweld

Volgens verschillende bronnen is huiselijk geweld in Sudan wijdverbreid maar grotendeels onzichtbaar. Er bestaan geen betrouwbare cijfers van huiselijk geweld.⁷³² Vrouwen doen zelden aangifte van huiselijk geweld vanwege de culturele normen, gebrek aan onderzoek door de politie en straffeloosheid van de daders. De politie intervenueert in de regel niet bij huiselijke ruzies en adviseert vrouwen om de zaak binnen familieverband op te lossen.⁷³³ De Sudanese *family and child protection units* (FCPU) van de politie helpt slachtoffers van huiselijk geweld met medische hulp en bij de eerste stappen in de aangifte. Ook zijn er ngo's die juridische bijstand verlenen aan slachtoffers.⁷³⁴ Er zijn succesverhalen bekend van vrouwen die zich middels een rechtszaak en scheiding hebben onttrokken aan seksueel en/of huiselijk geweld.⁷³⁵ Zie ook de zaak van Noura Hussein onder paragraaf 2.3.8.

Gedwongen en vroege huwelijken

Van oudsher is het op jonge leeftijd uithuwelijken van meisjes gebruikelijk in Sudan. Op grond van artikel 40 van de *Personal Status Law of Muslims (1991)* is de wettelijke leeftijd van meisjes om te trouwen tien jaar en voor jongens vijftien jaar (of het bereiken van de puberteit).⁷³⁶ Voor een burgerlijk huwelijk is de minimumleeftijd zestien jaar voor meisjes en achttien voor mannen.⁷³⁷ Voor Sudanezen met een geloofsovertuiging anders dan de islam is de minimumleeftijd dertien jaar voor meisjes en vijftien jaar voor jongens. Vrouwen en meisjes hebben altijd toestemming nodig van een mannelijke voogd om in het huwelijk te treden.⁷³⁸ Er zijn geen statistieken of recente cijfers van kindhuwelijken maar volgens bronnen is het nog steeds een veel voorkomende praktijk, met name op het platteland. Volgens een vertrouwelijke bron is in sommige delen van Sudan sprake van een afname van kindhuwelijken terwijl in andere delen van het land, met name in conflictgebieden, een toename wordt vermoed.⁷³⁹ Volgens schattingen van UNICEF waren tussen 2010 en 2016 twaalf procent van kinderen gehuwd voor de leeftijd van vijftien jaar en 34% tegen de tijd dat zij achttien werden.⁷⁴⁰

In 2015 startte de Sudanese regering met een campagne van de Afrikaanse Unie om een einde te maken aan kindhuwelijken. Een nationale strategie die de *National Council for Child Welfare* in 2014 uitwerkte is voor zover bekend nog niet goedgekeurd door de ministerraad.⁷⁴¹ In Sudan zijn veel maatschappelijke organisaties actief op het gebied van kindhuwelijken, met name via voorlichting. Volgens het *Chr. Michelsen Institute* krijgen deze organisaties weinig steun van de overheid.⁷⁴² Slachtoffers van kindhuwelijken kunnen zich wenden tot enkele ngo's,

⁷³² Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; US Department of State, *Country report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 29, maart 2019.

⁷³³ Ibid.

⁷³⁴ De ngo's SEEMA Centre en Mutawinaat verlenen onder andere hulp aan slachtoffers van huiselijk geweld. Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

⁷³⁵ Zie bijvoorbeeld de zaak van Noura Hussein, onder 'Gedwongen en vroege huwelijken' (paragraaf 2.4.2) Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; CNN, *Sudan Child Marriage: The 11- year old girl divorcing her husband*, 21 juni 2018; UNHRC, A/HRC/39/71, 13 augustus 2018; US Department of State, *Country report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 29, maart 2019.

⁷³⁶ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices, 2018*, maart 2019; UNICEF, *Child Marriage in the Middle East and North Africa*, pagina 66, november 2017; HRW, *World Report 2019, Sudan*, januari 2019; Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

⁷³⁷ UNICEF, *Child Marriage in the Middle East and North Africa*, pagina 66, november 2017.

⁷³⁸ In mei 2018 werd een vrouw veroordeeld tot 75 zweepslagen en een boete omdat zij in het huwelijk was getreden zonder toestemming van haar vader. Haar man werd veroordeeld tot drie jaar celstraf. Radio Dabanga, *Woman flogged for 'unauthorised marriage'* in Sudan, 17 mei 2018.

⁷³⁹ In Blue Nile is het aantal kindhuwelijken de afgelopen jaren toegenomen. Waarnemers zien een mogelijk verband met de afname van FGM. Zie ook paragraaf FGM (onder 2.4.2). Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019

⁷⁴⁰ UNICEF, *The State of the World's children 2017*, pagina 184, tabel 8, december 2017; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019.

⁷⁴¹ CMI, *Girls, Child Marriage, and Education in Red Sea State, Sudan: Perspectives on girls' freedom to choose*, pagina 6 en 17, September 2017.

⁷⁴² Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; CMI, *Interventions for the abandonment of child marriage in Sudan*, juni 2018.

zoals SEEMA *Centre for training and protection of Women and Child's rights* (SEEMA)⁷⁴³, en gratis rechtsbijstand krijgen.⁷⁴⁴ Volgens een vertrouwelijke bron hebben echter weinig slachtoffers van kindhuwelijken toegang tot hulpverlening.⁷⁴⁵

Tijdens de verslagperiode was er (inter)nationaal aandacht voor twee zaken waarbij sprake was van (gedwongen) kindhuwelijken. De zeventienjarige Noura Hussein werd op zestienjarige leeftijd gedwongen in het huwelijk te treden. Kort na het huwelijk werd zij door haar echtgenoot verkracht. Bij een tweede poging tot verkrachting, doodde zij haar echtgenoot. Noura Hussein werd in mei 2017 opgepakt. Op 29 april 2018 sprak de rechter een doodvonnis uit tegen Hussein. In juni 2018 vernietigde de rechter het doodvonnis en zette de straf om in vijf jaar gevangenisstraf.⁷⁴⁶ De tweede zaak betrof een elfjarig meisje dat mishandeld werd door haar 38-jarige echtgenoot. Met juridische assistentie van een hulporganisatie kon het meisje van haar echtgenoot scheiden.⁷⁴⁷ Volgens *Equality Now* zijn er de afgelopen jaren minimaal twintig gevallen geweest van jonge meisjes die uitgehuwelijkt zijn en vervolgens verkracht werden door hun echtgenoot.⁷⁴⁸

Seksueel geweld

Seksueel geweld en verkrachting blijft evenals tijdens de vorige verslagperiode een ernstig probleem in Sudan, met name in Darfur. Regeringstroepen, militieën, rebellengroepen en andere gewapende individuen maakten zich in de conflictgebieden schuldig aan verkrachting van burgers, waaronder kinderen. Ook politie en veiligheidsdiensten maakten zich in Sudan schuldig aan seksueel geweld en verkrachting.⁷⁴⁹ Bij de ontruiming van de sit-in in Khartoum en andere steden in juni 2019 maakten de veiligheidsdiensten, waaronder de RSF, zich schuldig aan tientallen verkrachtingen.⁷⁵⁰

Hoewel Sudan in februari 2015 artikel 149 van de *Criminal Code* aanpaste om het misdrijf verkrachting duidelijker te omschrijven bleven slachtoffers in de praktijk vrezen voor het risico voor overspel vervolgd te worden.⁷⁵¹ Volgens het *African Centre for Justice and Peace Studies* (ACJPS) is dit risico reël als de verkrachting niet bewezen geacht wordt. Ook bij een aangifte wegens aanranding zouden vrouwen het risico lopen op vervolging.⁷⁵² Verkrachting binnen het huwelijk is niet

⁷⁴³ SEEMA helpt jaarlijks honderden vrouwen als het gaat om FGM, verkrachting, foltering en huiselijk geweld.

⁷⁴⁴ Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; CMI, *Girls, Child Marriage, and Education in Red Sea State, Sudan: Perspectives on girls' freedom to choose*, pagina 17, September 2017.

⁷⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

⁷⁴⁶ Amnesty International, *Sudan vernietigt doodvonnis Noura Hussein*, 26 juni 2018; BCC News, *Noura Hussein: Appeals court overturns death sentence*, 26 juni 2018; HRW, *World Report 2019, Sudan*, januari 2019.

⁷⁴⁷ Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; CNN, *Sudan Child Marriage: The 11- year old girl divorcing her husband*, 21 juni 2018.

⁷⁴⁸ Equality Now, *Consideration of State Reports at CCPR 124th Session*, 7 september 2018.

⁷⁴⁹ UNSC, *S/2017/907*, pagina 3, 27 oktober 2017; US Department of State, *Country report on Human Rights Practices 2017 – Sudan*, pagina 41-42, 20 april 2018; UNSC, *S/2017/1125*, pagina 32-33, 28 december 2017; Social Institutions and Gender Index, *Sudan*, 13 november 2018; UNSC, *S/2018/250*, pagina 22, 23 maart 2018; Amnesty International, *Sudan: Down-sized UN mission for an over-sized human rights crisis*, 28 juni 2018; ACJPS, *Human rights violations in South Kordofan*, 11 april 2018; HUDO, *Urgent Action: Rape of a woman in Um-Brambeta, Sudan*, 24 januari 2018; HUDO Centre, *Report on human rights situation in South Kordofan, Blue Nile States/Sudan, January-December 2018*, 24 januari 2019.

⁷⁵⁰ De Onafhankelijk VN-expert inzake mensenrechten haalde een bericht aan van een vrouwenbond in Khartoum waarin gesteld werd dat ongeveer vijfduizend vrouwelijke verkopers slachtoffer werden van seksueel geweld door de veiligheidsdiensten op 3 juni en de dagen die daarop volgden. De bond berichtte tevens dat vijf vrouwen die vermist raakten op 3 juni 2019, op 24 juni 2019 nog niet terecht waren. UN News, *Sudan: top UN official demands cessation of violence and rape against civilians by security forces*, 13 juni 2019; The guardian, *Sudanese doctors say dozens of people raped during sit-in attack*, 11 juni 2019; Radio Dabanga, *Violations, rapes by Sudan militiamen documented despite internet shut-down*, 6 juni 2019; Radio Dabanga, *Sudanese doctors say dozens raped during sit-in attack*, 11 juni 2019; UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 14, 26 juli 2019.

⁷⁵¹ UNSC, *S/2018/250*, pagina 22, 23 maart 2018; Social Institutions and Gender Index, *Sudan*, 13 november 2018; Equality Now, *Consideration of State Reports at CCPR 124th Session*, 7 september 2018.

⁷⁵² ACJPS, *Government allied militia gang rape a 16-year old girl and a women in Nertiti, Central Darfur State*, 19 december 2017.

expliciet strafbaar waardoor het veelal niet gerapporteerd wordt en onbestraft blijft.⁷⁵³

In Sudan doen slachtoffers weinig aangifte van seksueel geweld bij de politie. Verschillende bronnen noemen stigmatisering, druk vanuit de gemeenschap, angst voor vergelding en gebrek aan vertrouwen in het rechtssysteem als redenen om geen aangifte te doen. Families kiezen regelmatig voor een oplossing via traditionele justitiële mechanismen. In de praktijk betekent dit dat het slachtoffer vaak gedwongen wordt met de dader te trouwen.⁷⁵⁴ Ook rechters kunnen besluiten dat de betrokken partijen de zaak buiten de rechtbank op moeten lossen.⁷⁵⁵

In Sudan is volgens UNAMID sprake van wijdverbreide straffeloosheid op het gebied van verkrachting en andere gender gerelateerde geweldsmisdrijven. De meeste daders komen niet voor de rechter door een gebrekkig rechtssysteem.⁷⁵⁶ De Speciale Aanklager voor misdaden in Darfur, die in 2003 werd aangesteld, had in februari 2018 nog geen incidenten van seksueel geweld onderzocht.⁷⁵⁷ Gedurende de verslagperiode waren desondanks enkele berichten van veroordeling van daders van seksueel geweld. Zo werd een lid van het Sudanese leger (SAF) in september 2018 veroordeeld tot twintig jaar gevangenisstraf voor de verkrachting van een vijftienjarig meisje.⁷⁵⁸ Ondanks verschillende berichten waarin gesproken werd over tientallen verkrachtingen, concludeerde de TMC naar aanleiding van een onderzoek naar het geweld om de sit-in in Khartoum te ontruimen op 3 juni 2019 dat er geen sprake was geweest van verkrachtingen door leden van de veiligheidsdiensten.⁷⁵⁹

Darfur

In Darfur is seksueel geweld nog altijd wijdverbreid, ook tegen minderjarigen. Volgens bronnen van het US Department of State is er sprake van een toename van incidenten van verkrachting en aanranding.⁷⁶⁰ Radio Dabanga berichtte begin 2018 dat er volgens overheidsbronnen in Zuid-Darfur per dag vier tot zes aangiftes van seksueel geweld tegen kinderen werden ingediend. In 2017 zijn in totaal 1.800 seksueel gerelateerde incidenten waarbij minderjarigen betrokken waren, gemeld.⁷⁶¹ Ook het UN *Panel of Experts* heeft aangegeven dat de Sudanese autoriteiten hun zorgen hebben geuit over de toename van verkrachtingen van kinderen in 2017.⁷⁶² VN bronnen maken een onderscheid tussen conflict-gerelateerd seksueel geweld en overig seksueel geweld. Tussen eind december 2017 en begin januari 2019 documenteerde UNAMID 125 gevallen van conflict-gerelateerd seksueel geweld met 186 slachtoffers. Hiervan waren 86 slachtoffers minderjarig.⁷⁶³ Volgens het UN Panel

⁷⁵³ US Department of State, *Country report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 29, maart 2019; HRW, *Sudan's many Noura's*, 15 mei 2018; HRW, *World Report 2019, Sudan*, januari 2019; FIDH, *Call for a strong monitoring and reporting mandate on Sudan*, 4 september 2018; Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

⁷⁵⁴ Ook bij het seksuele geweld van de veiligheidsdiensten op 3 juni 2019 en de dagen die erop volgden houdt de Onafhankelijke VN-expert inzake mensenrechten rekening met 'onderrapportage' omdat slachtoffers mogelijk geen medische hulp zochten uit angst voor represailles, algemene onveiligheid in de steden of beperkte mogelijkheden tot medische of andere hulp. UNSC, *S/2018/250*, pagina 22, 23 maart 2018; UNSC, *S/2019/34*, pagina 41-43, 10 januari 2019; Radio Dabanga, *Four to six reports of sex assault on children a day in 2017*, 9 maart 2018; US Department of State, *Country report on Human Rights Practices 2017 – Sudan*, pagina 41-42, 20 april 2018; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; UNGA, *A/HRC/42/63*, pagina 14, 26 juli 2019.

⁷⁵⁵ UNSC, *S/2019/34*, pagina 42, 10 januari 2019.

⁷⁵⁶ UNAMID, *Voices of Darfur*, pagina 23, maart 2018.

⁷⁵⁷ Office of the Special Representative of the Secretary-General on Sexual Violence in Conflict, *Special Representative of the Secretary-General on Sexual Violence in Conflict Ms. Pramila Patten Concludes Visit to Sudan and Calls for End to Culture of Denial for Conflict-Related Sexual Violence*, 27 February 2018.

⁷⁵⁸ UNSC, *S/2018/912*, pagina 8, 12 oktober 2018.

⁷⁵⁹ Al Jazeera, *Where are they? Families lament missing Sudanese after attack*, 27 juli 2019.

⁷⁶⁰ US Department of State, *Country report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 29, maart 2019.

⁷⁶¹ Radio Dabanga, *Four to six reports of sex assault on children a day in 2017*, 9 maart 2018.

⁷⁶² UNSC, *S/2017/1125*, pagina 32-33, 28 december 2017.

⁷⁶³ In 2018 werden 68 meisjes in Darfur slachtoffer van seksueel geweld tegen 44 slachtoffers in 2017. In 39 gevallen waren veiligheidsdiensten, met name de RSF en SAF, de daders. Ongeïdentificeerde gewapende groepen waren verantwoordelijk voor 20 incidenten van seksueel geweld. De meeste incidenten van seksueel geweld vonden plaats in de context van gevechten in het Jebel Marra gebied. UNSC, *S/2019/34*, pagina 41-43, 10

of Experts is in toenemende mate sprake van groepsverkrachtingen en ontvoering ten behoeve van verkrachting, met name door gewapende mannen.⁷⁶⁴

Net als in voorgaande jaren liepen met name ontheemden risico op seksueel geweld. Veel gerapporteerde incidenten vonden plaats wanneer ontheemden de kampen verlieten om hout te verzamelen of op het land te werken.⁷⁶⁵ Ook in dorpen en afgelegen gebieden waar terugkeer plaatsvond rapporteerde UNAMID seksueel geweld.⁷⁶⁶ Verkrachtingen en andere vormen van seksueel geweld kwamen meer voor gedurende het landbouwseizoen aangezien vrouwen en meisjes dan vaker de kampen verlieten om op het land te werken.⁷⁶⁷ Volgens UNAMID omschreven slachtoffers de daders veelal als burgers, gewapende mannen, militieleden in burgerkleding (zeventig procent van de gevallen) en leden van de Sudanese veiligheidsdiensten waaronder SAF, RSF, Border Guards en politie (dertig procent van de gevallen). Slachtoffers noemden ook leden van de SLA/AW in het Jebel Marra gebied als daders.⁷⁶⁸

2.4.3 *Minderjarigen*

In Sudan kampt een op de drie kinderen met ondervoeding. Meer dan drie miljoen kinderen zitten niet op school. Voor de meeste kinderen geldt dat hun gemeenschap niet voldoende toegang heeft tot water en gezondheidszorg. FGM en vroege huwelijken zijn verankerd in de Sudanese tradities en sociale normen.⁷⁶⁹

In de ontheemden- en vluchtelingengemeenschap bevindt zich een grote groep alleenstaande minderjarigen. UNOCHA registreerde eind 2018 drieduizend gevallen van alleenstaande minderjarigen. Deze kinderen moesten herenigd worden met hun families ofwel in andere gezinnen geplaatst worden. Onder vluchtelingen in Sudan bevinden zich 12.500 alleenstaande minderjarigen. Deze kinderen zijn zeer kwetsbaar en lopen verhoogd risico op mensenhandel, gedwongen arbeid, seksueel geweld en vroege huwelijken.⁷⁷⁰

Op grond van de *Child Act* van 2010 kan seksueel misbruik en verkrachting van minderjarigen worden bestraft. In de *Child Act* zijn geen bepalingen met betrekking tot het strafbaar stellen van genitale verminking of vroege huwelijken opgenomen (zie ook paragraaf 2.4.2). De politie beschikt over tientallen *family and child protection units* die juridische, medische en psychosociale steun bieden.⁷⁷¹ De autoriteiten zijn actief in het handhaven van de wetgeving op het gebied van kindermishandeling en seksueel misbruik van kinderen maar vanwege schaamte en sociale stigmatisering doen families vaak geen aangifte.⁷⁷²

januari 2019; UNSC, S/2018/154, pagina 3, 22 februari 2018, UNSC, S/2018/389, pagina 3, 25 april 2018; UNSC, S/2018/912, pagina 4, 12 oktober 2018; UNSC, S/2019/44, pagina 4, 14 januari 2019.

⁷⁶⁴ UNSC, S/2019/34, pagina 41-43, 10 januari 2019.

⁷⁶⁵ UNSC, S/2017/1125, pagina 32-33, 28 december 2017; UNSC, S/2018/250, pagina 22, 23 maart 2018; MSF, *Dreams of returning home remain distant for displaced in Darfur camp*, 18 mei 2018; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

⁷⁶⁶ UNSC, S/2018/250, pagina 22, 23 maart 2018.

⁷⁶⁷ UNSC, S/2019/34, pagina 41-43, 10 januari 2019.

⁷⁶⁸ UNSC, S/2019/34, pagina 41-43, 10 januari 2019; UNSC, S/2018/250, pagina 22, 23 maart 2018; UNHRC, *CCPR/C/SDN/CO/5*, 19 november 2018.

⁷⁶⁹ Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019.

⁷⁷⁰ UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, pagina 27 en 29, februari 2019.

⁷⁷¹ Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; US Department of State, *Country report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 31, maart 2019.

⁷⁷² Radio Dabanga berichtte dat in de eerste helft van 2018 in de staat van Khartoum drie duizend gevallen van kindermishandeling bekend waren. Volgens hetzelfde bericht legde de rechtbank in Omdurman een man die drie jongens had verkracht de doodstraf op in juni 2018. Radio Dabanga, *Prosecutor: 3,000 child molestation cases in Khartoum state*, 8 juli 2018; US Department of State, *Country report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 31, maart 2019; UNSC, S/2017/907, pagina 3, 27 oktober 2017; Radio Dabanga, *Four to six reports of sex assault on children a day in 2017*, 9 maart 2018.

Er zijn in Sudan speciale jeugdrechtsbanken. In 2018 werd 41% van de gevallen van criminaliteit gepleegd door minderjarigen, afgehandeld op het niveau van de 'family and child protection units'. Deze zaken komen niet voor de jeugdrechter.⁷⁷³ In Khartoum worden kinderen die veroordeeld zijn tot gevangenisstraf niet in de reguliere detentiecentra gehouden maar worden naar andere locaties gebracht. Volgens het US State Department was er in 2018 een onbevestigd bericht dat een minderjarige in detentie overleed.⁷⁷⁴ In mei 2019 werd een man ter dood veroordeeld voor een strafbaar feit dat hij gepleegd had op vijftienjarige leeftijd.⁷⁷⁵

Straatkinderen

Straatkinderen overleven op straat door (gedwongen) te bedelen en werk te verrichten als schoenpoetser, hulp in het openbaar vervoer, op de markt of autowasser. Sommige meisjes werken in de prostitutie. Ook maken straatkinderen zich schuldig aan diefstal.⁷⁷⁶ Straatkinderen leven veelal in groepjes en vormen netwerken om elkaar te ondersteunen. Oudere jongens en meisjes op straat krijgen soms relaties waarbij de meisjes zorg dragen voor eventuele kinderen en gedeeltelijk financieel afhankelijk worden van hun partner.⁷⁷⁷

Er is weinig recente informatie beschikbaar over straatkinderen. Volgens de Child Notice van UNICEF uit 2016 dateert het laatste onderzoek naar straatkinderen van de Sudanese regering uit 2012. Destijds telde de Sudanese regering ongeveer 2.500 straatkinderen in de regio van Khartoum.⁷⁷⁸ Volgens verschillende bronnen is het aantal straatkinderen de afgelopen jaren gestegen, mogelijk als gevolg van de slechte economische omstandigheden.⁷⁷⁹ Sommigen straatkinderen keren aan het eind van de dag terug naar hun (ouderlijk) huis.⁷⁸⁰ Onder de straatkinderen in Khartoum bevinden zich ook onbegeleide minderjarige migranten uit West- en Centraal Afrika.⁷⁸¹ Het mensenhandel-rapport van het US Department of State signaleert tevens dat er mogelijk Syrische vluchtelingen met kinderen op straat bedelen.⁷⁸²

De Sudanese regering heeft drie opvanglocaties voor straatkinderen waarvan één alleen bedoeld is voor meisjes.⁷⁸³ Straatkinderen die strafbare feiten hebben gepleegd kunnen behalve in reguliere detentiecentra ook in (overheids-) heropvoedingskampen (*juvenile reformatories*) terecht komen. Kinderen kunnen in deze kampen voor onbepaalde tijd worden vastgehouden. De behandeling en

⁷⁷³ De Family and Child Protection Units (FCPU's) zijn onderdeel van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en zijn ondergebracht bij de politie. Sommige politiekantoren hebben een FCPU waar kinderen medische, psychologische, sociale en juridische ondersteuning kunnen krijgen. De FCPU's beschikken over psychologen en (vrouwelijk) politiepersoneel in burger. Personeel van de FCPU's wordt opgeleid om met kinderen om te gaan en hebben kennis van mensenrechten. Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019.

⁷⁷⁴ Op deze locaties zitten ook volwassenen in detentie.

⁷⁷⁵ UNICEF, *Boy sentenced to death in Sudan for crime reportedly committed as a child*, Statement by Abdullah Fadil, UNICEF Sudan representative, 30 mei 2019.

⁷⁷⁶ Volgens verschillende bronnen zijn er criminele netwerken actief die kinderen dwingen om te bedelen. Ook komt het voor dat criminele bendes bedelaars een dagloon betalen. Hierbij zou tevens gebruik worden gemaakt van zeer jonge kinderen. SudaNow, *Inside the Kingdom of Beggars in Khartoum*, 8 april 2018; Interpol, *Human Trafficking: 100 victims rescued in Sudan*, 10 september 2018; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; US Department of State, *2018 Trafficking in persons report – Sudan*, 28 juni 2018; Abdelmoneium, A.O., *Ways to Survive: Child Labor among Internally Displaced Children in Khartoum-Sudan*. *Open Journal of Social Sciences*, 5, 53-62, 1 september 2017 <https://doi.org/10.4236/jss.2017.59004>.

⁷⁷⁷ Abdelmoneium, A.O., *Ways to Survive: Child Labor among Internally Displaced Children in Khartoum-Sudan*. *Open Journal of Social Sciences*, 5, 53-62, 1 september 2017.

⁷⁷⁸ UNICEF, *Child Notice Sudan 2016*.

⁷⁷⁹ Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; OSAC, *Sudan 2018 Crime & Safety report*, geraadpleegd op 30 mei 2019 <https://www.osac.gov/pages/ContentReportDetails.aspx?cid=24139>; Radio Dabanga, *UNSC extends mandate of Sudan Experts with 13 months*, 12 februari 2018.

⁷⁸⁰ Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; Abdelmoneium, A.O., *Ways to Survive: Child Labor among Internally Displaced Children in Khartoum-Sudan*. *Open Journal of Social Sciences*, 5, 53-62, 1 september 2017.

⁷⁸¹ Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; US Department of State, *2018 Trafficking in persons report – Sudan*, 28 juni 2018; SUNA, *Sudan: Dawalab calls for tough laws against delinquency and beggary*, 9 juli 2017.

⁷⁸² US Department of State, *2018 Trafficking in persons report – Sudan*, 28 juni 2018.

⁷⁸³ UNICEF, *Child Notice Sudan 2016*.

voorzieningen qua onderwijs en gezondheidszorg zijn er volgens het US Department of State heel eenvoudig.⁷⁸⁴

Van maart tot juni 2019 werden, binnen de locatie van de sit-in, faciliteiten opgezet voor betogers. Straatkinderen en andere daklozen maakten gebruik van deze faciliteiten om medische zorg en maaltijden te ontvangen. Ngo's vingen kinderen op in een tent. Er waren geen concrete plannen voor verdere opvang van deze kinderen na afloop van de sit-in.⁷⁸⁵ UNICEF berichtte in juni 2019 dat bij het ontmantelen van de sit-in negentien kinderen omkwamen. Voorts raakten 49 kinderen gewond. UNICEF meldde dat zij berichten ontvingen van detentie van kinderen, aanranding van kinderen en rekrutering van kinderen.⁷⁸⁶ Volgens een vertrouwelijke bron was het aannemelijk dat het geweld tegen kinderen het gevolg was van het gewelddadig ingrijpen van de veiligheidsdiensten. De bron meldde echter dat er geen zekerheid kon worden geboden aangezien er nog geen officieel en onafhankelijk onderzoek had plaatsgevonden.⁷⁸⁷

Op 29 juli 2019 kwamen in El-Obeid (Noord-Kordofan) vijf demonstranten, onder wie vier minderjarige middelbare scholieren om toen veiligheidsdiensten met scherp schoten om een demonstratie uiteen te drijven.⁷⁸⁸

Opvang en voogdij

De zorg voor kinderen wordt in Sudan over het algemeen beschouwd als een taak van de familie en niet van de overheid. Minderjarigen die niet langer opvang hebben bij hun ouders, worden in de regel door de familie in brede zin (*extended family*) opgevangen. Mocht er geen familie zijn, dan zal iemand van dezelfde stam, die bevriend was met de familie van de minderjarige, veelal voor opvang zorgen.⁷⁸⁹ Toch komt het voor dat wezen binnen de gemeenschap geen opvang krijgen, of dat pasgeborenen te vondeling worden gelegd.⁷⁹⁰

Er zijn in Sudan in totaal vijf overheidsweeshuizen voor kinderen van nul tot vier jaar, waarvan zich een drietal in Khartoum bevindt. In het grootste weeshuis, Maygoma, verbleven in 2017 ongeveer drie- tot vierhonderd kinderen.⁷⁹¹ Het aantal nieuwe weeskinderen is, volgens één bron, de afgelopen jaren afgenomen terwijl het aantal kinderen dat geplaatst wordt in gastgezinnen is toegenomen.⁷⁹² De ngo *Hopes and Homes for Children* bemiddelt bij de plaatsing van kinderen in gastgezinnen. Daarnaast zijn er twee overheidsjeugdhuisen in *Khartoum State* voor door hun familie verlaten kinderen in de leeftijd van vier tot achttien jaar. Ook voor straatkinderen is er een drietal overheidsopvanghuizen: Tybah, Al-Rashad en Bashaeer.

⁷⁸⁴ Abdelmoneium, A.O., *Ways to Survive: Child Labor among Internally Displaced Children in Khartoum-Sudan*. *Open Journal of Social Sciences*, 5, 53-62, 1 september 2017; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, maart 2019.

⁷⁸⁵ Volgens een vertrouwelijke bron waren er driehonderd straatkinderen permanent op de sit-in aanwezig. Een groter aantal kinderen, met name tieners, meldden zich dagelijks. SudanNow, *Street Kids: Changing Lives Inside the Sit-In Grounds*, 12 mei 2019; Vertrouwelijke bron, 18 juni 2019.

⁷⁸⁶ Volgens de nieuwssite *Independent* maakten de veiligheidsdiensten zich schuldig aan seksueel geweld tegen kinderen en detentie van kinderen. The Independent, *Sudan protests: Children killed and sexually assaulted in violent clashes, say rights groups*, 12 juni 2019; UN News, *'Violence must stop', says UNICEF chief, 'gravely concerned' over 19 child deaths since military backlash*, 11 juni 2019; Sudan News Agency, *NCCW organizes Workshop on child recruitment held in Khartoum*, 9 juli 2019.

⁷⁸⁷ Vertrouwelijke bron, 12 september 2019.

⁷⁸⁸ De kinderen waren, volgens het bericht van UNICEF, tussen de 15 en 17 jaar oud. Al Jazeera, *Four students killed in El-Obeid 'massacre': Sudan opposition*, 29 juli 2019; The Guardian, *Sudan talks cancelled after shooting of child protesters in school uniforms*, 30 juli 2019; UNICEF, *"No child should be buried in their school uniform", Statement by Abdullah Fadil, UNICEF representative in Sudan*, 29 juli 2019.

⁷⁸⁹ UNOCHA, *Inter-Agency Rapid Assessment Report: Al Abbasiya Locality, South Kordofan State – 4-8 February 2018*, pagina 11, 8 maart 2018.

⁷⁹⁰ Hope and Homes for Children, *New EU-funding helps us protect mothers and babies in Sudan*, 2 april 2018.

⁷⁹¹ Radio Dabanga, *Poor Sudanese families hand children to orphanage*, 12 januari 2017.

⁷⁹² Hope and Homes for Children, *New EU-funding helps us protect mothers and babies in Sudan*, 2 april 2018.

De capaciteit en kwaliteit van overheidsinstellingen voor (wees-)kinderen in Sudan zijn ontoereikend. Huisvesting en voeding zijn slecht. Medische en andere voorzieningen ontbreken veelal. In de tehuizen krijgen kinderen vrijwel geen onderwijs. Soms bestaat het onderwijs uitsluitend uit koranlessen.⁷⁹³ De leefomstandigheden van kinderen in overheidsinstellingen zijn slechter dan de leefomstandigheden van kinderen die in gastgezinnen opgroeien.⁷⁹⁴

Kindsoldaten

De Child Act van 2010 verbiedt expliciet het rekruteren van kinderen voor de gewapende strijd. In 2014 legde de Sudanese regering in wetgeving vast dat de minimum leeftijd voor rekrutering voor zowel de nationale (reserve) dienstplicht als de Popular Defence Forces (PDF) achttien jaar is.⁷⁹⁵ De Sudanese regering en de rebellengroepen in Darfur, Zuid-Kordofan en Blue Nile, met uitzondering van de SLA-AW, hebben allen in 2016 of eerder een actieplan voor de bescherming van kinderen tegen geweld in gewapende conflicten ondertekend. Het actieplan is onder meer gericht op beëindiging en voorkoming van de rekrutering van kindsoldaten (zie ook hoofdstuk 1.2 Veiligheidssituatie).⁷⁹⁶ Volgens de VN had de Sudanese overheid het actieplan volledig geïmplementeerd in 2018.⁷⁹⁷ Andere bronnen bevestigden dat de Sudanese overheid sinds 2016 behoorlijke inspanningen heeft geleverd om een einde te maken aan de rekrutering van kindsoldaten.⁷⁹⁸ De SLA/MM en JEM-Gibril hadden het actieplan nog niet volledig geïmplementeerd. Zij gaven nog geen toestemming voor verificatiemissies van de VN.⁷⁹⁹ UNAMID zette zich actief in voor het beëindigen van de rekrutering van kindsoldaten.⁸⁰⁰ Tijdens de verslagperiode berichten verschillende bronnen dat zich onder de Sudanese RSF-leden in Jemen kinderen bevonden die in Darfur gerekruteerd waren.⁸⁰¹ In 2019 meldde UNICEF dat zij berichten had ontvangen van werving van kinderen door de veiligheidsdiensten om te vechten tegen demonstranten bij de sit-in in Khartoum.⁸⁰²

Als gevolg van de ondertekening en implementatie van de actieplannen waren er in 2018 volgens een vertrouwelijke bron slechts enkele kindsoldaten.⁸⁰³ Sommige bronnen rapporteerden dat er in 2018 geen bevestigde incidenten van rekrutering van kinderen door de veiligheidsdiensten van de overheid waren.⁸⁰⁴ Volgens het US Department of State rapport inzake mensenhandel was in 2018 sprake van één geval van gedwongen rekrutering van een minderjarige.⁸⁰⁵ Zowel in 2017 en 2018 ontvingen waarnemers signalen van rekrutering en inzet van kindsoldaten door de rebellenbewegingen in Darfur, Zuid-Kordofan en Blue Nile.⁸⁰⁶ Vertegenwoordigers

⁷⁹³ In dat geval moeten alle kinderen, ook niet-moslims, de koran bestuderen. US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, maart 2019

⁷⁹⁴ Hope and Homes for Children, *New EU-funding helps us protect mothers and babies in Sudan*, 2 april 2018.

⁷⁹⁵ UNHRC, *CCPR/C/SDN/5*, Pagina 14, 11 oktober 2017; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, maart 2019.

⁷⁹⁶ UNSC, *S/RES/2429*, pagina 11, 13 juli 2018; Vertrouwelijke bron, 27 februari 2019.

⁷⁹⁷ UNSC, *A/72/865*, pagina 36, 16 mei 2018; Vertrouwelijke bron, 27 februari 2019.

⁷⁹⁸ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, maart 2019.

⁷⁹⁹ UNSC, *A/72/865*, pagina 25, 16 mei 2018.

⁸⁰⁰ UNSC, *S/2018/389*, pagina 9, 25 april 2018.

⁸⁰¹ The New York Times, *On the front line of the Saudi War in Yemen: Child soldiers from Darfur*, 28 december 2018; US Department of State, *2019 Trafficking in persons report – Sudan*, 20 juni 2019

⁸⁰² UN News, *'Violence must stop', says UNICEF chief, 'gravely concerned' over 19 child deaths since military backlash*, 11 juni 2019; Sudan News Agency, *NCCW organizes Workshop on child recruitment held in Khartoum*, 9 juli 2019.

⁸⁰³ Vertrouwelijke bron, 27 februari 2019

⁸⁰⁴ Volgens een rapport van de Secretaris-Generaal van de VN voor kinderen in conflictgebieden werden in 2018 wel berichten ontvangen van rekrutering van kinderen in Darfur maar zijn deze berichten niet bevestigd. UNGA, *A/73/907*, pagina 26, 20 juni 2019; UNSC, *A/72/865*, pagina 25, 16 mei 2018; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, maart 2019.

⁸⁰⁵ US Department of State, *2019 Trafficking in persons report – Sudan*, 20 juni 2019

⁸⁰⁶ Volgens een rapport van de Secretaris-Generaal van de VN voor kinderen in conflictgebieden verhinderden toegangsbeperkingen de VN om ernstige schendingen van kinderrechten in Zuid-Kordofan, Blue Nile en Abyei te monitoren. UNGA, *A/73/907*, pagina 26, 20 juni 2019; US Department of State, *2018 Trafficking in persons*

van verschillende rebellengroepen rapporteerden dat zij kinderen niet actief rekruteerden. Zij verbieden kinderen die zich vrijwillig aanmelden echter niet om zich bij hen te voegen.⁸⁰⁷ Veel kinderen beschikken niet over documenten om hun juiste leeftijd vast te kunnen stellen. Kinderrechtenorganisaties geloven dat alle gewapende groepen gebruik maken van deze situatie.⁸⁰⁸

De Sudanese veiligheidsdiensten plaatsten kindsoldaten in sommige gevallen in detentie. UNAMID meldde begin 2018 dat zij bemiddelden bij de overplaatsing van achttien voormalig kindsoldaten van een gevangenis richting een hervormingskamp (*Juvenile Reformatory*). De kinderen zijn daarna teruggebracht naar hun ouders.⁸⁰⁹ UNICEF biedt re-integratie programma's aan voormalig kindsoldaten aan.⁸¹⁰

2.4.4

LHBTI

Homoseksuele geaardheid is op zichzelf geen strafbaar delict maar op grond van artikel 148 van de 1991 *Criminal Law Act* is sodomie wel strafbaar.⁸¹¹ De volgende strafmaat is voorgeschreven:

- honderd zweepslagen en mogelijk een gevangenisstraf van maximaal vijf jaar bij de eerste veroordeling;
- honderd zweepslagen en een gevangenisstraf van maximaal vijf jaar bij de tweede veroordeling;
- de doodstraf of levenslange gevangenisstraf bij de derde veroordeling.⁸¹²

Tijdens de verslagperiode zijn er geen gevallen bekend van vervolging op grond van artikel 148.⁸¹³ De autoriteiten voeren geen actief vervolgingsbeleid tegen LHBTI's.⁸¹⁴

LHBTI's kunnen ook op grond van artikel 151, artikel 152 ('*indecent*' or '*obscene and indecent acts*') en 154 (*prostitution*) van de 1991 *Criminal Law Act* en de *Public Order Act* worden opgepakt en worden veroordeeld tot gevangenisstraffen, zweepslagen en/of boetes.⁸¹⁵ In september 2017 arresteerde de *Public Order Police* de journalist/blogger Marwa Altijani nadat zij online een artikel publiceerde waarin zij aangaf dat er "niks mis is met lesbisch zijn". Zij werd beschuldigd van apostasie en dezelfde dag weer vrijgelaten.⁸¹⁶ Op 24 oktober 2017 werd een Sudanees-Canadese man gearresteerd die zich als vrouw gekleed had en make-up droeg. Een *Public Order Court* veroordeelde hem tot een straf van veertig zweepslagen en een boete van vijfduizend SDG.⁸¹⁷

report – Sudan, 28 juni 2018; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2017 – Sudan*, maart 2018; UNSC, *S/2017/1125*, pagina 2, 28 december 2017; UNSC, *A/72/865*, pagina 24 - 25, 16 mei 2018.

⁸⁰⁷ Zij zouden voornamelijk worden geplaatst in trainingskampen en niet ingezet worden tijdens gevechten.

⁸⁰⁸ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, maart 2019.

⁸⁰⁹ US Department of State, *2018 Trafficking in persons report – Sudan*, 28 juni 2018; UNAMID, *Near Verbatim Opening Remarks by UNAMID Joint Special Representative, Jeremiah Mamabolo, at a press conference held in Khartoum*, 22 February 2018.

⁸¹⁰ Security Council Working Group on Children and Armed Conflict, *Freed From War: The Road to Reintegration for Ex-Child Soldiers in Sudan*, 22 mei 2018.

⁸¹¹ Vertrouwelijke bron, 6 juli 2017; ARC, *Sudan: Country report, Country report on Darfur*, pagina 171-173, januari 2019; US Department of State, *Human right report 2018*, maart 2019; UNHRC, *Concluding observations on the fifth periodic report of the Sudan*, 19 november 2018.

⁸¹² ARC, *Sudan: Country report, Country report on Darfur*, pagina 171-173, januari 2019; Zie ook https://www.ecoi.net/en/file/local/1219135/1329_1202725629_sb106-sud-criminalact1991.pdf.

⁸¹³ Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; US Department Of State, *Human right report 2018*, maart 2019; US Department of State, *Human right report 2017*, maart 2018.

⁸¹⁴ Freedom House, *Freedom in the World 2019, Sudan*; UNHRC, Meeting Summary, *Human rights committee reviews the situation of civil and political rights in Sudan*, 10 oktober 2018.

⁸¹⁵ ARC, *Sudan: Country report, Country report on Darfur*, pagina 171-173, januari 2019; Zie ook https://www.ecoi.net/en/file/local/1219135/1329_1202725629_sb106-sud-criminalact1991.pdf.

⁸¹⁶ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices - Sudan*, maart 2018.

⁸¹⁷ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices - Sudan*, maart 2018; Freedom House, *Freedom on the Net 2018 – Sudan*, 1 november 2018.

Homoseksuelen worden, indien hun geaardheid openlijk bekend is, maatschappelijk gediscrimineerd en gestigmatiseerd, en lopen het risico op ontslag en sociale uitsluiting.⁸¹⁸ Mishandeling van LHBTI's komt voor, ook door familieleden.⁸¹⁹ Veel homoseksuelen houden hun geaardheid verborgen, ook voor familie en vrienden, en leiden een dubbelleven.⁸²⁰ homoseksuelen uit welvarende families genieten meer vrijheid.⁸²¹ Clubs of festivals voor LHBTI's bestaan niet in Sudan. Bijeenkomsten en populaire *dragshows* worden alleen binnenshuis georganiseerd.⁸²² LHBTI's houden contact via sociale media waaronder facebook en *gay dating* apps.⁸²³

Er bestaan in Sudan een klein aantal LHBTI-belangenorganisaties (zoals *Freedom Sudan*, *Bedayaa*, *Rainbow Sudan*, *Shades of Ebony* en *Mesahat*).⁸²⁴ Volgens het US State Department voelen LHBTI-belangenorganisaties zich steeds meer onder druk gezet om hun activiteiten op te schorten.⁸²⁵ Er zijn in Sudan geen maatschappelijke organisaties die openlijk de belangen van LHBTI's behartigen.⁸²⁶

2.4.5

Minderheden

De Sudanese bevolking is een multi-etnische mix van meer dan vijfhonderd etnische groepen. De meerderheid (zeventig procent) ziet zichzelf als Arabisch en beschouwt de Afrikaanse stammen in het algemeen als (min of meer) inferieur. Arabische stammen uit het Noorden van het land domineren traditioneel de regering.⁸²⁷ De verdeling centrum-periferie is een scheidslijn van sociaaleconomische ongelijkheid. Personen uit de periferie (Darfur, Abyei, Zuid-Kordofan, Blue Nile en Oost-Sudan) worden zowel binnen als buiten hun woongebied achtergesteld op grond van hun religieuze, etnische en/of tribale afkomst. Hierbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld toegang tot werk, onderwijs of socioculturele autonomie.⁸²⁸

Etnische minderheden ervaren discriminatie door de regering en door Arabische bevolkingsgroepen afkomstig uit de rivierengebieden in vrijwel alle aspecten van het maatschappelijk leven. Ook hebben niet-Arabisch sprekende burgers te maken met discriminatie op het gebied van onder meer werk, onderwijs en wetgeving.⁸²⁹ Bronnen schrijven met name over etnische discriminatie van leden van de Nuba,

⁸¹⁸ Volgens een vertrouwelijke bron is de situatie voor homoseksuele vrouwen moeilijker dan voor mannen. De minder 'vrouwelijke' vrouw zou snel een stigma krijgen, terwijl de Sudanese cultuur mannen toestaat hand in hand te lopen. Vertrouwelijke bron, 6 juli 2017.

⁸¹⁹ Volgens een vertrouwelijke bron wordt een LHBTI'er in het allerbeste scenario verstoten door zijn familie. De bron gaf aan LHBTI's in sommige gevallen door hun familieleden gedwongen worden om zich te laten 'behandelen' door een *sheikh*. Bij de 'behandeling' is sprake van geweld. Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

⁸²⁰ Freedom House, *Freedom in the World 2019, Sudan*; US Department of State, *Human right report 2018*, maart 2019; Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 6 juli 2017.

⁸²¹ Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

⁸²² Vertrouwelijke bron, 6 juli 2017.

⁸²³ De periode van demonstraties van december 2018 tot mei 2019 werd aangegrepen door allerlei belangenorganisaties om onderwerpen van onvrede in de samenleving bespreekbaar te maken. Zo werd begin 2019 op sociale media opnieuw aandacht gevraagd voor LHBTI rechten. Uit deze online discussies bleek volgens verschillende bronnen opnieuw dat er in de Sudanese samenleving, waaronder activistische jongeren, een sterke aversie bestaat tegen LHBTI's. Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; CMI, *Blog from Sudan: The Sudanese revolution: A fight for LGBTQI+ rights?*, 8 mei 2019; 500 words magazine, *LGBTQ+ Coming out in Sudan*, 31 maart 2019.

⁸²⁴ Volgens een lid van de Sudanese LHBTI gemeenschap zijn er weinig belangenorganisaties actief. CMI, *Blog from Sudan: The Sudanese revolution: A fight for LGBTQI+ rights?*, 8 mei 2019.

⁸²⁵ Ngo's die hulp verlenen aan LHBTI's gebruiken de term LHBTI niet openlijk in de documenten over hun programma's. US Department of State, *Human right report 2018*, maart 2019; Erasing 76 crimes, '400 million LGBT people in jeopardy worldwide', 27 maart 2018.

⁸²⁶ Ngo's die hulp verlenen aan LHBTI's gebruiken de term LHBTI niet openlijk in de documenten over hun programma's. Outright International, *The Global State of LGBTIQ Ogranising*, 8 augustus 2018; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁸²⁷ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, maart 2019

⁸²⁸ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, maart 2019; UK Home Office, *Report of a fact-finding mission*, pagina 9-12, November 2018; Freedom House, *Freedom in the World 2018 – Sudan Profile*, januari 2018; Radio Tamazuj, *Geissan leaders complain of marginalization in Blue Nile*, 21 October 2017; Humanitarian Aid Relief Trust (HART), *"There was nobody to help us": Oppression by the Government of Sudan and Food Shortages in Blue Nile, Sudan*, januari 2018.

⁸²⁹ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Sudan*, pagina 14, maart 2019; UK Home Office, *Report of a fact-finding mission*, pagina 9-12, November 2018; Freedom House, *Freedom in the World 2018 – Sudan Profile*, januari 2018.

Fur, Masalit en Zaghawa.⁸³⁰ De veiligheidsdiensten treden harder op tegen personen van stammen die in verband worden gebracht met de conflictgebieden (Zuid-Kordofan, Blue Nile en Darfur).⁸³¹ Darfurese studenten die politiek actief zijn komen sneller onder de aandacht van de veiligheidsdiensten. In december 2018 en januari 2019 beschuldigde de regering van Bashir Darfurese studenten van het aanstichten van de protesten. Tientallen Darfurese studenten werden gearresteerd en gedwongen schuld te bekennen op nationale televisie (zie ook onder 2.3.3).⁸³²

Minderheden in Khartoum

In Khartoum en omgeving wonen volgens een bron ongeveer één miljoen Darfurezen. De meeste Darfurezen wonen in arme wijken van Khartoum waar ook andere niet-Arabische Sudanese wonen zoals de Nuba en andere stammen uit de Twee Gebieden. Darfurezen en personen afkomstig uit de Twee Gebieden die het zich financieel kunnen veroorloven wonen in de betere wijken van de stad, waaronder in het centrum.⁸³³

Ondanks systematische discriminatie konden Darfurezen en personen afkomstig uit de Twee Gebieden zich in Khartoum in 2017 en 2018 redelijk handhaven in het dagelijkse leven. Zo bleven studenten uit Darfur in Khartoum studeren aan de universiteit, ondanks regelmatige arrestaties van Darfurese studenten bij protesten en publieke bijeenkomsten (zie ook onder 2.3.3). Darfurezen worden niet zozeer gediscrimineerd door andere burgers als wel door de NISS, de openbare ordepolitie die hen afperst en door sommige andere autoriteiten.⁸³⁴ Het is onduidelijk hoe de situatie van personen uit Darfur in Khartoum zich in 2019 heeft ontwikkeld sinds de TMC de macht heeft overgenomen en de aanwezigheid van RSF in Khartoum is toegenomen.

⁸³⁰ UK Home Office, *Report of a fact-finding mission*, pagina 9-12, November 2018; Waging Peace, *Risk to individuals from Nuba Mountains in Sudan*, March 2018.

⁸³¹ Amnesty International, *Op-ed: Will Sudan end torture?*, 3 April 2018; UK Home Office, *Report of a fact-finding mission*, pagina 9-12, November 2018.

⁸³² UK Home Office, *Report of a fact-finding mission*, pagina 9-12, November 2018; Vertrouwelijke bron, 10 januari 2019; HRW, *Sudan's Repressive Tactics on Display*, 23 januari 2019; ACJPS, *Sudan protests: urgent call for investigations into the custodial death of three university students and alleged torture of detainees by NISS*, 13 maart 2019.

⁸³³ UK Home Office, *Report of a fact-finding mission*, pagina 9-12, november 2018

⁸³⁴ Ibid.

3 Migratie⁸³⁵

Sudan is een land van oorsprong, transit en bestemming voor migranten vanuit Oost-Afrika richting Noord-Afrika en Europa. Vluchtelingen en asielzoekers in Sudan geven aan dat de sociaaleconomische uitdagingen, waaronder beperkte toegang tot onderwijs en geringe arbeidsmogelijkheden in Sudan de belangrijkste redenen vormen voor een doorreis.⁸³⁶ De slechte economische situatie in Sudan heeft als gevolg dat migranten minder gemakkelijk geld kunnen verdienen en daarom langere tijd in Sudan verblijven.⁸³⁷

In Sudan wordt veelal gebruik gemaakt van twee belangrijke migratieroutes. In het oosten gebruiken migranten (met name Eritreeërs, Ethiopiërs en Somaliërs) na een stop in Kassala (Oost-Sudan), de route van Khartoum richting Dongola, in het Noorden van Sudan. Vanuit Dongola lopen de routes ofwel richting de Libische grens in het noordwesten ofwel richting Egypte. In het westen van Sudan volgen migranten uit Darfur maar ook uit andere landen uit Afrika de route vanaf El-Fasher (hoofdstad van Noord-Darfur) richting Mellit en dan richting de Libische grens.⁸³⁸ De route via Egypte werd in 2017, na enkele jaren weinig te zijn gebruikt, in toenemende mate gevolgd.⁸³⁹

Deze routes zijn zeer dynamisch en naargelang de omstandigheden kunnen smokkelaars ervoor kiezen om via andere routes te reizen; zo zijn er verhalen bekend over routes die kort door Tsjaad of Egypte naar Libië voeren. In aanvulling bestaan er routes richting zuidelijk Afrika.

*Mensenhandel/mensensmokkel*⁸⁴⁰

Vanuit het Oosten maken migranten gebruik van criminele netwerken om hen te vervoeren naar Sudan en verder richting Khartoum, Libië of Egypte. Zij lopen daardoor het risico slachtoffer te worden van mishandeling en exploitatie door mensensmokkelaars of handelaren.⁸⁴¹ Mannelijke slachtoffers van mensenhandel worden veelal ingezet voor gedwongen arbeid. Tevens was sprake, zij het in mindere mate, van het risico op sekshandel en inzet als kindsoldaat. Vrouwen, in het bijzonder Ethiopische vrouwen, waren volgens het US Department of State bijzonder kwetsbaar voor huishoudelijke slavernij.⁸⁴²

In de afgelopen jaren is het aantal geverifieerde incidenten van mensenhandel toegenomen als gevolg van verbeterde identificatiemechanismen, capaciteitsopbouw, aanwezigheid van een speciale anti-mensenhandel/smokkel politie-eenheid in de Shagarab kampen en regelmatige voorlichtingscampagnes.⁸⁴³ In 2017 verifieerde UNHCR 274 gevallen van mensenhandel. In de eerste helft van

⁸³⁵ De aangehaalde bronnen uit dit hoofdstuk gebruiken wisselend de termen asielzoekers, vluchtelingen en migranten. In de tekst is zoveel mogelijk uitgegaan van de termen die door de bronnen gebruikt zijn. Hierdoor komen afwisselingen in deze termen binnen een alinea voor.

⁸³⁶ UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, februari 2019.

⁸³⁷ US Department of State, *2019 Trafficking in Persons Report – Sudan*, 20 juni 2019.

⁸³⁸ UNHCR, *Counter-Trafficking Factsheet, April – June 2018*; Clingendael, *Multilateral Damage, The impact of EU migration policies on central Saharan routes*, september 2018; US Department of State, *2019 Trafficking in Persons Report – Sudan*, 20 juni 2019; US State Department, *2017 Trafficking in Persons Report – Sudan*, 27 juni 2017.

⁸³⁹ US State Department, *2017 Trafficking in Persons Report – Sudan*, 27 juni 2017; US Department of State, *2019 Trafficking in Persons Report – Sudan*, 20 juni 2019.

⁸⁴⁰ Mensensmokkel en mensenhandel zijn twee verschillende begrippen. Mensensmokkel is het illegale transport van mensen met als doel ze de grens over te smokkelen. Mensenhandel is het vervoeren of verhandelen van mensen onder dwang. Het doel van de mensenhandelaar is uitbuiting van een persoon.

⁸⁴¹ UNHCR, *Counter-Trafficking Factsheet, April – June 2018*; US State Department, *2017 Trafficking in Persons Report – Sudan*, 27 juni 2017.

⁸⁴² US State Department, *2017 Trafficking in Persons Report – Sudan*, 27 juni 2017.

⁸⁴³ Ibid.

2018 kon UNHCR 137 gevallen verifiëren.⁸⁴⁴ Volgens het mensenhandel-rapport van het US Department of State heeft de Sudanese overheid in 2018 vaker onderzoek gedaan naar incidenten van mensenhandel dan in 2017. In dertig zaken zijn personen die betrokken waren bij mensenhandel vervolgd. Het is niet duidelijk hoeveel personen veroordeeld zijn in 2018.⁸⁴⁵

De meeste slachtoffers van mensenhandel zijn Eritrees. Volgens verschillende bronnen waren de meeste slachtoffers jong (tussen de 17 en 25 jaar oud) en hadden zij enige middelbare scholing genoten. Het gaat om mannen en vrouwen.⁸⁴⁶

Er waren veel berichten van Eritrese migranten die ontvoerd werden aan de grens met Sudan. Zij werden vervolgens afgeperst en mishandeld door mensenhandelaren afkomstig uit de Rashaida en Tabo stammen. Waarnemers beschuldigen de Sudanese politie en grensbewaking van het faciliteren van mensenhandel van Eritrese migranten door handelaren toe te laten dat zij hun potentiële slachtoffers vervoeren via bewakingsposten of internationale grenzen zonder interventie.⁸⁴⁷ Zie voor bijzonderheden over mensensmokkel van Eritreeërs en het migratietraject van Sudan naar Europa het Algemeen ambtsbericht Eritrea van juni 2018, met name hoofdstuk 7.

De RSF heeft de afgelopen jaren de controle over de routes naar Libië in toenemende mate gemonopoliseerd.⁸⁴⁸ Uit onderzoek van Clingendael blijkt dat er sprake is van corruptie op de migratieroutes. Zo houdt de RSF migranten aan en laat hen vrij nadat zij voor hun vrijlating betaald hebben. Ook worden transportmiddelen aan mensensmokkelaars geretourneerd in ruil voor geld. Volgens Clingendael doen RSF-leden in toenemende mate zelf aan mensensmokkel terwijl zij eerst vooral profiteerden van het faciliteren hiervan. Zo is de RSF betrokken bij het transport van migranten vanuit Darfur en Dongola richting Libië en richting Tsjaad.⁸⁴⁹

3.1 Binnenlandse ontheemden

In heel Sudan waren begin 2019 ongeveer 1,86 miljoen personen ontheemd.⁸⁵⁰ In 2018 raakten volgens waarnemers minimaal 24.000 personen ontheemd.⁸⁵¹ Dit is een toename ten opzichte van 2017 toen 10.000 personen ontheemd raakten.⁸⁵²

⁸⁴⁴ UNHCR, *Counter-Trafficking Factsheet, April – June 2018*.

⁸⁴⁵ US Department of State, *2019 Trafficking in Persons Report – Sudan*, 20 juni 2019.

⁸⁴⁶ UNHCR, *Counter-Trafficking Factsheet, April – June 2018*; US State Department, *2017 Trafficking in Persons Report – Sudan*, 27 juni 2017; US Department of State, *2019 Trafficking in Persons Report – Sudan*, 20 juni 2019.

⁸⁴⁷ US State Department, *2017 Trafficking in Persons Report – Sudan*, 27 juni 2017; Clingendael, *Multilateral Damage, The impact of EU migration policies on central Saharan routes*, September 2018; The Guardian, *Captures, raped, ransomed: the kidnappers preying on Eritrean refugees*, 19 januari 2018; US Department of State, *2019 Trafficking in Persons Report – Sudan*, 20 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁸⁴⁸ Leden van de Border Guards, onder leiding van Musa Hilal waren oorspronkelijk de belangrijkste smokkelaars in het westen van Sudan. De RSF viel in 2017 de Border Guards aan en arresteerden hen (waaronder Musa Hilal) waarbij zij werden beschuldigd van mensensmokkel en handel. Clingendael, *Multilateral Damage, The impact of EU migration policies on central Saharan routes*, september 2018.

⁸⁴⁹ Clingendael, *Multilateral Damage, The impact of EU migration policies on central Saharan routes*, september 2018.

⁸⁵⁰ In Darfur bevonden zich naar schatting 1,64 miljoen ontheemden. In Blue Nile en Zuid-Kordofan waren er naar schatting 215.000 ontheemden. UNOCHA, *Sudan Humanitarian Snapshot as of 1 march 2019*, 26 maart 2019.

⁸⁵¹ In Darfur ging het in de eerste helft van 2018 om ongeveer 15.000 nieuwe ontheemden terwijl in Zuid-Kordofan ongeveer 10.000 nieuwe ontheemden geregistreerd werden. UNOCHA, *Sudan Humanitarian Snapshot as of 1 march 2019*, 26 maart 2019; European Commission, *European civil protection and Humanitarian Aid Operations Sudan*, 25 februari 2019.

⁸⁵² In algemene zin was in 2017 en 2018 sprake van een afname van het aantal ontheemden als gevolg van gewapend conflict. In 2016 raakten 152 duizend personen ontheemd. UNOCHA, *Sudan Humanitarian Snapshot as of 01 December 2018*, 1 december 2018; UNOCHA, *Darfur Humanitarian Snapshot as of 01 October 2018*, 28 november 2018; UNSC, *S/2019/44*, pagina 5, 14 januari 2019.

Volgens UNOCHA leidde de verbeterde veiligheidssituatie in Darfur tot een toename van terugkeerders tussen 2016 en 2018. Ontheemden en vluchtelingen keerden terug naar stabiele regio's in Centraal-, Noord-⁸⁵³, Zuid- en West-Darfur, maar ook naar West- en Zuid-Kordofan.⁸⁵⁴ Volgens gegevens van het *Internal Displacement Monitoring Centre* (IDMC) keerden 235.000 ontheemden in 2017 terug naar hun oorspronkelijke gebieden.⁸⁵⁵

Ontheemden kregen te maken met chronische voedseltekorten en gebrek aan medische zorg. Als gevolg van het voortdurende gebrek aan veiligheid bewerkten minder boeren hun land en dit leidde tot situaties van bijna hongersnood in Zuid-Kordofan. In kampen bestond zestig procent van de ontheemde bevolking uit kinderen.⁸⁵⁶

Tijdens de verslagperiode, zette de Sudanese regering stappen om de kampen voor ontheemden te sluiten. De regering bood drie opties aan ontheemden: terugkeer, re-integratie⁸⁵⁷ of hervestiging waarbij de nadruk op terugkeer lag. De Sudanese overheid benadrukte dat ontheemden op vrijwillige basis kozen voor een van de drie opties. Waarnemers twijfelden aan het vrijwillige karakter van de terugkeer.⁸⁵⁸ Een tekort aan basisvoorzieningen zoals scholen en ziekenhuizen, onvoldoende waarborgen voor de veiligheid van terugkeerders en gebrekkige toegang tot hun oorspronkelijke grondgebieden vormden redenen voor ontheemden om niet terug te keren naar hun oorspronkelijke dorpen.⁸⁵⁹

3.1.1

Darfur

De afgelopen jaren is het aantal ontheemden in kampen ongeveer gelijk gebleven. In Darfur waren begin 2019 naar schatting 1,6 miljoen ontheemden geregistreerd in zestig kampen: 537.000 in Zuid-Darfur, 446.000 in Noord-Darfur, 388.000 in Centraal-Darfur, 85.000 in Oost-Darfur en 183.000 in West-Darfur.⁸⁶⁰

Buiten de kampen was geen systematische registratie en de schattingen van ontheemden buiten de kampen lopen zodoende uiteen. VN-organisaties schatten het aantal ontheemden in gastgemeenschappen en spontane nederzettingen in 2017 op een half miljoen.⁸⁶¹

⁸⁵³ In sommige gebieden in Noord-Darfur werden aantallen terugkeerders hoog geacht. UNSC, *S/2019/34*, pagina 43, 10 januari 2019.

⁸⁵⁴ Tussen 2015 en begin 2017 zijn volgens UNOCHA 386.000 personen teruggekeerd naar hun oorspronkelijke gebieden. UNOCHA, *Sudan Humanitarian Snapshot as of 01 December 2018*, 1 december 2018; UNOCHA, *2018 Humanitarian Needs Overview, Sudan*, pagina 7, februari 2018; UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, pagina 18, februari 2019.

⁸⁵⁵ IDMC, *Sudan Global Report on internal displacement (GRID 2018)*, geraadpleegd op 23 april 2019.

⁸⁵⁶ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices - Sudan*, pagina 23, maart 2019; UNOCHA, *2018 Humanitarian Needs Overview, Sudan*, pagina 8, februari 2018; UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, pagina 27, februari 2019.

⁸⁵⁷ Onder re-integratie wordt de integratie van bepaalde ontheemdenkampen in stedelijke gebieden verstaan. UNSC, *S/2019/34*, pagina 43 en 44, 10 januari 2019.

⁸⁵⁸ De omstandigheden in de ontheemden kampen verslechterden de afgelopen jaren vanwege een afname van humanitaire hulp. Ontheemden hadden daarnaast zorgen over kwesties over landbezit wanneer zij kozen voor een andere optie dan terugkeer. Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; UNSC, *S/2019/34*, pagina 43 en 44, 10 januari 2019.

⁸⁵⁹ FEWS-NET, *Sudan Food Security Outlook, June 2018 to January 2019*, 29 juni 2018; UNSC, *S/2019/34*, pagina 45, 10 januari 2019; UNSC, *S/2018/530*, pagina 7, 1 juni 2018; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices - Sudan*, maart 2019.

⁸⁶⁰ De grootste kampen met minimaal vijftig duizend inwoners zijn: El Neem (Oost-Darfur), Gereida (Zuid-Darfur); Al Salam (Zuid-Darfur), Kalma (Zuid-Darfur), Otash (Zuid-Darfur) en Zamzam (Noord-Darfur). UNOCHA, *2018 Humanitarian Needs Overview, Sudan*, pagina 7 en 14, februari 2018; UNOCHA, *Sudan Humanitarian Snapshot as of 1 March 2019*, 26 maart 2019; UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, pagina 9, februari 2019.

⁸⁶¹ UNOCHA, *2018 Humanitarian Needs Overview, Sudan*, pagina 7 en 14, februari 2018; UNSC, *S/2018/530*, pagina 6, 1 juni 2018.

In 2017 daalde, als gevolg van de afkondigingen van een eenzijdig staakt-het-vuren, het aantal nieuwe ontheemden drastisch ten opzichte van 2016. In 2017 raakten tienduizend personen ontheemd ten opzichte van 152.000 in 2016.⁸⁶² In 2018 raakten 24.000 personen ontheemd. De strijd in de Jebel Marra (in Centraal-Darfur en delen van Noord-Darfur en Zuid-Darfur) veroorzaakte het merendeel van de nieuwe ontheemding. Ook door tribale gevechten sloegen mensen op de vlucht.⁸⁶³

In 2017 en 2018 was sprake van terugkeer naar en binnen Darfur. Begin 2019 waren volgens UNOCHA in totaal ongeveer driehonderdduizend terugkeerders geregistreerd in Darfur waarbij Centraal-Darfur het merendeel van de terugkeer in Darfur voor zijn rekening nam (175.079 terugkeerders).⁸⁶⁴ In 2018 keerden minstens 35.000 personen terug naar en binnen Darfur.⁸⁶⁵ Verschillende bronnen registreerden en/of spraken over terugkeer binnen Darfur en maakten schattingen van de aantallen.⁸⁶⁶

Hoewel de afgelopen jaren ontheemden zijn teruggekeerd naar hun woongebieden, bleven de meeste ontheemden in de kampen, bij gastgemeenschappen of in stedelijke gebieden wonen. Ontheemden keerden ook wel tijdelijk terug naar hun dorp om landbouw te bedrijven, maar zij voelden zich niet veilig genoeg om daar voor langere tijd te blijven.⁸⁶⁷ Het kwam ook voor dat ontheemden overdag de kampen verlieten om het land te bewerken en 's avonds terugkeerden naar het kamp waar stromend water, elektriciteit en andere voorzieningen waren.⁸⁶⁸ In december 2015 kondigde de Sudanese overheid plannen aan om een einde te maken aan de ontheemding in Darfur.

De overheid zette stappen in het omzetten van ontheemdenkampen naar formele stedelijke gebieden. Zo begon de lokale overheid in Zuid-Darfur bijvoorbeeld in februari 2018 aan de transformatie van het El Sereif ontheemdenkamp, en startte de gouverneur van Noord-Darfur op 5 november 2018 officieel de transformatie van

⁸⁶² Volgens waarnemers raakten nog zeventienduizend andere personen ontheemd maar deze cijfers konden niet worden geverifieerd door VN-organisaties en hun partners. UNOCHA, *Sudan: Darfur Humanitarian Overview as of 01 February 2018*, 1 februari 2018; IDMC, *Sudan Global Report on internal displacement (GRID 2018)*, geraadpleegd op 23 april 2019.

⁸⁶³ In 2018 raakten ongeveer zestien duizend mensen ontheemd in het Jebel Marra gebied. Van dit aantal kwamen 6.170 personen aan in het kamp in Otash, 320 person in het kamp van Bel el Sereif; 4.000 ontheemden meldden zich in het kamp van Mershing en 1.700 in het kamp van Kass en andere nederzettingen in Zuid-Darfur. Ontheemden vluchtten tevens richting kampen in Centraal-Darfur waarbij 1.890 ontheemden terecht kwamen in Golo en Koron, 343 in Thur, 295 personen in Nertiti en 1.330 ontheemden in Rockero. US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices - Sudan*, pagina 23, maart 2019; UNOCHA, *Sudan Darfur Humanitarian Snapshot as of 1 October 2018*, 28 november 2018; UNSC, *S/2019/34*, pagina 20, 10 januari 2019; UNOCHA, *2018 Humanitarian Needs Overview, Sudan*, pagina 7, februari 2018; UNSC, *S/2019/44*, pagina 1, 14 januari 2019.

⁸⁶⁴ Het gaat om terugkeerders vanaf 2016. In deze cijfers is geen splitsing gemaakt naar jaartallen waarin de terugkeer plaats vond. UNOCHA, *Sudan Humanitarian Snapshot as of 1 march 2019*, 26 maart 2019.

⁸⁶⁵ Volgens UNOCHA zijn de cijfers mogelijk hoger maar werden overige terugkeerders niet als zodanig geregistreerd. UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, pagina 5, februari 2019.

⁸⁶⁶ Uit deze bronnen is niet altijd duidelijk op te maken in welke periode de terugkeer heeft plaatsgevonden. Zie bijvoorbeeld een rapport van UNOCHA voor de terugkeer van 18.000 ontheemden naar Kass (Zuid-Darfur); een rapport van IOM waarin 14.000 terugkeerders werden geregistreerd in Noord-Darfur; of een rapport van FEWS-Net waarin de terugkeer van 26.000 gezinnen naar Centraal-Darfur werd beschreven. Dagariis in de regio van Al Salam (Zuid-Darfur) wordt gezien als een gebied waarnaartoe veel terugkeer plaats vindt. Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; UNHabitat, *UN-Habitat Sudan Receives USD 700,000 from Japan to Support Peaceful IDP Returns to South Darfur, Sudan*, 17 februari 2019; UNOCHA, *Sudan Humanitarian Bulletin, Issue 20*, 23 december 2018; FEWS NET, *Widespread flooding across Sudan caused by torrential rainfall*, augustus 2018; IOM, *Sudan Displacement tracking matrix*, juli 2018.

⁸⁶⁷ Aangezien de humanitaire hulp en voedselrantsoenen in de ontheemdenkampen beperkt was en er weinig tot geen mogelijkheden waren voor het voorzien in voedsel binnen de kampen, keerden ontheemden vaak gedurende het seizoen terug om het land te bewerken. Ontheemden trachten hiermee ook te voorkomen dat het land bezet wordt door andere gemeenschappen. Het traditionele recht stelt voorts dat het land onteigend kan worden wanneer men het gedurende een periode van drie jaar of langer niet gebruikt heeft. Ontheemden probeerden dit door tijdelijk terug te keren te voorkomen. UNSC, *S/2019/34*, pagina 44, 10 januari 2019.

⁸⁶⁸ Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

de kampen Abu Shouk, El Salam en Zamzam naar residentiële districten.⁸⁶⁹ Ontheemden uitten bij deze optie zorgen over het eventuele verlies op aanspraak op hun oorspronkelijke grondgebied.⁸⁷⁰ Qatar financierde vanaf 2016 'modeldorpen' waar diensten zoals gezondheidszorg en onderwijs worden geleverd. Volgens ontheemden was de situatie buiten de kampen echter niet veilig genoeg en zij weigerden daarom zich in de model dorpen te vestigen.⁸⁷¹

De afname in voedselhulp in de ontheemdenkampen en de sterk verhoogde prijzen van graan dwongen ontheemden in toenemende mate om (tijdelijk) terug te keren naar hun eigen land om het te bewerken.⁸⁷² Terugkeer naar de oorspronkelijke gebieden werd echter veelal belemmerd door de bezetting van het land door andere gemeenschappen (meestal Arabische stammen).⁸⁷³ Terugkeer naar gebieden waar nieuwe gemeenschappen zich hebben gevestigd leidde tijdens de in 2017 en 2018 regelmatig tot gewapende conflicten waarbij ook doden vielen. De RSF is verantwoordelijk voor de veiligheid van de gebieden waar terugkeer naar plaats vindt. In algemene zin wordt de RSF gewantrouwd door ontheemden vanwege de mensenrechtenschendingen die leden van de RSF pleegden en hun vermeende nauwe relaties met Arabische stammen in Darfur.⁸⁷⁴ De Mensenrechtencommissie van de VN berichtte in juni 2019 dat de veiligheidsdiensten in sommige locaties in het Jebel Marra gebied de enige vertegenwoordigers van de regering waren. De veiligheidsdiensten waren echter ook de belangrijkste daders van schendingen richting burgers. Volgens de commissie had dit als gevolg dat burgers wethandavingsinstanties niet vertrouwden.⁸⁷⁵

Situatie in de kampen

De economische crisis en afname van humanitaire hulp, waaronder voedselhulp, zorgden volgens verschillende bronnen voor een verslechtering van de leefomstandigheden.⁸⁷⁶ Veel ontheemden wonen in grote kampen die in feite gezien kunnen worden als wijken van nabijgelegen steden zoals El Fasher.⁸⁷⁷ Bronnen uit het Britse Home Office rapport van november 2018 wijzen op een hoge werkloosheid binnen de ontheemdenkampen.⁸⁷⁸ Het graduele vertrek van UNAMID leidde tot een afname in de werkgelegenheid.⁸⁷⁹ De verhoogde voedselprijzen zorgden in 2018 voor een toename aan hulpbehoevendheid onder ontheemden.⁸⁸⁰ Volgens het WFP kampt in mei 2018 zeventig procent van de ontheemden in Darfur

⁸⁶⁹ In de eerste fase zouden vijfenveertigduizend gezinnen een stuk land toebedeeld krijgen, inclusief eigendomsakten. Volgens een vertrouwelijke bron veranderde er weinig tot niets voor de ontheemden toen de kampen veranderd werden naar districten. Internationale organisaties bleven humanitaire hulp aanbieden. Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; UNSC, *S/2019/44*, pagina 6, 14 januari 2019.

⁸⁷⁰ UNSC, *S/2019/34*, pagina 43 en 44, 10 januari 2019.

⁸⁷¹ Vertrouwelijke bron, 18 maart 2019. UNSC, *S/2019/34*, pagina 43 en 44, 10 januari 2019; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; Radio Dabanga, *Qatar grants \$70 million for Darfur model villages*, 22 augustus 2017.

⁸⁷² FEWS NET, *Widespread flooding across Sudan caused by torrential rainfall*, augustus 2018; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁸⁷³ UNSC, *S/2019/34*, pagina 43 en 44, 10 januari 2019; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices - Sudan*, pagina 14, maart 2019.

⁸⁷⁴ UNSC, *S/2019/34*, pagina 43 en 44, 10 januari 2019.

⁸⁷⁵ OHCHR, *Briefing to the Security Council on Sudan by Andrew Gilmour, Assistant Secretary-General for Human Rights*, New York, 14 juni 2019.

⁸⁷⁶ Veel ngo's zijn niet meer werkzaam in Darfur vanwege tekorten aan fondsen, andere ngo's vertrokken op last van de autoriteiten. Het aantal medewerkers van internationale ngo's is afgenomen van 12.658 personen in 2009 naar 4.269 in 2018. UK Home Office, *Report of a fact-finding mission*, November 2018; UNOCHA, *Sudan: Darfur Humanitarian Overview*, 1 april 2018; UNSC, *S/2018/530*, pagina 5, 1 juni 2018. Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, pagina 8, februari 2019; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019.

⁸⁷⁷ UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, pagina 8, februari 2019.

⁸⁷⁸ De bronnen zijn gesprekpartners die de Britten gesproken hebben tijdens een fact-finding mission in Sudan. Volgens één bron van het Britse Home Office was 90% van de jongeren werkloos. UK Home Office, *Report of a fact-finding mission*, November 2018.

⁸⁷⁹ Vertrouwelijke bron, 27 februari 2019.

⁸⁸⁰ UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, pagina 8, februari 2019; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019.

met voedselonzekeerheid.⁸⁸¹ UNOCHA schat dat negentig procent van de ontheemden niet aan de minimale voedselhoeveelheid kon komen.⁸⁸² In ontheemdenkampen waren de meeste leerkrachten vrijwilligers en vijftig procent van hen had geen (leraren)opleiding gevolgd.⁸⁸³ Ontheemden in de kampen uitten hun zorgen over voedseltekorten en gebrek aan water, medicijnen en algemene gezondheidszorg.⁸⁸⁴ In en om de kampen liepen ontheemden risico op intimidatie, verkrachting en geweld.⁸⁸⁵ De Sudanese overheid steunde ontheemden in Darfur in beperkte mate en trof weinig veiligheidsmaatregelen. De meeste ontheemdenkampen hadden volgens US State Department geen functionerende politie-eenheid. In 2017 en 2018 trok UNAMID zich gedeeltelijk terug uit verschillende regio's in Darfur. UNAMID droeg de veiligheid van de kampen over aan getrainde politie-eenheden en constateerde in sommige gevallen dat politieoptreden niet toereikend was. Internationale waarnemers berichtten dat criminele bendes openlijk opereerden in verschillende kampen. Vrouwen en meisjes die de kampen of nederzettingen verlieten liepen het risico seksueel misbruikt te worden.⁸⁸⁶ In 2019 vonden in verschillende kampen in Darfur incidenten plaats waarbij doden en gewonden vielen (zie ook 1.2.4).⁸⁸⁷

3.1.2

Zuid-Kordofan en Blue Nile

Vanwege het gebrek aan toegang voor humanitaire actoren in de gebieden onder controle van de SPLM-N in Zuid-Kordofan en Blue Nile was er tijdens de verslagperiode beperkte informatie beschikbaar over ontheemden in de Twee Gebieden. VN-organisaties konden geen inschatting maken van de aantallen ontheemden.⁸⁸⁸ Volgens de gewapende oppositiegroepen waren er 545.000 ontheemden. De overheid schatte het aantal op rond de tweehonderdduizend personen. Volgens het *Emergency Response Coordination Centre*⁸⁸⁹ (ERCC) waren er begin 2019 227.057 hulpbehoevende ontheemden in de Twee Gebieden.⁸⁹⁰

Zuid-Kordofan

Tijdens de verslagperiode hield het aangekondigde eenzijdig staakt-het-vuren van de overheid en de SPLM-N in Zuid-Kordofan grotendeels stand en waren de aantallen nieuwe ontheemden zodoende beperkt.⁸⁹¹ Door sporadische gevechten tussen overheidstroepen en SPLM-N eenheden en inter-tribale conflicten raakten in 2018 vijfduizend personen in Zuid Kordofan ontheemd.⁸⁹²

⁸⁸¹ Dit was een toename van 13% ten opzichte van mei 2017. WFP, *Food Security Monitoring, May 2018, Sudan*, 1 mei 2018.

⁸⁸² UNOCHA, *2018 Humanitarian Needs Overview, Sudan*, pagina 7 en 14, februari 2018; UNOCHA, *Sudan Humanitarian Snapshot as of 1 March 2019*, 26 maart 2019; UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, pagina 9, februari 2019.

⁸⁸³ UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, pagina 16, februari 2019.

⁸⁸⁴ UNSC, *S/2018/530*, pagina 7, 1 juni 2018.

⁸⁸⁵ UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, pagina 5, februari 2019.

⁸⁸⁶ UNSC, *S/2018/530*, pagina 8, 1 juni 2018; UNSC, *S/2019/44*, pagina 4, 14 januari 2019; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices - Sudan*, pagina 23, maart 2019, Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

⁸⁸⁷ OHCHR, *Briefing to the Security Council on Sudan by Andrew Gilmour, Assistant Secretary-General for Human Rights*, New York, 14 juni 2019; Amnesty International, *Sudan: Fresh evidence of government sponsored crimes in Darfur shows drawdown of peacekeepers premature and reckless*, juni 2019; New York Times, *With Sudan's revolution in the balance, Darfur moves center stage*, 11 mei 2019; HRW, *Sudan's transition hasn't ended abuses in Darfur*, 8 mei 2019; Eric Reeves, *UNAMID withdrawal and international abandonment: Violence in Darfur 2017-2019, a statistical analysis*, 28 juni 2019; FIDH, *Sudan: violent crackdown in protesters required urgent action by international community*, 5 juni 2019. Al Jazeera, *Sudan: UN says it confirmed 17 deaths in Darfur region violence*, 13 juni 2019.

⁸⁸⁸ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices - Sudan*, pagina 23, maart 2019; UNOCHA, *2018 Humanitarian Needs Overview, Sudan*, pagina 8, februari 2018; UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, pagina 11, februari 2019; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

⁸⁸⁹ Het ERCC is in mei 2013 opgezet door de Europese Commissie om landen die getroffen worden door een (natuur)ramp beter en adequatere hulp te kunnen bieden.

⁸⁹⁰ ERCC, *Sudan - Refugees, IDP's and Malnutrition*, 29 maart 2019.

⁸⁹¹ UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, pagina 7, februari 2019; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

⁸⁹² US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices - Sudan*, maart 2019; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

Voor zover bekend waren er geen recente cijfers over de aantallen ontheemden in Zuid-Kordofan beschikbaar. Begin 2017 waren er volgens de VN ongeveer 185.000 ontheemden in de gebieden onder controle van de SPLM-N in Zuid-Kordofan.⁸⁹³ De regering van Bashir gaf geen toestemming voor het opzetten van ontheemdenkampen in Zuid-Kordofan. Ontheemden werden zodoende opgevangen in gastgemeenschappen.⁸⁹⁴ In 2017 trokken ontheemden, met name vanwege de gebrekkige voedselzekerheid, uit de gebieden onder controle van de SPLM-N richting de gebieden onder controle van de overheid.⁸⁹⁵ Door de slechte economische situatie, hoge voedselprijzen, opbouw van militaire capaciteit en de noodtoestand was er begin 2019 sprake van toegenomen terugkeer naar de oorspronkelijke gebieden.⁸⁹⁶

De Sudanese regering beschouwde terugkeer als een prioriteit.⁸⁹⁷ In 2018 en begin 2019 berichtten verschillende media over uitspraken van de Sudanese regering dat ontheemden in Zuid-Kordofan terugkeerden naar hun oorspronkelijke gebieden.⁸⁹⁸ In september 2018 stelde het *Humanitarian Aid Commission* (HAC) volgens de krant *Sudan Tribune* dat 74.000 ontheemden terug gekeerd waren terwijl de regering van Zuid-Kordofan stelde dat in 2017 en de eerste helft van 2018 sprake was 192.000 terugkeerders.⁸⁹⁹ De regering in Zuid-Kordofan had plannen om in 2019 nog enkele tienduizenden ontheemden terug te laten keren.⁹⁰⁰

Door verschillende factoren is de humanitaire situatie in Zuid-Kordofan in SPLM-N-gecontroleerd gebied slecht. Door de onveiligheid en ontheemding vond er minder landbouw plaats. Als gevolg hiervan was de voedselzekerheid ernstig aangetast.⁹⁰¹ Ook de kwaliteit van de gezondheidszorg⁹⁰² en het onderwijs⁹⁰³ was slecht. Vanwege beperkingen aan de toegang opgelegd door de SPLM-N en de overheid was humanitaire hulpverlening in door de SPLM-N-gecontroleerd gebied vrijwel afwezig. Ook in door de regering gecontroleerd gebied hadden humanitaire organisaties te maken met obstakels en beperkingen. Desondanks was de toegang voor humanitaire hulpverleners in door de regering gecontroleerd gebied de afgelopen jaren verbeterd.⁹⁰⁴

Blue Nile

In Blue Nile waren in maart 2019 naar schatting van de VN 47.000 ontheemden.⁹⁰⁵ Naar verluid is in SPLM-N-gecontroleerd gebied het merendeel van de inwoners ontheemd geraakt.⁹⁰⁶ Tijdens de verslagperiode waren meerdere berichten van

⁸⁹³ OCHA, *Weekly Humanitarian Bulletin, Issue 13*, 4 juni 2017.

⁸⁹⁴ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices - Sudan*, pagina 23, maart 2019. Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

⁸⁹⁵ OCHA, *Weekly Humanitarian Bulletin, Issue 13*, 4 juni 2017; Radio Dabanga, 'More Nuba flee from SPLM-N areas in South Kordofan', 11 juni 2017.

⁸⁹⁶ SKBN Coordination Unit, *Humanitarian Update*, april 2019.

⁸⁹⁷ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 18 maart 2019.

⁸⁹⁸ Sudan Tribune, *80,000 IDPs return to original villages in South Kordofan: official*, 24 juni 2018; Sudan Tribune, *74,000 IDPs return to original villages in South Kordofan: HAC*, 24 september 2018; Radio Dabanga, *South Kordofan: 258 displaced families return to villages*, 19 februari 2019.

⁸⁹⁹ Sudan Tribune, *South Kordofan plans to return 40,000 IDPs: HAC*, 3 februari 2019.

⁹⁰⁰ Volgens een vertrouwelijke bron zijn er in Kadugli (hoofdstad van Zuid-Kordofan) 180 duizend ontheemden en plande de regering om 74 duizend personen terug te laten keren gedurende 2019.

⁹⁰¹ Als gevolg van het gebrek aan veiligheid bewerkten minder boeren hun land en dit leidde tot situaties van bijna hongersnood in Zuid-Kordofan. US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices - Sudan*, maart 2019; OCHA, *Sudan Humanitarian Bulletin, Issue 02*, februari 2019.

⁹⁰² UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, pagina 25, februari 2019.

⁹⁰³ 21 procent van de scholen in Zuid-Kordofan functioneerden slecht of zijn gesloten. Ook waren er berichten dat scholen in beslag waren genomen als militaire basis. UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, pagina 16, februari 2019.

⁹⁰⁴ UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, februari 2019.

⁹⁰⁵ UNOCHA, *Sudan Humanitarian Snapshot, as of 01 March 2019*, 1 maart 2019.

⁹⁰⁶ Vertrouwelijke bron, 23 april 2018; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

nieuwe ontheemding. In september 2017 raakten volgens het Heidelberg Instituut 27.000 personen ontheemd in Blue Nile als gevolg van het geweld tussen de SPLM-N en overheidstroepen.⁹⁰⁷ In april 2018 publiceerde Radio Dabanga een bericht over gevechten tussen de RSF en de SPLM-N in Blue Nile waardoor, volgens het artikel, een groot aantal burgers op de vlucht sloeg.⁹⁰⁸ Ook het conflict tussen de twee facties van de SPLM-N (zie hoofdstuk 1) veroorzaakte in 2017 ontheemding in Blue Nile. Volgens Amnesty International vluchtten duizenden mensen richting gebieden onder controle van de overheid of richting Zuid-Sudan en Ethiopië.⁹⁰⁹ Begin 2018 verschenen opnieuw verschillende berichten en rapporten over gevechten tussen de twee facties van de SPLM-N.⁹¹⁰ Hulporganisaties en media spraken over negen- tot twaalfduizend ontheemden in het gebied van Wadaka.⁹¹¹ De cijfers zijn niet geverifieerd door een VN-organisatie.⁹¹² Net als in Zuid-Kordofan werden ontheemden opgevangen in gastgemeenschappen en enkele spontane nederzettingen. De regering van Bashir gaf, net als in voorgaande jaren, geen toestemming voor formele kampen voor ontheemden.⁹¹³

Volgens de Sudanese autoriteiten keerden duizenden vluchtelingen uit Ethiopië en Zuid-Sudan en ontheemden in 2018 terug naar Blue Nile. In januari 2018 waren er berichten van de gouverneur van Blue Nile die stelde dat dertienduizend van de 55.000 Sudanese vluchtelingen uit Ethiopië waren teruggekeerd naar Blue Nile.⁹¹⁴ Er zijn geen andere bronnen die spreken van terugkeer binnen Blue Nile. Uit het *Humanitarian Snapshot* van UNOCHA van maart 2019 blijkt dat er geen terugkeer naar Blue Nile zou plaatsvinden.⁹¹⁵

In Blue Nile was de humanitaire situatie slecht, vooral in SPLM-N-gecontroleerd gebied. Evenals in Zuid-Kordofan was de voedselzekerheid ernstig aangetast door het jarenlange conflict. Tweeënzeventig procent van de kinderen maakte het basisonderwijs niet af en zeventig procent van de bevolking had geen toegang tot schoon drinkwater.⁹¹⁶ De toegang tot het door de regering gecontroleerd gebied is, net als in Zuid-Kordofan sinds eind 2016 verbeterd maar humanitaire organisaties hebben nog steeds te maken met obstakels en beperkingen.⁹¹⁷ De Sudanese regering stond eind 2018, na jarenlange weigering, humanitaire hulporganisaties toe in de gebieden onder controle van de SPLM-N.⁹¹⁸ De SPLM-N bleef in 2017 en 2018 echter de humanitaire hulp weigeren.⁹¹⁹ In juli 2019 vonden de SPLM-N Aggar en de TMC een akkoord over de verlening van humanitaire hulp aan burgers in SPLM-N gecontroleerd gebied.⁹²⁰

⁹⁰⁷ HIIICR, *Conflict Barometer 2017*, pagina 103-104, 28 februari 2018.

⁹⁰⁸ Radio Dabanga, *Sudan forces take control of rebel-held areas in Blue Nile*, 30 april 2018.

⁹⁰⁹ Amnesty International, *Amnesty International Report 2017/18*, pagina 346, 22 februari 2018.

⁹¹⁰ Radio Dabanga, *9,000 displaced by deadly clashes between SPLM-N factions in Blue Nile*, 23 februari 2018; HART, *"There was nobody to help us": Oppression by the Government of Sudan and food shortages in Blue Nile, Sudan*, pagina 8, januari 2018; ARC, *Sudan Country Report*, pagina 51-52, 15 oktober 2018; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

⁹¹¹ Radio Dabanga, *9,000 displaced by deadly clashes between SPLM-N factions in Blue Nile*, 23 februari 2018; HART, *"There was nobody to help us": Oppression by the Government of Sudan and food shortages in Blue Nile, Sudan*, pagina 8, januari 2018; ARC, *Sudan Country Report*, pagina 51-52, 15 oktober 2018.

⁹¹² UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, pagina 7, februari 2019; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

⁹¹³ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices - Sudan*, pagina 23, maart 2019; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; Sudan Tribune, *More than 260 aid groups operate in South Kordofan and Blue Nile: HAC*, 17 april 2018.

⁹¹⁴ Sudan Tribune, *Thousands of IDPs and refugees returned to Blue Nile: official*, 20 april 2018.

⁹¹⁵ UNOCHA, *Sudan Humanitarian Snapshot, as of 01 March 2019*, 1 maart 2019.

⁹¹⁶ Vertrouwelijke bron, 23 april 2018.

⁹¹⁷ Vertrouwelijke bron, 23 april 2018;

⁹¹⁸ Sudan Tribune, *UN hails Sudan's decision to allow humanitarian access to Two Areas*, 2 oktober 2018; Sudan Tribune, *Sudan begins to deliver humanitarian aid to rebel-held areas in Two Areas: official*, 24 september 2018; ACAPS, *Sudan Overview*, geraadpleegd op 26 april 2019.

⁹¹⁹ Vertrouwelijke bron, 18 maart 2019.

⁹²⁰ Sudan Tribune, *Military council, SPLM-N Aggar agree on measures ahead of peace talks in Sudan*, 27 juli 2019

3.1.3 Khartoum

In Khartoum bestaan niet-officiële nederzettingen van ontheemden.⁹²¹ Uit een Brits rapport blijkt dat verschillende lokale Sudanese bronnen aangeven dat de meeste ontheemde Darfurezen in de gebieden van Fatah (Omdurman), Dar es Salaam (Omdurman), Umbadda (Omdurman), Haj Yusuf (Noord-Khartoum), Ingaz (Zuid Khartoum) en Mayo (ook wel Mandela kamp genoemd) wonen. In hetzelfde rapport geven bronnen aan dat in deze kampen ook ontheemden uit Zuid-Kordofan en Blue Nile woonachtig zijn.⁹²² De humanitaire omstandigheden in deze nederzettingen zijn slecht en er zijn zo nu en dan berichten van gedwongen uitzettingen ('evictions') van ontheemden.⁹²³ Volgens het Internal Displacement Monitoring Centre waren er geen cijfers beschikbaar over het aantal ontheemden dat in Khartoum en omgeving woont.⁹²⁴

3.2 Opvang vluchtelingen

Sinds maart 2014 is in Sudan de *Asylum Regulation Act* van kracht.⁹²⁵ De wet stipuleert dat asielzoekers niet mogen worden bestraft wegens het illegaal binnenkomen of verblijven in Sudan, op voorwaarde dat ze zich binnen één maand aanmelden bij het dichtstbijzijnde kantoor van de *Sudan Commissioner for Refugees* (COR) of een andere autoriteit.⁹²⁶ Volgens ngo's wordt deze wet in de praktijk echter niet consequent toegepast en lopen met name Eritrese migranten het risico van detentie en *refoulement*.⁹²⁷

Sudan ving tijdens de verslagperiode vluchtelingen op uit buurlanden. Eind januari 2019 stonden in totaal 1.092.145 vluchtelingen en asielzoekers in Sudan geregistreerd bij UNHCR.⁹²⁸ VN-organisaties verwachtten dat meer dan de helft van deze personen in 2019 humanitaire hulp zou behoeven. Een grote groep vluchtelingen en asielzoekers is niet geregistreerd en leeft vermoedelijk veelal in stedelijke gebieden met weinig toegang tot humanitaire hulp en basisvoorzieningen.⁹²⁹ De Sudanese overheid schatte het totaal aantal vluchtelingen en asielzoekers in 2018 op twee miljoen.⁹³⁰ Veruit de grootste groep vluchtelingen, met schattingen tussen de 848.000 en 1,3 miljoen personen bestaat uit Zuid-Sudanese vluchtelingen. UNHCR telde daarnaast 121.157 vluchtelingen en asielzoekers uit Eritrea en 93.502 Syrische staatsburgers. De vierde groep vluchtelingen en asielzoekers bestaat uit Ethiopische burgers met een totaal van 13.549 registraties. Overige vluchtelingen en asielzoekers komen met name uit de

⁹²¹ Zie ook het algemeen ambtsbericht Sudan 2017. Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁹²² UK Home Office, *Report of a fact-finding mission to Khartoum, Sudan*, pagina 16-17, November 2018.

⁹²³ Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019.

⁹²⁴ IDMC, *Sudan Global report on internal displacement (GRID 2018)*, geraadpleegd op 26 april 2019

⁹²⁵ Deze wet verving de *Regulation of Asylum Act of 1974*. Een niet officiële Engelse vertaling van de Asylum Regulation Act 2014 is beschikbaar op deze website: <https://static1.squarespace.com/static/5831e53a6b8f5bca573b84b2/t/585ab450ebbd1a4dd38f9bf9/1482339409078/Sudan-asylum-act-2014.pdf>.

⁹²⁶ Artikel 7, lid 1, schrijft voor dat elke Sudanese ambtenaar die in contact komt met iemand die een beroep doet op internationale bescherming deze onmiddellijk doorverwijst naar het dichtstbijzijnde kantoor van de COR waar deze persoon asiel kan aanvragen. ACJPS, *30 Eritrean children forcibly returned and 36 adults at imminent risk of forced return from Sudan*, 10 september 2017.

⁹²⁷ ACJPS, *30 Eritrean children forcibly returned and 36 adults at imminent risk of forced return from Sudan*, 10 september 2017.

⁹²⁸ UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, februari 2019; Sudan Tribune, *Sudan asks EU to provide further funding for refugees*, 24 november 2018.

⁹²⁹ UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, februari 2019.

⁹³⁰ UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, februari 2019; Sudan Tribune, *Sudan asks EU to provide further funding for refugees*, 24 november 2018.

Centraal-Afrikaanse Republiek, Jemen en Tsjaad.⁹³¹ Vijfenzestig procent van de vluchtelingen in Sudan is minderjarig.⁹³²

Sudan hanteert een *encampment policy* voor vluchtelingen en asielzoekers.⁹³³ Zeventig procent van de vluchtelingen en asielzoekers verblijft echter buiten de kampen.⁹³⁴ In totaal zijn er twintig vluchtelingenkampen in Sudan: twee in Oost-Darfur, negen in White Nile, acht in Oost-Sudan (Kassala en Gedaref) en één in de staat Jazeera. In deze kampen wordt in de basisbehoeften voorzien door de Sudanese *Commissioner for Refugees* (COR), UNHCR en partners.⁹³⁵ In de kampen in Oost-Darfur en White Nile verblijven 282.000 Zuid-Sudanese vluchtelingen. Het aantal vluchtelingen in de kampen in het oosten van Sudan bedraagt bijna 97.000. Daarnaast verblijven negentienduizend asielzoekers en vluchtelingen in stedelijke gebieden in het oosten van het land.⁹³⁶

3.2.1 Registratie

In Sudan is de COR verantwoordelijk voor de registratie en statusbepaling van vluchtelingen, de behandeling van de asielaanvraag en de afgifte van identiteitsdocumenten.⁹³⁷ De *Registration Determination Procedure* duurde begin 2019 naar verluidt ongeveer drie weken.⁹³⁸ Asielzoekers die een asielaanvraag indienen in Sudan hoeven geen documenten te overleggen om hun aanvraag te staven.⁹³⁹ Voor meer informatie over de registratieprocedure van vluchtelingen in het oosten wordt verwezen naar het algemeen ambtsbericht Eritrea van juni 2018. De procedures zijn onveranderd gebleven.⁹⁴⁰

3.2.2 Documenten

Erkende vluchtelingen in Sudan ontvangen van de Commissioner of Refugees een identiteitskaart. Vreemdelingen in Khartoum, onder wie vluchtelingen, zijn tevens vaak in het bezit van een *Alien's ID-card* afgegeven door het ministerie van Binnenlandse Zaken in Khartoum. Tevens is het mogelijk dat mensen zowel een vluchtelingenkaart hebben van de COR als een studentenkaart of werkvergunningskaart. Met een studentenkaart of werkvergunningskaart kunnen vluchtelingen zich buiten de kampen begeven en weer terugreizen. Wanneer de studentenkaart of werkvergunningskaart vervalt dient de vluchteling terug te keren naar het kamp zoals vermeld op de vluchtelingenkaart van COR.⁹⁴¹

In veel nederzettingen van Zuid-Sudanese vluchtelingen is de toegang tot geboorteregistratie beperkt. Duizenden kinderen lopen hiermee het risico stateloos te worden.⁹⁴²

⁹³¹ UNHCR, *Sudan: Population Dashboard, Refugees and Asylum-seekers as of 31 January 2019*, 19 februari 2019.

⁹³² UNOCHA, *2018 Humanitarian Needs Overview, Sudan*, pagina 5, pagina 9-10, pagina 14, Februari 2018.

⁹³³ De encampment policy geldt niet voor Syrische of Jemenitische vluchtelingen. Zij worden gezien als 'broeders en zusters' en worden niet als vluchteling geregistreerd.

⁹³⁴ Hoewel het encampment beleid ook geldt voor Zuid-Sudanese vluchtelingen woont meer dan driekwart van de Zuid-Sudanese vluchtelingen buiten de kampen. UNHCR, *Sudan: Population Dashboard, Refugees and Asylum-seekers as of 31 January 2019*, 19 februari 2019.

⁹³⁵ UNHCR, *Sudan: East Darfur population Dashboard, Refugees from South Sudan*, 12 februari 2019; UNHCR, *Sudan: White Nile population Dashboard, Refugees from South Sudan*, 12 februari 2019.

⁹³⁶ UNHCR, *East Sudan Factsheet*, januari 2019; UNHCR, *Sudan: White Nile population Dashboard, Refugees from South Sudan*, 12 februari 2019.

⁹³⁷ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁹³⁸ In het verleden duurde de registratie procedure aanzienlijk langer. Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁹³⁹ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁹⁴⁰ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁹⁴¹ Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

⁹⁴² UNHCR, *Sudan Refugee Response Plan for South Sudanese, January 2019 – December 2020*, 3 mei 2019; <https://www.refworld.org/country,...SDN..5bb214c54.0.html>.

COR-ID-kaart

De COR geeft identiteitskaarten af aan erkende vluchtelingen en asielzoekers. De COR helpt vluchtelingen daarnaast met het verkrijgen van documenten bij andere ministeries bijvoorbeeld bij de aanvraag van een geboortakte of rijbewijs.⁹⁴³

De COR geeft ook identiteitsbewijzen af aan Arabische burgers zoals Syriërs en Jemenieten. Hoewel zij geen officiële vluchtelingenstatus krijgen kunnen zij wel ondersteuning aanvragen. Arabische burgers ontvangen een witte plastic kaart met een gele rand onderaan.⁹⁴⁴

In het oosten van Sudan geeft de COR gele kaarten af aan erkende asielzoekers.⁹⁴⁵ Er zijn ook roze COR kaarten voor Ethiopische asielzoekers van wie de procedure nog niet is afgerond.⁹⁴⁶ De gele kaarten zijn van karton en worden gelamineerd. Ze zijn meestal met de hand ingevuld en zijn twee jaar geldig. Als gevolg van de slechte kwaliteit is de staat van de documenten vaak erg slecht. Op de achterkant van de kaart staat een officiële tekst; op de voorkant staat het logo van de COR.⁹⁴⁷ Op de gele kaart staat aangegeven in welk kamp betrokkene woonachtig is. Op basis hiervan worden vluchtelingen die de kampen verlaten teruggestuurd naar de kampen waar zij geregistreerd staan.⁹⁴⁸

De COR is begonnen met afgifte van nieuwe plastic kaarten voor vluchtelingen in Khartoum.⁹⁴⁹ Vooralsnog krijgen alleen Zuid-Sudanese vluchtelingen de nieuwe kaart waarvoor ook biometrische gegevens worden verzameld. Op termijn is het de bedoeling dat alle erkende vluchtelingen een dergelijke kaart ontvangen, ook in het oosten van Sudan.⁹⁵⁰ Het is niet bekend wanneer de COR zal beginnen met afgifte van de nieuwe identiteitskaarten in het oosten. De nieuwe identiteitskaart wordt gratis aan vluchtelingen verstrekt. De kosten worden gedragen door UNHCR. Vluchtelingen die een nieuwe plastic kaart krijgen staan geregistreerd in de *joint database* van de COR en UNHCR.⁹⁵¹

De nieuwe identiteitskaart, die tijdens de verslagperiode alleen in het bezit was van sommige Zuid-Sudanese vluchtelingen, is een witte plastic kaart met aan de boven- en onderkant een groene rand.⁹⁵²

⁹⁴³ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁹⁴⁴ Bovenaan de kaart staan het nationale embleem van Sudan en het logo van de COR. De kaarten zijn twee jaar geldig. Op de kaart staan onder andere een kleurenfoto, de naam en geboortedatum van betrokkene en plaats van afgifte van het document. Op de voorkant staat ook de handtekening van de autoriteit die het document heeft afgegeven. De achterkant van kaart heeft drie zwarte balken waarvan één met een barcode. In de onderste zwarte balk staat de geldigheidsduur van het document. Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁹⁴⁵ Een gele kaart van COR kan niet verkregen worden in Khartoum, alleen in het oosten van Sudan. Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁹⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

⁹⁴⁷ De kaarten van COR hebben andere logo's dan de kaarten van andere onderdelen van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Als gevolg hiervan wordt een kaart zoals afgegeven door de COR mogelijk niet herkend bij politiecontroles op straat. Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

⁹⁴⁸ Erkende vluchtelingen kunnen naast een COR-kaart beschikken over een werkvergunning of studentenkaart. Op grond van een dergelijke vergunning/kaart is het alsnog mogelijk om in andere delen van het land te verblijven. Zie ook onder 3.2.2. Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

⁹⁴⁹ Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁹⁵⁰ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁹⁵¹ Houders van een gele kaart, zoals afgegeven in het Oosten van Sudan werden eind augustus 2019 nog niet geregistreerd in de joint database van COR en UNHCR. Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 12 september 2019.

⁹⁵² Aan de bovenkant staan aan weerszijden het logo van de COR en het embleem van Sudan. Op de kaart staan onder andere een kleurenfoto, de naam- en geboortedatum van betrokkene en plaats van afgifte van het document. Op de voorkant staat ook de handtekening van de autoriteit die het document heeft afgegeven. De achterkant van de kaart heeft drie zwarte balken waarvan één met een barcode. In de onderste zwarte balk staat de geldigheid van het document. De kaarten voor Zuid-Sudanese vluchtelingen hebben een geldigheidsduur van twee jaar. Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

Alien ID kaart

Vreemdelingen dienen zich te registreren bij de *Alien's Department* van het ministerie van Binnenlandse zaken. Zij ontvangen dan een *Alien's ID-card*.⁹⁵³ Voor het verkrijgen van de Alien's ID-card hoeven vreemdelingen naar verluidt geen documenten te overhandigen. Zij zouden slechts een formulier moeten invullen en de leges voldoen.⁹⁵⁴ Volgens een andere vertrouwelijke bron ondergaan migranten een medisch onderzoek waarbij o.a. wordt getest op ziekten als HIV en Hepatitis. Vaststelling van één van de ziekten zou leiden tot weigering van afgifte van de Alien's ID-card en mogelijk uitzetting.⁹⁵⁵ Aangezien migranten buiten de kampen geen asiel aan kunnen vragen veel Ethiopische en Eritrese burgers een Alien ID kaart aan in Khartoum.⁹⁵⁶ De kaart geeft migranten de tijd de vervolgstappen van hun reis voor te bereiden en biedt bovendien bescherming bij controles door de Sudanese politie.⁹⁵⁷ De geldigheid van de kaart varieert tussen drie maanden en een jaar.⁹⁵⁸ Tijdens de verslagperiode werd de geldigheidsduur van het document door de Sudanese autoriteiten verlengd van drie tot zes maanden naar een geldigheidsduur van een jaar.⁹⁵⁹ Binnen deze periode dient de vreemdeling zijn status te regulariseren. De kaart zelf geeft geen verblijfsstatus en staat ook geen arbeid in Sudan toe. De kaart is bedoeld om vreemdelingen de kans te geven om binnen een bepaalde termijn hun status te regulariseren.⁹⁶⁰ Het is niet mogelijk om de geldigheid van de kaart te verlengen. Wel is het mogelijk om een nieuwe kaart aan te schaffen. De kosten moeten dan opnieuw betaald worden. Begin 2019 was het tarief voor een Alien's ID-card 2.023 SDG (40 EUR).⁹⁶¹

Reisdocumenten voor vluchtelingen

Tijdens de verslagperiode werd de afgifte van reisdocumenten voor vluchtelingen beheerd door UNHCR. Betrokkenen meldden zich eerst bij het kantoor van COR om een aanvraag in te dienen om het land tijdelijk te verlaten. COR stuurde een brief naar UNHCR voor het verstrekken van een reisdocument. Het reisdocument werd ingevuld door de COR en vervolgens werd contact gezocht met het *Alien's Department* voor het verkrijgen van een exit visum.⁹⁶²

In 2018 tekenden COR, het *Immigration Department* en UNHCR een tripartite akkoord inzake de afgifte van reisdocumenten voor vluchtelingen. Op grond van dit akkoord waren er begin 2019 plannen om de verantwoordelijkheid voor afgifte van de reisdocumenten op korte termijn over te hevelen van UNHCR naar COR. Voor zover bekend was dit eind juli 2019 nog niet doorgevoerd. Wel lagen er reeds elfduizend blanco reisdocumenten (blauwe kaft) klaar. De verharde plastic houderpagina bevat de volgende gegevens: foto, naam, nationaliteit, geboortedatum, geboorteplaats, sekse, beroep, datum van afgifte en vervaldatum,

⁹⁵³ Ook wel *alien registration card* genoemd. Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

⁹⁵⁴ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

⁹⁵⁵ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁹⁵⁶ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁹⁵⁷ Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

⁹⁵⁸ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁹⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁹⁶⁰ Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁹⁶¹ Het is een witte plastic kaart met een blauwe achtergrond. Bovenaan bevindt zich aan beide zijden een logo van de veiligheidsdienst. Op het document staan onder andere de naam, nationaliteit en geboortedatum van de vreemdeling. Onderaan de kaart staat in rode letters of de persoon een werkvergunning heeft of niet. Het logo van het ministerie van Binnenlandse Zaken zou overeenkomsten hebben met de logo's van verschillende onderdelen van de veiligheidsdiensten. De Alien ID-cards zouden daarom makkelijker herkend worden bij politiecontroles. Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

⁹⁶² Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

plaats van afgifte, handtekening. Het document is zowel in het Arabisch als het Engels.⁹⁶³

Andere documenten voor Eritreeërs

Eritreeërs in Sudan zijn ook wel in het bezit van reguliere verblijfsvergunningen in de vorm van een bruine visumsticker die in het paspoort geplakt wordt. Op de visumsticker staat het doel van het verblijf in Sudan.⁹⁶⁴

Eritreeërs kunnen op de Eritrese ambassade in Sudan een paspoort aanvragen.⁹⁶⁵ De kosten voor een paspoort bedragen tienduizend SDG of tweehonderd USD. Het tarief van het paspoort in dollars zou sinds 2006 niet meer zijn gewijzigd.⁹⁶⁶ Eritrese vluchtelingen zijn terughoudend in het aanvragen van een paspoort.⁹⁶⁷ Volgens een vertrouwelijke bron bezitten heel weinig Eritreeërs een paspoort. Alleen Eritreeërs die veel geld hebben en een baan willen zoeken in het Midden-Oosten zouden een paspoort aanvragen. Eritrese vluchtelingen, in tegenstelling tot migranten, zouden zelden in het bezit zijn van een paspoort.⁹⁶⁸ Volgens één bron geeft de Eritrese ambassade in Khartoum geen paspoorten af aan Eritreeërs die naar Sudan zijn gereisd nadat de grens tussen Ethiopië en Eritrea opende in september 2018.⁹⁶⁹ Onbegeleide Eritrese minderjarigen kunnen via de Eritrese ambassade in het bezit gesteld worden van een paspoort wanneer de ouders een machtiging afgeven aan een voogd.⁹⁷⁰

Eritrese burgers kunnen, ook na het vertrek uit Eritrea, documenten uit Eritrea verkrijgen. Volgens een vertrouwelijke bron worden rechtsfeiten over het algemeen pas geregistreerd wanneer een akte noodzakelijk is en vermelden de documenten de huidige woonplaatsen (in het buitenland) van betrokkenen.⁹⁷¹

Er zijn meerdere kerken in Sudan waar Eritrese burgers een geldig huwelijk kunnen sluiten waaronder de Ethiopische kerk en de Eritrese orthodoxe kerk. Kerken zoals de Pinksterkerk en de Jehova's getuigen worden niet erkend en kunnen geen geldige huwelijken voltrekken. Leden van deze kerken treden in hun eigen kerk in het huwelijk en vragen vervolgens in een van de erkende kerken een huwelijksakte aan. In de praktijk worden deze documenten door de Sudanese autoriteiten gelegaliseerd maar het is onduidelijk of deze documenten vanuit een juridisch oogpunt correct zijn. Er zou in de erkende kerken een levendige handel zijn in huwelijksakten. Eritreeërs in Sudan kunnen via hun kerkgemeenschap ook een doopakte verkrijgen.⁹⁷²

Eritreeërs kunnen in Sudan geboorteaangifte doen wanneer de kinderen in Sudan geboren zijn. Niet alle Eritrese vluchtelingen doen echter aangifte van geboorte van hun kinderen. In het oosten van Sudan verstrekken hulporganisaties zoals *Human Appeal International* en de *Sudanese Red Crescent* geboortebewijzen in de

⁹⁶³ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁹⁶⁴ Bijvoorbeeld werk, studie, familielid. Wanneer een vreemdeling een verblijfsvergunning met het doel arbeid te verrichten in Sudan vermeldde de autoriteiten tevens het beroep van de vreemdeling. Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

⁹⁶⁵ Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁹⁶⁶ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁹⁶⁷ Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

⁹⁶⁸ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁹⁶⁹ De Eritrese autoriteiten zouden de grensopening beschouwen als een teken van vrede en er zou zodoende geen reden meer zijn om te vluchten. Om vast te stellen of een persoon naar Sudan reisde na de opening van de grens zouden vragen gesteld worden. Tevens zouden Eritrese burgers hun Sudanese ID-kaart moeten overleggen.

⁹⁷⁰ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁹⁷¹ Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

⁹⁷² Ibid.

⁹⁷³ Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

vluchtelingenkampen. Met dit document kunnen vluchtelingen naar de Sudanese burgerlijke stand om geboorteaangifte te doen. In de praktijk wordt bij de registraties van geboorten uitgegaan van de gegevens zoals verstrekt door de persoon die aangifte komt doen. Volgens een vertrouwelijke bron gaan de Sudanese autoriteiten niet na of de verkregen informatie klopt. Volgens een vertrouwelijke bron kan het voor ongehuwde ouders ingewikkeld zijn om de naam van de vader op de geboorteakte van het kind te laten registreren aangezien Sudan geen kinderen erkent die buiten het huwelijk geboren zijn. Dit levert met name problemen op voor ouders die gehuwd zijn in één van de niet erkende kerken.⁹⁷³

3.2.3 *Syrische en Jemenitische vluchtelingen*

Sinds 2011 registreerden de Sudanese immigratiediensten meer dan tachtigduizend Syrische burgers die naar Sudan vluchtten.⁹⁷⁴ Zij verblijven voornamelijk in Khartoum en omgeving (*greater Khartoum area*).⁹⁷⁵ De Sudanese regering beschouwt Syrische en Jemenitische vluchtelingen als “broeders en zusters” en verplicht hen niet zich bij aankomst te registreren bij UNHCR of bij COR. Eind januari 2019 stonden zodoende slechts zestienduizend Syrische en Jemenitische vluchtelingen geregistreerd bij UNHCR en COR.⁹⁷⁶ Begin 2019 veranderde het visumbeleid voor Syrische staatsburgers. Waar alle Syrische staatsburgers voorheen visumvrij naar Sudan konden reizen⁹⁷⁷, reizen Syrische burgers nu alleen visumvrij wanneer zij direct vanuit Syrië aankomen in Sudan. Syrische burgers die bijvoorbeeld via Egypte naar Sudan reizen hebben met ingang van dit jaar een visum nodig.⁹⁷⁸ De regel voor directe aankomst vanuit het land van oorsprong gold reeds voor Jemenitische burgers. Syrische en Jemenitische burgers mogen werken en hebben in principe toegang tot basisvoorzieningen waaronder onderwijs en gezondheidszorg. In de praktijk zijn deze mogelijkheden beperkt. Naar verluidt zouden Syrische staatsburgers op relatief korte termijn na aankomst in Sudan de mogelijkheid krijgen om de Sudanese nationaliteit aan te vragen.⁹⁷⁹

3.2.4 *Oost-Sudan*

In Oost-Sudan is volgens UNHCR sprake van een van de meest langdurige vluchtelingensituaties ter wereld. Het oosten van Sudan ontving tijdens de verslagperiode opnieuw vluchtelingen en asielzoekers uit Eritrea, Ethiopië en in mindere mate uit Somalië.⁹⁸⁰ In 2017 vluchtten bijna tienduizend personen richting Oost-Sudan terwijl UNHCR in 2018 zeventienduizend vluchtelingen en asielzoekers registreerde.⁹⁸¹ In januari 2019 vluchtten ongeveer vijftienhonderd Ethiopische burgers richting Sudan als gevolg van veiligheidsincidenten in de regio van Amhara.⁹⁸² Eind januari 2019 verbleven er ongeveer 116.000 vluchtelingen in de

⁹⁷³ Ibid.

⁹⁷⁴ UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, februari 2019.

⁹⁷⁵ Orient XXI, *Sudan, an unexpected haven for Syrian refugees*, 9 april 2019; MEMO, *Sudan imposes security clearance for Syrian refugees*, 9 augustus 2017.

⁹⁷⁶ Syrische en Jemenitisch vluchtelingen zorgen alleen voor registratie wanneer zij ondersteuning nodig hebben van COR of UNHCR.

⁹⁷⁷ Het visumbeleid stelde dat Syrische burgers visumvrij mochten reizen mits zij niet langer dan een maand in Sudan zouden verblijven.

⁹⁷⁸ Syrische vluchtelingen zouden zich registreren bij de Syrische ambassade. Door middel van deze registratie zou de militaire dienst opgeschort worden tot een maximale leeftijd van veertig jaar en zouden Syrische burgers vrij op en neer kunnen reizen naar Syrië. Vertrouwelijke bron, 27 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; Vertrouwelijke bron, januari 2019; Vertrouwelijke bron, april 2019.

⁹⁷⁹ Volgens een artikel van Orient XXI kunnen Syrische staatsburgers na zes maanden verblijf in Sudan de Sudanese nationaliteit aanvragen. Tevens waren er in 2018 signalen van grootschalige fraude voor het verkrijgen van een Sudanese paspoort door Syrische burgers. Zie ook paragraaf 1.3.4. Orient XXI, *Sudan, an unexpected haven for Syrian refugees*, 9 april 2019; The Syrian Observer, *Syria's Investors booming in Sudan*, 2 januari 2019; Refugees Deeply, *Passports for Sale: How Sudan profits from Syrians*, 1 februari 2018.

⁹⁸⁰ Volgens een vertrouwelijke bron waren er in 2018 ook Somalische vluchtelingen uit Eritrea doorgereisd naar het oosten van Sudan. Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; UNHCR, *East Sudan Factsheet*, januari 2019; UNHCR, *East Sudan New Arrival Dashboard, as of 31 January 2019*, 7 februari 2019.

⁹⁸¹ UNHCR, *East Sudan New Arrival Dashboard, as of 31 January 2019*, 7 februari 2019.

⁹⁸² UNHCR, *East Sudan Factsheet*, januari 2019; Sudan Tribune, *400 Ethiopian refugees arrive in Sudan following ethnic clashes*, 16 november 2018; Sudan Tribune, *Sudan transfers 1400 Ethiopian refugees to camp in Gedaref*,

staten van Kassala, Al Jazeera en Gedaref. De meeste vluchtelingen in Oost-Sudan (97.000) zijn ondergebracht in een negental vluchtelingenkampen.⁹⁸³ Vijfendertig procent van de vluchtelingen in Oost-Sudan is minderjarig.⁹⁸⁴ Volgens UNOCHA worden vluchtelingen in Oost-Sudan ondergebracht in de meest arme regio's en krijgen zij te maken met een hoog niveau van armoede, beperkte mogelijkheden om te voorzien in levensonderhoud en beperkte bewegingsvrijheid. Vluchtelingen die de kampen willen verlaten dienen daarvoor toestemming te hebben van de Sudanese overheid. In sommige kampen heeft de Sudanese regering de vluchtelingen toegang gegeven tot landbouwgrond.⁹⁸⁵ Het merendeel van de vluchtelingen in Oost-Sudan blijft, grotendeels vanwege een gebrek aan mogelijkheden om in levensonderhoud te voorzien, afhankelijk van (internationale) steun.⁹⁸⁶

Nieuw aangekomen migranten worden aan de grens met Eritrea en Ethiopië geholpen door de Sudanese *Commission for Refugees* (COR). Zij worden tijdelijk ondergebracht in *reception centres*. Na één tot twee weken worden zij overgebracht naar de Shagarab kampen waar zij een screening, ontvangst- en registratieprocedure en een *Refugee Status Determination* (RSD) procedure doorlopen. Erkende vluchtelingen ontvangen een ID-kaart van de COR.⁹⁸⁷ In de eerste helft van 2018 verliet 63% van de nieuw aangekomen migranten in Oost-Sudan de kampen binnen twee maanden na aankomst. Het aantal mensen dat kort na aankomst in Oost-Sudan doorreist naar Khartoum en verder, is de afgelopen jaren afgenomen.⁹⁸⁸

Het merendeel van de vluchtelingen in Oost-Sudan is afkomstig uit Eritrea.⁹⁸⁹ Er zijn twee groepen Eritrese vluchtelingen te onderscheiden: de langdurige vluchtelingen (*protracted refugees*) en de nieuwkomers. De oude generatie Eritrese vluchtelingen vestigde zich decennia terug in Sudan op de vlucht voor oorlog en hongersnood. Zij kregen ofwel een reguliere verblijfstitel of werden in een van de vluchtelingenkampen (met name Wad Sharifay, Girba en Kilo 26 in Kassala, Um Gargour, Abuda en Fau 5 in Gedaref) ondergebracht. De groep langdurige Eritrese vluchtelingen bestaat uit ongeveer negentigduizend personen waarvan meer dan de helft in Oost-Sudan is geboren.⁹⁹⁰ Veelal nemen de nieuw aangekomen Eritreeërs na twee tot drie maanden verblijf in kampen in Oost-Sudan een smokkelaar in de arm om door te reizen naar Khartoum of richting Egypte en Libië.⁹⁹¹ Eritreeërs die zich niet direct na binnenkomst in Sudan laten registreren kunnen zich later niet in Khartoum of elders als vluchteling laten registreren.⁹⁹² Uit verschillende bronnen blijkt dat de Sudanese autoriteiten in 2017 enkele keren deze Eritrese migranten

6 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁹⁸³ In Oost-Sudan bestaan de volgende negen kampen: Shagarab I (29,447 inwoners), Wad Sharifey (18,176), Um Gargour (11,572), Shagarab II (11,107), Kilo 26 (9,879), Shagarab III (6,354), Girba (6,206), Abuda (3,410), Fau V (842). UNHCR, *East Sudan Factsheet*, januari 2019.

⁹⁸⁴ UNHCR, *East Sudan Factsheet*, januari 2019.

⁹⁸⁵ UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, februari 2019.

⁹⁸⁶ UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, februari 2019.

⁹⁸⁷ Voor meer informatie over identiteitsbewijzen, zie 3.2.2. UNHCR, *East Sudan New Arrival Dashboard, as of 31 January 2019*, 7 februari 2019; Vertrouwelijke bronnen, 28 februari 2019.

⁹⁸⁸ In 2013 reisde 94 procent van de migranten die in Oost-Sudan aankwamen door. In 2016 was dat nog maar 67 procent. De meeste Eritreeërs zien Sudan primair als een transitland op weg naar Europa. Zij vragen geen asiel aan in Sudan. De beperkte mogelijkheden op de arbeidsmarkt, tekorten aan basisvoorzieningen, beperkte toegang tot middelbaar en hoger onderwijs, wensen voor gezinshereniging en de aanwezigheid van criminele netwerken in Oost-Sudan dragen tevens bij aan de doorreis van vele migranten. Door de slechte economische situatie in Sudan zijn er minder mogelijkheden om in Sudan de nodige fondsen te verzamelen voor de doorreis. UNHCR, *Counter trafficking factsheet, Sudan/ First Quarter 2018*.

⁹⁸⁹ UNHCR, *East Sudan Factsheet*, januari 2019; UNHCR, *East Sudan New Arrival Dashboard*, 7 februari 2019.

⁹⁹⁰ UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, februari 2019.

⁹⁹¹ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019, Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; UNHCR, *Counter-Trafficking Factsheet, April – June 2018*; US State Department, *2017 Trafficking in Persons Report – Sudan*, 27 juni 2017; US Department of State, *Country report on human rights 2018 – Sudan*, maart 2019.

⁹⁹² Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

hebben uitgezet naar Eritrea. Volgens Human Rights Watch ging het om gedwongen uitzettingen en kregen deze migranten geen mogelijkheid om asiel aan te vragen.⁹⁹³

In 2018 verschenen verschillende berichten waarin vluchtelingen in het oosten van Sudan UNHCR-medewerkers beschuldigden van corruptie bij de procedures voor hervestiging. UNHCR startte naar aanleiding van de beschuldigingen een onderzoek en schortte alle nieuwe hervestigingen op tot het onderzoek afgerond was. Aan het einde van de verslagperiode van dit ambtsbericht was de uitslag van het onderzoek nog niet bekend.⁹⁹⁴

Eritrese vluchtelingen in Sudan

De situatie van Eritrese vluchtelingen in Sudan is uitgebreid vastgelegd in het algemeen ambtsbericht Eritrea van juni 2018. Er waren geen aanwijzingen dat de situatie ten aanzien van Eritrese vluchtelingen in Sudan tijdens de verslagperiode is gewijzigd.

Per maand komen vijfhonderd tot zeshonderd vluchtelingen uit Eritrea aan in Shagarab. Hoewel de grens officieel dicht was tussen januari 2018 en februari 2019 maken vluchtelingen gebruik van de poreuze grens om Sudan binnen te komen.⁹⁹⁵ Volgens verschillende bronnen heeft de opening van de grens tussen Eritrea en Ethiopië niet gezorgd voor een toename van Eritrese vluchtelingen die Sudan binnenkwamen via Ethiopië.⁹⁹⁶ De meeste Eritreeërs die een aanvraag indienen krijgen een vluchtelingenstatus. Zij krijgen een snelle procedure.⁹⁹⁷

Eritrese migranten die via Ethiopië Sudan inreizen worden in principe overgedragen aan de *Immigration and Passport Police* die ze voor de rechter laat verschijnen. De rechter bepaalt of de migranten worden overgedragen aan de COR of worden teruggestuurd naar Ethiopië of Eritrea. In de verslagperiode zijn dergelijke rechtszaken voor zover bekend niet voorgekomen. Volgens een bron volgen de Sudanese autoriteiten deze procedure in de praktijk alleen wanneer zij bewijs hebben dat de asielzoeker daadwerkelijk via een derde land Sudan binnen is gekomen. Dit zou bijvoorbeeld gebeuren als een Eritrese burger op de Ethiopisch-Sudanese grens wordt opgepakt.⁹⁹⁸

Eritrese school

Er zijn drie Eritrese scholen in Khartoum. Een tekort aan fondsen voor de scholen heeft in 2018 geleid tot een forse verhoging van de ouderbijdrage van 60 SDG (1 EUR) per jaar tot 150 SDG (3 EUR) per maand. Hoewel het bedrag laag is in vergelijking met het schoolgeld voor Sudanese scholen is dit voor veel leden van de Eritrese gemeenschap een te hoog bedrag. De slechte economische situatie in Sudan speelt hierbij ook een rol. Ouders die voorheen het schoolgeld voor andere kinderen konden betalen naast dat van hun eigen kinderen hebben hier niet meer genoeg middelen voor. De scholen kregen bovendien te maken met een hoge omloop in leerkrachten. De leerkrachten krijgen een maandsalaris van 2.000 SDG

⁹⁹³ HRW, *World report 2018, Sudan: Events of 2017*, 9 januari 2018; HRW, *World report 2019, Sudan: Events of 2018*, 17 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; Radio Dabanga, *Eritrean refugees deported from Sudan in 'grave danger'*, 10 september 2017; ACJPS, *30 Eritrean children forcibly returned and 36 adults at imminent risk of forced return from Sudan*, 10 september 2017.

⁹⁹⁴ The New Humanitarian, *Exclusive: Refugees in Sudan allege chronic corruption in UN resettlement process*, 15 mei 2018; The New Humanitarian, *For refugees in Sudan, fears surround probe into UN resettlement fraud*, 23 juli 2018; UNHCR, *UNHCR suspends resettlement programme from Sudan as fraud probe gathers steam*, 17 mei 2018.

⁹⁹⁵ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁹⁹⁶ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; African Arguments, *With Ethiopia's border now open, why are Eritreans still fleeing to Sudan?*, 16 januari 2019.

⁹⁹⁷ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

⁹⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

(40 EUR) wat niet toereikend is voor het betalen van de kosten voor levensonderhoud. De school heeft daarnaast niet de mogelijkheden om de leraren te voorzien in de salarisverhogingen die leraren zouden moeten krijgen wanneer zij langere tijd op de school werken.⁹⁹⁹ Voor meer informatie over de Eritrese scholen in Khartoum, zie het algemeen ambtsbericht Eritrea van juni 2018.

Eritrese studenten die hun middelbare school afmaken kunnen doorstromen naar Sudanese universiteiten.¹⁰⁰⁰ Ook zouden er mogelijkheden zijn om in Ethiopië de studie voort te zetten.¹⁰⁰¹

Vanwege de hoge kosten stromen weinig Eritrese leerlingen door naar de universiteit. Het collegegeld is hoger voor buitenlandse studenten dan voor Sudanese burgers. UNHCR heeft in samenwerking met *Windle Trust International* met sommige universiteiten onderhandeld over het collegegeld zodat het ofwel hetzelfde bedrag is als voor Sudanese leerlingen ofwel lager.¹⁰⁰² Na afronding van hun opleiding kunnen Eritrese afgestudeerden in Sudan werken. Zij hebben echter geen toegang tot de publieke sector. Volgens een rapport van UNHCR leden de arbeidsmogelijkheden voor afgestudeerden onder de slechte economische situatie en discriminatie door Sudanese werkgevers.¹⁰⁰³

3.2.5

Zuid-Sudanese vluchtelingen in Sudan

Sudan hoort bij de landen die de meeste Zuid-Sudanese vluchtelingen opvangt met een totaal van 845.000 geregistreerde vluchtelingen.¹⁰⁰⁴ Sudan kent een open grens beleid voor Zuid-Sudanese vluchtelingen.¹⁰⁰⁵ Zuid-Sudanese burgers werden in 2016 door de Sudanese regering erkend als vluchtelingen.¹⁰⁰⁶ De Sudanese regering schatte het aantal Zuid-Sudanese vluchtelingen in Sudan eind 2018 op 1,3 miljoen.¹⁰⁰⁷

Tijdens de verslagperiode was opnieuw sprake van grote stromen vluchtelingen uit Zuid-Sudan, hoewel de aantallen in 2018 sterk afnamen. In 2017 vluchtten bijna tweehonderdduizend Zuid-Sudanese vluchtelingen naar Sudan. Vanaf de tweede helft van 2017 nam het aantal nieuwe Zuid-Sudanese vluchtelingen die naar Sudan vluchtten af. In 2018 registreerde UNHCR 33.117 nieuwe vluchtelingen uit Zuid-Sudan.¹⁰⁰⁸ Zuid-Sudanese vluchtelingen verblijven in Khartoum (288.445), White Nile (258.060), Oost-Darfur (101.866), West-Kordofan (55.691), Zuid-Kordofan (38.462) en Zuid-Darfur (32.074).¹⁰⁰⁹ In 2018 ontvingen Oost- en Zuid-Darfur de meeste nieuwe vluchtelingen uit Zuid-Sudan.¹⁰¹⁰ Eenenzestig procent van de

⁹⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

¹⁰⁰⁰ UNHCR, *DAFI Annual report 2017*, oktober 2018; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

¹⁰⁰¹ De Eritrese gemeenschap moet de student opnemen en de kosten voor de universiteit betalen. Vanwege deze voorwaarden en de voorafgaande procedure zou het geen aantrekkelijke optie zijn voor Eritreërs in Sudan. Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

¹⁰⁰² Ahfad universiteit heeft een beperkt aantal plekken speciaal voor vrouwen en ook Comboni college heeft enkele plekken voor vluchtelingen. Zowel het aantal beschikbare plekken als de keuzemogelijkheid qua vakken is zeer beperkt. UNHCR, *DAFI Annual report 2017*, oktober 2018; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

¹⁰⁰³ UNHCR, *DAFI Annual report 2017*, oktober 2018; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

¹⁰⁰⁴ In november 2018 bestond de groep uit 411.500 vluchtelingen die na 2013 uit Zuid-Sudan vluchtten en 443.400 personen die reeds in Sudan verbleven toen het conflict in Zuid-Sudan uitbrak. UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, februari 2019.

¹⁰⁰⁵ UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, februari 2019; UNHCR, *Sudan Refugee Response Plan for South Sudanese, January 2019 – December 2020*, 3 mei 2019.

¹⁰⁰⁶ Alle Zuid-Sudanese burgers in Sudan worden aangemerkt als vluchtelingen. Volgens een vertrouwelijke bron zijn velen van hen economische migranten. Veel nieuw aangekomen vluchtelingen komen uit gebieden in Zuid-Sudan waar sprake is van een hoge mate van voedselonzekerheid en ondervoeding. Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; Sudan Tribune, *Sudan agrees to give refugee status to South Sudanese*, 1 september 2016.

¹⁰⁰⁷ UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, februari 2019.

¹⁰⁰⁸ UNHCR, *Sudan: Population Dashboard, Refugees from South Sudan as of 31 January 2019*, 19 februari 2019; UNOCHA, *Sudan Humanitarian Fund, Annual report 2017*, pagina 8 en 18, 15 maart 2018; UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, februari 2019.

¹⁰⁰⁹ UNHCR, *Sudan: Population Dashboard, Refugees from South Sudan as of 31 January 2019*, 19 februari 2019.

¹⁰¹⁰ UNHCR, *Sudan: 2018 Mid-Year Report, South Sudan Regional RRP, January to June 2018*.

huishoudens bestaat uit eenoudergezinnen (moeder met kind/kinderen) en 37% van de groep Zuid-Sudanese vluchtelingen bestaat uit minderjarigen.¹⁰¹¹

Zuid-Sudanese vluchtelingen worden ondergebracht in elf kampen waarvan twee in Oost-Darfur en negen kampen in White Nile.¹⁰¹² Ongeveer driekwart van de Zuid-Sudanese vluchtelingen woont echter buiten kampen in spontane nederzettingen of wordt opgevangen in gastgemeenschappen.¹⁰¹³ Overbevolking van de vluchtelingenkampen was tijdens de verslagperiode volgens UNHCR een groot probleem. In het kamp van Al Waral (White Nile) waren in 2018 bijvoorbeeld meer dan twaalfduizend gezinnen ondergebracht terwijl het een capaciteit had voor vierduizend gezinnen. In 2018 werkte UNHCR samen met de overheid aan de opening van een nieuw vluchtelingenkamp in Al Jameya. Ook werden overeenkomsten gesloten om bestaande kampen groter te maken zoals in Oost-Darfur waar werd onderhandeld met landeigenaren voor het uitbreiden van de twee bestaande kampen.¹⁰¹⁴ Zowel de spontane nederzettingen als de opvang in gastgemeenschappen vindt veelal plaats in onderontwikkelde gebieden met zeer weinig infrastructuur, basisvoorzieningen en middelen voor levensonderhoud.¹⁰¹⁵

De hoge voedselprijzen door de slechte economische situatie in Sudan raakten de Zuid-Sudanese vluchtelingen. De gastgemeenschappen waar zij verbleven gingen er ook financieel op achteruit. Tegelijkertijd zorgden de tekorten aan fondsen voor humanitaire hulp voor onvoldoende toegang tot water, gezondheidszorg, voedsel en onderwijs.¹⁰¹⁶ UNICEF signaleerde verder dat gedurende 2017 drieduizend Zuid-Sudanese kinderen geïdentificeerd werden als alleenstaande minderjarigen. Volgens UNICEF zorgde het conflict in Zuid-Sudan ervoor dat veel kinderen gescheiden raakten van hun ouders of verzorgers.¹⁰¹⁷ Veel nieuwe vluchtelingen¹⁰¹⁸ kwamen aan in een slechte gezondheidstoestand door de reis naar Sudan. Zij hebben volgens UNHCR dringende hulp nodig voor wat betreft gezondheid, voeding, bescherming en onderdak.¹⁰¹⁹ UNHCR meldde voorts dat het moeilijk was om in de basisvoorzieningen te voorzien van nieuw aangekomen vluchtelingen en tegelijkertijd de bestaande groep vluchtelingen te ondersteunen.¹⁰²⁰ Naar schatting leven honderdduizend Zuid-Sudanese vluchtelingen in 28 informele nederzettingen ('open areas'¹⁰²¹) in en rond Khartoum. Binnen deze groep is de humanitaire nood volgens UNHCR vooral hoog voor 57.000 Zuid-Sudanese vluchtelingen in negen open areas gelegen in Umbadda, Jebel Aulia en Eastern Nile

¹⁰¹¹ UNHCR, *Sudan: Population Dashboard, Refugees from South Sudan as of 31 January 2019*, 19 februari 2019; UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, februari 2019.

¹⁰¹² In de kampen zijn ongeveer 180.000 Zuid-Sudanese vluchtelingen ondergebracht. UNHCR, *Sudan Refugee Response Plan for South Sudanese, January 2019 – December 2020*, 3 mei 2019. US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices - Sudan*, march 2019.

¹⁰¹³ Er bestaan meer dan honderd spontane nederzettingen in verschillende delen van het land, veelal opgebouwd vlakbij reception centres. UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, februari 2019; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices - Sudan*, march 2019; UNHCR, *Sudan Refugee Response Plan for South Sudanese, January 2019 – December 2020*, 3 mei 2019.

¹⁰¹⁴ UNHCR, *Sudan: 2018 Mid Year Report, South Sudan Regional RRP, January to June 2018*; UNHCR, *Sudan Refugee Response Plan for South Sudanese, January 2019 – December 2020*, 3 mei 2019.

¹⁰¹⁵ UNHCR, *Sudan Refugee Response Plan for South Sudanese, January 2019 – December 2020*, 3 mei 2019.

¹⁰¹⁶ UNICEF constateerde bijvoorbeeld eind 2017 tijdens een veldbezoek dat slechts 1 % van de kinderen die een schoolleeftijd hadden daadwerkelijk naar school gingen. UNICEF, *Sudan Humanitarian Situation Report December 2017*, pagina 2, december 2017; UNHCR, *Sudan: 2018 Mid-Year Report, South Sudan Regional RRP, January to June 2018*.

¹⁰¹⁷ UNICEF, *Sudan Humanitarian Situation Report December 2017*, pagina 2, December 2017.

¹⁰¹⁸ Tweentachtig procent zijn vrouwen en kinderen.

¹⁰¹⁹ UNHCR, *Sudan Refugee Response Plan for South Sudanese, January 2019 – December 2020*, 3 mei 2019.

¹⁰²⁰ UNHCR meldde in 2019 dat het moeilijk was om in de basisvoorzieningen te voorzien voor nieuw aangekomen vluchtelingen en tegelijkertijd de bestaande groep vluchtelingen te ondersteunen. De kampen zijn overbevolkt.

¹⁰²¹ De open areas ontstonden tussen 2011 en 2013. Na het referendum voor de scheiding van Sudan en Zuid-Sudan werden Zuid-Sudanese burgers geadviseerd om zich te verzamelen bij 41 vertrekpunten rond Khartoum. 75 000 personen werden tussen 2011 en 2013 geassisteerd bij hun terugkeer naar Zuid-Sudan. Toen in 2013 het conflict in Zuid-Sudan oplaaide bleven de Zuid-Sudanezen bij de vertrekpunten en ontwikkelden deze zich langzaam tot de open areas waar de Zuid-Sudanezen nu wonen als vluchtelingen in moeilijke omstandigheden. UNHCR, *Khartoum Open areas – Sudan*, 1 november 2018.

(allen Khartoum State).¹⁰²² In 2017 sloopte de regering bepaalde gebieden van de open areas en vonden ongeplande en gedwongen hervestigingen plaats.¹⁰²³ De Sudanese regering verleende humanitaire organisaties vanaf eind 2017 vaker de toegang tot de 'open areas'.¹⁰²⁴

UNHCR begon in de eerste helft van 2018 in samenwerking met de Sudanese overheid aan een registratie procedure voor Zuid-Sudanese vluchtelingen. Het doel was onder meer om de toegang tot documentatie en identificatie in Khartoum te verbeteren en daarnaast bescherming en andere voorzieningen als gezondheidszorg, onderwijs en onderdak te kunnen bieden. In een eerste fase registreerde de Sudanese *Immigration and Passport Police* (IPP) vluchtelingen en reikte aan hen een vreemdelingennummer uit. Gedurende de tweede fase werkten COR en UNHCR samen aan de biometrische registratie. Begin 2018 was, volgens UNHCR, 41% van de Zuid-Sudanese vluchtelingen biometrisch geregistreerd.¹⁰²⁵ In veel nederzettingen van Zuid-Sudanese vluchtelingen is de toegang tot geboorteregistratie beperkt. Duizenden kinderen lopen hiermee het risico stateeloos te worden.¹⁰²⁶

Op 5 en 6 juni 2019 vielen gastgemeenschappen in Khartoum Zuid-Sudanese vluchtelingen aan en beschuldigden hen van toegenomen criminaliteit in de stad. UNHCR ontving berichten van negen vermoorde, zeven gewonden en twee vermiste Zuid-Sudanese vluchtelingen. Ook waren er berichten van seksueel geweld tegen Zuid-Sudanese vluchtelingen. Als gevolg van de aanvallen vluchtten zeventien Zuid-Sudanese vluchtelingen naar de 'open area' van Bantiu (in Khartoum State) en naar vluchtelingenkampen in White Nile.¹⁰²⁷

3.3 Sudanese vluchtelingen in de regio

In de omringende landen van Sudan bevindt zich een groot aantal Sudanese vluchtelingen. De grootste aantallen Sudanese vluchtelingen bevinden zich in Tsjaad (334.277¹⁰²⁸), Zuid-Sudan (270.560¹⁰²⁹) en Ethiopië (44.620¹⁰³⁰).¹⁰³¹

Tsjaad

De meeste Sudanese vluchtelingen in Tsjaad zijn afkomstig uit Darfur en verblijven in kampen aan de grens met Sudan. Op 31 mei 2017 tekenden Sudan, Tsjaad en UNHCR een tripartite akkoord inzake vrijwillige terugkeer van vluchtelingen uit

¹⁰²² UNHCR, *Sudan: 2018 Mid-Year Report, South Sudan Regional RRP, January to June 2018*; UNHCR, *Khartoum Open areas – Sudan*, 1 november 2018; UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, februari 2019.

¹⁰²³ Sinds 2013 bestonden spanningen over het land waar de Zuid-Sudanese vluchtelingen verbleven. Sommige personen claimden het land en zetten de regering onder druk om het land terug te krijgen. De Sudanese overheid wil de Zuid-Sudanese vluchtelingen, verblijvend in en rond Khartoum, om die reden onderbrengen in de Zuid-Sudanese vluchtelingenkampen in White Nile of in het oosten van Sudan. UNHCR, *Sudan: 2018 Mid Year Report, South Sudan Regional RRP, January to June 2018*; UNHCR, *Khartoum Open areas – Sudan*, 1 november 2018; UNHCR, *Regional update: South Sudan situation, 16 to 31 October 2017*, 31 oktober 2017; UNOCHA, *Humanitarian Needs Overview, Draft as of 13 March 2019*, februari 2019; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices - Sudan*, march 2019.

¹⁰²⁴ UNHCR, *Sudan: 2018 Mid Year Report, South Sudan Regional RRP, January to June 2018*; UNHCR, *Khartoum Open areas – Sudan*, 1 november 2018; UNHCR, *Regional update: South Sudan situation, 16 to 31 October 2017*, 31 oktober 2017.

¹⁰²⁵ UNHCR, *Sudan Refugee Response Plan for South Sudanese, January 2019 – December 2020*, 3 mei 2019; UNHCR, *Sudan: Population Dashboard, Refugees from South Sudan as of 31 January 2019*, 19 februari 2019; UNHCR, *Sudan: 2018 Mid Year Report, South Sudan Regional RRP, January to June 2018*.

¹⁰²⁶ UNHCR, *Sudan Refugee Response Plan for South Sudanese, January 2019 – December 2020*, 3 mei 2019;

¹⁰²⁷ UNHCR, *Sudan: Population & operational update: South Sudanese Refugee response (1-30 June 2019)*, 30 juni 2019; UNOCHA, *Sudan Flash update No. 8*, 20 juni 2019.

¹⁰²⁸ UNHCR, *Chad Fact Sheet*, juli 2018.

¹⁰²⁹ UNHCR, *South-Sudan Fact Sheet*, april 2018.

¹⁰³⁰ UNHCR, *Ethiopia Fact Sheet*, augustus 2018.

¹⁰³¹ HRW, *World Report 2019, Sudan*, 18 januari 2018.

Sudan en Tsjaad.¹⁰³² In april 2018 keerden de eerste vluchtelingen uit Darfur, onder dit akkoord terug naar Sudan.¹⁰³³ Tussen april en december 2018 keerden 1.759 Sudanese vluchtelingen terug uit Tsjaad.¹⁰³⁴ UNHCR ontving terugkeerders bij twee ontvangstpunten in Tina (Noord-Darfur) en in Foro Barunga (West-Darfur) en assisteerde met transport naar verschillende dorpen in de regio's en een 'reintegration package'.¹⁰³⁵ Volgens een rapport van het Amerikaanse USAID uitten 24.000 Sudanese vluchtelingen in Tsjaad de wens terug te keren.¹⁰³⁶ Volgens verschillende bronnen zijn de moeilijke omstandigheden in de kampen in Tsjaad, de afname van humanitaire hulp waaronder voedselrantsoenen, de beperkte mogelijkheden om in levensonderhoud te voorzien en het overschakelen van Arabisch naar Franstalig onderwijs op basisscholen¹⁰³⁷ redenen voor Sudanese vluchtelingen om terugkeer naar Darfur te overwegen.¹⁰³⁸ De terugkeer was tijdens de verslagperiode van beperkte aard, onder andere vanwege de overname van oorspronkelijke grondgebieden door andere ontheemden of door nomadische stammen.¹⁰³⁹ UNHCR schatte dat er tussen 2016 en 2018 ongeveer twintigduizend Sudanese vluchtelingen spontaan naar Darfur terugkeerden.¹⁰⁴⁰

Zuid-Sudan

In Zuid-Sudan is 93% van de vluchtelingen afkomstig uit Sudan. De meeste vluchtelingen zijn ondergebracht in kampen in de regio's *Upper Nile State* en *Unity Regions*.¹⁰⁴¹ Vluchtelingen uit Blue Nile bevinden zich voor een groot deel in de kampen in Upper Nile State terwijl vluchtelingen uit Zuid-Kordofan met name in de kampen in Unity State werden ondergebracht.¹⁰⁴² Het conflict over leiderschap tussen de twee facties van de SPLM-N (zie paragraaf 1.2.3) veroorzaakte in mei en juni 2017 spanningen in de vluchtelingenkampen in Maban County (Upper Nile State). De kampen in Maban County worden voornamelijk bewoond door Sudanese vluchtelingen uit Blue Nile. Door het conflict vluchtten sommige Sudanese van het vluchtelingenkamp in Doro naar andere kampen binnen Maban County.¹⁰⁴³ De humanitaire situatie in de Zuid-Sudanese kampen was slecht. Er was sprake van

¹⁰³² In het akkoord is vastgelegd dat Sudanese vluchtelingen die vrijwillig terugkeren naar Noord-, Centraal en West-Darfur hulp zullen krijgen van de Sudanese en Tsjaadse overheid en van de UNHCR. De Sudanese overheid committeerde zich onder andere aan het zeker stellen van land, veiligheid en het verstrekken van identiteitsdocumenten waarmee burgers toegang krijgen tot gezondheidszorg. De partijen planden om in 2018 ongeveer twee duizend Sudanese vluchtelingen uit Tsjaad te repatriëren naar Darfur. UNOCHA, *Sudan Humanitarian Bulletin, Issue 13, 22 May 2017 to 4 June 2017*; UNSC, *S/2018/12*, pagina 6, 4 januari 2018; UNOCHA, *Humanitarian Bulletin Sudan*, November 2018; USAID, *Sudan complex emergency fact sheet*, 30 september 2018; UNHCR, *Sudan, Voluntary repatriation update*, 13 november 2018.

¹⁰³³ UNOCHA, *Humanitarian Bulletin Sudan*, November 2018; UNSC, *S/2019/34*, pagina 44, 10 januari 2019

¹⁰³⁴ UNHCR, *Sudan voluntary repatriation dashboard, Sudanese refugee returnees from Tsjaad*, 30 januari 2019.

¹⁰³⁵ Bij het ontvangtpunt ontvingen vluchtelingen warme maaltijden. Het *return package* bestond uit bouwmaterialen en voedselrantsoenen voor een periode van drie maanden. UNOCHA, *Humanitarian Bulletin Sudan*, November 2018. UNSC, *S/2019/34*, pagina 44, 10 januari 2019; USAID, *Sudan complex emergency fact sheet*, 30 september 2018.

¹⁰³⁶ USAID, *Sudan complex emergency fact sheet*, 30 september 2018.

¹⁰³⁷ Kinderen in vluchtelingenkampen kregen voorheen les in het Arabisch, veelal van leerkrachten uit Sudan die ook uit Darfur waren gevlucht. In 2014 besloot de Tsjadische regering vluchtelingenkinderen te integreren in het Tsjadische onderwijssysteem om hen meer kans te geven op integratie. Een van de gevolgen hiervan is de introductie van Franse lessen. Zie ook UNHCR, *Building a future through education in Chad*, 14 december 2015.

¹⁰³⁸ SOAS, *Darfuri Migration from Sudan to Europe*, augustus 2018; Radio Dabanga, *Sudanese refugees Chad short basics*, 18 maart 2018.

¹⁰³⁹ UNHCR meldde dat sommige terugkeerders problemen over landbezit ervaarden bij terugkomst in hun dorpen in Darfur. UNHCR, *Sudan, Voluntary repatriation update*, 13 november 2018; UNSC, *S/2019/34*, pagina 44, 10 januari 2019; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019, Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019.

¹⁰⁴⁰ UNHCR, *Sudan, Voluntary repatriation update*, 13 november 2018.

¹⁰⁴¹ De kampen in Unity heten Ajuong Thok, Pamir, Jamjang camps. Vluchtelingen komen ook terecht in de informele Yida nederzetting en met enige regelmaat werden vluchtelingen vanaf dit kamp overgebracht naar een van de drie kampen. In Upper Nile, Maban county zijn een viertal kampen: Kaya, Gendrassa, Doro en Yousif Batil. UNHCR, *South Sudan Fact sheet*, augustus 2018.

¹⁰⁴² REACH, *Ajuong Thok and Pamir Refugee Camp Joint Multi-sector needs assessment*, December 2017; REACH, *Inter-agency multi-sector needs assessment (MSNA) Doro, Yusif Batil, Kaya and Gendrassa refugee camps, Maban county*, December 2017.

¹⁰⁴³ Nuba Reports, *Sudan Insider: Internal SPLM-N disputes affect Blue Nile. Refugee camp*, 1 juni 2017; REACH, *Inter-agency multi-sector needs assessment (MSNA) Doro, Yusif Batil, Kaya and Gendrassa refugee camps, Maban county*, December 2017.

voedseltekorten en weinig mogelijkheden om te voorzien in levensonderhoud. Daarnaast was er beperkte toegang tot basisvoorzieningen en kregen vluchtelingen te maken met geweld in de Zuid-Sudanese regio's waar sprake is van lokale conflicten.¹⁰⁴⁴ Uit verschillende bronnen blijkt dat er vanuit de kampen in Zuid-Sudan sprake was van tijdelijke en definitieve terugkeer naar Sudan.¹⁰⁴⁵

Ethiopië

Tijdens de verslagperiode kondigde de Ethiopische regering verbeteringen aan voor vluchtelingen in Ethiopië, onder wie Sudanese vluchtelingen. In oktober 2017 startten de Ethiopische autoriteiten met registratie van rechtsfeiten (geboorten, huwelijken, echtscheiding en overlijden) van vluchtelingen in hun formele systemen.¹⁰⁴⁶ De Ethiopische regering kondigde in januari 2019 nieuwe wetgeving aan omtrent de rechten van vluchtelingen. De nieuwe wetgeving zou het mogelijk maken voor vluchtelingen om buiten de vluchtelingenkampen te werken, naar school te gaan en toegang te krijgen tot financiële dienstverlening (bijvoorbeeld om een bankrekening te openen).¹⁰⁴⁷ De dienstverlening en mogelijkheden om in levensonderhoud te voorzien in de vluchtelingenkampen in Ethiopië zijn echter beperkt. De meeste vluchtelingen zijn afhankelijk van humanitaire hulp.¹⁰⁴⁸ In de eerste helft van 2018 berichtte de Sudanese lokale autoriteiten in Blue Nile meerdere keren over spontane terugkeer van duizenden Sudanese vluchtelingen uit Ethiopië richting Blue Nile.¹⁰⁴⁹

Egypte en Libië

Sudanese asielzoekers melden zich ook in Egypte en Libië. In 2018 stonden ongeveer 37.000 Sudanese vluchtelingen in Egypte geregistreerd bij de UNHCR.¹⁰⁵⁰ In februari 2019 nam dit aantal toe tot bijna 42.500 registraties.¹⁰⁵¹ Verschillende bronnen stelden dat Sudanese vluchtelingen in Egypte, met name politiek actieve vluchtelingen, last hadden van dreigingen van de Sudanese en Egyptische veiligheidsdiensten.¹⁰⁵² In oktober 2018 verdween de Sudanese mensenrechtenactivist Mohamed Boshi in Egypte. Een paar weken later bevestigden de Sudanese veiligheidsdiensten in de media dat hij gedetineerd was en overgedragen aan de Sudanese autoriteiten.¹⁰⁵³ In maart 2019 stonden in Libië 10.152 Sudanese asielzoekers bij de UNHCR geregistreerd en vormde daarmee de tweede grootste groep asielzoekers in het land.¹⁰⁵⁴

¹⁰⁴⁴ Nuba Reports, *Sudan Insider: Internal SPLM-N disputes affect Blue Nile. Refugee camp*, 1 juni 2017; UNOCHA, *South Sudan Humanitarian Report, 2017*, pagina 7, 31 december 2017; REACH, *Ajuong Thok and Pamir Refugee Camp Joint Multi-sector needs assessment*, December 2017; REACH, *Inter-agency multi-sector needs assessment (MSNA) Doro, Yusif Batil, Kaya and Gendrassa refugee camps, Maban county*, December 2017.

¹⁰⁴⁵ Sommige vluchtelingen keerden periodiek terug naar Blue Nile om het land te bewerken of om conflicten in Zuid-Sudan te ontvluchten. REACH, *Inter-agency multi-sector needs assessment (MSNA) Doro, Yusif Batil, Kaya and Gendrassa refugee camps, Maban county*, December 2017; Sudan Tribune, *Thousands of IDPs and refugees returned to Blue Nile: official*, 20 april 2018.

¹⁰⁴⁶ UNHCR, *In a historic first, Ethiopia begins civil registration for refugees*, 27 oktober 2017; Sudan Tribune, *Ethiopia begins civil registration for refugees*, 27 oktober 2017.

¹⁰⁴⁷ VOA News, *Ethiopia allows almost 1 million refugees to leave camps, go to work*, 17 januari 2019.

¹⁰⁴⁸ UNHCR, *Ethiopia*, geraadpleegd op 1 juli 2019 <https://www.unhcr.org/ethiopia.html>; UNHCR, *UNHCR Submission on Ethiopia: 33rd UPR Session*, mei 2019; UNHCR, *Global Focus: Ethiopia*, geraadpleegd op 1 juli 2017.

¹⁰⁴⁹ Sudan Tribune, *More Sudanese refugees return to Blue Nile state voluntarily*, 28 april 2018.

¹⁰⁵⁰ UNHCR, *Egypt Fact Sheet*, mei 2018.

¹⁰⁵¹ UNHCR, *Egypt Fact Sheet*, februari 2019.

¹⁰⁵² Verbeterde politieke relaties tussen Sudan en Egypte zouden gezorgd hebben voor samenwerking op het gebied van het aanpakken van politiek activisten. Sudanese asielzoekers zouden opdracht krijgen om Egypte te verlaten en/of bedreigd worden met gedwongen terugkeer als zij hun activiteiten niet zouden staken. Refugees Deeply, *Refugees in Cairo Live in Fear of Sudan's Wanted List*, 27 augustus 2018; Middle East Eye, *Repression on the Nile, Sisi and Bashir team up to preserve power*, 18 juli 2018, HRW, *World report 2019, Sudan: Events of 2018*, 17 februari 2019.

¹⁰⁵³ Hij werd beschuldigd van spionage en misdaden tegen de Staat. Sudan Tribune, *Security service confirms hand over of Sudanese activist from Egypt*, 8 november 2018; HRW, *Sudan: exiled activist surfaces in detention*, 15 november 2018; HRW, *Sudan, Events of 2018*, 17 februari 2019.

¹⁰⁵⁴ UNHCR, *Libya: Registration – Fact sheet*, maart 2019.

3.4 Terugkeer

Teruggekeerde migranten worden, als zij als zodanig herkend worden, ondervraagd door de Sudanese autoriteiten.¹⁰⁵⁵ De NISS ondervraagt terugkeerders over hun uitspraken in het buitenland over Sudan. De veiligheidsdiensten zouden terugkeerders beschuldigen van het doen van uitspraken die het imago van Sudan in het Westen aantasten.¹⁰⁵⁶ Voor informatie over monitoring van de diaspora door de Sudanese regering, zie paragraaf 2.3.2.

Waarnemers stelden dat sommige terugkeerders last hadden van onregelmatigheden, waaronder intimidatie, detentie en mishandeling terwijl anderen na een ondervraging op de luchthaven Sudan in konden reizen.¹⁰⁵⁷ Volgens een vertrouwelijke bron is er sprake van willekeur in de handelingen van de veiligheidsdiensten.¹⁰⁵⁸

3.4.1 Monitoring

Geen enkele lokale of internationale organisatie volgde tijdens de verslagperiode structureel en systematisch gedwongen en/of vrijwillige terugkeer van Sudanese asielzoekers.¹⁰⁵⁹ Vanwege de beperkte omvang van terugkeer vanuit Europa en het gebrek aan monitoring was de informatie over de handelingen van de Sudanese autoriteiten ten aanzien van personen die terugkeerden beperkt in omvang en inhoud.¹⁰⁶⁰ Volgens een Brits rapport van de *Home Office*, erkenden Europese ambassades dat mishandeling van terugkeerders voor hen onopgemerkt kon blijven aangezien er geen monitoring plaatsvond.¹⁰⁶¹

Verschillende bronnen rapporteerden dat zij geen geverifieerde signalen hadden ontvangen van mishandeling van mensen die gedwongen danwel vrijwillig terugkeerden naar Sudan uit Europese landen of uit Libië.¹⁰⁶² Andere bronnen signaleerden daarentegen dat sommige terugkeerders te maken kregen met arrestatie, detentie, mishandeling en/of marteling.¹⁰⁶³ Terugkeerders kregen ook wel een meldplicht en/of uitreisverbod opgelegd waarbij het paspoort werd ingehouden door de veiligheidsdiensten.¹⁰⁶⁴ Een vertrouwelijke bron sprak over verdwijning en overlijden tijdens detentie van een terugkeerder, als gevolg van martelingen.¹⁰⁶⁵

¹⁰⁵⁵ UK Home Office, *Report of a Fact-Finding Mission to Khartoum, Sudan*, November 2018; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; CEDOCA, *COI focus Sudan, Risk upon return*, pagina 22-25, 6 februari 2018; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 1 april 2019; Amnesty International, *Risico's bij gedwongen terugkeer naar Sudan*, maart 2019.

¹⁰⁵⁶ Vertrouwelijke bron, 1 april 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; UK Home Office, *Report of a Fact-Finding Mission to Khartoum, Sudan*, pagina 84, November 2018.

¹⁰⁵⁷ UK Home Office, *Report of a Fact-Finding Mission to Khartoum, Sudan*, November 2018; CEDOCA, *COI focus Sudan, Risk upon return*, 6 februari 2018.

¹⁰⁵⁸ Vertrouwelijke bron, 1 april 2019.

¹⁰⁵⁹ Geen van de EU-ambassades in Sudan heeft uitzettingen in 2016 en 2017 gemonitord. CEDOCA, *COI focus Sudan, Risk upon return*, pagina 50, 06-02-2018; Waging Peace, *Risk to individuals from Nuba mountains in Sudan*, maart 2018; SOAS, *Darfuri Migration from Sudan to Europe*, pagina 8, augustus 2018; Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 25 februari 2019; EMN, *Ad-hoc query on return to Sudan*, 18 januari 2018.

¹⁰⁶⁰ Volgens een bron is vanwege het gebrek aan monitoring geen uitspraak mogelijk over de behandeling van terugkeerders door de Sudanese autoriteiten. Uitspraken van verschillende organisaties en overheidsinstanties zouden gebaseerd zijn op speculaties. Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019.

¹⁰⁶¹ UK Home Office, *Report of a Fact-Finding Mission to Khartoum, Sudan*, November 2018.

¹⁰⁶² Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; UK Home Office, *Report of a Fact-Finding Mission to Khartoum, Sudan*, November 2018; CEDOCA, *COI focus Sudan, Risk upon return*, 6 februari 2018.

¹⁰⁶³ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 1 april 2019; UK Home Office, *Report of a Fact-Finding Mission to Khartoum, Sudan*, pagina 84-85, November 2018; Amnesty International, *Risico's bij gedwongen terugkeer*, pagina 8 en 20, maart 2019.

¹⁰⁶⁴ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 1 april 2019; UK Home Office, *Report of a Fact-Finding Mission to Khartoum, Sudan*, pagina 84-85, November 2018; Amnesty International, *Risico's bij gedwongen terugkeer*, pagina 8 en 20, maart 2019.

¹⁰⁶⁵ Deze bron kon echter, vanwege privacyoverwegingen, geen concrete informatie delen. Het rapport van CEDOCA haalt enkele bronnen aan die ongeverifieerde gevallen van terugkeerders rapporteerden die bij aankomst in Sudan geen problemen ondervonden maar later vermoord werden. Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; CEDOCA, *COI focus Sudan, Risk upon return*, 6 februari 2018.

3.4.2

Gevallen van terugkeer

Tijdens de verslagperiode waren er verschillende openbare berichten van onregelmatigheden, waaronder intimidatie, detentie en mishandeling bij terugkeer van Sudanese migranten en asielzoekers uit Europa.¹⁰⁶⁶ In oktober 2017 keerden negentien Sudanese migranten en uitgeprocedeerde asielzoekers terug naar Sudan vanuit België.¹⁰⁶⁷ In december 2017 bracht het *Tahrir Institute for Middle East Policy*¹⁰⁶⁸ (TIMEP) een rapport uit waarin getuigenissen waren verzameld van een aantal van deze uitgezette migranten en uitgeprocedeerde asielzoekers. Dit rapport werd niet openbaar beschikbaar gesteld. Naar aanleiding van dit rapport deed het Belgische Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) onderzoek naar de procedure die vooraf ging aan de uitzettingen¹⁰⁶⁹ en voor zover mogelijk naar het verloop van de terugkeer zelf. Het CGVS concludeerde dat het geen absolute zekerheid of duidelijkheid had kunnen krijgen over de door TIMEP aangehaalde feiten. Wel stelde het CGVS dat een aantal belangrijke elementen uit de verzamelde getuigenissen niet waarheidsgetrouw waren en dat dit ernstige twijfels deed ontstaan over de rest van de getuigenissen.¹⁰⁷⁰

In februari 2018 stelde Staatssecretaris Harbers (ministerie van Justitie en Veiligheid) in de beantwoording van kamervragen over het uitzetten van uitgeprocedeerde asielzoekers naar Sudan dat hij geen concreet en onderbouwd signaal had ontvangen van ernstige onregelmatigheden na een uitzetting vanuit Nederland naar Sudan. Eén signaal werd geverifieerd maar bleek ongefundeerd, aldus de Staatssecretaris.¹⁰⁷¹

Amnesty International publiceerde in maart 2019 een rapport over de uitzetting door Nederland van een Sudanese asielzoeker die eind 2017 naar Sudan terugkeerde. Volgens het rapport, verbleef deze persoon na zijn terugkeer naar Sudan dertien dagen in isolatie en werd hij veelvuldig ondervraagd, mishandeld en vernederd. Na zijn vrijlating legden de veiligheidsdiensten hem een dagelijkse meldplicht op.¹⁰⁷²

In januari 2019 werd een Sudanese asielzoeker gedwongen uitgezet naar Sudan. Volgens media berichten vreesde zijn advocaat dat hij was opgepakt door de Sudanese veiligheidsdiensten.¹⁰⁷³

¹⁰⁶⁶ Vertrouwelijke bron, 7 december 2017; Amnesty International, *Risico's bij gedwongen terugkeer naar Sudan*, maart 2019; NY times, *By stifling Migration Sudans feared secret police aid Europe*, pagina 5-6, 22 april 2018.

¹⁰⁶⁷ Bij tien personen was sprake van gedwongen uitzetting. Negen van hen hadden geen asiel aangevraagd in België; de tiende persoon had zijn aanvraag voor asiel ingetrokken. De negen andere personen keerden terug in het kader van het vrijwillige terugkeer programma met hulp van het IOM. Van acht van hen was de asielaanvraag afgewezen. CEDOCA, *COI focus Sudan, Risk upon return*, pagina 50, 6 februari 2018.

¹⁰⁶⁸ TIMEP is een denktank waarvan het hoofdkantoor zich in de Verenigde Staten bevindt. De organisatie bestaat sinds 2013 en heeft als doel het beleid richting het Midden-Oosten en Noord-Afrika te beïnvloeden door middel van onderzoek en gerichte inspanningen voor het bevorderen van lokale stemmen.

¹⁰⁶⁹ Voor de identificatie van de migranten was een missie van Sudanese ambtenaren naar België overgekomen. Deze identificatiemissie zou de Sudanese nationaliteit van een aantal migranten vaststellen. Het inzetten van dit type missie door de Belgische overheid en de werkwijze werd veelvuldig bekritiseerd in de Belgische media.

¹⁰⁷⁰ Vertrouwelijke bron, 7 december 2017; Vertrouwelijke bron, 1 april 2019.

¹⁰⁷¹ Tweede Kamer, *Vergaderjaar 2017-2018, Aanhangsel van de Handelingen*, 1055, ingezonden 11 januari 2018, ontvangen 5 februari 2018.

¹⁰⁷² Betrokkene overlegde foto's van littekens/verwondingen die hij zou hebben opgelopen door toedoen van de veiligheidsdiensten. Het instituut voor Mensenrechten en Medisch Onderzoek (IMMO) deed onderzoek naar de foto's en concludeerde dat het letsel paste bij de gestelde gebeurtenissen zoals beschreven door betrokkene. Het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) kwam in opvolgend onderzoek tot eenzelfde conclusie. Amnesty International, *Risico's bij gedwongen terugkeer naar Sudan*, pagina 11 -13, maart 2019.

¹⁰⁷³ Amnesty International berichtte enkele dagen nadat betrokkene was uitgezet dat zij vreesden voor zijn veiligheid. Amnesty International, *Sudanese man opgepakt na uitzetting vanuit Nederland*, 7 januari 2019; NRC, *Amnesty: door Nederland uitgezette asielzoeker vastgezet in Bahrein*, 8 januari 2019.

Tijdens de verslagperiode was sprake van regelmatige vrijwillige terugkeer vanuit Libië. Deze terugkeerders worden ondersteund door het IOM.¹⁰⁷⁴ Uit een Brits rapport blijkt dat het IOM geen signalen van onregelmatigheden ontving van Sudanese die vrijwillig terugkeerden uit Libië. Wel werden terugkeerders ondervraagd.¹⁰⁷⁵ Volgens een vertrouwelijke bron krijgen terugkeerders uit Libië geen of weinig aandacht van de Sudanese autoriteiten aangezien zij in Libië niet het imago van Sudan kunnen schaden.¹⁰⁷⁶ De meeste Sudanese burgers die vrijwillig terugkeerden vanuit Libië waren afkomstig uit Darfur. Volgens een vertrouwelijke bron keerden velen van hen niet terug naar Darfur maar bleven zij in Khartoum of in andere steden.¹⁰⁷⁷

3.4.3

Risicogroepen

Verschillende bronnen meldden dat een terugkeerder opvalt bij de veiligheidsdiensten als hij/zij in meerdere categorieën valt waaraan de veiligheidsdiensten meer aandacht besteden. Hierbij kan gedacht worden aan politieke activisten, mensenrechtenverdedigers, burgers die deelnemen aan demonstraties, studenten en burgers behorend tot stammen die geassocieerd worden met de conflictgebieden.¹⁰⁷⁸ Een uitgebreid netwerk, het hebben van kennis binnen de overheid- en/of veiligheidsdiensten maar ook (internationale) bekendheid zouden tot op zekere hoogte bescherming kunnen bieden.¹⁰⁷⁹ Volgens Amnesty International liepen uitgezette Sudanese burgers, die beschuldigd of verdacht werden van activiteiten voor de oppositie, het risico slachtoffer te worden van ernstige mensenrechtenschendingen. Ook burgers afkomstig uit de conflictgebieden zoals Darfur, Blue Nile, Zuid-Kordofan en de Nuba Mountains liepen volgens Amnesty verhoogd risico, ook wanneer zij langere tijd in Khartoum of andere niet-conflict gebieden hadden gewoond.¹⁰⁸⁰

Sudanese burgers die terugkeerden naar Sudan en reisden met een laissez-passer of gedwongen terugkeerden werden bij aankomst in Khartoum langer ondervraagd dan andere reizigers.¹⁰⁸¹ De veiligheidsdiensten controleerden of de persoon daadwerkelijk de Sudanese nationaliteit had.¹⁰⁸² Volgens Amnesty International worden personen die reizen met tijdelijke reisdocumenten of met een escorte sneller beschouwd als afgewezen asielzoeker en/of personen met een politiek profiel. Daardoor liepen deze Sudanese burgers, volgens Amnesty International, meer risico

¹⁰⁷⁴ UK Home Office, *Report of a Fact-Finding Mission to Khartoum, Sudan*, pagina 83, November 2018. Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

¹⁰⁷⁵ Sudanese burgers die vrijwillig terugkeren en bij de uitreis een exit-visum hadden verkregen kunnen volgens een vertrouwelijke bron Sudan zonder problemen inreizen. Hoewel de bron geen concrete gevallen noemde, werd aangegeven dat wanneer een terugkeerder op een zwarte lijst van de veiligheidsdiensten voorkomt hij/zij zal worden tegengehouden. Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; UK Home Office, *Report of a Fact-Finding Mission to Khartoum, Sudan*, pagina 89-90, November 2018.

¹⁰⁷⁶ Vertrouwelijke bron, 1 april 2019.

¹⁰⁷⁷ Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019.

¹⁰⁷⁸ Volgens bronnen die aangehaald worden in het rapport van CEDOCA zouden Fur, Masalit en Zaghawa stammen het meeste risico lopen. Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 1 april 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; Amnesty International, *Risico's bij gedwongen terugkeer naar Sudan*, pagina 11 -13, maart 2019; CEDOCA, *COI focus Sudan, Risk upon return*, 6 februari 2018.

¹⁰⁷⁹ Vertrouwelijke bronnen stelden dat connecties in de internationale gemeenschap bovendien hielpen om beter behandeld te worden in detentie. Vertrouwelijke bron, 1 april 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; UK Home Office, *Report of a Fact-Finding Mission to Khartoum, Sudan*, pagina 85 en 89, November 2018.

¹⁰⁸⁰ Het gaat hierbij, volgens Amnesty, om mensen die behoren tot bepaalde etnische groepen die teruggeleid kunnen worden naar een van de conflictgebieden Amnesty International, *Risico's bij gedwongen terugkeer*, pagina 8 en 20, maart 2019; Amnesty International, *EUR 14/7811/2018*, pagina 4-5, 30-01-2018.

¹⁰⁸¹ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 26 februari 2019; Vertrouwelijke bron, 28 februari 2019; UK Home Office, *Report of a Fact-Finding Mission to Khartoum, Sudan*, pagina 83 en 90, November 2018; CEDOCA, *COI focus Sudan, Risk upon return*, 6 februari 2018.

¹⁰⁸² Ter controle van de identiteit vragen de veiligheidsdiensten contactgegevens van familieleden. Familieleden en andere contacten worden gebeld en geven eventueel een persoonlijke garantie. Dit wordt ook wel *personal security guarantee* genoemd. Volgens een vertrouwelijke bron waren ondervragingen door de veiligheidsdiensten nodig omdat er in het verleden geconstateerd dat sommige personen die terugkeerden naar Sudan niet uit Sudan afkomstig waren. Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019; UK Home Office, *Report of a Fact-Finding Mission to Khartoum, Sudan*, pagina 84-85, November 2018.

bij terugkeer.¹⁰⁸³ Bij de beantwoording van kamervragen heeft het ministerie van Justitie en Veiligheid in februari 2019 aangegeven dat het geen aanleiding zag om de aanbevelingen van Amnesty International op te volgen en de terugkeerprocedure naar Sudan te wijzigen.¹⁰⁸⁴

Personen die niet in het bezit waren van het verplichte uitreisvisum vestigden hiermee aandacht op zichzelf en werden mogelijk strafrechtelijk vervolgd, aldus CEDOCA.¹⁰⁸⁵ Wanneer men daarentegen terugkeerde met een gewoon Sudanese paspoort was het voor de autoriteiten niet altijd duidelijk dat het ging om een teruggekeerde migrant of asielzoeker. In deze omstandigheden zouden terugkerende Sudanese burgers ook zonder ondervraging het land binnen gekomen zijn.¹⁰⁸⁶

3.5 Activiteiten van internationale organisaties

In Sudan waren in de verslagperiode meerdere internationale organisaties en ngo's actief. Hieronder bevonden zich VN-organisaties als UNHCR, UNICEF, *World Health Organisation* (WHO), *Food and Agriculture Organization of the United Nations* (FAO), *World Food Programme* (WFP), OCHA, UNDP, UNFPA, UNHabitat en internationale hulporganisaties zoals Oxfam, Plan, *Al Manar Voluntary Organization*, *Cooperazione Internazionale*, *Danish Refugee Council*, *Human Appeal International*, *Labena Organization for Women's Development*, *Save the Children*, *Sudan Organization for Development*, *World Vision*, *Care International*, ZOA. De activiteiten van deze organisaties zijn gericht op het verstrekken van humanitaire hulp, en het stimuleren en ondersteunen van capaciteits- en vredesopbouw. UNOCHA houdt per staat een overzicht bij van VN-agentschappen en (internationale) ngo's die activiteiten ontplooiën in Sudan. Een groot deel van deze organisaties zet zich in verschillende gebieden van het land in al dan niet met persoonlijke aanwezigheid.¹⁰⁸⁷

3.6 Positie UNHCR

In 2006 heeft UNHCR een '*position paper*' betreffende Sudanese asielzoekers uit Darfur uitgebracht.¹⁰⁸⁸ Sindsdien heeft UNHCR geen nieuw officieel standpunt ingenomen ten aanzien van de terugkeer van Sudanese asielzoekers.

¹⁰⁸³ Amnesty International, *Risico's bij gedwongen terugkeer*, pagina 20, maart 2019.

¹⁰⁸⁴ Tweede Kamer der Staten-Generaal, *Vergaderjaar 2018-2019, Aanhangsel van de Handelingen*, 1550, ingezonden 7 januari 2019, ontvangen 14 februari 2019.

¹⁰⁸⁵ CEDOCA, *COI focus Sudan, Risk upon return*, 6 februari 2018.

¹⁰⁸⁶ Vertrouwelijke bron, 24 februari 2019.

¹⁰⁸⁷ UNOCHA, *Sudan North Darfur – Programme and Physical presence (3Ws) as of January 2019*, 21 januari 2019; UNOCHA, *Sudan Central Darfur – Programme and Physical presence (3Ws) as of January 2019*, 21 januari 2019; UNOCHA, *Sudan South Kordofan – Programme and Physical presence (3Ws) as of January 2019*, 21 januari 2019.

¹⁰⁸⁸ UNHCR, *UNHCR's position on Sudanese asylum-seekers from Darfur*, februari 2006.

4 Bijlagen

4.1 Geraadpleegde bronnen

Voor dit ambtsbericht is gebruik gemaakt van de volgende openbare bronnen:

Rapporten

28 Too Many:

- Sudan: The Law and FGM, juli 2018
- The State of the World's Children 2017, december 2017

ACCORD:

- Update on incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), 18 juni 2018

ACJPS:

- Human rights violations in South Kordofan, 11 april 2018
- Violations against free press and freedom of expression in Sudan – May/June 2018, 4 juli 2018
- Apostasy Punishment in Sudan 1968 – 2018, 23 oktober 2018
- Sudanese public order: a law designed to control people, not protect morality, 9 mei 2019
- Rapid Support Forces: Tactics of Bloodshed and violence against civilians in Sudan is not new, juni 2019
- Sudan: Enforced disappearances and account for hundreds of political dissidents disappeared since December 2018, 19 juni 2019

ACLED:

- Armed Conflict Location & Event Data Project
- 10 Hidden conflicts in Africa: #4 Darfur and its armed non-state groups, 15 februari 2018
- The first step on a long road: public demonstrations and political reform in Sudan, 2 mei 2019
- Backsliding: demonstration activity in post-Bashir Sudan, 24 mei 2019.
- The Rapid Support Forces and Escalation of Violence in Sudan, 2 juli 2019

Almost Agleen:

- List of people killed or arrested by Albashir's militias between 13th December 2018 and 3rd February 2019 in Sudan, 4 februari 2019

Amnesty International:

- AFR 54/7101/2017, 15 september 2017
- EUR 14/7811/2018, 30 januari 2018
- AFR 54/7886/2018 Sudan, 15 februari 2018
- Amnesty International Report 2017/18 – Sudan, 22 februari 2018
- AFR 54/8199/2018, 9 april 2018
- The death penalty in 2017, Facts and figures, 12 april 2018
- AFR 54/8680/2018, 28 juni 2018
- AFR 54/9022/2018, 10 september 2018
- Risico's bij gedwongen terugkeer naar Sudan, maart 2019.
- Death sentences and executions 2018, april 2019
- IOR 40/0520/2019, 12 juni 2019
- Sudan, Submission to the UNHRC, 124th edition, 10 september 2019

ARC:

- Sudan: Country report, Country report on Darfur, januari 2019

Atlantic Council Africa Center:

- Politics, Engagement and Reform, maart 2018

CEDOCA:

- COI focus Sudan, Risk upon return, 6 februari 2018

Clingendael:

- Multilateral Damage, The impact of EU migration policies on central Saharan routes, September 2018

CIA:

- The World Factbook, Sudan, 4 april 2019

CMI:

- Girls, Child Marriage, and Education in Red Sea State, Sudan: Perspectives on girls' freedom to choose, september 2017

EMN:

- Ad-hoc query on return to Sudan, 18 januari 2018

Enough Project:

- A question of leadership: addressing a dangerous crisis in Sudan's SPLM-N, juli 2017

Eric Reeves:

- UNAMID Withdrawal and International Abandonment: Violence in Darfur 2017-2019, a statistical analysis, 28 juni 2019
- Slashing UNAMID Translates Into Numerous Base Closings; Results Will Likely be Catastrophic in Some Areas, 23 juni 2017
- Glimpses of continuing slow-motion genocide in Darfur: recent reports of ethnically-targeted violence, 30 mei 2018
- The total Humanitarian Embargo Against Rebel-held Areas of South Kordofan and Blue Nile remains in place, 26 september 2018

FCO:

- Human rights and democracy report 2017 – Sudan, 16 juli 2018

Freedom House:

- Freedom in the World 2018 – Sudan Profile
- Freedom in the World 2019 – Sudan Profile
- Freedom on the Net 2018 – Sudan, 1 november 2018

HART:

- "There was nobody to help us": Oppression by the Government of Sudan and food shortages in Blue Nile, Sudan, januari 2018
- Oppression by the government of Sudan and Food shortages in Blue Nile, Sudan, Januari 2018
- Hope in Suffering – Visit report: South Sudan and the Nuba Mountains in Sudan, februari 2019
-

Heidelberg Institute:

- Conflict Barometer 2017, februari 2018

Home Office:

- Country Policy and Information Note, Sudan: opposition to the government, including sur-place activity, november 2018
- Country policy and information Note, Sudan: Non-Arab Darfuri, version 3.0, september 2018
- Report of a fact-finding mission to Khartoum, november 2018

HUDO:

- Human rights situation in South Kordofan, Blue Nile States / Sudan, January – December 2017, 11 februari 2018
- Report on human rights situation in South Kordofan, Blue Nile States/Sudan, January-December 2018, 24 januari 2019

Human Rights Watch:

- World Report 2018: Sudan, januari 2018.
- World Report 2018: Sudan, januari 2019

Lifos:

- Sudan – Kvinnlig könsstympning, version 1.1., 11 maart 2019

Ministerie van Buitenlandse Zaken:

- Algemeen ambtsbericht Sudan, juni 2017

NHRMO:

- Human Rights Update: September 2017 – February 2018, maart 2018
- Special Human Rights Update, September 2018
- Civilian perspectives on the current ceasefire (cessation of hostilities) in the Nuba Mountains/Southern Kordofan and Blue Nile states of Sudan, september 2018
- Human Rights Update, pagina 3, December 2018
- Human Rights Update: January 2019, februari 2019
- Human Rights Update: April – June 2019, Civilians in the SPLM/A-N areas of Southern Kordofan and Blue Nile states continue to suffer violent attacks, 5 augustus 2019

Nuba Reports:

- Sudan Insider: Internal SPLM-N disputes affect Blue Nile. Refugee camp, 1 juni 2017
- Darfur disarmament: Local leaders fear more war than peace, 31 augustus 2018

OECD Development Centre:

- Social Institutions & Gender Index, Sudan, 2019, geraadpleegd op 28 mei 2019

Open Doors USA:

- World Watch List, In-depth report Sudan, December 2018.

PAX:

- Sudan Alert, No. 3, 20 juni 2019
- Sudan Alert, Actor Map, 20 juni 2019
- PAX, Sudan Alert, No. 4, 23 juli 2019

REACH:

- Inter-agency multi-sector needs assessment (MSNA) Doro, Yusif Batil, Kaya and Gendrassa refugee camps, Maban county, december 2017

- Ajuong Thok and Pamir Refugee Camp Joint Multi-sector needs assessment, december 2017

Security Council Working Group on Children and Armed Conflict:

- Freed From War: The Road to Reintegration for Ex-Child Soldiers in Sudan, 22 mei 2018

SKBN CU:

- Humanitarian Update, februari 2018
- Humanitarian Update, januari 2019
- Humanitarian Update, april 2019
- Humanitarian Update, juni 2019

SIHA and REDRESS

- Criminalisation of women in Sudan, November 2017

Small Arm's Survey

- Lifting US sanctions on Sudan, mei 2018

Sudan Democracy First Group:

- Tales of the tombstones, The discrimination against Sudanese students from Darfur in Sudanese Universities, 1 oktober 2018

The Economist:

- Country report Sudan, geraadpleegd op 5 november 2018
- Country report Sudan, geraadpleegd op 24 juni 2019

Tweede Kamer:

- Vergaderjaar 2017-2018, Aangangsel van de Handelingen, 1055, ingezonden 11 januari 2018, ontvangen 5 februari 2018
- Tweede Kamer der Staten-Generaal, Vergaderjaar 2018-2019, Aangangsel van de Handelingen, 1550, ingezonden 7 januari 2019, ontvangen 14 februari 2019

UNAMID:

- Voices of Darfur, maart 2018

UNDP:

- Human Development Index, Table 5 Gender Inequality Index, geraadpleegd op 28 mei 2019

UNGA:

- CCPR/C/SDN/5, 11 oktober 2017
- A/72/865, 16 mei 2018
- A/HRC/39/71, 13 augustus 2018
- Concluding observations on the fifth periodic report of the Sudan, 19 november 2018
- A/73/907, 20 juni 2019
- A/HRC/42/63, pagina 4, 26 juli 2019

UNHCR:

- Regional update: South Sudan situation, 16 to 31 October 2017, 31 oktober 2017
- Sudan: 2018 Mid-Year Report, South Sudan Regional RRP, January to June 2018

- UNHCR, Counter-Trafficking Factsheet, April – June 2018
- DAFI Annual report 2017, oktober 2018
- Statelessness and citizenship in the East African Community, september 2018
- Khartoum Open areas – Sudan, 1 november 2018
- Sudan, Voluntary repatriation update, 13 november 2018
- Sudan: Population Dashboard, Refugees from South Sudan as of 31 January 2019, 19 februari 2019
- Sudan Refugee Response Plan for South Sudanese, January 2019 – December 2020, 3 mei 2019

UNICEF:

- Child Marriage in the Middle East and North Africa, november 2017
- The State of the World's children 2017, tabel 8, December 2017
- Sudan Humanitarian Situation Report December 2017, December 2017

UNISFA :

- UNISFA/PIS/PR/85, 16 juli 2019

UNOCHA:

- Humanitarian Needs Overview, februari 2018
- Sudan Humanitarian Fund, Annual report 2017, 15 maart 2018
- Inter-Agency Rapid Assessment Report: Al Abbassiya Locality, South Kordofan State – 4-8 February 2018, maart 2018
- Darfur Humanitarian overview, 1 oktober 2018
- Humanitarian Response Plan, January-December 2019, april 2019

UN Security Council:

• DSG/SM/1228-DEV/3361, 28 september 2018	• S/2018/923, 16 oktober 2018
• S/2018/530, pagina 2, 1 juni 2018	• S/2019/305, 10 april 2019
• S/2017/1113, 27 december 2017	• S/2019/319, 16 april 2019
• S/2017/437, 18 mei 2017.	• S/2019/34, 10 januari 2019
• S/2017/649, 31 juli 2017	• S/2019/44, 14 januari 2019
• S/2017/746, 30 augustus 2017	• S/PV.8357, 20 september 2018
• S/2017/870, 17 oktober 2017	• S/RES/1990, 27 juni 2011
• S/2017/907, 27 oktober 2017	• S/RES/2024, 14 december 2011
• S/2018/1125, 28 december 2017	• S/RES/2363, 29 juni 2017.
• S/2018/154, 22 februari 2018	• S/RES/2429, 13 juli 2018.
• S/2018/250, 23 maart 2018	• S/RES/2445, 15 november 2018.
• S/2018/293, 3 april 2018	• SC/13578, 15 november 2018
• S/2018/389, 25 april 2018	• SC/13668, 17 januari 2019
• S/2018/530, 1 juni 2018.	• SC/13796, 30 april 2019.
• S/2018/778, 23 augustus 2018	• SC/13805, 14 mei 2019
• S/2018/912, 12 oktober 2018	• SC/13864, 27 juni 2019.

US Department of State:

- Country Report on Human Rights Practices 2017, 20 april 2018
- Country Report on Human Rights Practices 2018, maart 2019
- 2019 Trafficking in Persons Report – Sudan, 20 juni 2019
- 2017 Trafficking in Persons Report – Sudan, 27 juni 2017

USCIRF:

- Sudan, Tier 1, USCIRF-recommended countries of particular concern, april 2019
- 2018 Annual report, april 2018
- 2019 Annual report, april 2019

Waging Peace:

- Risk to individuals from Nuba Mountains in Sudan, march 2018
- Risks on return for Darfuris in Sudan, januari 2019

Onderzoek

Abdelmoneium, A.O.:

- *Ways to Survive: Child Labor among Internally Displaced Children in Khartoum-Sudan. Open Journal of Social Sciences*, 1 september 2017.

El Nagar, Bamkar, Tonessen:

- Girls, Child Marriage, and Education in Red Sea State, Sudan: Perspectives on Girls' Freedom to Choose, Sudan report number 3, september 2017.

SOAS:

- Darfuri Migration from Sudan to Europe, augustus 2018.

Nieuwsberichten:

• 500 Words Magazine	• FAO
• ACAPS	• FEWS Net
• ACJPS	• FIDH
• African Arguments	• Financial Times
• African Union	• Foreign Policy
• Al Jazeera	• France 24
• Algemeen Dagblad	• Hope and Homes for Children
• Amnesty International	• Human Rights and Development Organization (HUDO)
• BBC News	• Human Rights Watch
• Bloomberg	• Humanitarian Aid Relief Trust
• CADTM	• ICC
• Chatham House	• ICG
• Chr. Michelsen Institute (CMI)	• ICNL
• Christian Solidarity International	• International Peace Institute
• Church Times	• Interpol
• CNN	• IOM
• Constitution Net	• IRIN
• CSW	• Memo Middle East Monitor (MEMO)
• De Volkskrant	• Middle East Concern
• Enough	
• Equality Now	
• European Commission	
• Eric Reeves	

- Middle East Eye
- Morning Star News
- MSF
- Nederlands Dagblad
- Netblocks
- News Deeply
- NHRMO
- NOS
- NRC
- One World
- OHCHR
- Open Doors USA
- Orient XXI
- Outright International
- Physicians for Human Rights
- Radio Dabanga
- Radio Tamazuj
- REACH
- Refugees Deeply
- Reporters Without Borders
- Reuters
- RFI
- Sudan Daily
- SudaNow
- Sudan Tribune
- Sudanese Professionals Association
- SudaNow
- SUNA
- The American Conservative
- The conversation
- The East Africa Monitor
- The Economist
- The Guardian
- The Independent
- The New Humanitarian
- The Syrian Observer
- Trouw
- UN News
- UNAMID Press
- UN Habitat
- UNICEF
- Unifed
- UNSC
- USCIRF
- USDOS
- VOA
- What's in Blue
- World Peace Foundation
- World Watch Monitor

4.2 Kaarten

4.2.1 Kaart van Sudan¹⁰⁸⁹

UNITED NATIONS AND PARTNERS

SECTOR RESPONSE PLANS MONITORING **1**
2012 FINAL MONITORING REPORT

OVERVIEW MAP

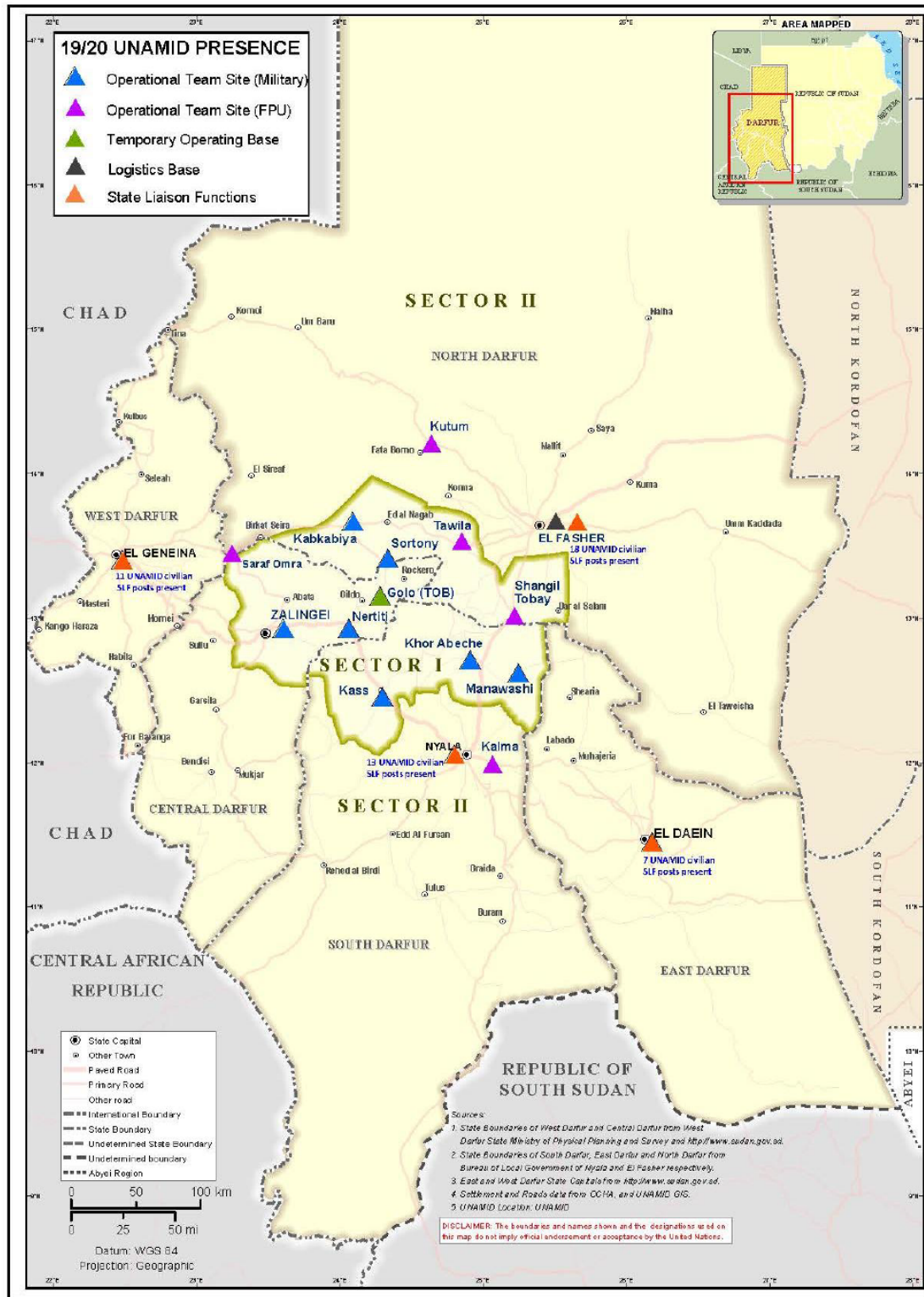
States, major cities and transport corridors in Sudan

¹⁰⁸⁹ Zie https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Sudan_Administrative_Map_A1_Mar_2015.pdf
Raadpleeg de volgende website voor een gedetailleerde administratieve kaart van Sudan:
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Sudan_Administrative_Map_A1_Mar_2015.pdf

4.2.2 Kaart van Darfur en het 'Greater Jebel Marra Area'¹⁰⁹⁰

UNAMID PRESENCE AT THE START OF THE 2019/20 PERIOD

¹⁰⁹⁰ UNSC, A/73/785, 7 maart 2019. Raadpleeg de volgende website voor een gedetailleerde administratieve kaart van Sudan: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/map_2983.pdf

4.3 Lijst met afkortingen

ACJPS	African Centre for Justice and Peace Studies
ACLED	Armed Conflict Location and Event Dataset
AI	Amnesty International
AJOC	Joint Abyei Oversight Committee
AU	Afrikaanse Unie
AUHIP	African Union High-level Implementation Panel
CEDAW	Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women
CGVS	Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (België)
COR	Commissioner for Refugees
CPA	Comprehensive Peace Agreement
CRPF	Central Reserve Police Forces
DDPD	Doha Document for Peace in Darfur
DUP	Democratic Union Party
ERCC	Emergency Response Coordination Centre
EUR	Euro
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations
FCPU	Family and Child Protection unit
FFC	Forces for Freedom and Change
FGM	Female Genital Mutilation
HAC	Humanitarian Affairs Commission
HUDO	Human Rights and Development Organization
ICG	International Crisis Group
iMMO	Instituut voor Mensenrechten en Medisch Onderzoek
Ingo	Internationale niet-gouvernementele organisaties
IOM	International Organization for Migration
IPP	Immigration and Passport Police
JBVMM	Joint Border Verification and Monitoring Mechanism
JEM	Justice and Equality Movement
JPSM	Joint Peace and Security Mechanism
LHBTI	Lesbiennes, Homoseksuelen, Biseksuelen, Transgenders en Interseksuelen
MI	Military Intelligence
NCF	National Consensus Forces
NCP	National Congress Party
NCPP	National Council for Press and Publication
NFI	Nederlands Forensisch Instituut
Ngo	Niet-gouvernementele organisaties
NHRMO	National Human Rights Monitoring Organization
NISS	National Intelligence and Security Service
NTC	National Telecommunication Corporation
NUP	National Umma Party
PCP	Popular Congress Party
PDF	Popular Defense Forces
RNP	Reform Now Party
RSD	Refugee Status Determination
RSF	Rapid Support Forces
SAF	Sudanese Armed Forces
SCP	Sudanese Communist Party
SCP	Sudanese Congress Party
SDG	Sudanese Pound
SEEMA	Centre for training and protection of Women and Child's rights
SLA/AW	Sudan Liberation Army/ Abdul Wahid
SLA/TC	Sudan Liberation Army/ Transitional Council
SLM/MM	Sudan Liberation Movement/ Minni Minawi
SPA	Sudanese Professionals Association
SPLM-N	Sudan People's Liberation Movement- North
SRAC	Sudanese Revolutionary Awakening Council
SRF	Sudan Revolutionary Front

TIMEP	Tahrir Institute for Middle East Police
TMC	Transitional Military Council
UN	United Nations
UNAMID	United Nations / African Union Hybrid Operation in Darfur
UNDP	United Nations Development Programme
UNFPA	United Nations Populations Fund
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNICEF	United Nations International Children's Emergency Fund
UNISFA	United Nations Interim Security Force for Abyei
UNOCHA	United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
UNSC	United Nations Security Council
USCIRF	United States Commission on International Religious Freedom
VN	Verenigde Naties
VNVR	Verenigde Naties Veiligheidsraad
VS	Verenigde Staten
WFP	World Food Programme
WHO	World Health Organization
ZOA	Zuidoost-Azie